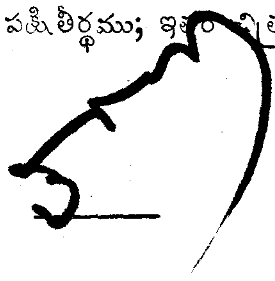
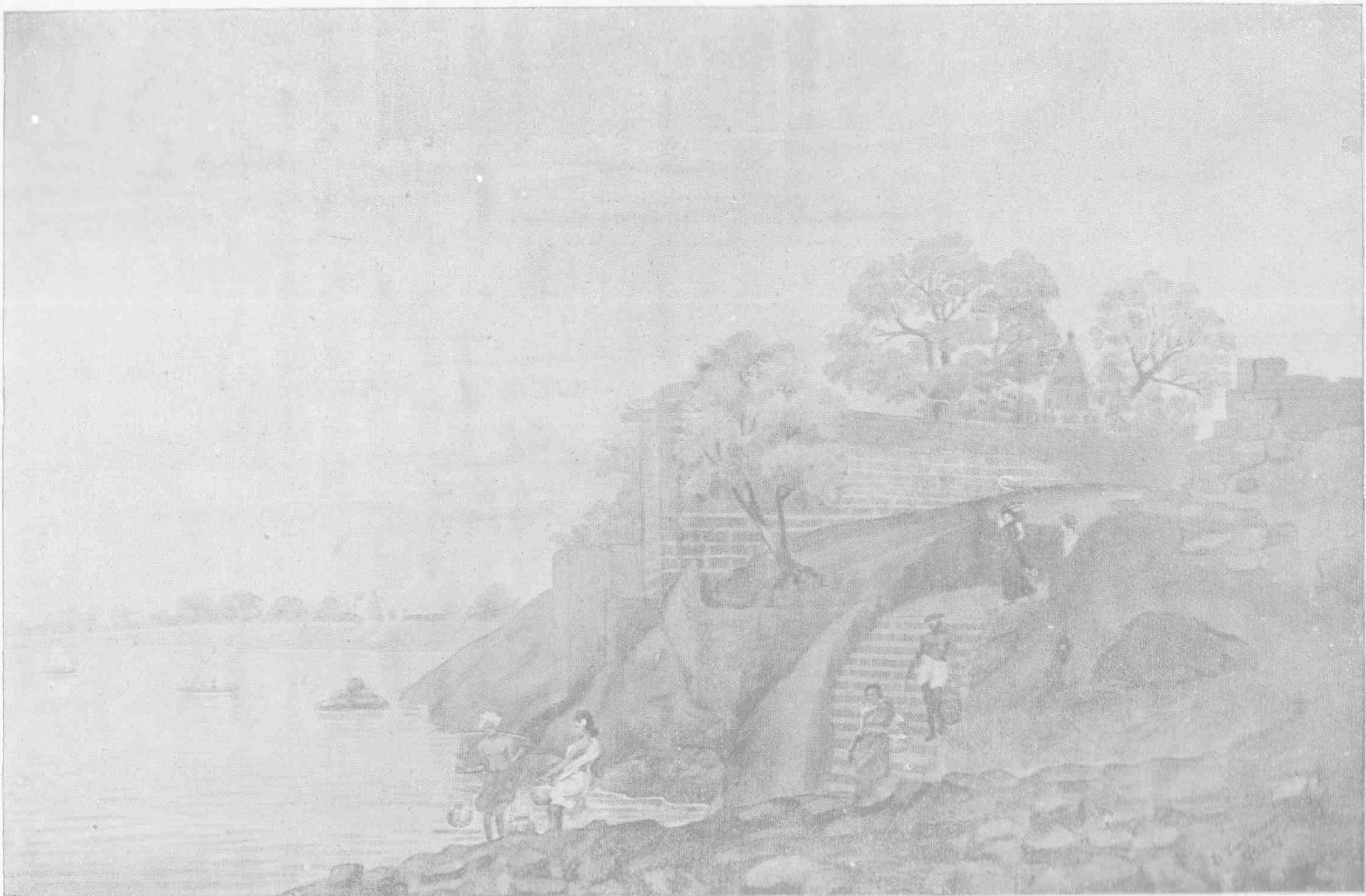

విషయసూచిక

Printed and Published by K. Nageswara Rao, at the Andhra Patrika Press, No.7, ThambuChetty St: Madras,
Editor: G. Subbaramayya,

గోదావరి, రాజమంద్రి

—సుగ్గవరపు సర్వేశ్వరరావు.

ర్మను బాగుగా మోసపుచ్చి తననీతిచాతుర్యమును బ్రకటించినాఁడు. ఆపస్తంబుఁడు బౌద్ధపరివ్రాజకవేషమున మగధరాజధానియందే యుండి తనసమ్మోహినీ విద్యాప్రభావమువలన కపటలేఖలు సృష్టించి విజయమును సుసాధ్యము చేసినాఁడు. చంద్రగుప్తునకు చాణక్యుఁడును, భాగురాయణుఁడును, ఇందుశర్మయు నెట్లు సహాయులై విజయము నొందించిరో అట్లే శ్రీముఖునకు భట్టబాణుఁడును, ఆపస్తంబుఁడును, భాస్కరాచార్యుఁడును సహాయులైరి. శ్రీముఖునకు సహజముగా గొప్పనీతిచాతుర్యముగలదు. దానికిఁ దోడు భట్టబాణాదుల మంత్రోపాయములు కామధేనుప్రాయములై తోడ్పడి విజయము నొందించినవి. శ్రీముఖుని పరమతసహన మద్వితీయమైనది. ఆతఁడు దేశమెల్లెడల నూతనముగ బౌద్ధస్తూపములు నిర్మించియుఁ బురాతనమఠముల బాగుచేయించియు, బౌద్ధపరివ్రాజకుల కనేకసౌకర్యము లొనగూర్చియు వైదికమతమునకుఁ బ్రబలవిరోధులగు నాగులు మొదలగువారి మైత్రి నయోచితముగనే సంపాదించి యెల్లరచే మూర్ధాభిషిక్తుఁడు గావింపఁబడినాఁడు. మహాయుద్ధమునకుముం దాతఁడు గావించిన ప్రకటనముచేఁ బ్రజలకెల్లరకును భూములు లభించి దేశమునుండి దారిద్ర్యము పలాయితమైనది. శ్రీముఖుని మనస్సు కరుణాపూర్ణమైనది. ఆతనికి బౌద్ధమతమన్నను, నహింసయన్నను నధికప్రియములు. నాగులలోఁ బూర్వమునుండివచ్చుచున్న నరమాంసాశనము నాతఁడు మృదూపదేశముననే రూపుమాపి వారలను నాగరకులఁ గావించినాఁడు. అయినను క్షత్రియోచితమగు యుద్ధమునందును, సురంగమున మందుపేల్చి పదివేలమాగధుల నొక్కత్రుటిలో గతాసులఁ గావించుటయు ననివార్యము లయ్యెను.

ఈగ్రంథము పేరివలననే కనకవల్లి కథానాయిక యని తెల్లమగుచున్నది. ఆమె మిగుల విద్యావతి. చిన్నతనమున నాయుధపరిశ్రమము మిక్కిలి గావించినది. మిక్కిలి ధైర్యశాలిని; ఉపాయజ్ఞురాలు. శ్రీముఖుని గుణగణము లాలించి యాతనియెడ ననురక్తయై యున్నది. తండ్రిని సర్పదష్టుని గావించి తన్ను చెఱఁబెట్టిన సుశర్మను వంచించి చెఱవిడివచ్చుటయు, శ్రీముఖునియంతటివాఁడు శాత్రవులకుఁ జిక్కిపోఁగా నాతనివిడిపించుటకుఁ దాను యత్నించుటయుఁ, గపటమైత్రేయుఁడు విమానముతోఁ గొనిపోవుచున్న పుష్పవిమానము దగ్ధముగావించుటయు, యోధుల మడియించుటయు నెవ్వరికైన నాశ్చర్యముఁ గలిగింపకపోవు. పదంపడి యుద్ధమునందు శత్రుసైన్యము లపారముగాఁ జుట్టుకొనుట చూచి శ్రీముఖునంతవాఁ డించుక యధైర్యమొందినతఱి నాతనికి ధైర్యము పురికొల్పి శత్రువులఁ దునుమాడిన యామెపరాక్రమము నరకునితోఁ బోరిన సత్యభామపరాక్రమముకంటె మిన్నయై వన్నెకెక్కినది. రుద్రమదేవివంటి వీరవనితారత్నములంగన్న యాంధ్రజాతికిఁ గనకవల్లి తిలకాయమానయై యొప్పుటలో నాశ్చర్యమేమికలదు?

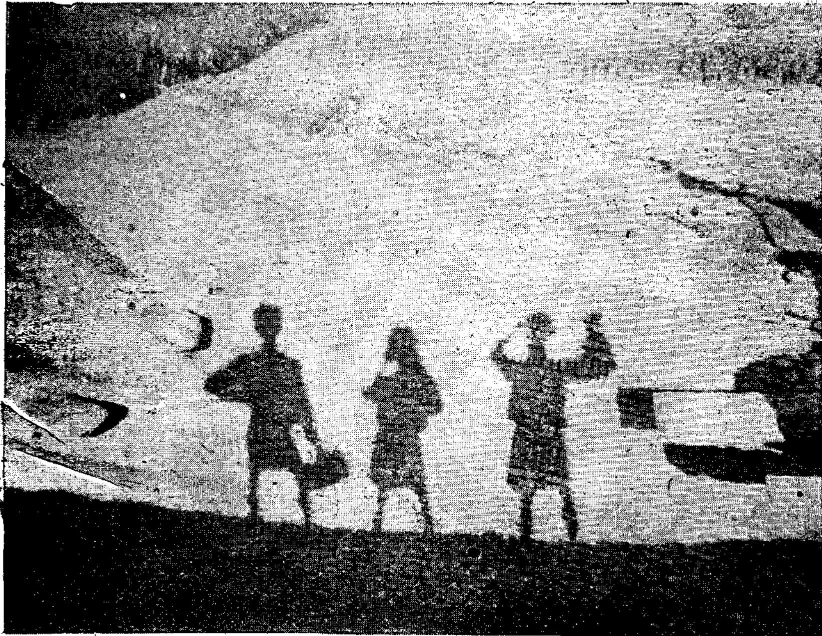
ప్రతినాయకుఁడగు సుశర్మవిషయ మించుక తడవిచూతము. ఈతఁడును శ్రీముఖునకు నెల్లవిధములఁ దగువీరుఁడే. రాజనీతి చక్కఁగ నెఱింగినవాఁడు. రాజ్యపాలనమునందు బహుసమర్థుఁడు; బహుబలాఢ్యుఁడు. భారతరాజ్యలక్ష్మి కేకాలంబనమై యున్నవాఁడు. అతనిసైన్యము లపారములు. దేశమందలి రాజులెల్లరు నాతనియం దనురక్తులై కనుసన్నల మెలంగుచు నాతనికై ప్రాణము లర్పింప సిద్ధముగ నున్నారు. అయినను నాతనికిఁ బరాజయమును, దుర్మరణమును సంభవించినవి. సుశర్మకు మతాభినివేశము మెండు. శాంతముగ జనుల మనములు కరఁగునట్లు బోధించి చేయవలసిన మతప్రచార మాతఁడు గర్వోద్రేకమున బాహుబలముచే జేయ విజృంభించినాఁడు. మతాంతరులనెల్ల నాతఁడు చంపివేయుటకే నిశ్చయించెను. ఆతనిధాటి కెదురుతిరిగిన దొక్కయాంధ్రరాజ్యము మాత్రమే. మిగిలినరాజ్యము లన్నియు నయముననో, భయముననో వశపడిపోయినవి. అంతటిమతాభినివేశమువలననే యాతనికి నాశము సంభవించిన దనవచ్చును. మఱియు మతోన్మాదముకంటె [illegible] నాతనికిఁ బరస్త్రీవాంఛ వేయిమడుంగు లధిక[illegible] నున్నట్లు తోఁచును. ఎన్నిదేశముల జయించి[illegible]

దఱురాజాధిరాజుల జయించినను దనయింద్రియముల జయించి వశమందుంచుకొననివాఁ డవశ్యము నశించు నని సుశర్మప్రవర్తనమువలనఁ జక్కఁగఁ దెలియుచున్నది. ఈతఁడు కనకవల్లిని బలాత్కారమునఁ బరిణయమాడఁ దలంపకున్నచో నాగు లీతనిని విడచి యాంధ్రులకు మ్రొక్కెడివారు కారు. మఱియు బౌద్ధమతప్రచారకు లలో ముఖ్యుఁడగు సిద్ధనాగార్జునునివంటివాఁడు వైదిక మతస్థులకు సహాయుఁడగుటయు సంభవించియుండదు. మఱియు సుశర్మకడ నొక్కదుర్గుణము ప్రబలముగా నగుపడుచున్నది. పరులు చేయు మాయోపాయముల నెఱుఁగుశక్తి వానికి లేదు. తనసైన్యమునందు, దేశము నందు, రాజధానియందు, తనయాస్థానాంతఃపురము లందుసైతము వ్యాపించియున్న శత్రుపురుషుల నీతఁడు కనుఁగొననేలేకపోయినాఁడు. మంచిమాటలకును, స్తోత్ర ములకును గడుసులభముగ లొంగిపోవువాఁడు. కావుననే యాతని కంతవేగముగఁ బరాభవము కలిగినది. పాపపుణ్య ములను, స్వర్గనరకములను లెక్కింపని మూర్ఖుఁడగుటచే నాతఁడు కలఁగని, నరకయాతన లనుభవించుచున్నవారిని స్వప్నమునఁ జూచి భయభ్రాంతుఁడై గుండెప్రీలి పర లోకమున కేఁగినాఁడు. సుశర్మవంటి వీరాధివీరుఁడు సమరతలమున శ్రీముఖునిచేతఁ గాకున్నఁ గనకవల్లి చేతనైనఁ బ్రాణములు విడుచుట గొంత బాగుగ నుండునుగాని మతోన్మాదముచే దండకారణ్యమెల్లఁ బీనుఁగుపెంటతో నింపిన కటికుమోఱకు బరదారాభి మర్శకుఁడగు నగువానికిఁ దా నొనర్చిన పాపములకుఁ బరలోకమున ననుభవింపవలసిన యాతనలఁ దెలిసికొని భయమునఁ గుండెపగిలి చచ్చుటయే యుక్తముగా నున్నది. ఈతనిమంత్రి దండనాథాదులుగూడ నీతి చతురులే యైనను కేవలము బలగర్వితులై నశించి రనుట నిక్కము. శాత్రవులు పన్నెడి మాయాతంత్రముల కొక్కఁడైన బ్రతిక్రియఁ గావింపఁజాలకపోయిరి. ఇట్టి జడులగు మంత్రులవలన రాజ్యమునకు నాశము సంభ వించుటలో వింత యేముండును?

మొత్తముమీఁద నిందలిపాత్రములన్నియు స్వస్వ వ్యాపారానుకూలముగను, మిగుల నుచితముగను పోషింపఁబడినవి. అనర్థకములగుపాత్రము లీకథయందు లేనేలేవని చెప్పవచ్చును. కథారంభమున భాస్కరా చార్యుని భాష్యాధ్యయనము, జ్యోతిశ్శాస్త్రము తొలుదొల్త నాంధ్రులచేతనే కనిపెట్టఁబడినదని తెలు పుటకు నుపయోగించినది. అట్లే సిద్ధనాగార్జునుని ప్రస్తా వము కథ కంతగా నుపకరింపకున్నను నాతఁ డాంధ్రుఁ డేయనియు, నాంధ్రులు సమస్తశాస్త్రములందును బ్రసి ద్ధులైనట్లు బౌద్ధమతమందుఁగూడ గొప్పగ్రంథములు రచిం చియుండిరనియుఁ, బూర్వకాలముననోషధీమహిమముచే సువర్ణము తయారుచేసెడివారనియుఁ దెలుపుట కిందు వర్ణింపఁబడినది. ఆంధ్రజాతీయతాభిమానయుతుఁడగు నీతఁడు మహాశైలము నొకదాని నోషధీప్రభావమునఁ గనకశైల ముగా మార్చి యుద్ధమున నాణెములు తయారుచేయిం చుట కొసంగినాఁడు. రసవాదతంత్రములలో సిద్ధనాగా ర్జునతంత్ర మొకటి ప్రఖ్యాతమైనది కలదని చెప్పుదురు.

ఈనవల చరిత్రాత్మకమయినది కదా! ఈకథా కాల మేది యని పాఠకులకు జిజ్ఞాస కలుగుట సహ జము. అయినను నీగ్రంథమందు కథాకాలము దెల్ప నాధారము లేవియును లేవు. ఒక్కకాలమున జరిగిన కథను దెల్పుటయు కవి కభిమతమైయుండదు. పూర్వ కాలమున నుండిన యాంధ్రమహాపురుషుల ప్రతిభాతి శయములనుఁ మతసంప్రదాయములను, విద్యావిధానము లును బ్రాచీనాంధ్రవనితల విద్యావివేకసాహసౌదార్యా దులును వర్ణించుటయే కవి కిష్టములుగాని కాలమును దెల్పుట కాదు. ఎక్కడిశాతవాహనులు? ఎక్కడి యాపస్తంబుఁడు? ఎక్కడివిశ్వామిత్రకశ్యపాదిమునులు? ఎక్కడిభట్టబాణుఁడు? ఎక్కడినాగార్జునసిద్ధుఁడు? ఎక్కడిఋశ్యశృంగుఁడు? ఎక్కడిమీటవిమానములు? ఎక్కడిబాంబులు? ఇవియన్నియు, వీరందఱు నేక కాలమున నుండుట సంభవించునా? కథ కేవలము కల్పితము. పాత్రముల నామములు కల్పించుటకంటె సుప్రసిద్ధులై యాంధ్రులైయున్నవారి నామములే యుపయోగించినఁ బాఠకుల కానందము గలుగునని యోచించియే కవి యిట్లు వ్యవహరించినాఁడు. ఇది గ్రంథసంధానమున గుణమేకాని దోషము కానేరదు.

ఇట్లు విమర్శించిచూడ నీగ్రంథ మెల్లవిధముల నుత్తమముగా నున్నదనియు, దీనిని జక్కఁగాఁ జదివిన యాంధ్రబాలురకు వినయవివేకాదిసద్గుణములును, సాహసౌదార్యములును, బూర్వపురుషచరిత్రపరిజ్ఞానమున నమితాహ్లాదమును లభింపఁగలవని మనవిచేయుచున్నాఁడను. ఇట్టియుత్తేజకములగు గ్రంథము లాంధ్రభాషయం దనేకములు బయలువెడలి యాంధ్రజాతికిఁ దొంటియౌన్నత్యము సాసాదించుంగాక.

నీడలు

కుందుర్తి నరసింహారావు

(దృశ్యము)

౧

పైవాడు:

ఇది నేను కొత్తగా కనిపెట్టిందా? ఇప్పటికి జీర్ణావస్థకు రావాలిసిందే; కాని యింకా నవనవలాడుతూవుంది; ఎన్నోసార్లు కిందపడి కూడా మళ్లీ లేస్తుంటుంది: ఈసారి చూడండి! మీముందే పాడిస్తా: ఒక్కసారి 'కీ' యిచ్చానంటే గిఱ్ఱుగిఱ్ఱున పనిచేస్తుంది; మనోహరంగా పాడుతుంది; వినండి బాబూ!

తారాకళంకిత గగనబింబో
ద్ధతి హసించు మెఱుంగులో
వీరాధివీరదిగంతమండల
విభుడు సైచు వెలుంగులో
ఏమో నిరంతరసౌఖ్యముద్రిక
లేకనుంగొనువారలే
తామే స్వైచ్ఛిక భోగవిద్యా
నాతలైయున్నారులే!

ఏం, కీన్నా అర్థమైందా అని నిలవదీసి అడుగుతా రేమో: మొదటమొదట కాదా—

(పోతాడు.)

* * * *

[రోగిగది; 'బాబు' రోగి; పక్కన నాన్న బిక్కమొగంతో కూచున్నాడు.]

బాబు:

నాన్నా!

నాన్న:

బాబూ?

బాబు:

ఉడకపోస్తుంది నాన్నా!

నాన్న:

నాతండ్రి! రెండునిమిషాలు పడుకో... బిస్కట్లు తినమ్మా!

బాబు:

నాన్నా! ఆరుబైట చల్లగా గాలికొడుతుందికాదూ?

నాన్న:

లేదు.

బాబు:

అబ్బే! నువ్వుగూడా యిక్కడే కూచోని పూరికే లేదంటావేం? బైటికెళ్లిచూడూ!

నాన్న:

ఒక్కనిమిషం —

బాబు:

తరవాత?

నాన్న:

డాక్టరొస్తాడు. రాంగానే అడిగి, అవతలికి పోదాం.

బాబు :

ఆయ న్నడగండే వెళ్లగూడదూ ?

నాన్న :

ఆమందు తింటున్నప్పుడు, ఆయన చెప్పినట్టల్లా చెయ్యాలి బాబూ !

బాబు :

అట్టయితే యిహనించీ ఆమందేఁవీ వొద్దు —

నాన్న :

జబ్బు నయం గావొద్దమ్మా !

బాబు :

కాకపోతే యేం ?.

నాన్న :

... ...

బాబు :

ఏం, నాన్నా ?

నాన్న :

మాట్టాడకుండా పడుకో.

బాబు :

చెప్పు నాన్నా ! ఆమందు వొద్దు నాన్నా !

నాన్న :

ఏడిశావ్ —

బాబు :

వొద్దునాన్నా ; రోగఁవే కావాలి నాన్నా !— ఆమందుకంటే రోగఁవే బాగుంది నాన్నా !

౨

పైవాడు :

మళ్లీ వొచ్చా. నా 'మట' కొన్నాళ్లు తుప్పుపట్టింది. అట్టాగే వుంచితే మరీ పాడవుతుందని 'తాతాకంపెనీ 'వాళ్లు చెప్పారు. అందుకనే మళ్లీ పరిశ్రమ ప్రారంభించాను—పాడమని చెబుతాను; బాగుగా కూఁవోని వినండి !

లోకసమ్మోహనవి
లోచనవిరోధగణ
లోలమత్స్యప్రభా
లోచితవిధానగతి
లో, తల్లక్రిందులై,
లోక మిచ్చిన ప్రేమ
లో తల్లిదండ్రులై,
రోగమిచ్చిన మందు
లో పిల్లికండలై
లోగొన్న ప్రకృతినా
లుగునాలుకలు గొన్న
దిగులెఱుంగని బిడ్డ
దేశమిది, తేజమిది !

చాలు. నే మళ్లీ వొచ్చిందాకా వొక్కరూ కదలగూడదు, బాగుండకపోయినా సరే. (పోతాడు.)

* * *

[అదేగది. దాసి, కోటి వొస్తుంది.]

కోటి :

బాబుగారు !..వొస్తున్నారు.

నాన్న :

రానీ—ఎవరు?

కోటి:

డాక్టరువారు.

బాబు :

లే. నాన్నా! లే. పోదాం, లే!...

నాన్న :

ఆగరా! లోపలికి రానీ—నిమిషం.

బాబు :

మనంలేచి, ఆయన కెదురుగా బోతే, అరనిమిషమే అవుతుందిగా! తొందరగా బోవొచ్చుగా?

నాన్న :

ఎక్కడికిరా?

బాబు :

అవతలికీ—

నాన్న :

చంపుతున్నావే!— కోటీ! ఆ మంచం పంచలోకి బట్టు.

కోటి :

చలిగాలి కొడుతుందండీ.

బాబు :

నాకు చల్లగాలి కావాలి.

కోటి :

నేను విసిరేనా?

బాబు:

పోయిగాదు విసరటానికీ—

నాన్న :

నీ వొళ్లుగూడా పోయిలాగే మండుతుంది.

కోటి :

దిక్కుమాలిన జరం — దొరవారొచ్చారు.

వైద్యుడు :

దిక్కుమాలిన జరం!!? పొద్దాకులూ రోగాల్నీ, వైద్యుల్నీ తిడుతూ కూచుంటారు? వొళ్లూ పై తెలీకుండా తెచ్చుకున్నే దీనీ—ఇందుకనేగదూ అన్నారు "అడుకులు తిన్నటులున్నే, కడుపున కుట్టెత్తినపుడు?" అని పెద్దలు?

నాన్న :

పెద్దలరోగాలైతే బాగానే వుండేదండీ! వీడు పసిబిడ్డాయె!—ఆ మొండిరోగం నాకు రాగూడదూ?

వైద్యుడు :

మొన్న చలపతికి దొరికిన వెయ్యి రూపాయిలకేసూ నాకు దొరగ్గూడదూ?

బాబు :

ఆచెట్లకు గొట్టే చల్లగాలంతా నాకు కొట్టగూడదూ?—ఉడికిపోతుంది నాన్నా!

నాన్న :

డాక్టరుగారు! అబ్బాయిపక్క ఆవరాం డాలో—

వైద్యుడు :

అమ్మమ్మమ్మ! ఆవాసనే పనికిరాదండీ! చలిగాలి తగల్టఁవే ? — శాస్త్రాల్లో యేం జెప్పారో విన్నారా—

నాన్న :

అదిసరేగాని, అబ్బాయివొళ్లు చూడండీ!

వైద్యుడు :

వొంటికేఁవండీ, కాకపోతే అంతరుష్ణం కాస్త వుంది. మూడుమాత్రలతో పోదండీ?— పైకి వొళ్లు చల్లగానే వుంటుంది : అసలు, 'మాండూకశ్చ విశేషలావుకగతః పైత్యం జ్వరం వర్తతే' అని సిద్ధాంతఁవాయె! అదీగాక—

నాన్న :

నాడి కొంచెం చూడండి—

వైద్యుడు :

నాడికేఁవండీ ? భేషుగ్గా వుంది. అయితే, కాస్త కణతలూ అవ్వీ అదురుతూవుంటై. ధన్వంతరివైద్యశాస్త్రంలో—

బాబు :

మీశాస్త్రాల్లో గాలి వుంటుందండీ ?

నాన్న :

ఛా, గాడిదా ! వూరుకో—

వైద్యుడు :

అడగనీయండీ ! పసిబిడ్డని కాస్త మాట్లాణ్ణియ్యాలి. బెంగపడకుండా కులాసాగా కబుర్లుచెప్పాలి—

బాబు :

వొట్టికబుర్లెందుకండీ ? నాక్కావాలి సిన మందు నాకు తెలుసు. గాలి కావాలి, తెప్పించండి !

వైద్యుడు :

అక్కర్లేదు నాయనా !

బాబు :

మీశాస్త్రాల్లో అది వుండదండీ ?

వైద్యుడు :

వుండదు, బాబూ !

బాబు !

అది పుస్తకం కాదండీ ?

వైద్యుడు :

పుస్తకాల్లో వుండేది గాలికాదు ; కలంతో రాసిన అక్షరాలు.

బాబు :

అబద్ధం ! ఈపుస్తకం చూడండీ ! పెద్ద పుస్తకం ! ఇలా కిటికీలోంచి చూడండీ. ఎవ్రరాశారోకాని, దాన్నిండా యెక్కడ చూసినా గాలేనండీ ! నాకు దాంటో మందులు గాఁవాలండీ. మీవన్నీ, చిన్నచిన్న—

నాన్న :

అమ్మయ్యో ! — ఇదేఁవిటండీ, యిలా మాట్లాడుతాడు నాబిడ్డ ?

వైద్యుడు :

భయంలేదు. పైత్యపుజ్వరమని చెప్ప లేదండీ ? మూడుపూటల్లో తియ్యేస్తా ! కుక్కుటార్థప్రకాశికలో—

నాన్న :

గుళ్ల ప్రకాశిక !— ఈపూట మందు తెచ్చారా ?

వైద్యుడు :

లేనూ మఱి ? మందుమాత్రం ఒహ్హపూటన్నా నాగా పడగూడదు సుమండీ !— పథ్యం సరిగా జరుపుతున్నారా ?

నాన్న :

వెన్నబిస్కట్లు తప్ప మఱేమీ—

వైద్యుడు :

పాలుగూడా యిస్తున్నారా ? ఆవుపాలు యియ్యొచ్చు.

నాన్న :

మఱీ వేడిగదండీ ?

వైద్యుడు :

అబ్బే ! 'ఉష్ణం ఉష్ణేనశీతలం' అన్నారుగదండీ మఱి ?

బాబు :

అవన్నీ మీపుస్తకాలేనాండీ ?

వైద్యుడు :

బాబో ! మీఅబ్బాయికి చదువు బాగా వొస్తుందండీ !

నాన్న :

బతికి బయట బడనీండి—

వైద్యుడు :

నీకు చదువుకోటానికి పెద్దపెద్ద పుస్తకాలు కొనిపెడతాంలే, నాయనా ! మాట్టాడకుండాపడుకో.—ఇదుగో ! ఈగదిమాత్రం కదలనియ్యొద్దుసుమండీ !

బాబు :

మీపుస్తకాలు బంగారంగాను, నేనాపెద్దపుస్తకంలోకి పోయి చదువుకుంటానండీ : అందులోవుండే ఆకులూ, పూలూ, తీగెలూ, కాయలూ అన్నీ దిద్దుకుంటానండీ. ఆకిచకిచలూ, గలగలలూ, ఝుంకారాలూ, క్రేంకారాలూ అన్నీ పాడుకుంటానండీ !— ఆగద్దలూ, కాకులూ, కోతులూ, గోరంకులూ, అన్నిటిదగ్గరా గ్రిల్లునేర్చుకుంటానండీ ! — వొదిలిపెట్టండీ — ఇంకా యీగదేనా ? వొదిలి—

నాన్న :

ఓరి దేవుడా ! సంధిగాదుగదా కొంపముంచి ?

వైద్యుడు :

మీ రేం భయపడకండి, ఆకుర్రాడితో యేంవి ?

3

పైవాడు :

నిశ్శబ్దంగా కూచోవాలి. అసలే 'హాలు' చిన్నది. నానాలుకకూడా చిన్నదే. అంతేనా ? నామఱకు పెట్టిన గొంతుకూడా చిన్నదే! — అయిపో వొచ్చింది ; చిత్తగించండి !...

ఈశ్వరాజ్ఞాబద్ధ మీనాటియాట.
ఐశ్వర్యమూఢు లైనారన్న మాట !

నీనాటిపాటిరా
నేరాద టీపీట!
పోనీ, మఱెంత యీ
రాటపడనేల ? నీ
పైనపాటలు మానుటది యెంతలోమాట?

చూడండి: శ్రుతి చెడిపోయింది; బాగు జేయటం నాచేతిలో లేనట్టుంది; చూస్తా —

(పోతాడు.)

* * * *

[నాన్న లేడు; కోటి లోంగిపోతుంది.]

కోటి:

నేను విసిరేది బాబూ?

బాబు:

నీకంటే నల్ల హావుండే కాకులన్నీ పైన పైన పరిగెత్తుతూ, రెక్కలతో టకటకా నాకు విసురుతై. ఆరుబైటికి పోదాం పద.

కోటి:

నాన్న వొస్తాడమ్మా!

బాబు:

వొచ్చేలోపలే పోదాం.

కోటి:

తరవాత మళ్లీ రావాలి.

బాబు:

రాలేం.

* * * *

నాన్న:

నయమవుతుందంటారా?

డాక్టరు:

ఇదెంత సేపండీ? ఇటువంటి కేసులు లక్ష చూశాం. అబ్బే!—చిటికెలో! కాస్త తెల్లవారిందాకా అవస్థ. హాయిగా నిద్రపోనీండి.

నాన్న:

బాబూ!

డాక్టరు:

పిలవకండి.

నాన్న:

నాయనా!

డాక్టరు:

ఇవతలికి రాండి.

నాన్న:

చిట్టీ!

డాక్టరు:

మిమ్మల్నే—

నాన్న:

పలకడేవండీ?

డాక్టరు:

నిద్ర—

నాన్న:

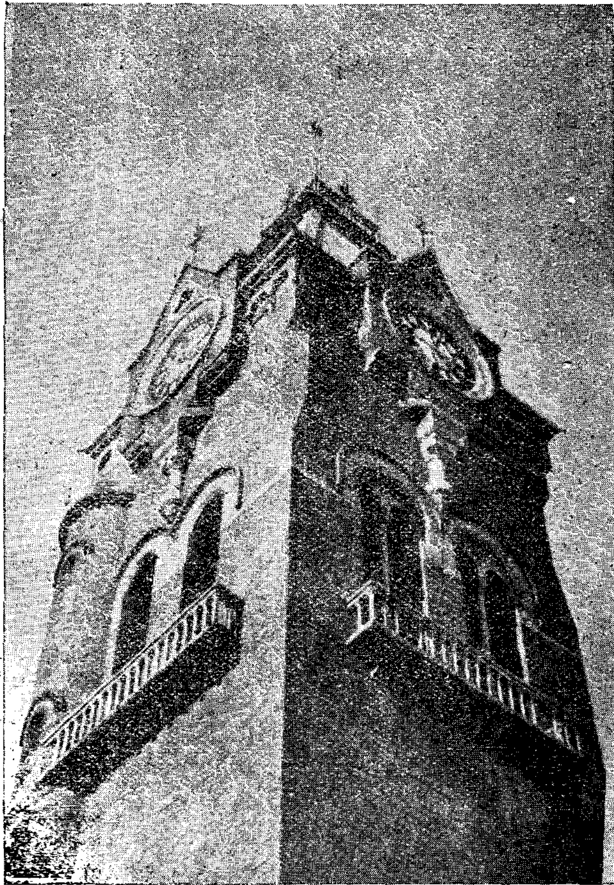
నాతండ్రీ!.........

* * *

పైవాడు:

మాట విరిగిపోయింది. పాటలు విసీ విసీ మీ 'చెవులు చీములు' కట్టలేదూ? అవి వూడేట్టు ఒక్కసారి నవ్వి వూరుకుంటాను.

ఏకడయింటివాఁడో సృజి
యించిన యంత్రవిధానశక్తి మం
దీకృతమయ్యె, నిత్యజగ
తీవలయాధిపమూర్తి యిందు బం
దీకృతుడైనవాఁడు నిజ
దేశగతుం డయిపోయినాఁడు; ఉ
ద్రేకుల కింక దీన బని
లేదని చెప్పెద, పోయివచ్చెదన్.

ఒరిగిన శిఖరము

—సూర్య.

జోతి రేఖలు

కొల్లూరు ధర్మారాయకవి, బి. ఏ.,
(ఆంధ్రగీర్వాణసాహిత్యపరిషత్తు)

౧

"జ్యోతి" జగజ్జ్యోతి. ఆమె నెరుగని వారు లేరు. "ద్వారక" ఛ్ఛాయానాటకసమితి కామె పంచప్రాణములును. శాంతచిత్తమువలె కంగులు దేరిన యవనికపై నామె యవతరింపని రాత్రి యేనగరమునను లేదు. ఆ కనుబొమల వంపునకు కళాప్రపంచమెల్ల జోహారు. చెవులకమ్మల నరగప్పి వడబారు నావేణీభరము సన్న్యాసిమనస్సునకైనను సంకెల. ఆమె యడుగువెట్టినచోట ప్రతిరేణువు నొక యహల్య. కాలవాహిని ఛేదింపజాలని సుడిగుండ మామె ప్రాయము. ముప్పదిమూడు దాటినదనిన జగమెవ్వరును నమ్మరు. ఆమె యభూతసృష్టి.

పతిభిక్షకై యముని వెంటాడినప్పటి దీక్షాదృష్టియు, పతిరక్షకై కణ్వాశ్రమము వీడినప్పటి యశ్రుసృష్టియు నా కాటుకకన్నులకు నేర్పని విద్య. స్వయంవర సభామధ్యమున వరవాంచిన మోముతో, చేటికకై దండ గొని, నేల పులకించునట్లామె నడచినప్పుడు మహాకవి తన "దీపశిఖా" శ్లోకమును ద్వితీయముద్రణమున సవరింపగోరును. హృదయేశ్వరుని నిలిపెదవులనుండి మధుమృత్యువు చూరగొనినప్పటి యామె యలౌకికప్రేమతేజము నెదుట నాంగ్లకవిశిఖామణి తన పదసారళ్యమునకు రవంత పదనుపెట్టగోరును.

రంగసీమ వెలుపల నామె [illegible] ర్మయి; తెరపై మాత్రము ప్రా[illegible]—

"జ్యోతి." కళాజీవితమే యామెకు ప్రకృతి సిద్ధమైనది. నిజజీవితమం దామె చేతకాని నట్టువరాలు. జగన్నటనావిమర్శకపారీణ మగు సంఘమునందు జ్యోతిర్మయిస్థాన మెట్టిదో యెవరికిని తెలియదు. అది తెలియగోరుట, తాజమహాలుసున్న మెట్టిదో ప్రశ్నించుచుట.

౨

ఆనాడు జ్యోతి మొగలాయిరాజ కుమారుని ప్రాణప్రియ, అనార్కాలి. పశ్చిమ ఖండములలో పండబారివచ్చిన గురుచరణ దాస్, బి. ఏ., అందులకు కళాధ్యాపకుడు (Art Director). గురుచరణుడు నటుడేకాక కవియును. ఛాయానాటకకళ ప్రత్యేకముగ కృషిసల్పి ఖండాంతరముల వాసిగన్నవాడు. అతని యాజమాన్యమున జ్యోతి యనార్కాలి యగుట, జాతిరతనమును సానపెట్టుట. ఓడ దిగుటతోడనే గురుచరణునకు బొంబాయి నగర మిచ్చిన ప్రథమసమ్మాన మిది.

3

"జ్యోతీ! అరవాల్పు రెప్పలనుండి దృష్టి కేటవాలుగ నాయకుని పాదములపై ప్రసరింపజేయుము. ఇదిగో, ఇట్లు."

Shooting నిమిత్తమై వెలువడనక్కర లేని రంగ మది. ఢిల్లీశ్వరుని శిక్షకై స్టూడియోలో, తలయొగ్గి నిలిచిన జ్యోతి, గురుచరణుని శిక్షణప్రాయమగు చూపువంక చూడ్కి సారించెను. అసదృశమగు నామె చకితదృగంచలముల సమ్మోహనకళను దిద్ది తీర్పబోయిన గురుచరణు డాచూపువెల్లువకు విముగ్ధు డయ్యెను.

"రాత్రిలో రాయియై నశింపనున్న ప్రేమకు బహిర్దృష్టి భావ్య మెట్లగును?"

ప్రకృతి నటిప్రశ్నమునకు నాట్యవిద్యా గురుని మౌనమే ప్రత్యుత్తరము.

४

ఆక్షణమునుండి జ్యోతి గురుచరణున కవిముక్తమగు సమస్య. తన ఛాయానటన కళానుభవమున కనూహ్యమగు దృశ్యము (Pose) ప్రదర్శించినది జ్యోతి. విప్పారిన రెక్కలతో గగనవీథిని స్తంభించు గరుడుని వలె, గురుచరణుని హృదయ మాచిత్తరు వున నిలుకడగాంచెను.

"జ్యోతీ!"

"గురోజీ! నాపేరుపెట్టి పిలవాలి."

"ఔనూ."

"కాదు. అనార్కాలిని నేను."

"ఇప్పటికి. రేపు చంద్రమతివి; నిన్నను సావిత్రివి; అసలేమో జ్యోతివే కదూ?"

"పొరపాటు. నే నెన్నడును జ్యోతిని కాను. ఎప్పుడును నటినే!"

ఖండాంతరముల వెదకిన కళోపాసన రహస్య మీనాటికి గురుచరణున కర్థమైనది.

"సరే.—నటీ!"

"ఇదే, వచ్చితిని. ఆర్యపుత్రు డేడీ?"

ఆ చిరునగవుచిందులాడుచున్న మొగము, సంకోచముగాని కృత్రిమమగు వ్రీడగానీ లేక కత్తెరతాకని యడవిమల్లెపొదవలె, స్వచ్ఛందముగ వెన్నెల విరిసినది.

* * *

లోకమెల్ల మైమరచిన నడిరేయి. ఎదిరి హృదయస్పందనముసైతము విననిచ్చు నిశ్శబ్దము. జగత్కల్యాణుడుమాత్రము పరోక్షత నటించుచు కోటికన్నులతో పరికించుచుండెను.

"నాజీవితరథ్యకు జ్యోతిని ప్రసాదించిన సఖికి కృతజ్ఞుడను."

"గురుచరణదాసిని."

* * *

౫

"నాసిక"కు ముప్పదిమైళ్లదూరమున కాననరంగము. విలాసినుల విహరణమున కనువై, తెరనుండి కనుమెదల్పనీయని శృంగారప్రకృతియని తోచి, నటకసమితి యచట విడిసిరి.

నాడు జ్యోతి సూర్యాస్తమయమువరకు తన గుడారము వెలువడలేదు. మబ్బుల రక్తిమ యెండుటాకులను చివుళ్లుగా భ్రమింపజేయువేళకు, సింగారింపు (Toilet) ముగించి "అనార్కాళి" బయల్వెడలెను. గురుచరణ పారితోషికమగు లినెన్‌క్లాస్పు (Linen-clasp)ను దారిపొడవున సరిపెట్టుకొనుచు, తనివిసనక, యతని గుడారమును చేరి సరభసముగా అతని ఈజీచైరు (Easy chair) లో కూర్చుండెను.

జ్యో—ఆర్టు డైరక్టరుగారూ, ఈక్లాస్పు ఇలాగుంటే అందంగా వుందా?

గు—క్లాస్పు నావద్ద నున్నప్పటికంటె యిప్పుడే వెయ్యిరెట్లు అందంగావుంది.

జ్యో—అదుగో! కవిత్వం విడిచి మాట్లాడండి.

గు—కవిత్వంకాదు; నటన మొదలే కాదు. నిజం చెప్పేను.

జ్యో—అదేమో! మీ కళాపరిశీలనంలో నాకు నమ్మకం పోతూంది. దిద్దుబాట్లు చెప్పడం బొత్తిగా మానుకున్నారు. ప్రేక్షకలోకమే నిర్ణయించాలి బాగోగులు.

గు—అయితే అనార్కాళివి క్లాస్పు పెట్టుకొంటే హర్షిస్తారా?

జ్యో—బాగుందని యిప్పుడు మెచ్చి తిరిగి ఆక్షేపణా?

గు—అవును. జ్యోతికేగాని అనార్కాళికి కాదు.

జ్యో—మీ యెదుట నే నెప్పుడును జ్యోతినే!

గురుచరణుడు నిట్టూర్పు పుచ్చెను. అతని మొగము వెల్వెలబోయెను.

* * * *

కాననరంగమున కనార్యాళి ప్రాప్తము కాలేదు. ఛాయాగ్రాహకుడును జ్యోతి పరిసరమున గ్రమ్మిన యైహికచ్ఛాయ కచ్చెరువుపడి, కారణమెరుగక యీభాగము మరియొకతూరి తీసిన బాగుండునని శంకించెను. ఎన్నిసారులు ప్రయత్నించినను అనార్యాళిమాత్ర మదృశ్య మయ్యెను.

౬

గురుచరణుని జీవితగర్వము శిథిలమైనది. తన ప్రథమకళాసృష్టిలోని ప్రధానపాత్ర మమృత మందజూపి తుదకు విఫలహాట యతనికి నగుబాటుగా తోచెను. వెంటనే కార్యాంతరమున కలకత్తాకు పోవలెనని సమితిప్రభునితో సాకుజెప్పి, యారాత్రియే తిరోహితు డయ్యెను.

పెంపుడుకత్తెను జూచిన పంజరస్థకీరము వలె, పల్లవితమగు హృదయముతో నిద్ర మేల్కాంచిన జ్యోతికి, నిలువుటద్దముచెంత లేఖ యొకటి తారసిల్లెను.

"జ్యోతీ!

నా ఐహికప్రేమచే నీకు జ్యోతిత్వ మాపాదించి, కళాస్వరూపమును నాశన మొనర్చిన పాతకుడను. నన్ను మరచిపొమ్ము.

క్షమింపుము.

గురుచరణుడు."

* * * *

నేడు పూనాయందలి చిత్తభ్రమణచికిత్సాలయమున, మాటిమాటికి లేని లినెను క్లాస్సును సవరించుకొనుచు దిరుగాడు వెడగు వ్యక్తి నానవాలుపట్టుపా రెవరు?

* * * *

ఆశా సాఫల్యము

కీ. శే. కొడాలి వెంకటసుబ్బారావు, బి. ఏ.,

శోనికరించెను స్వామి; మోక్షమ్మొసంగు
చుండె భక్తులకెల్ల రా రండు లెండు
కోరికలు తీరిపోవు నన్నారు నిద్ర
కలగిపోయిన స్వప్నవైకల్యమందు.
పాత్రుడనో నేను స్వామి కిప్పటికినైన
నాపయి ననుగ్రహము పుట్టునా యటంచు
కలువరింతలలోన శంకావిపాట్య
మానచేతస్కుడను మూసినాను కనులు.
మోక్షణార్థులలోన మున్ముందు నీవె
వచ్చినావోయి స్వామికన్నదియు గగన
వాణి—కన్నులు తెరుచులోపలనె నేను
చిన్మయుడ నీపద మ్మధిష్ఠించినాను.

ఆర్యమతము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ విక్రమదేవవర్మ మహారాజులుంగారు

పూర్వకాలమునందు హిమాచలము మొదలు వింధ్యాచలమువఱకు వ్యాపించిన భూభాగమునకు నార్యావర్తమని పేరు. ఆభాగమునందు వర్తించుచుండిన జనులార్యులు. వారిమతమునుగూర్చి యీవ్యాసమునఁ జెప్పఁబడుటవలన దీనికి "ఆర్యమత" మనుపే రిడఁబడెను.

మతమనఁగా నభిప్రాయము లేక సమ్మతి. మత మనునది యస్థిరసంజ్ఞ; అనఁగా మార్పుఁ జెందుటకు వలనుపడునది. కనుక దాని నార్యులు వ్యవహరింపక "ధర్మ" మని వాడుచుండిరి. ధర్మమనఁగా శ్రుతిస్మృత్యుక్తవిధి. అది మార్పుఁ జెందుటకుఁగాని మార్పఁబడుటకుఁగాని వలనుపడనిది. అది కులానుసారముగా బ్రాహ్మణధర్మము, క్షత్త్రియధర్మము, వైశ్య[illegible]ము, శూద్రధర్మమనియు, నాశ్ర[illegible]ముగా బ్రహ్మచర్యము, గార్హస్థ్యము, వానప్రస్థము, సన్న్యాసమనియును వా[illegible]ను. వాని నిట్టు వివరించినచో. [illegible] వృద్ధినొందు నను [illegible] నైతిని. ఆర్యులకుఁ [illegible] క్రమశః తగ్గినతరువాతనే మత[illegible]ము ధర్మమనుపదము యొక్క స్థానము నాక్రమించెను. ధర్మపరాయణులయిన యార్యుల జాతీయతకును ధర్మమునకు లేక మతమునకును భేదము లేదు. వారికి మతమే జాతీయత. కనుకనే వారికెన్ని యిడుమలు వాటిల్లిన నెన్నిమతములతోడను సభ్యతలతోడను సంపర్కము గలిగినను వారి జాతీయత మాఱకున్నది. ఇతరదేశజుల జాతీయతలకును మతములకును ప్రభేదము లుండును.

కొంతకాల మయినపిమ్మట భారతదేశమునందు దేశకాలభేదములనుబట్టి వివిధస్మృతు లుద్భవించెను. ఇప్పుడు దాస్యము కొఱకు బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణులకు వైరము గలిగినట్లే యప్పుడు ముక్తికొఱకు బ్రాహ్మణాబ్రాహ్మణులకు వైరము గలిగెను. సన్న్యసించినంగాని ము[illegible] బ్రాహ్మణేతరులు సన్న్యసిం[illegible]యు నియమ మేర్పడెను. అంత క్షత్త్రియకులమునందు బుద్ధదేవుఁడు ప్రభవించి పురుషులుమాత్రమేకాక, స్త్రీలు సైతము సన్న్యసింపవచ్చుననియు పవిత్రచరితము గల జనులందఱకును నిర్వాణము లభించుననియును ప్రకటించుచు శ్రౌతధర్మమునకుఁ బ్రతిగా బౌద్ధమతమును స్థాపించెను. ఆసమయముననే వైశ్యకులమునందు మహావీరుఁడు జన్మించి, "అహింసా పరమో ధర్మః" అనునీతిని బ్రకటించుచు బౌద్ధమతమును బోలిన జైనమతము నెలకొల్పెను. ఆగమోక్తము

లగు శాక్తశైవవైష్ణవాదిమతము లదివఱకే పుట్టియుండెను. నిగమాగమవిరుద్ధము లగు లోకాయత చార్వాక పాషండాది మతములు పిమ్మటఁ గలిగెను. అటుతరువాత శంకరాచార్యుఁ డద్వైతమతమును, రామానుజాచార్యుఁడు విశిష్టాద్వైతమతమును, మధ్వాచార్యుఁడు ద్వైతమతమును, వల్లభాచార్యుఁ డొకవిధమగు వైష్ణవమతమును, చైతన్యదేవుఁడు వేఱొకవిధమగు వైష్ణవమతమును గ్రమముగాఁ బ్రతిష్ఠించిరి. గ్రీకులవలనఁ గ్యాథలికు మతమును, దురుష్కులవలన నిస్లాముమతమును, ఆంగ్లేయులవలన ప్రొటెస్టెంటుమతమును, పారసీకులవలన జెందవస్తామతమును భారతదేశమునఁ బ్రవేశించెను. అనంతరము రాజారామమోహనరాయలు బ్రహ్మసమాజమతమును, స్వామి దయానందసరస్వతి యార్యసమాజమతమును బుట్టించిరి. రాధాస్వామి యనుపేర నేకమతమును బుట్టెను. మేడమ్ బ్లావట్స్కీ బోధించి నిలిపిన దివ్యజ్ఞానసమాజమునందు సకలమతయుతులు నుండుటవలన దానిని బ్రత్యేకమతమనుట యసమంజసము. పైని జేర్పఁబడిన మతములను వివరించుట కీచిన్నివ్యాసము చాలదని తత్ప్రయత్నమును మానితిని. ఇవిగాక యీ దేశమునందు మఱికొన్ని మతములును గలవు.

ఇట్లెన్నిమతము లిక్కడ నల్లిబిల్లిగా నల్లుకొనియున్నను; వెఱరాజుల రాపులు హెచ్చినను, వివిధసభ్యతలు ప్రబలినను, ధర్మమనువునాదిమీఁద నిర్మింపఁబడిన భారతీయ జాతీయతానగరి సెడకున్నది. ఆర్యు లను దినమును గరణత్రితయముతోఁ జేయుచుండు ప్రత్యేకకర్మము సాంఘికధర్మమయియుండుట వలనను, సాంఘికధర్మమే వారిమత మయియుండుటవలనను, వారిమతసిద్ధాంతప్రకార మైహికవిషయమునకు నాముష్మికవిషయమునకును ఘనిష్ఠ మగు సంబంధ ముండుటవలనను, ఆముష్మికవిషయము ప్రపంచాతీతమయి మార్పుఁ జెందని దగుటవలనను, వేదాధారమగు నార్యమత మత్యంతప్రాచీనమును సమగ్రమును; మఱి ధర్మప్రాణులగు నార్యుల జాతీయత యపరివర్తనీయము. పైని బేర్కొనంబడిన మతములును మఱి ప్రపంచమునం గల యితరమతములును సకర్తృకములు. అనఁగా నాయామతాచార్యులు కర్తలుగ నుండి యుద్భవింపఁజేసినవి. ఆర్యమత మకర్తృకము. దాని నెఱుంగని భారతీయుఁ డన్యమతము నవలంబించుట రాజాశ్రితుఁడు రైతు నాశ్రయించుటయె యగును.

కనుక నిహపరసుఖసాధకమగు నార్యమతతత్త్వమును లెస్సగా నెఱుంగుట సమంజసము. భ్రమకరవచనములను విని భ్రమించుట యనుచితము.

---

3. శ్రీనగరములో నొక సరస్సు

౪. కమానువంతెన, శ్రీనగరము

౫. జుమ్మా మసీదు

ఇలాంటివి యెన్నయామో!

కప్పగంతుల సత్యనారాయణ

౧

ఆవి దసరాపండుగలు. ఆనాడు మహర్నవమి. దసరా వేడుకలకల్లా విజయనగరాన్ని చెప్పి యింకో వూరిపేరు చెప్పాలి. అందులోనూ కృష్ణరాయని ప్రభుత్వం. ఆంధ్రభోజుడుకదూ. కత్తికీ కలానికీకూడా సన్మానం లభించినరోజు లవి. మహర్నవమినాడు పండితుల్నీ, విజయదశమినాడు శూరుల్నీ పరీక్షజేసి వారివారి తాహతుకొద్దీ బహుమానా లిచ్చేవాడు రాయలు. పండగతొమ్మిదిరోజులూ నిరతాన్నదానం జరిగేది. ఆవేడుక మళ్లా ఆంధ్రదేశంలో జరగదు. అలాంటిప్రభువు యేదేశంలోనూ—యేమో. ఆరోజు ఉదయంనించి మధ్యాహ్నంవరకు పండితసన్మానము. సాయంత్రం ఊరేగింపు. వందలకొద్దీవస్తారు పండితులు. అందర్నీ వినటానికి రాయలకి తీరుబడి అవుతుందా? అందువల్ల ఓయేర్పాటు జేశాడు. ఉన్నారుగా అష్టదిగ్గజాలూనూ. వారిని నియమించాడు. మహర్నవమికి ముందు యెనిమిదిరోజులూకూడా వచ్చినవారి నందర్నీ వినవలసిన భారమూ, వారందర్నీ తరగతివారీగా యేర్పరుచు భారమూ అష్టదిగ్గజాలదే. బహుమానాలుమాత్రం మహర్నవమినాడు స్వయంగా యిస్తాడు రాయలు.

తెల్లవారేటప్పటికి రాయలు అభ్యంజనము చేయించుకొని, శుభ్రవస్త్రాలు ధరించి కూచున్నాడు. తిరుమలరాజు దర్శనార్థం వచ్చాడన్నారు పరిచారికలు. లోపలికి రమ్మనమని సెలవైంది. చిరునగవుతో, ఎగురుతున్న గిరజాలజుట్టుతో, సేనానాయకుడి దుస్తులతో లోపలికి వచ్చాడు తిరుమలరాజు. బంగారపు రేకులు చుట్టిన కోళ్లుగల మంచంమీద తనపక్కనే కూర్చోమన్నాడు రాయలు. తిరుమలరాజు రాయలికి అల్లుడు.

'నీకోసమే చూస్తున్నాను. అందరుప్రభువులూ వచ్చేశా రనుకుంటాను' అన్నాడు రాయలు మెల్లగా.

'అవును. అప్పాజీ మిమ్మల్ని వీలైనంత త్వరలో దయచేయమన్నారు. ఈసంవత్సరం చాలాశోభాయమానంగా వున్నాయి దసరారోజులు' అన్నాడు తిరుమలరాజు.

'వచ్చేదసరాకేనా రాయచూరు మనం గెలిచి, ఆప్రభువు మనసభకి రాకపోతే మనకి తృప్తిలేదు. పూర్వాల్నించీ మనదై మధ్య వాళ్లకిపోయింది. అక్కడకూడా మన జెండా యెగిరితే మనకాలం శాంతంగా గడుపుకోవచ్చు. అందరికీ తగిన విడుదులు—'

'చిత్తం. అందరూ విడుదులలో సంతోషంగానే వున్నారు. అయినా వాళ్లమీద ఓకన్నుంచమనే చెప్పాను వేగువాళ్లకి.'

'ఏది యెలావున్నా సైన్యంమాత్రము యెప్పుడూ సిద్ధంగా వుండాలి. పండగరోజులు మనం యేమరి ఉన్నామని ఆదిల్‌శాహ—'

'వాడికి గుండెలు లేవు. మనం వెళ్లి మీదబడితే స్వసంరక్షణ చేసుకోవాలిగాని, ఎదిరివచ్చేంత ధైర్యము యేం జూసుకొని—'

'ఇంక లేద్దాము' అని రాయలు లేచి శిరోవేష్టమును పెట్టుకోగా తిరుమలరాజుకూడా లేచాడు.

సేవకులు గుఱ్ఱాన్ని తీసుకొనివచ్చి ప్రాకారములో పెట్టారు. దర్వాజాదగ్గర అంగరక్షకులు వారి గుఱ్ఱాల కళ్ళాలు చేతబట్టుకొని నిలుచున్నారు. రాయలు వచ్చి గుఱ్ఱాన్ని యెక్కినతరువాత తిరుమలనాయకుడుకూడా యెక్కాడు. వీరిప్రక్కన ఆరుగురు ఆరుగురు అంగరక్షకులు వాళ్ల వాళ్ల గుర్రాల్ని యెక్కారు. అందరూ సభామంటపానికి బయలుదేరారు. మేడలమీంచి పూలూ, దండలూ విరివిగా రాయలపైన బడుతున్నాయి. నిలిచినవి నిలుస్తున్నాయి, రాలిపోయినవి రాలిపోతున్నాయి. సభామంటపం దగ్గిరకి వెళ్లి గుఱ్ఱందిగి మంటపంలోకి వెళ్ళాడు రాయలు.

జయజయధ్వానములు మిన్నుముట్టుతూండగా రత్న సింహాసనముమీద కూర్చున్నాడు. తర్వాత సభికు లంతా కూచున్నారు. సభ కిటకిటలాడుతూవుంది. నానాదేశాల్నించి ప్రభువులూ, పండితులూ వచ్చి ఉచితాసనములపై కూచున్నారు.

పండితసన్మాన మారంభమైంది. సమస్తపండితులకీ తగురీతిని బహుమానాలు దొరికాయి. అల్లసాని పెద్దన్నగారి వంక తిరిగి రాయలు 'అయిపోయినట్లేకదా' అన్నాడు. పెద్దన్నకూర్చొనియే 'చిత్తం' మన్నాడు. అప్పు డొకయువకుడు లేచి నిలుచుని, రాయలకు వంగి నమస్కరించగా 'ఏమి' అన్నట్లు కనుబొమ లెగరవైచాడు రాయలు.

'మాది యేలినవారి పాలనలోనే కొండపల్లి. కవిత్వములో కొంచెం ప్రవేశ ముంది. జన్మ క్షత్రియుణ్ని కావడంచేత యుద్ధములోకూడా—'

'పరశురామునికి వ్యతిరేకంగా' అన్నాడు రాయలు మందహాసంతో.

'చిత్తం. ఉదయమే వచ్చాను. పరీక్షించి ప్రభువువారు నాకూ యెన్నిక యివ్వాలి.'

ఆంధ్రకవితాపితామహునికేసి రాయలుచూడగా 'అబ్బాయీ, వసంతకాలాన్నీ, కోయిలనీ వేరువేరుగా వర్ణించు నాయనా' అన్నాడు అల్లసానిపెద్దన్న, రాయలయభిమతాన్ని గురుతించి. రెండేపద్యాలు, ఒకటి చంపకమూ, ఒకటి శార్దూలమూ. పదినిమిషములలో పైకప్పుకేసి చూస్తూ ఆలోచించి చదివాడు. తెనాలి రామలింగడు సెభాస్ అనడంతోనే సభంతా సెభాస్ అన్నారు.

'ప్రభువుగారి వదనము చూడ్డంతోనే నిరక్షర కుక్షికికూడా కవితామతల్లి యలవడునప్పుడు, నావిషయ మంత ప్రశంసనీయము కాదు' అన్నాడు యువకుడు వినయగర్భితంగా.

'నామధేయము' అని రాయలు అడుగగా 'రామచంద్రు డంటారండి' అని జవాబు చెప్పాడు.

'రేపు వీరులకు బహుమానము లియ్యబడును. అక్కడికికూడా రావచ్చును.'

'చిత్తము'

'అప్పాజీ, యితనిని విడిదికి పంపుడు.'

యథావిధిగా సభ పూర్తియయింది. అందరూ లేచారు. తిమ్మరుసుఆజ్ఞచే భటుడు రామచంద్రుని విడిదికి తీసికెళ్లాడు.

* * * *

మరునాడు ఆయుధవిద్యాపరీక్షలో రామచంద్రుడు ప్రథముడగుట రాయ లాతనిని కడుంగడు ప్రశంసించి, తనసేనయం దైదువందల సైనికులపై నాయకత్వ మొసంగుటయు నాదిగాగల వార్తలు పురమంతయు వ్యాపించెను.

౨

రాయలు కొండపల్లిని లోబరుచుకొన్నతరువాత ఆప్రజలంతా రాయలకి విశ్వసనీయులై ఉన్నారు. చాలామంది రాయలకొలువులోగూడా జేరి, భక్తితాత్పర్యములతో అతన్ని సేవిస్తున్నారు. కత్తిబట్టడం చేతనైనవాడు రాయలవద్దకి వెళ్లాడంటే నిరుద్యోగియై పోవడం ఎప్పుడూజరగలేదు. అందులో, సాములో అసమానప్రతిభగల రామచంద్రుడు అయిదువందలసేనకి నాయకు డయినాడంటే ఆశ్చర్య మేమీ లేదు.

రామచంద్రుడు కొండపల్లిలో ఒకసామాన్య క్షత్రియకుటుంబానికి చెందినవాడు. అతని తండ్రి గజపతికొలువులోవుండి రాయలమీద కత్తికట్టినవాడే. గజపతిపని అయిపోయినతరువాత, యుద్ధజీవితాన్ని విరమించుకున్నాడు. రామచంద్రుడు చిన్నతనంనించీ అసాధారణమేధావియేకాక మంచి బలశాలికూడాను. గాలికెగిరే గిరజాలజుట్టు, వస్తూవస్తూవున్న నల్లటి మీసాలు, మెలితేరిన కండలుగలిగిన చేతులు, అడుగున్నర వెడల్పుగల రొమ్ము, తూచినట్లున్న యవయవములు— వీటితో చక్కనిరూపము రామచంద్రునిది. సునిశితమైన బుద్ధీ, వినయమూ అతనికి మరీ వన్నె దెచ్చాయి.

క్రిస్టోవాడ్మేఫిగండో అనేవాని యాధిపత్యము క్రింద కొంతమంది పోర్చుగీసువాళ్లని రప్పించి వారిచే తన సైన్యానికి క్రమశిక్ష నిప్పించేవాడు రాయలు.

రామచంద్రునికూడా రోజూ వెళ్లి ఒకమాసంరోజులు నేర్చుకోమని సెలవైంది.

ఓరోజు చాలాసేపు కవాతుచెయ్యడంచేత మధ్యాహ్నం భోజనము కాగానే పడుకుని నిద్ర పోయాడు. లేచేప్పటికి సాయంత్రము పొద్దుపోయింది. కొలువుకు పోవటం చాలించి, ఊరు చూద్దామని ఊళ్లోకి వెళ్లాడు. రెండుమూడుబజారులు తిరిగి విసుగు పుట్టి చల్లగాలేనా తగులుతుందని ఊరిబయటనున్న తోటలోకి వెళ్లాడు. అలాంటితోటలు విజయనగరంలో మూడే ఉన్నాయి—ఒకటి ఊళ్లో నట్టనడుమనూ, ఇంకోటి రాయలమందిరంచుట్టూనూ — అందులోకి మాత్రం యెవర్నీ పోనియ్యరు. రామచంద్రుడు వెళ్లిన తోట ఊరిబయటవుంది. సాధారణంగా ఎవరూరారు ఆ తోటకి. తుంగభద్రానది ఆతోటలోంచే ప్రవహిస్తుంది. నదియొడ్డున కూర్చున్నాడు రామచంద్రుడు.

అలలతోటి యేదో లాక్కుపోతూన్నట్టు కొట్టుకుపోతూన్న ప్రవాహాన్నీ, మధ్యమధ్య తళుక్కుని మెరుస్తూ యెగిరే చేపల్నీ, వాటిని పట్టుకుందుకు రివ్వున వాలే పిట్టలనీ చూస్తూ కూచున్నాడు, రాయని వైభవాన్ని తలుచుకొంటూ వొక్కడూ నదివొడ్డున.

'అమ్మయ్యో, బాబోయి, పోయెపోయె' అని ఓదానివెంబడి ఓటిచొప్పున రక్షణార్థము కేకలు వినబడ్డాయి. క్షత్రియరక్తము పొంగగా మెరుపుమెరిసినట్టు లేచి నాలుగుదిక్కులూ చూశాడు. నదిలో, తనకి పైవాలున నీళ్లల్లో ఒకవ్యక్తి రెండుబుటకలు వేసింది. ఒడ్డున ఒకస్త్రీ అటూయిటూ తిరుగుతూ కేక లేస్తోంది. ఒక్కవుదుటున అక్కడికి పోయి నదిలోదూకి మూడు మునుకలలో ఆ జీవిని పట్టుకుని సందిట్లో అదుముకొని ఒక్కచేత్తోటి యీదుతూ ఒడ్డుకు వచ్చాడు. ఇంకా నీళ్లలో రెండగజాల్లో ఉండగానే ఒడ్డున విలపిస్తూన్న స్త్రీ, మునిగిపోయిన స్త్రీని (బయటికితీసినతరువాత తెలిసింది) పట్టుకొని పైకి తీసికెళ్లింది. రామచంద్రుడా స్త్రీపొట్టనొక్కి నీళ్లన్నీ కక్కించాడు.

'త్వరగా యింటికి తీసికెళ్లి పొడిగుడ్డలు కట్టాలి. లేకపోతే జబ్బుచేస్తుంది' అన్నాడు.

'అలాగే. తోటబయట మా సేవకుడూ, బండివాడూ ఉన్నారు. నేను పోయి పిలుచుకుని వస్తాను. మీరు చూస్తూవుండండి' అని ఆస్త్రీ వెళ్లిపోయింది. రామచంద్రుడు క్రింద కూచుని తన తొడమీద ఆస్త్రీతల పెట్టి, మొహంమీద పడిన వెంట్రుకలన్నీ తోసేసి, బుగ్గలు నిమురుతూ ఆమెసౌందర్యాన్ని చూస్తున్నాడు. గుండెలకి వెచ్చతనం కలుగుతుందని తనచేతుల్ని గుండెలమీద పెట్టాడు. ఇంతలోకి ఆమెకి కొంచెం తెలివివచ్చి మెల్లగా కళ్లు తెరిచి, తనకేసి చూస్తూన్న రామచంద్రుడిని చూసి, సిగ్గుతో, చనిపోయిన తనకి యిలా జరుగుతోందేమోనని, లేవబోయి నీరసంతో వెనక్కి పడిపోయింది.

'ఫరవాలేదు. అలా కొంచెంసేపు పడుకుంటే సత్తువ వస్తుంది' అన్నాడు రామచంద్రుడు. తడిసిపోయిన తన గుడ్డల్నీ, తానున్న తోటనీ చూచి, తన నిజస్థితి గ్రహించుకొని, తన్ను మరణమునుండికాపాడిన యువకునకు మానసికనమస్కారము లర్పించి 'వసంత యెక్కడ' అని సిగ్గుతో, నీరసంగా, చలిచే వణకుతూ అడిగింది.

'మీబండివాడిని తీసుకురావడానికి వెళ్లింది. వస్తూంటారు యీపాటికి' అన్నాడు బుగ్గలు నిమురుతూ. ఆస్పర్శకి శరీరమంతా పులకించి, ఆనందంతో కళ్లుమూసేసింది. ఇంతట్లోకి యిరువురు మనుష్యులతో వసంత వచ్చి రామచంద్రుని జూచి 'తెలివిరాలేదా' అని అడిగింది. ఆమాటకు జవాబియ్యకుండానే, రామచంద్రుడు ఆమె శిరస్సు కిందనుంచి, తను లేచి నిలుచున్నాడు. 'అమ్మ ముక్తాంబా, యిటు జూడు తల్లీ' అని వసంత యామెను పలకరించగా ముక్తాంబ కళ్లుతెరిచి చూసింది. రెండు చుక్కలు కళ్ల వెంబటి కారాయి. 'ఎందుకుతల్లీ' అని ఆమెతలను తన తొడలమీద పెట్టుకొని, రామచంద్రుని వైపు తిరిగి 'అయ్యా, యివ్వాళ మీరు మాకు చేసిన వుపకారము విలువలేనిది. ప్రాణదాత లగు తమ నామమును మాముక్తాంబతో నేమని చెప్పుదును?' అని కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా అడిగింది వసంత.

'రామచంద్రు డంటారు నన్ను. రాయలవారి కొలువులో ఉన్నాను.'

'కొండపల్లినుంచివచ్చినది మీరేనా?'

'అవును. మీరుకూడా ఎవరో చెప్పితే—'

"ప్రాణదాతలగు తమనామమును......అని కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా అడిగింది వసంత."

'ఈమె యీపట్టణాధికారి గోపాలరాజుగారి కుమార్తె. నే నామెచెలిని.'

'ఒంటరిగా యిలా రావడంచాలాసాహసం. నదిలోదిగటంమరీని—'

'దాహము త్రాగుచు కాలుజారిపడిపోయినది. కాని మీరు చేసిన సహాయము మాత్రము.'

'పదిసార్లు అలాఅంటే నాకు సిగ్గుగావుంది. ఇంక యింటికివెళ్ళండి.'

ఇంతసేపూ రామచంద్రునివైపు రెప్ప వెయ్యకుండా చూస్తూన్న ముక్తాంబ కనులు మూసింది. రామచంద్రుడు వెళ్లిపోయాడు. వసంతను ఆనుకొని ముక్తాంబనడిచి, సేవకులిద్దరూ వెనకాలవస్తూండగా, బండిదగ్గరకి వెళ్లి లోపలికి ఎక్కింది. వసంతకూడా ఎక్కగా బండి తోలుకొని వాళ్లు యింటికి తీసికొని పోయినారు.

3

రెండురోజులు గడిచాయి. రామచంద్రుడికి మనస్సు ఎలా స్తిమితంగా లేదో, ముక్తాంబకికూడాఅలాగేవుంది. ఇద్దరి హృదయాల్లోనూ భయమూ, సిగ్గూ, ఎలా కలుసుకుందామా

అనే ఆతురతా నెలకొనిఉన్నాయి. రామచంద్రుడు రోజూ తోటకివెళ్లటము మొదలుపెట్టాడు. పదిరోజులు గడిచిపోయాయి యిలాగే. వాళ్లుమాత్రం తోటలో అత నికి మళ్లీ కనపడలేదు.

పదకొండోనాడు మధ్యాహ్నం భోజనంచేసి కూచున్నాడు. ఎవరో స్త్రీ వచ్చిందని సేవకుడు చెప్పగా లోపలికి రానియ్యమన్నాడు. కొంచెంసేపటికి ముక్తాంబస్నేహితురాలు వసంత వచ్చింది లోపలికి.

'ఏం విశేషం?' అన్నాడు.

'ఆరోజునుంచీ మళ్లా మీదర్శనం కాలేదు.'

'నేనూ అలాగే అనుకుంటున్నాను. తోట లోకి వస్తారేమోనని—'

'నదిలో పడ్డప్పటినించీ, ఆతోటకి వెళ్లవద్దని వాళ్ల నాన్నగారు కోప్పడ్డారు. మీనివాసం కను క్కోడం దుర్ఘటమైంది.'

'....................'

'మీతో ఒకసారి మాట్లాడవలెనని మాముక్త—'

'నాకూ అలాగే వుంది. వీలు?'

'నేను కలుగజేస్తాను.'

'నే నీయూరికి క్రొత్తవాడను. రాజానుగ్రహము కోరివచ్చినవాడను. బయటపడిందంటే ఏమవుతుందో ఆలోచించావా?'

'అన్నిటికీ నే నున్నాను. మీకు ఏవిధమైన యిబ్బంది కలిగినా నాప్రాణం తీసెయ్యండి.'

'....................'

'రేపు మాయింటిప్రక్కన వున్న యింటికి రండి, ప్రొద్దుగూకేవేళకి.'

'సరే.'

తనయింటిగుర్తులు చెప్పి తప్పకుండా రావాలి అని బాసచేయించుకొని వసంత వెళ్లిపోయింది.

*   *   *   *

'మిమ్మల్ని చూసినప్పటినుంచీ—'

'నాకూ అలాగే వుంది.'

'నాప్రాణాన్ని మీరు రక్షించారు.'

'పదేపదే ఆమాట—'

'పొరపాట్లుకాదు. నన్ను చెప్పనియ్యండి.'

'సరే, చెప్పు.'

'మీరు నాప్రాణాన్ని రక్షించారు. కనక మీరు నాప్రాణదాతలు. మీరురక్షించినది మీరేఅనుభవించాలి. నేను మీకు కృతజ్ఞత ఎలా తెలియజెయ్యాలో—'

'నీప్రాణాన్ని నా కిచ్చెయ్యడమే!'

'అంతకన్న యింకేమీ నేను యివ్వలేను కాని—'

'ఏమిటి కాని?'

'పుచ్చుగోటంలో మీరు మనస్పూర్తిగా—'

'ఎంత వెఱ్ఱిదానవు. ఇవ్వడం పుచ్చుకోడం నీనాచేతులలోనే వుందనుకొంటున్నావు. నీతలిదండ్రు లున్నారు. నాతలిదండ్రులు నామాటకి, నాకోర్కెకి అడ్డుచెప్పరుకాని—'

'నాతండ్రి యడ్డుచెప్పినను భయములేదు.'

'అంతధైర్యము—అపాయకరము.'

'ఆయనమాట సాగదు. చిన్నాదేవి మహారాణికి నామీద చాలప్రేమ, స్నేహము. ఆమెకాళ్లమీద పడ తాను. ఆమెమాట రాయలువారు జవదాటరు. రాయల వారి మాట వినవంతశక్తి మాతండ్రికి లేదు.'

'పెద్దయెత్తే. అయినా నాకు సందేహంగానే వుందికాని మనస్సుమాత్రం నీమీదపూర్తిగా—'

'నాకు అస్తమానమూ మీవూసే'

'ఎదీ ఒక్కసారి'

'ఇప్పు డొద్దు. అంతా సరిపడాలి.'

'ఏం సరిపడాలి? నీమనసూ, నామనసూ సరి పడనేపడ్డాయి.'

'అబ్బా!'

'....................'

'...............'

'ఇంక వెళ్లనా?'

'మళ్లా యెప్పుడు?'

'మీరు ఎప్పుడు రమ్మంటే అప్పుడు. శరీరమే నాదికాని, మనస్సు మీదే.'

'శరీరముకూడా నాదే.'

౪

రాయ లమితాగ్రహాపరవశుడై యుండెను. తిమ్మరుసు మంత్రికొరకు కబురు పంపబడెను. ఆయన వచ్చుసరికి రాయలు ఇరువదిసారులు ఛీత్కారమొనరించుటయు, ఊర్పులు నిగుడించుటయు, రెండు మూడుపర్యాయములు మీసముల మెలివైచుటయు, నాలుగైదుసారులు కత్తిపైకి చెయ్యి పోనిచ్చుటయు కూడ జరిగియుండెను. తిమ్మరుసు వచ్చి యుచితాసనమున గూర్చుండి, రాయలవైఖరి యంతయు గని పెట్టి 'ఎప్పుడూ లేదు. చివరికి గజపతితనయ మిమ్ములను చంప బ్రయత్నించినప్పుడుకూడా—' అంటూండగానే 'చూడండి. ఎంత గర్వమో' అని యొక ఉత్తరాన్ని తిమ్మరుసుకు యిచ్చాడు రాయలు.

'ఎంత గర్వము! జవాబువ్రాయుపద్ధతి యిదియేనా!' అని తిమ్మరుసు ఉత్తరం చదవకమునుపే మళ్లా అన్నాడు రాయలు. ఉత్తరమును చదువుట ముగించి 'ఏమున్నది? సైన్యమును సిద్ధముకావింతము' అన్నాడు తిమ్మరుసు.

'ఎన్నిరోజు లవుతుంది.?'

'ఆలస్యమునకు కారణము లేదు. అన్నీ సిద్ధముగానే ఉన్నాయి. సామంతులకు వార్తపంపుటయే యాలస్యము.'

'ఆదిలుశాహా నీతడవ పాదాక్రాంతుని చెయ్యాలి. గబ్బిలముల నమ్మవానికోస మింత—'

'రహస్య మదిగాదు. వానికిగూడ మనతో డీకొని, ఒకచెయ్యి చూడాలనని ఉంది. సయ్యద్ మర్కా రొకకారణము. అంతే.'........

'ఏక క్రియా ద్వ్యర్థకరీ — రాయచూరు లాకొక్కడానికి మనకి యిదొకకారణము కదా.'

'చిత్తము. సామంతు లందరికీ ఫర్మానాలు పంపుదునా?'

'అవశ్యము.'

సెలవుదీసికొని తిమ్మరుసు వెళ్లిపోయాడు. ఆదినమున రాయలు స్వయంగా విజయనగరములో వున్న సైన్యాన్ని పరీక్షించాడు.

రాయల ప్రయాణవార్త అంతఃపురంలోకి వ్యాపించింది. రాయలకి చిన్నాదేవి ముద్దులభార్య. ఆమె చెప్పినమాట రాయ లెన్నడూ త్రోసివేయలేదు. అలాగని ఆమె యెన్నడూ అనవసరప్రసంగాలు రాయల వద్ద యెత్తలేదు. ఆమె యిప్పుడు గర్భిణి. ఎప్పుడూ లేని సంగతి—ఆమెకూడా రాయలతోయుద్ధానికి బయలుదేర్తానని పట్టుపట్టింది.

'ఉత్తప్పుడులయితే భయంలేదు. కడుపులో పిండంజాగ్రత్తకోసమేనా యింట్లో వుండు' అన్నాడు రాయలు.

'రాయలవారి భార్య అంతపిరికిదనా మీఅభిప్రాయం? నేను భయపడితేకదా పిండం అదరటానికి—అదిగాక యిలాటియుద్ధాలు చూస్తేకాని వీరమాతను కావడ మెలాగ? మీతల్లి చలవన వీరపత్నిని అయినానుగాని—' అంది చలించకుండా చిన్నాదేవి. నిజమే, ఆమె చిన్నతనంలో తండ్రితోటి ప్రతివంశ యాత్రలోనూ బయలుదేరేది. కడుపులో ఉన్న బిడ్డ యొక్క తేజంగూడా కలవగా ప్రజ్వరిల్లుతున్న ఆకళ్లనీ, పాలుగారుతున్న ఆచెక్కిళ్లనీ, హృదయాన్ని నొక్కిపట్టే ఆపలుకులనీ చూసి రాయలు ఆమెమాటకి కాదనలేకపోయాడు. చిన్నమదేవి రాయలతో బయల్దేరు ననువార్త విజయనగరమంతా పాకింది. ఎవరికి తోచినట్లు వాళ్లు తలోమాటా అన్నారు. లోకాన్ని ఎవరు ఆజ్ఞాపించగలరు! అప్పాజీని పిలిపించి రాయలు 'ఏమంటార'ని అడుగగా 'ఆమె కంతయభిలాష యుండగా వలదనసేల' అన్నాడు అప్పాజీ. దాంతోటి దారి

నిష్కంటక మైంది. ప్రొద్దుగూకేవేళ చిన్నాదేవియంతః పురమువద్ద వొకబండి ఆగింది. ముక్తాంబవసంతలిద్దరూ దిగి లోపలికివెళ్లారు. ముక్తాంబకంటె చిన్నాదేవి రెండేండ్లు పెద్ద. కాపురమునకు వచ్చినదిమొదలు చిన్నాదేవి ముక్తాంబతో స్నేహము మొదలిడింది. ఇద్దరి స్నేహమూ బాగా వృద్ధి అయింది.

'మీరుకూడా ఆదిల్‌శాహామీదికి యుద్ధానికి వెడతారని—' అని ముక్తాంబ నవ్వుతూ అంటూండగానే 'అవును' సత్యభామవలె' అని చిన్నాదేవి పకాలున నవ్వింది.

'సరిసరి. పేర్లు సరిపోయాయి. ఆయన శ్రీకృష్ణుడే' అని ముక్తాంబ అంది.

'అమ్మా' మా ముక్తాంబకికూడా వొకఅర్జునుణ్ణో, అనిరుద్ధుడినో చూడండమ్మా' అని వసంత పలికింది.

'వసంతా' నీకు బొత్తిగా భయము లేకుండ పోయింది' అని ముక్తాంబ లేనికోపము తెచ్చుకొని అనగా 'అవునవును. యుద్ధానికి వెళ్లివచ్చినతరువాత రాయలవారితో చెప్పి ఆలోచించాలి యీవిషయం' అని చిన్నాదేవి పలికి ముక్తాంబను చూసి 'ముక్తా, ఎవరినైనా ఏర్పాటుచేసుకున్నావా యేమిటి చెప్పు.' అంది.

'మీరుగూడా అలాగే అంటున్నారా? మా వసంతకి భయం లేదు.'

'నాకూ భయం లేదు.'

'ఎంతమాట? నేనుకూడా మీతోటి రావాలని వుంది యుద్ధానికి.'

'అవును. అలా అనుకుంటూనే ఉన్నాను. మీతండ్రి యేమనునో?'

'మీరు అడిగితే యింక అడ్డు ఉండదు.'

'చూద్దాం.'

ఇకనేమి? రాయలవారి దేవి యడుగుటయు, లేదని మాట వచ్చుటయునా! ముక్తాంబకూడా సిద్ధమైంది. ముక్తాంబప్రయాణంసంగతిమాత్రం రహస్యంగా ఉంచారు.

౫

వాళ్లు మళ్లా కలిసికొన్నారు. రామచంద్రుడు తాను రాయచూరుయుద్ధానికి పోతూన్నట్టు తెలియజేశాడు. ముక్తాంబ తన ప్రయాణంమాట చెప్పలేదు. మూడోనాడే ప్రయాణం. ఇద్దరూ వొకరినొకరు చల్లగా నోటివెంట మాటలేకుండా చూచుకున్నారు. రామచంద్రుడు లేచి తన రెండుచేతులతో నామెతలను బట్టుకొని వెనుకకు వంచి పెదవులపై ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

'యుద్ధానికి వెళ్లుతున్నాను. మళ్లా మనయిద్దరమూ—యేమో'

'అలాంటిమాటలు ఎందుకూ, శుభమా అని?'

'ఇలా చూడు.'

'ఏమిటి?'

'.....................'

ఒకటి, రెండు, మూడు,............వంద—

ఒకరినొకరు కౌగిలించుకున్నారు.

ఆనందాశ్రువులతో, ఆలింగనములతో, పరస్పర క్షేమాభిలాషలతో విడువలేక విడువలేక, యిదియే కడసారియా అన్నట్టు ఒకరినొకరు వీడ్కొన్నారు.'

౬

ప్రచండసేనావాహినితో బయలుదేరాడు రాయలు. విజయనగరమంతా కంపించిపోయింది రణభేరీలతో. ఇంటింటా వీరాలాపములు మారుమ్రోగుతున్నాయి. విజయనగరములో ఓమూల కాపురమున్న కొద్ది మహమ్మదీయులు, తహతహలాడిపోతున్నారు, తమమీద ఏం విరుచుకుపడుతుందో అని. గోపాలరాజునకు రాయలు తగువిషయములను దెల్పి 'జాగ్రత్త' అన్నాడు. ఆమహమ్మదీయుల పేటచుట్టూ ఒకపెద్దసేన కాపు ఉంచబడింది. పురవాసులంతా 'రాయలకు జయ మగుగాక' అని కేక లేస్తున్నారు. ఎక్కడజూసినా సందడే. ఊరుదాటినదాకా ప్రతివారికీ యేదో ఒకఆజ్ఞని ప్రసాదిస్తూ, ఎక్కడజూసినా తనే యైయున్నాడు తిమ్మరుసు మంత్రి. రాయలు భద్రగజము నెక్కాడు. ప్రక్కన

పల్లకీలలో చిన్నాదేవి, ముక్తాంబ మొదలగు స్త్రీజనమంతా బయలుదేరారు. ఒక్కగడియలో నగరమంతా వానకురిసి వెలిసినట్టయింది.

కృష్ణానదియొడ్డున విడిసి రాయచూరు నతికష్టము మీద లోబరుచుకొన్నారు. ఆదిల్‌శాహా యెత్తివచ్చుచున్నాడన్నవార్త రాయలచెవిని సోకింది. సైన్యమంతా అతిజాగ్రత్తగా వుంది. తెలతెలవారుచుండెను. పక్షులకలకలంతో, సైనికులుగూడ కలకలలాడుచు మేల్కొనిరి.

‘వచ్చె వచ్చె’ అను కేకలతో అందరూ సిద్ధమయారు. అరగడియలో ఒకసైన్యము వచ్చి వారిని తలపడింది. ఆదిల్‌శాహాయే! నెత్తురు చుక్కలు చుక్కలుగా పడుతోంది భూమిమీద. ఆచుక్కలతోటి నేలంతా తడిసింది; మడుగు గట్టింది. ఓమడుగుకు యింకోమడుగు కలసి కాలువ గట్టింది. కృష్ణానదిలో రక్తపు కాలువలుగూడ కలుస్తున్నాయి.

రామచంద్రుడు విసుగులేకుండా పోరుతున్నాడు. పది,— యిరువది,— సాయెబులు పడుతున్నారు. ఇదంతా చూశాడు ఒకడు ప్రక్కనించి. ఒక్క రామచంద్రుడు తమసేనలోనివారిని యింతమందిని—వాడికి కడుపుమండిపోయింది. వెనకనించి వచ్చి, యింకొకడితో పోరుతున్న సమయాన, రామచంద్రుని మెడమీద కత్తితో కొట్టాడు. రామచంద్రుడు క్రిందబడ్డాడు. అతనితోటిపాటే ఆతురక క్రిందబడ్డాడు. వెంటనే రామచంద్రునితోటి పోరుతున్నవాడు క్రిందపడ్డాడు.

రామచంద్రునితలతనతొడపైబెట్టుకొని ముక్తాంబ కూచునివుంది. మెడలోని రక్తనాళము తెగిపోయింది. రక్తముతో ముక్తాంబతొడంతా తడిసిపోతోంది.

రామచంద్రుడు కన్నులొకసారి విప్పి, ఆశ్చర్యాయాసములతో ‘ఏ—లా—వ-చ్చా-వ్—’ అన్నాడు. ‘మీరు నన్ను బ్రతికించారుకాని నేను మిమ్ములను బ్రతికించుకోలేకపోయాను’ ముక్తాంబకి దుఃఖ మాగలేదు. కనులు మూసి మరల తెరిచి, మెడ రెండుసారులటునిటు తిప్పి మరల కన్నులు మూశాడు రామచంద్రుడు. అంతే.

ప్రక్కనున్న కత్తితీసుకొని, రెండుసారులు రామచంద్రుని ముద్దాడి, రొమ్ముల్లో పొడుచుకుంది ముక్తాంబ.

ఇలాంటివి యెన్నయాయో ఆంధ్రదేశంలో!

క్రొత్తరష్యా—ప్రాతరష్యా

దిగవల్లి - వేంకటశివరావు
30

రష్యాదేశమునందు కలిగిన మార్పులలో రైతుల స్థితి యత్యద్భుతమైనది. ఐరోపా సంగ్రామ పూర్వము రష్యాదేశము, "జారు" అనబడు చక్రవర్తి పరిపాలనమున నుండెను. యుద్ధములో దేశమునందు కలిగిన విప్లవమువలన చక్రవర్తిపరిపాలన పోయి ప్రజలసంఘసామ్యము స్థాపింపబడినది. పూర్వము నాటిరైతులు సగము చచ్చి, ఒక భూస్వామితరువాత నింకొక భూస్వామిని గొలుచుచు ప్రతిభూమిఖామందునకు, ప్రతి అధికారికి, ప్రతి విదేశీయునికిగూడ దాసానుదాసులై సాష్టాంగపడుచు చాల దీనావస్థలోనుండిరి. నేటిరైతు పరిపూర్ణమగు ఆత్మగౌరవము, పౌరహక్కులు గలిగి తన కొక దేశము కలదనియు, దాని క్షేమలాభములే తన క్షేమలాభములనియు, తననిర్మాణశక్తియొక్క ఫలితమే యగు నొక ప్రభుత్వముగూడ తనకున్నదనియు జ్ఞానము కలిగి, దేశముయొక్క గౌరవమును, ప్రభుత్వముయొక్క అధికారమునుగూడ కాపాడుట తనవిధియనియు ఎల్లవేళల నప్రమత్తుడై మెలగుచున్నాడు.

పూర్వపు రష్యాదేశపురైతుల స్థితిగతులనుగూర్చి సాల్టికోవ్ అను సుప్రసిద్ధగ్రంథకర్త యిట్లు వ్రాసినాడు:

"మన రైతులు (తక్కిన దేశములవారివలె) సుక్షేత్ర వాసరకులుగాక బెరడుజోళ్లు నేల ధరించుచున్నారు? దేశమునం దింతటిగాఢమగు అవిద్యాంధకార మేల గ్రమ్ముకొనియున్నది? మనకర్షకు డేల మాంసమునుగాని, వెన్నను గాని, తుదకు కొవ్వుగల పదార్థములనుగాని భుజింపడు? ఏల పరువులపైన పండుకొనడు? రష్యాదేశకర్షకుల ప్రవర్తనమునం దేలయీకవిధమగు వైపరీత్యము, వికారము, నిర్జీవత్వము గానవచ్చుచున్నవి. ?... ఇంతయేల? మనకృషీవలు లేల క్రిమికీటకాదులవలె పుట్టి చచ్చుచున్నారు? రష్యాదేశీయు లెన్నో బాధ లనుభవించుచున్నారు. కాని చిత్రమేమన, ఈబాధలు సహించుచున్నామను స్ఫురణయే వారికి లేదు! ఈజ్ఞానమే వారిలో నశించినది. ఇది యొకవిధమగు పాపకర్మమనియు, దీనిగూర్చి యోజింప బనిలేదనియు, శక్తియున్నవరకు దీని ననుభవింపవలయుననియు వారు తలంతురు. ఆకలిదీర్చుకొన ప్రయత్నింపక ఆకటికి మాడుటయు, "ఎక్కడున్నావు గొంగళీ" యనగా "వేసినచోటనే" యనుటయు, ఊబిలో దిగబడి మునిగిపోవుట, కండరములు తెగువరకు కష్టించుట నుదుట వ్రాయ లేదనియు, బాగుపడవచ్చుననియు వారికి చెప్పి చూడుము; కర్షకులు తెల్లబోవుదురు. ఈవిషాదాశ్చర్యము లున్నన్నాళ్లు వీరు బాగుపడజాల రనుట నిశ్చయమేకదా!"

"రష్యా(మూషికుడు)రైతు సాగుచేయునటువంటి భూమిలోనే డెన్మార్కురైతు సాగుచేయుచు, ఏడురెట్లు హెచ్చుగోధుమలు పండించుచున్నాడు. ఒకవేళ డెన్మార్కుభూమి అధికసారవంతమేమో యని నేనను కొంటినిగాని ఎంతమాత్రము గాదు. ఆభూమికూడ ఇటువంటిదే. అచ్చటిశీతోష్ణస్థితిలో నేమైన కలదా? అదియునుగాదు. రష్యాలోని వివిధప్రాంతములందలి శీతోష్ణస్థితియే అచ్చటను గలదు. విశేషము లేవూ లేదు. డెన్మార్కురైతు అధిక మేధావియు,మనరైతు మంటిపెల్లకాయవాడు నా? రష్యారైతుయొక్క శక్తిసామర్థ్యములు డెన్మార్కువారి కెవిధముగను దీసిపోవు" అనిటిమిరాఫ్ పలికి రష్యాదేశము వెనుకబడియుండుటకు గలకారణము మా దేశపు పాఠశాలలందే యున్నదని సూచించినాడు. రష్యాదేశములో ప్రాథమికవ్యవసాయపాఠశాలలకన్న డెన్మార్కులోనివి చాలా శ్రేష్ఠమైనవిగా నున్నవి. డెన్మార్కురైతు లాపాఠశాలలందు ఉత్తీర్ణులగుచున్నారు. "సమష్టి కృషివలన భూమిని సాగుచేయు

పద్ధతులను సంస్కరించుట మూలముగానే రష్యాదేశ స్థితిని బాగుచేయవచ్చును. ఈవిషయమై యోజించువారికార్యము పాఠశాలలందే ప్రారంభింపబడవలయునను దృఢనిశ్చయమునకు వచ్చి తీరెదరు" అని అభినవ రష్యాదేశనాయకుడగు లెనిన్ మహాశయుడు పలికినాడు.

"రష్యాదేశపురైతులకు మూషికు లనిపేరు. ఇరువదవశతాబ్దిలోని రష్యారైతులు ఏడెనిమిదివందల యేండ్లనాటి బ్రిటిషు ఫ్రెంచిరైతులవలెనే కనబడుచుండిరి. ఈరైతులకు భూములలో హక్కులు లేవు. భూమినిమాత్రము ఓపికతో దున్నుచుందురు. భూమి గ్రామసంఘములందే. అందువలన సొంతగానికుండుఆసక్తి ఈ రైతులకు లేదు. ఐరోపాసంగ్రామ (౧౯౧౪) పూర్వమునాటిరష్యాలోని పదునేడుకోట్లప్రజలలో నూటికి ౧౨.౮ మంది నగరవాసులు, ౮౭.౨ మంది గ్రామవాసులు. వీరిలో నూటికి ౭౪.౨ మంది కర్షకులే. దేశపుమొత్తముజనసంఖ్యలో నూటికి ౬౭.౨ మంది భూమిని దున్నుటవలన జీవింతురు. నాటిభూమిఖామందులకు దామాషాగా తలఒకటికి ఐదువేలయెకరముల భూమి యుండెను. రైతుకుటుంబము ఒకటింటికి దామాషాగా పదునైదు ఎకరములమాత్రమే యుండెను.

గాఢమగు అవిద్యాంధకారము, పూర్వకాలము నాటిమూఢవిశ్వాసములు, జడత్వము నుపదేశించు కర్మవైరాగ్యసిద్ధాంతము, దుబారాతనము, సోమరితనము రష్యాదేశపు రైతులయందు వ్యాపించియున్న దుర్గుణములు. ఈగుణములు వారిని దారిద్ర్యమున ముంచివైచుచున్నవి. రైతులలో త్రాగుడు ప్రబలియున్నది. వారు తమఒళ్లు దుస్తులుకూడ మద్యముకొరకు విక్రయించి వేయుచుండిరి. భూములయందు వారికి హక్కులే యున్నచో వానినిగూడా అమ్మికొందురనుటకు సందియము లే"దని ఓబ్రాజ్‌స్టాఫ్ (Obrazstoff) వచించినాడు.

"రైతుల కేపనిచేయుటయన్నను గిట్టదు. పని చేయకుండ తప్పించుకొనుటలో వారు ఘనులు. వారి కెంతవేతన మిచ్చిననుగూడ పనిచేయరు. సాలుపొడుగున కలిపి ఒకటిరెండు నెలలకంటె వీరు పనిచేయ"రని ఏ. జే. శాపెంకో అనునాతడు వ్రాసినాడు.

ఈ సోమరితనముయొక్క ఫలితము వైరాగ్యము, నిందాత్మక, లోకద్వేషబుద్ధి. వారికి లలితకళాభిరుచులు లేవుసరికదా, సర్వసాధారణస్వాభావిక వాంఛలు సైతము లేకున్నవి. వారు కేవలము ఊరపందులు, కుక్కలువలె జీవించుచుండిరి. వారికి తమజాతితోను, ప్రభుత్వముతోను కొంచెమైన సంబంధ మున్నదను జ్ఞానము వారికి లేదు. రైతులేకాదు, పట్టణములందలిపనివారు, ప్రభుత్వపు నౌకరులు, రైళ్లపనివారు కూడ సోమరితనము మరగినారు. ఇట్టిపరిస్థితులలో రష్యాదేశదారిద్ర్య మత్యధికమై యుండుటలో వింత లేదు. ఐరోపాలోని ఏదేశమునందునుగూడ ప్రజ లింతదారిద్ర్యము ననుభవించుచుండుటలేదు. రైతు లుండునది యొకగుడిసె. అది మంటితోగాని, కొయ్యచెక్కలతోగాని నిర్మింపబడి, పశువుల కొట్టమువలె నుండెను. స్త్రీపురుష లనువివక్షత లేకుండా జనులును, పశువులునుగూడ చిన్నచిన్నకంపు గొట్టుగదులలో నుందురు. పండుకొనుటకు పడక యను నదిగూడ చాలమందికి లేకుండెను. అప్పుడప్పుడు పదేండ్లకో ఇరువదేండ్లకో యొకమారు గ్రామము తగులబడి పోవుట కలదు గనుక ఈ అనారోగ్యనిలయము లంతమొందుచుండునుగాని లేనిచో రష్యాదేశము పుచ్చిపురుగులు కారియుండునని కొందరు ఆరోగ్యశాస్త్రజ్ఞుల యభిప్రాయము.

రైతుల ఆహారముకూడా పుష్టికరమైనది కాదు. రొట్టె, బంగాళాదుంపలు తప్ప వారికి తినుటకు వేరే పదార్థములు లేవు కూరగాయలు, కాబేజీ, ఉల్లిపాయలు, దోసకాయలు సైతము చాలమంది రైతుకుటుంబములకు కరవై పోయినవి.

౧౯౦౪-వ సంవత్సరము పొడుగున కలిపి అమెరికారైతు ౫౪.3 పూడులధాన్యము నాహారముక్రింద నుపయోగించినట్లు లెక్క వేయబడినది.

పూడు అనగా ౧౨ వీసెలు.

జర్మను రైతు	పూడులు.	౨౮
ఆష్ట్రియా రైతు	,,	౨౩.౩
ఫ్రెంచి రైతు	,,	౨౩.౩
బ్రిటీషు రైతు	,,	౨౩.౦
రష్యా రైతు	,,	౧౭.౩

ఆహారముక్రింద నుపయోగించినట్లు లెక్కవేయబడినది. ఇట్లని, రష్యాలో మాంసాహారమునకు వలసిన జంతుసంపద, చేపలు తక్కినదేశములకన్న తక్కువగనున్నవని చెప్ప వీలులేదు. ఈ జంతుమత్స్య సంపద నభివృద్ధిచేయుట కెన్నో అవకాశము లుండెను. రష్యా దేశములో కఱవులవలన, ప్లేగువలన నివారింపవీలుగల జాడ్యములవలన వేనవేలు మరణించుచుండిరి.

రష్యాదేశపరిపాలన వ్యయము, రైతులస్థితికి తగినట్టిది కాదు. అది నానాటికి హెచ్చుచుండెను. పన్నులభారము వారిపైన అత్యధికముగా పడెను. ఇంకొక అన్యాయ మేమన: ప్రభుత్వము, పన్నులను సెప్టెంబరునెలలో వసూలు చేయుచుండును. అందువలన రైతులు అప్పుడే పండించి నూర్చిన ధాన్యము నేకాడికైన తెగనమ్మి శిస్తు చెల్లించవలసివచ్చుచుండెను. అప్పటికి పంట తయారుకానట్టిపొగాకు మొదలగు పంటలపైనసైతము పన్నుల నప్పుడే గ్రహించుచుండిరి. పన్ను నిచ్చుకొనుటకు చేత రొక్కము లేని రైతుల సామానులు జప్తు చేయబడుచుండెను. దేశముయొక్క అర్థపద్ధతికి విదేశపు ఎగుమతి వ్యాపారమే ఆధారముగా నుండెను. హిందూదేశము వలెనే రష్యాలోకూడ, ముడిపదార్థములు, అందు ముఖ్యముగా అపరదినుసులు (Cereals) విదేశఋణము యొక్క వడ్డీలను తీర్చుటకొరకు కెగుమతి చేయవలసివచ్చుచుండెను. ఇందుకొరకు దిగుమతులకన్న ఎగుమతు లధికముగనుండి తీరవలెనుగదా! ఋణగ్రస్తత యొక్క ఫలితములలో నిది యొక్కటి. రష్యాదేశము తనపంట తన కెంత యావశ్యకమైనను గూడ దానిలో చాలభాగము ఇరుగుపొరుగుదేశముల కమ్ముకొనవలసివచ్చుచుండెను. ౧౯౦౪ లో ఆహారధాన్యముల ఎగుమతి చాలా తగ్గిపోగా ఆర్థికముగా దేశమునకు చాలా చిక్కు కలిగెను. విదేశీయుల పెట్టుబళ్లసాహాయ్యమున రష్యాదేశమున పరిశ్రమలు కొన్ని నెలకొల్పబడెను.

పారిశ్రామికాభివృద్ధికొరకు వ్యయము చేయుటకొరకు ప్రభుత్వకోశములో ధనము లేకుండెను. రష్యాదేశపురైళ్లు ఇతర దేశపురైళ్లవలె దేశమునకు అర్థలాభము చేకూర్పజాలవయ్యెను. అనేకమోసములవలనగూడ వానిలాభములు పోవుచుండెను. ప్రతియేట లక్షలకొలది జనులు టిక్కట్లు లేకుండ ప్రయాణము చేయుచుండిరి. ఈభారమెల్ల రైతులపైనను కార్మికులపైనను బడుచుండెను. రష్యాప్రభుత్వపు గనుల పరిశ్రమయు, మత్స్యపరిశ్రమయు గూడ లాభకరముగ లేకుండెను. ప్రభుత్వపు బ్యాంకువలనగూడ గొప్పలాభము లేకుండెను. ఇట్లు దేశముయొక్క ఆర్థికాభివృద్ధికి అనేకావకాశము లుండినను, అవి సార్థకముగాకుండెను. ఇందువలన దేశముయొక్క ఋణగ్రస్తత అత్యధికముగా పెరిగిపోవసాగెను. ప్రభుత్వాదాయములో నాలుగవవంతు సొమ్ము ఋణముల వడ్డీలు తీరుచుటకొరకే వినియోగింపబడుచుండెను. ౧౯౦౨ నాటికి ఋణము ౬౬౬౪౦౦౦,౦౦౦ రూబులు లుండెను. ౧౯౦౯ నాటి కిది ౯,౧౭౫,౦౦౧,౬౦౦ రూబులు లయ్యెను. (ఒకరూబులు విలువ రమారమి రు. ౧-౯-౩). ప్రభుత్వాదాయములో నూటికి ౨౫ వంతులు ప్రభుత్వమువారి అబ్కారీ "వాడ్కా" సారాయముల యిజారావలననే వచ్చుచుండెను. ఈ త్రాగుడువ్యసనము సామాన్యరైతులందు మాత్రమేగాక వర్తకులందు, మతబోధకులందు, ప్రభుత్వోద్యోగులందు విద్యార్థులందుగూడ బాగుగ వ్యాపించియుండెను. ఇందువలన అనారోగ్యము, నేరములు, పెరిగిపోవుచుండెను.

దేశముయొక్క విద్యాభివృద్ధి బాగులేక పోవుటయట్లుండగా, పాఠశాలలను శిక్షణముగాని, ఋజువర్తనముగాని, విద్యాబోధనముగాని తిన్నగాలేకుండెను. విద్యార్థులందు స్వేచ్ఛావిహారము, దుర్మార్గము, దుర్వ్యస

నములు నధికములయ్యెను. తుదకు పాఠశాలల మదిరాగృహములుగ, ద్యూతమందిరములుగ నుపయోగింపసాగిరి. ధనికులపిల్లలు ఉపాధ్యాయులపై నలిగి సమ్మెలు కట్టుచుండిరి. నీతిధర్మములుగూడ అడుగంటెను. చౌర్యము, సాహసము, హత్యయుగూడ దుర్మార్గములుగా నెంచబడకుండు దినములు వచ్చెను. విప్లవప్రబోధకాభిప్రాయములు మంచికి కారణములు గాక చెడ్డకే కారణములు కాసాగెను ముద్రణ ప్రకటనములపై నుండిన అదుపు, ఆజ్ఞ తీసివేయబడగనే మతమునకు, నీతికి సంఘమునకుగూడ విరుద్ధములగు నభిప్రాయములు వెడ చల్లబడసాగెను. కాని ఉత్తమసారస్వతప్రకటనమునకుగాని, ఉత్కృష్టాశయముల ప్రకటనమునకుగాని తోడ్పడ వయ్యెను. మతమునందుగాని, రాజకీయములందుగాని పూర్వాచారపరాయణులుగ నుండినవారెవ్వరైననుసరే ఎట్టి బంధుత్వముగాని, స్నేహముగాని లెక్కచేయకుండ మారణములకు పాత్రులగుచుండిరి.

ఇంబక్మెడియటు పాఠశాలయందు 'ఫ్రీశా' అనబడు విచ్చలవిడికాముకత్వ ముపదేశింపబడసాగెను. "ఫ్రీశా [illegible]" బయలుదేరి వింతలగు సంఘనిబంధనలుచేసి చాలమంది యువకులను, యువతులను పాడుచేసెను. ఎట్టకేల కీదురన్యాయములను గూర్చి వార్తాపత్రికలు విమర్శించెనుగాని దీని నొక్కసారిగా అణచుటకు [illegible] లేకపోయెను. ఆనాటి గొప్పగ్రంథకర్తల [illegible] మున్నగువారి గ్రంథ[illegible] దేశములో రైళ్లలో అమ్మబడు [illegible]కములకన్న నూరురెట్లధిక[illegible] ప్రజలమనస్సు[illegible] చల్లసాగెను. ఇట్టి పరిస్థితులు [illegible] లగుటలో వింత [illegible] రష్యాజాతియను [illegible].

రష్యాదేశ[illegible]లను స్వతంత్రులను జేసి వారికి విజ్ఞానవికాసము [illegible] "బోల్షివిజం" విప్లవోద్యమము సాధించిన మాహాత్మ్యము.

జారుచక్రవర్తి యేలుబడికాలములోని రైతులు చాలా నేర్పుగలవారు. మంచివారు ననుమాట నిజమే కాని వారు అబద్ధములాడుదురు; దొంగతనములు చేయుదురు; జిత్తులమారులు. వారు హిందూదేశములోని ఒడ్డెరులు, ఆఫ్రికా దేశములో కాంగో నదీ తీరమున జీవించుబంగాళాలు వంటి మొరటుజాతివారని చెప్పవచ్చును. బలవంతముగా విద్య యణచివేయబడెను. నాటి గ్రామజీవనముయొక్క దుర్గతి వర్ణనాతీతము. బానిసవ్యాపారులు కూలీమేస్త్రీలు చాలమంది వ్యవసాయపు కూలీలను గొడ్లనువలె అడవులకు తోలుకొనిపోయి అడవులను ఛేదించి, గొడ్లమేత కనువుగా చేయించుచుండిరి. నదీతీరములకు వీరిని తోలుకొనిపోయి వీరిచే పడవలను లాగించుచుండిరి. ఎడ్లు, గుఱ్ఱములు చేయు పనులను వీరిచేత చేయించుచుండిరి. తామిచ్చిన క్రయధనమునకు రెండుమూడురెట్లధికముగ వెల పుచ్చుకొని వీరిని ఫ్యాక్టరీయజమానుల కమ్ముచుండిరి. కొందరు బానిసవ్యాపారులు గ్రామములవెంట తిరిగి చిన్నపిల్లలను దరిద్రులవద్ద స్వల్పపువెలలకు కొనివేయుచుండిరి. పాతికమందినో, ఏబదిమందినో ఇట్లుకొని, పశువుల వర్తకులు దూడల నంపినట్లు లీపిల్లలను సెంటుపీటర్సుబర్గు(నేటి లెనినోగ్రాడ్ నగరము)నకు రవాణా చేయుచుండిరి.

ఈపరిస్థితులవలన జనసామాన్యముయొక్క పిల్లల చిత్తవృత్తులందు ధర్మము, న్యాయముకూడ నశింపసాగెను. దిక్కులేని, అసహాయస్థితి తోపాటు తీవ్రమగుద్వేషము ప్రబలసాగెను. ఈస్థితిగతులలో సదా త్రాగుడువలని మైకముతో, వికృతాకృతితో, దొంగచూపులతో, చింపిరిగడ్డలతో, సగము మచ్చికచేయబడిన అడవిమృగములవలె తిరుగు స్త్రీపురుషులజన కంటకజాతియొకటి బయలుదేరి పెరుగసాగెను. వీరిలోని క్రూరస్వభావము విపరీతము. గ్రామస్థులకు, అధికారులకుగూడ వీరు భయకారులుగా నుండిరి. తండ్రులను బాధించుపిల్లలు, ఉన్నదెల్ల త్రాగుటకు వెచ్చించి ఆలుబిడ్డలను దిక్కులేకుండ విడనాడుపురుషులు నుండిరి. ఈ దిక్కుమాలిన అడవిమనుష్యులవంటివారిలో ఆత్మలు

పూర్తిగా నశింపకుండ ఉద్ధరించి మానవసంఘమునం దొకభాగముగా జేయుటయే బోల్షివికువాదులు చేయ బూనుకొన్నపని.

“నేటిరైతు పూర్తిగా కన్నులు తెరచినాడు. పౌరసత్వబాధ్యతలను జాగ్రత్తగా నిర్వర్తించుటలో నాతని కనేక అవకాశములు, పనులు కల్పింపబడినవి. సంగీత, సాహిత్య, వ్యాయామ, నాట్యసంఘములలో నతడు సభ్యునిగాచేయబడినాడు. క్లబ్బులలో నతడు సభ్యుడు. లఘోపలకలను వార్తాపత్రికల నిర్వాహకవర్గమునందు గూడ ప్రాయశః అతడు నియమింపబడియేయుండును. అతడు తనగ్రామమునకు, లేదా పెక్కుగ్రామములకు ప్రతినిధియై సర్వసమాన సంఘస్వామ్యవాదులకమ్యూనిస్టు ప్రముఖులలో నొక్కడు కావలెనన్న ఆశయమునుగూడ కలిగియుండవచ్చును. అతనికి దున్నుకొనుటకు కావలసినంతభూమి కలదు. నిజముగా రష్యారైతును, తేజోవంతములగు నతనినయనములను, ఉత్కృష్టమగు నతనిజీవిత విధానమును, స్వయముగా చూడనివాడెవ్వడు నతనినిజస్థితిని గ్రహింపజాలడు” అని డాక్టరు డిల్లన్ వ్రాసినాడు.

ఇరువదేండ్లక్రిందటివరకు రష్యారైతులకు స్వతంత్రమానవస్వత్వములుకూడ పూర్తిగా లేవని చెప్పవచ్చును. ఒక ఉన్నతపాఠశాలలోగాని, ఇంటర్మీడియటు పాఠశాలలోగాని ఒకరైతుచేరవలెనన గాని, లేదా, ఏదైననొకచిన్నవ్యాపారము చేసికొనవలెననగాని, ముందుగా నతడు రైతుసంఘములో తనకుగలహక్కులు వదలుకొనవలసియుండెను. భూమిని పొందుటకుగల హక్కులనుగూడ వదలుకొనవలసియుండెను. శాసనవిధివలన, తెలివితేటలుగలవారికెల్లరకు గ్రామాంతరవాసమే విధింపబడినట్లు లయ్యెను. ఒకరైతు తనగ్రామము విడిచి, మంచికూలిదొరకుపట్టణమునకు పోవదలచినచో తనకుటుంబయజమానియొక్క అనుజ్ఞనుగాని రైతుసంఘముయొక్క పెత్తనదారు అనుజ్ఞనుగాని పొందవలసియుండెను. ఇందుకొరకతడెన్నాళ్లు వేచియుండవలెనో, ఎంతమంది నాశ్రయించవలెనో, ఎన్నిలంచముల నొసగవలెనో, ఒక్కొక్కప్పుడు న్యాయాధికారులతో నెన్నిచిక్కులు పడవలెనో దేవునకెఱుక.

ఇక పారిశ్రామికపద్ధతులందన్ననో, ఒకకూలీవాడు తనయజమానునిఅనుజ్ఞ లేకుండ పనిలోకి రాకమానినచో క్రిమినలుశిక్షకును, జుల్మానాకును పాత్రుడగుచుండెను. కోర్టులందలిన్యాయముకూడ దీనికనుగుణముగ నుండి మనుష్యునిహోదానుబట్టి శిక్షలు విధింపబడుచుండెను. కొరడాదెబ్బల శిక్ష యున్నందున వ్యవసాయకపుకూలీలస్థితి బానిసలవలెనే యుండెను.

సోవియటుప్రభుత్వముచేసినపనులలో కాయకష్టముచేయువారికిని, కష్టపడకుండ ధనమార్జించువారికిని గలహక్కులకు గొప్పతారతమ్యము కలిగించుటయొక్కటి. “కూళకు” అనగా కూలివారిచేత పనిచేయించుకొను యజమానులు పెద్దరైతులు వీరికిగల ఆదాయములనుబట్టి పన్నులు విధింపబడుచున్నవి. గ్రామజీవనమునందు, సంఘస్వామ్యమునందు నీకూళకులకు వోటుహక్కుగాని, సివిలుహక్కులుగాని లేకుండ చేయబడినవి. ఈ కూళకులు తక్కినపారిశ్రామికరైతులవలెనే నటించి అనేకమోసములు జేయుచు హక్కులు సంపాదింప బ్రయత్నించుచుందురు. ఈ మోసములు కనిపెట్టుటకు ప్రభుత్వ మనేకగూఢచారులను నియమించి వీరిని శిక్షించుచుండును. వీరి భూములను స్వాధీనపరచుకొనుచుండును. సోవియటురాజ్యములోని వ్యవహారములు మార్చవీలులేనట్లు స్థిరముగా నినుపచట్రములలో బిగియింపబడవు. ఏశాఖలోనైన నేదైన లోపము కనబడినచో నది వెంటనే సవరింపబడును. ప్రతికార్యాలయములోను లోటుపాటులు వ్రాయగలందులకు ఫిర్యాదులు వ్రాయగలందులకు ఒకబోర్డుబల్ల యుంచబడును. దానిపైన నెవరేమివ్రాసినను జాగ్రత్తగా విచారింపబడి నిజమున్నచో తగుచర్య గైకొనబడును. సోవియటు పాఠశాలోపాధ్యాయులు సైతము అప్పుడప్పుడు పరీక్షింపబడి వారి శక్తియందు లోపములు కనబడినచో వారు తీసివేయబడుదురు.

సోవియటు రాజ్యములో నివిద్య యనేక మార్గముల నభివృద్ధిని గాంచుచున్నది. సినీమాద్వారమున

ప్రజలసాంఘికాచార జీవనములు, దుస్తులు, పండుగలు, శరీరశాస్త్రము; భూగోళశాస్త్రము, మున్నగు ప్రకృతి శాస్త్రవిషయములు, శిశుసంరక్షణము, ప్రసవవైద్యము జన్మనిరోధము, ప్రజారోగ్యము మున్నగు విషయము లెల్ల చక్కగా ప్రజలకు బోధింపబడును. ఉపాధ్యాయులు, ఉపన్యాసకులు నూరారు దిరిగి తమ తమ శాస్త్రజ్ఞానమును ప్రజలకు బోధించు చుందురు. అనేక వస్తుప్రదర్శనములు, పారిశ్రామిక ప్రదర్శనములు జరుపబడుచుండును. చిత్రవస్తు ప్రదర్శనాలయములు, గ్రంథాలయములు విరివిగా స్థాపింపబడినవి. రేడియో దూరశ్రవణయంత్రముల ద్వారా విద్యాప్రచారము గావింపబడుచున్నది. యుద్ధపూర్వము నూటికి తొంబదిమంది నిరక్షరులుగానున్న రష్యాలో నిప్పుడు నూటి కెనుబదిమంది విద్యావంతులుగా నున్నారు.

ఇంకొకవిశేష మేమన ప్రతిపట్టణములోను, ఒక కర్మకపుస్తకగృహము, పఠనమందిరము నెలకొల్పబడినవి. దాని నంటి యొకవిహారమందిర ముండును. అచ్చట బాలుర వృద్ధులు, రైతులు, కార్మికులు, ఏరువా రనువివక్షలేకుండ, ఎల్లరును తమకు గావలసిన సమస్తవిషయము లనుగూర్చి యచట తెలిసికొనవచ్చును. పైము ఎంత? పైలు ఎన్నిగంటలకు బయలుదేరు నను ప్రశ్నలు మొదలు ప్రపంచవార్తలు, శాస్త్రవిషయములు పైతము అడిగిన వారికి చెప్పవలసినదే!

పైనచెప్పబడిన విషయములం దెల్లపురుషులతో పాటు స్త్రీలును సమానాధికారము, అవకాశములు కలిగి అభివృద్ధి గాంచుచున్నారు.

దాస్యవృత్తియందు పడి, ధనికులలాభముకొరకు కష్టించుచున్నరోజులుపోయి రష్యాదేశపురైతులు సోవియటు సార్వజనికప్రభుత్వాధికారు లైనారు. ప్రభుత్వోద్యోగుల నెన్నుకొనుటలో రైతులకు పలుకుబడి, వోటు కూడ కలదు. గ్రామములందు, పట్టణములందు నున్న పారిశ్రామికులక్షేమలాభములకొరకే అన్నిపనులు నిర్వహింపబడుచున్నవి. పొరబాటు లప్పుడప్పుడు జరుగుచున్నను మొత్తముమీద జనసామాన్యముయొక్క సమష్టి క్షేమలాభములకొరకే సర్వకార్యములు నిర్వహింపబడుచున్నవి. చిరకాలమునుండి జనులుపడియున్న అధోగతి నుండి, వారిని పైకిదీసి, ఉద్ధరించుటకొరకు, ఆధునికజ్ఞానమునందు వారినిగూడ భాగస్వాములుగా జేయుటకు ప్రయత్నములు జరిగెననుటకు సందియము లేదు. పుస్తకములు, కరపత్రములు, వార్తాపత్రికలు వారికొరకు ఏటేటను లెక్కలేనన్ని ప్రకటింపబడి పంచిపెట్టబడుచున్నవి వారిపిల్లలకు చదువుచెప్పుటకు పాఠశాలలును, యువకులకుసాంకేతికవిద్య, వృత్తివిద్య నేర్పుపాఠశాలలును, నెలకొల్పబడినవి. దేశమందంతటను ఉపన్యాసములొసగబడుచున్నవి. విజ్ఞానము నలుగడల వ్యాపించుచున్నది. అవిద్య తొలగిపోవుచున్నది. పైతరమువారుకూడా విద్యావంతు లగుటకొరకు వయోజనవిద్య స్థాపింపబడినది. స్త్రీలుకూడ పురుషులతోపాటు తుల్యులుగా నెంచబడుచు దేశనాగరకతయందు సభ్యత కలిగియున్నారు. దేశములోనిఅన్ని పరిపాలనశాఖలయందును స్త్రీలు నియమింపబడి, దేశముయొక్క రాజకీయసాంఘికఆర్థికపురోభివృద్ధికి తోడ్పడుచున్నారు.

సోవియటుప్రభుత్వము పశుజాతిని పక్షిజాతిని ప్రశస్తతరముగా జేసినది. శాస్త్రపరిశోధనలను ప్రయోగములను జనసామాన్యమునకు తెలియజెప్పుటకు లెక్కలేనంతద్రవ్యము కర్చుపెట్టుచున్నందున పన్ను లొకభారముగా లేవు. ప్రజారోగ్యమును కాపాడుటకు ఆసుపత్రులును విరివిగా స్థాపించబడినవి.

౧౯౧౭-వ సంవత్సరపువిప్లవమువలన అంతకు పూర్వము ధనికులవశమున నుండిన ౧౫ కోట్లయెకరముల భూమి రైతులకొరకు సాగుచేయబడుచున్నది. దేశములో సంఘస్వామ్యపద్ధతి స్థాపింపబడి, వివిధ కుటుంబములు కలిసి చేయుసమష్టి కృషి, ట్రాక్టరు యంత్రకృషిపద్ధతియు స్థాపింపబడినది. ఇతరదేశములందు వాణిజ్యవ్యవసాయ పారిశ్రామికవృత్తులం దుపయోగింపబడు సహకారపద్ధతులెల్ల పరిపూర్ణముగా సంస్కరింపబడి రాజకీయార్థికవిషయములు సమన్వయము చేయబడిన సర్వసమానకర్మకర సహకార సంఘస్వామ్యము స్థాపింపబడినది.

నివేదనము!*

కవిసింహ, డి. రాజశేఖర శతావధాని

అవనీభారము హెచ్చి ధర్మములు వ్యత్యస్తంబులై పోవఁ, బూ
ర్వవికాసం బడరింప నీశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞుండు మీవంటిమా
నవమూర్ధన్యుల రూప మొంది యిల జన్మంబెత్తు; నీదర్శనా
దివిశేషంబులు లోకమంతటికి సంధించుఁ మహాశ్రేయముల్.

ఒకయెత్తు నీవు వేఱొకయెత్తుగా దైవకోటి నిల్చిన, నిన్నె కోరుకొందు;
స్వామి, నీయాపదద్వయి విశ్వపూజ్యంబు; నడుమఁ ద్రోవను నీవు నడచునప్పు
డడుగుసోఁకిన ధూళి యణుమాత్రమంటిన నఖిలలోకముఁ గాల్చు హాలహలము
చేదంతయును దగ్గి శీతమై తీయనై నిమిషమ్ములో నమృతముగ మాఱుఁ;
ద్వత్పదము లెంతకొలిచినఁ దనివిలేదు; - నీయనఘనామ మెంత ధ్యానించుచున్న
విసుగు గనుపింప; దింకను విడక కొలువ-ధ్యాన మొనరింపఁగాఁ గోర్కి యగునుగాని.

ధర్మసంస్థాపనార్థము ధాత్రి మెలఁగు దేవా! యేకలింగాపరావతార!
పదినూఱులేండ్లు-యావననృపుల్ భరతఖండమునకుఁ గూర్చు బన్నములు, వాని
వారింపఁగాఁ బూర్వవీరుల త్యాగంబు ప్రస్తుతకార్యకర్తవ్యములును
నెఱిఁగించుచో, నీదు మృదులాతిమృదులభావం బెంతనొచ్చె దైవమ యెఱుంగు;
వినుకొలఁది చిచ్చు దరికొన్నవిధము తోఁచె;- సైన్యబల మల్పమనెకాని చాలియున్నఁ
దలను బూ వాడ కింట నిన్నిలిపి నేనె - రిపుల సర్వనాశన మాచరించియుందు.

భువనపావన, నీవు పూనిన కృతి జగద్వంద్య మందఱము తోడ్పడఁగఁగలము;
రణమహోత్సాహ వర్ధనమైన సుముహూర్త మెంచి సూర్యధ్వజం బెత్తి నిలుపు;
కలికి బంగరుచిఱుగజ్జెలమ్రోఁత మోగలులు యామ్యమహిషకంఠ కాంస్య
ఘంటానినాదంబుగా వినెదరుగాక; ధ్వజముచుట్టుందుము బలిసి కొలిచి
పులులఁబోలిన చరణదాసులము మేము; - కడకు మేవాడ నొకచిన్నకత్తిపట్టు
మగనిసువు గల్గ నది రాల కెగురుఁగాత;-యమరులు నుతింత్రుగాక నీవిమలయశము.

ప్రాభవం బిత్తు, రాష్ట్రము నిత్తు, ధన మిత్తు, రాణాను విడనాడి రమ్మటంచు,
ఢిల్లీపురంబునుండి దినంబు వచ్చు లేఖల నొక్కకొట్టంబు గప్పవచ్చుఁ;
ద్యాగైకమూర్తి, ధర్మావతారా, నీముఖము నొక్కమాఱు దూరముననుండి
కనువిందు గాఁగఁ జూచినవాఁ డెవండైన, నీనీచతరమార్గ మెట్లు సొచ్చుఁ
బ్రాణములతోడ నిన్నెడఁబాయఁగలుగు-వాఁ డొకఁడు లేఁడు నీదు సేవకులలోనఁ;
జెంతఁ జింతామణిని వీడి చిల్లిగవ్వ-కెగుబుజము చూప నెవ్వాఁడు మొగమువాచు?

* మత్కృత "రాణాప్రతాపసింహచరిత్ర" యముద్రితమునుండి యుద్ధృతము.

హారావళీభూధరావతంసప్రాంతసానుభాగము యజ్ఞశాలగాఁగఁ
భావనాత్ముఁడు చంద్రభట్టారకు కవిత్వధారలు వేదమంత్రములు గాఁగ
నలసలుంబ్రాకిరాతాధీశుల సమానవిక్రమక్రములు ఋత్విజులుగాఁగ
శార్ఙ్గసన్నిభబలస్థాల్యశోభితము నీపటుమహాధనువు యూపంబు గాఁగఁ
ప్రబలయవనసేనలు పశుప్రతతి గాఁగ,-యాయజూకుఁడవై దీక్ష నవధరించి
సవనమును దీర్చి లోకమును నిర్యవనముగను-జేసి త్రైలోక్యనుతుల రంజిల్లవయ్య.

ఔరా! శాత్రవకోటిపాలిఁటికిఁ బశ్యత్కాలమూర్తుల్ గదా
యీరాఠోణ్మణులంచుఁ జిత్తురురణంబం దంద తెన్నన్, రవి
ద్వారంబందునఁ జేసె శాత్రవకులధ్వంసంబు మాతండ్రి; యా
వీరాగ్రేసరచక్రవర్తి యడుగుల్ వేయేండ్లు నేఁగొల్చెదన్.

పదివేల్ వీరుల బాహుశౌర్యయుతుఁ డీబాలుం డటం చెన్నఁగాఁ
గదనం బెచ్చట భీమహాసచటఁ జక్కన్ బ్రాలి, దుర్దాంత శ
త్రుచ్ఛేదము చేసి నిన్ను జయయుక్తున్ జేయ యత్నింతు; నీ
బదనూర్ సింహము తేజసింహము నుడుల్ వ్యర్థంబు గాకుండుతన్.

నిత్యకల్యాణమందిరము చిత్తూరుమండలము వివాహమండపముగాఁగ
రంగుగుల్కు ననేకరాజపుత్రస్యందనమ్ములై రేవికుండలునుగాఁగఁ
గృణసింహాదవీశ్వరదోఃప్రతాపస్ఫూర్తి రత్నదీపతతిగాఁగ
యవనభూధవకిరీటాళినిర్గతమణుల్ వజ్రరంజితరంగవల్లిగాఁగ
వస్త్రారక్తముల వసంతమ్ములాడి, - నీవు కరవాల మెచటఁ దానై తనర్చి
సకలమును నీకు నాగపసా[illegible]ఁగ, - విజయలక్ష్మి వరించి నిన్ బెండ్లియాడు.

నింగిన్ముట్టెడు కోటకొమ్మగుములున్ దేవాలయమ్ముల్ జయో
త్తుంగస్తంభము లొప్ప, స్త్రీపురుషు లెందున్ బుత్రపౌత్రాప్తి నొం
దంగా, మాద్యశభూపతుల్ కొలువునన్ ద్వత్పాదముల్ మోయఁగా
సింగారించిన తేరియ ట్లలరు మాచిత్తూర్పురిన్ గాంతునే!

పదివేలేన్గులయంత దార్ఢ్యమున మద్భావంబు నీపాదముల్
గదియున్; నిక్కము దేవదానవులు లాగన్ జూచినన్ సుంతయున్
గదలన్ బో; దనిలోన శత్రువుల ప్రమగ్నన్ జేతుఁ; గాదేని నీ
పదపద్మంబులమ్రోల ప్రాలి విడుతున్ బ్రాణంబు లోయీశ్వరా!

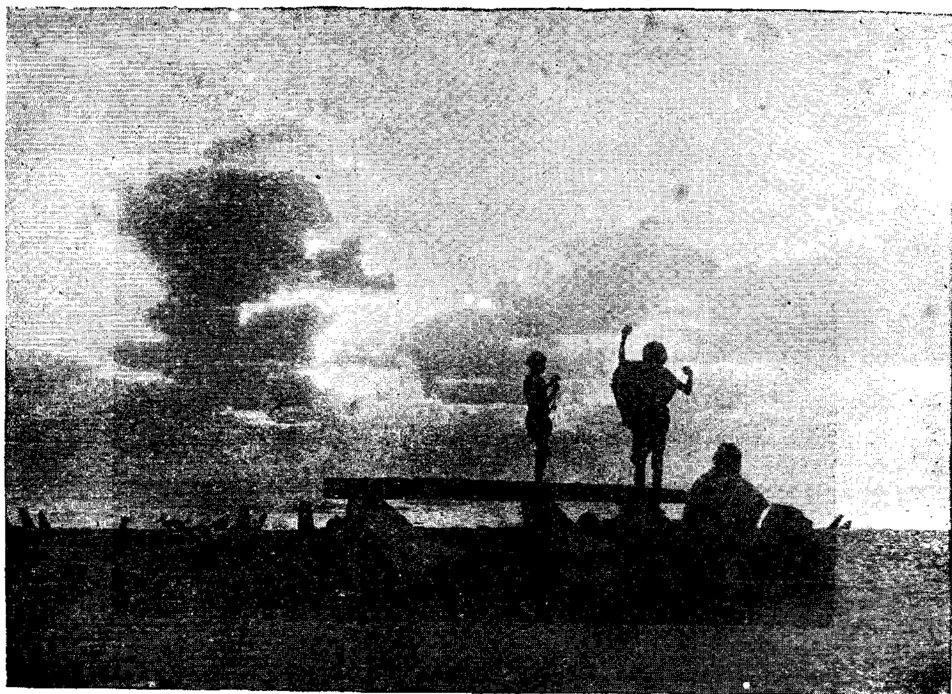
"రాఠోడ్-తేజసింగ్."

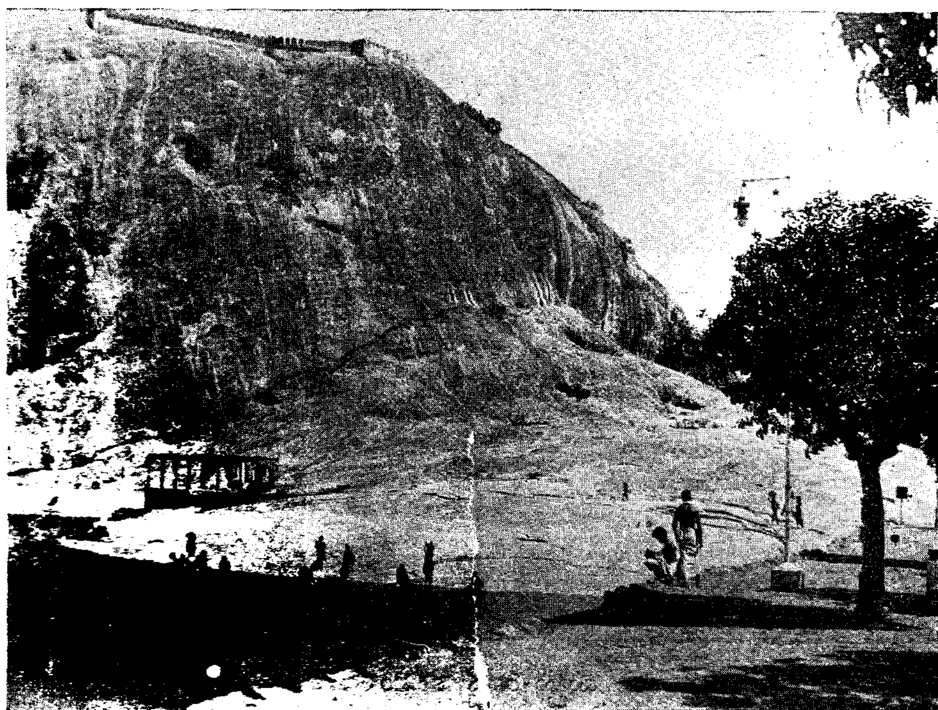
౬. సక్‌మాంగ్ మార్గమున —వి. ఆర్. చిత్ర.

మెట్టూరివద్ద కావేరీనది

—యం. కె. రంగస్వామి అయ్యంగారు.

సూర్యోదయవేళ —యం. కె. రంగస్వామి అయ్యంగారు.

నామకల్లు పర్వతప్రాంతము —యం. కె. రంగస్వామి అయ్యంగారు.

జాతీయ ఆర్థిక స్వయంశక్తి—దానికి మార్గములు

చావలి వేంకట హనుమంతరావు

౧

ప్రపంచమందంతటను ఆర్థికవిషయములలో గొప్పమార్పు కల్గుచున్నది. పూర్వకాలపు ఆర్థికసిద్ధాంతములన్నియు ప్రస్తుతపరిస్థితులలో ఆచరణయోగ్యములు కావని తేలుచున్నది. 'క్రొత్త ఆర్థిక పద్ధతి ఎట్లుండవలెను?' అనువిషయము పూర్తిగ స్థిరపడలేదనుమాట నిజమే. దూరదృష్టికలవారందరును ప్రపంచమంతటను ఆవరించియుండు ఆర్థికపుకట్టుబాటు ఏర్పాటుచేయుటయే క్రొత్తసిద్ధాంతములోని మూలవిషయమని గ్రహించుచున్నారు. కాని నిజముగ ఏర్పాటు కాబడుచున్న సిద్ధాంత మేమనిన ఏదేశమున కాదేశము తన ఆర్థికవిధానమును చక్కబెట్టుకోవలెననునదియే. ఈసిద్ధాంతముప్రకారమే రష్యాలో సమష్టివాదపద్ధతి ఏర్పాటుకాబడినది. ఇటలీ, జర్మనీ మొదలగు దేశములలో అది ఇతరరూపముల దాల్చినది. అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములందుకూడ ఈ సిద్ధాంతమే కొంతవరకు ఆచరణలోనికి తీసుకొని రాబడుచున్నది. ఇతరదేశములలో పద్ధతి వేరయినప్పటికిని ఈ మూలసిద్ధాంతము ననుసరించి మార్పు కల్గుననుట కనేకదేశములు చాలకలవు.

౨

పందొమ్మిదవశతాబ్దము అంతమగుసరికి ప్రపంచార్థికపరిస్థితులలో ఒక ముఖ్యమగు లోపము కనిపెట్టబడెను. ప్రపంచమందలి కొన్నిదేశములు, ముఖ్యముగ పడమటి యూరపియనుదేశములు, అమెరికా మొదలైనవి, తమ పరిశ్రమలను చాల ఎక్కువగ అభివృద్ధి చేసికొనియుండెను. ప్రపంచమందలి మరికొన్ని ఇతరదేశములు పరిశ్రమలలో ఎట్టి ప్రవేశమును లేక వ్యవసాయమే ప్రధాన పరిశ్రమగా కల్గి యుండెను. ఈ దేశములనుండి పారిశ్రామిక దేశములకు పరిశ్రమలకు కావలసినవస్తువు లెగుమతియగుటయు, వాటికిబదులుగ పారిశ్రామిక దేశములందు తయారైనవస్తువు లీదేశముల వారు కొనుటయు వాడుకగా నుండెడిది. ఇంగ్లండు పారిశ్రామికదేశములన్నింటియందును ప్రధానస్థాన మాక్రమించుటయేకాక, దానికిసంబంధించిన బ్యాంకింగు, ఓడలను సప్లయిచేయుట, విదేశమారకముల నేర్పాటు చేయుట మొదలగుపనులందుకూడ చాలప్రాధాన్యమును బడసియుండెడిది. ఈపనులవలన చేకూరిన అపారలాభము వలన పశ్చిమ-యూరపియన్ దేశములలో సంపద ఎక్కువయై, ప్రజలు చాలసుఖజీవితముల గడపుచుండిరి.

ఇట్లు యూరపియన్ దేశముల జాతీయజీవిత మభివృద్ధిపొందుచుండగా, ప్రపంచమందలి ఇతరదేశముల ఆర్థికస్థితియందెట్టి అభివృద్ధియు లేకుండనుండెను. వర్తకవ్యాపారవిషయములలో ఈ రెండవపక్షమునకు చెందినదేశములకు మొదటిపక్షముదేశములతో సరిపోల్చి చూచిన చాలతక్కువలాభము వచ్చుటయే. సర్ జోషయాస్టాంపువంటి ఆర్థికవేత్త అభిప్రాయములో "ప్రపంచమునందలి ప్రజలు జీవయాత్రకు సరిపోవనట్టి ఖర్చుపై నయిననూరుసంవత్సరములనుండియు జీవయాత్రగడుపుచుండిరి."

వ్యవసాయముకూడ పరిశ్రమలవలనే ఎక్కువపెట్టుబడితోను, పెద్దపద్ధతిపైనను జరుపబడుచుండిన దేశములలో వాటి ఆర్థికస్థితియందు కొంత అభివృద్ధి కాన్పించినమాట నిజమే కాని చైనా, ఇండియా మొదలగు తూర్పుదేశములలో పూర్వమునుండియు నుండిన పరిస్థితులలో ఎట్టిమార్పును లేకపోవుటచే, మొన్నమొన్నటివరకు వాటి ఆర్థికస్థితియందెట్టిమార్పును చెప్పదగినది లేదనియే చెప్పవలసియున్నది. హిందూదేశమునందలి వ్యవసాయదారునియొక్క సంవత్స

రాదాయము, ధరలు చాల ఎక్కువగ నుండిన ౧౯౩౦-వ సంవత్సరమునందు కూడ ౧౫ రూపాయల కంటె ఎక్కువ లేదు. ఆసంవత్సరమే అమెరికాలోని వ్యవసాయదారుని సంవత్సరపుసగటు-ఆదాయము ౬౮౦ రూపాయలు, పరిశ్రమలందు పనిచేయువాని సగటు ఆదాయము సుమారు ౨౩౦౦ రూపాయలు నుండెనని అంచనావేయబడినది.

ఈపరిస్థితులవలన ఫలితమేమి? ఒకప్రక్క పారిశ్రామికదేశములగు ఇంగ్లండు, అమెరికా మొదలగు దేశములందు అనేకరకముల వస్తువులుతయారగుచుండెను. ఇంకొకప్రక్క ఇండియా, చైనా, ఆఫ్రికాదేశములలో అధికసంఖ్యాకులగుప్రజలు ఆవస్తువులను కొనుటకు తగుశక్తి లేకుండనున్నారు. ఇరువదవశతాబ్దము ప్రవేశించినతరువాత పశ్చిమదేశములలో వస్తువులను తయారుచేయుశక్తి ఇదివరకుకన్న చాలరెట్లు హెచ్చయినది. దానికి కావలసినసాధనములు ఇదివరకుకన్న చాలపెరిగిపోయినవి. ఇప్పుడు ముఖ్యముగ కావలసినది, పెంపొందింపవలసినది వస్తువులను తయారుచేయుట కాదు, తయారయినవస్తువులను అమ్ముటకు తగుసాధనముల నాలోచించుట. ప్రస్తుతకాలములో వస్తువులను కొనుశక్తి చాలతక్కువగ నున్నది. దీనివలన కాలక్రమేణ వస్తువులను తయారుచేయుశక్తికిగూడ అంతరాయములు వచ్చుట కవకాశములు కలవు. ప్రపంచమందలి ఆర్థికపారిశ్రామికపద్ధతులవలన ఈక్లిష్టదశ మరింత హెచ్చినది. పరిశ్రమలను బాగుగ అభివృద్ధి చేసికొనినదేశములలో ధనము అమితముగ చేరుటచే ఆ దేశస్థులు పలురకములగు సున్నితపువస్తువులను చాలఎక్కువగ తయారుచేయుటకు శక్తి సంపాదించిరి. కాని జనబాహుళ్యముకల్గిన వ్యవసాయప్రదేశములలో ఆవస్తువులఖరీదు చాలసరసముగ నున్నను కొనుటకు సొమ్ము లేకుండపోయెను. పారిశ్రామిక దేశములు తమసౌభాగ్యము వ్యవసాయప్రదేశములపై నాధారపడియున్నదని గ్రహించుటకు చాలకాలము పట్టెను. అట్లు ఆదేశములు గ్రహింపనంతకాలము ఇతరవిషయములనుగురించి ఆలోచన లేక అవి వస్తువులను తయారుచేయుపద్ధతులను బాగుగ అభివృద్ధిచేసికొనుటయందే నిమగ్నములయి యుండెను. దూరదృష్టి కలవారు పరిస్థితులవలన ఎప్పటికైనను నష్టము వచ్చుననియు, వ్యవసాయప్రదేశముల కభివృద్ధి లేకుండ తాముమాత్రము ముందునకువచ్చుటకు ప్రయత్నించుట పారిశ్రామికదేశముల కెప్పటికైనను ముప్పేయనియు గ్రహించకపోలేదు.

3

ఆముప్పు ఇప్పుడు ప్రపంచమునంతను ఆవరించుకొనియున్నదని మన మొప్పుకోవలెను. ప్రపంచమందు ప్రతివస్తువునకును ధర పడిపోయినది. కాని వ్యవసాయమువలన తయారుకాబడిన వస్తువులధరలు పరిశ్రమలవలన తయారుకాబడిన వస్తువులకంటె హెచ్చుగ పడిపోయినవని మనకెల్లరకును తెలియును. అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములలో చూచినవ్యవసాయవస్తువులు నూటికి ౬౦ చొప్పున తగ్గిపోగా పరిశ్రమలవలన తయారగువస్తువుల ఖరీదు నూటికి ౨౫ వంతుమాత్రమే పడిపోయినవి. వర్తకమాంద్యము ప్రవేశించకముందు కూడ వ్యవసాయదేశములందలిప్రజలఆదాయము, వారి వస్తువుల కొనుశక్తియు చాలతక్కువగనే యుండెడివి. దానికితోడు వర్తకమాంద్యము ప్రవేశించగనే ఆశక్తి ఇదివరకుదానికన్న సగమునకుపైగా తగ్గిపోయెను. అనగా వ్యవసాయదారుని ఆదాయము ఆతడీయవలసిన పన్నులు, వడ్డి, మొదలగు తప్పనిసరియగు ఖర్చులకు మాత్రము సరిపోవుచుండెడిది. అట్టిసమయములో ఇతర వస్తువులను కొనుటకు వానిచేతిలో సొమ్ముండుట చాలకష్టము. వర్తకమాంద్యమున కొకముఖ్యకారణము వస్తువుల నతివిస్తారముగ తయారుచేయుట; కాని ఆవస్తువుల నెక్కువగ తయారుచేయుట యను విషయము ప్రపంచములో ముక్కాలువంతుప్రజలు తినుటకు తిండి, కట్టుటకు గుడ్డ లేకుండ నున్నారను విషయముతో కలిపిచూచిన తేలు విషయమేమన వర్తకమాంద్యమునకు నిజమగుకారణము ప్రజలలో వస్తువుల కొనుశక్తి తగ్గిపోయిన దనునదియే. ఈ

పరిస్థితులను మార్చుటకు సాధనము వస్తువులను తయారు చేయుట, తగ్గించుట కాదు. బ్రిటిష్ ఆర్థికమంత్రియగు నెవిల్ ఛాంబర్ లేనుగారు చెప్పినట్లు వస్తువులను కొను శక్తి నభివృద్ధి చేయుటయే దానికి మార్గము. ప్రపంచ మందలి వివిధదేశముల ఆదాయములలో ఇంతవ్యత్యాస మున్నప్పుడు, ఆవ్యత్యాసమును తగ్గించినగాని ఆశక్తి నభివృద్ధిచేయుట కష్టము.

ఇట్లు ప్రస్తుతకాలములో ప్రపంచ-ఆర్థిక-అభివృద్ధియందు ఒకక్లిష్టదశలోనికి మనమువచ్చియున్నాము. పరిశ్రమలకు కావలసినవస్తువులను తయారుచేయు దేశములకును, పరిశ్రమల నభివృద్ధిచేసికొనినదేశములకును కల భేదములపై నాధారపడియున్న ప్రపంచ-ఆర్థికపుటేర్పాటువలన అనేకనష్టము లున్నవని మన కిప్పుడిప్పుడే విశదమగుచున్నది. వ్యవసాయదారులు పడుకష్ట మెక్కువ. వారికి దానివలన వచ్చు ఆదాయము తక్కువ. వర్తకము పరిశ్రమలు లాభములోని ఎక్కువభాగమును పొందుచు చాలకాలము అనుభవించెనుకాని, ఆయనుభవము ఎల్లకాలమును జరుగునని తలంచుటకు వీలులేదు. ఇదివరకు ఆర్థికపుటేర్పాటు ఎంతలాభముగ నుండెనో ఇప్పుడెంతకుపడిరెట్లు ఎక్కువయగు నష్టకరమైనది. వర్తక, పరిశ్రమలయు, వ్యవసాయములయు మధ్య ఒకవిధమగు సంయోగ మేర్పాటయినగాని ఈక్లిష్టపరిస్థితులనుండి బయలుబడుట కల్ల. యంత్రసహాయమువలననడుపబడు పరిశ్రమల ఫలితములు చాలచిత్రమైనవి మనముచూచియున్నాముకాని ఆఫలితము లికముందు వచ్చునని తలంచుట కవకాశము లేదు. ఈకాలములో మనుష్యుడు అతనికి ఆవశ్యకమగువస్తువుల నన్నింటిని కొద్దిఖరీదుతో తయారుచేయుట నేర్చుకొనెను. కాని మనుష్యునిశక్తితోపాటు ఆశక్తిని సరియగు పద్ధతులపై ఉపయోగపరచుట, ఎక్కువమందికి లాభకరమగువిధమున ఉపయోగపరచుట తెలిసికొనలేదు. ఈ నేర్పు, నేర్పునకుముందట్లు చేయవలెనను అభిప్రాయము ఆచరణలోనికి రావలెనన్న ప్రపంచ-ఆర్థికపరిస్థితులను పద్ధతిప్రకారము ఏర్పాటుచేయుటయే ముఖ్యమగు మార్గము.— అనగా ప్రపంచమునందుండినధనము, దానివలన వచ్చు ఆదాయము ఇదివరకుకన్న నీతిపథము లగునట్టియు, న్యాయసమ్మతమైనట్టియు పద్ధతులపై విభజించుటయే దానికి మార్గము.

४

ఈకాలములో సుంకములకట్టుబాట్లు, దిగుమతుల తగ్గింపులు, మారకపు ఇబ్బందులు మొదలగు అనేకములగు అడ్డంకులు వర్తకమునకున్నవి. ఇవన్నియు చాల కష్టతరములగు అడ్డంకులు; కాని ప్రతిదేశమును తనయొక్క జాతీయపరిశ్రమలను రక్షించుకొనునిమిత్తము, విదేశములనుండి దిగుమతుల నడ్డునిమిత్తము వాటినన్నిటిని ఏర్పాటు చేసికొనవలసిన అవసరము వచ్చుచున్నది 'రక్షణసుంకముల' విధించి, యూరప్ ఏషియాఖండములలోని క్రొత్తదేశములు తమ ప్రధాన పరిశ్రమల పెంపొందించుకొనుటకు ప్రయత్నించుట మొదలిడినవి. యుద్ధమునకు ముందుకూడ 'సుంకముల గోడలు' ఉండెను. కాని యుద్ధానంతరము పూర్వముకన్న చాలరెట్లు పెరిగిపోయినవి. సుంకములకు తోడు ఇతర-అడ్డంకులుకూడ అనేకము లిటీవల బయలుదేరి వర్తకము సరళీగా జరుగుట కడ్డంకులయిపోయినవి. యుద్ధానంతరము యూరప్‌ఖండములో ఏర్పాటయిన క్రొత్తదేశములలో 'ఆర్థిక జాతీయత' సిద్ధాంతము ప్రబలి దేశమునకు దేశమునకు మధ్య నిరాటంకవర్తక వ్యాపారమునకు తీరనినష్టము తెచ్చిపెట్టెను. మొట్టమొదట ఈసుంకములు పూర్తిగ తయారైన వస్తువుల దిగుమతిపైనమాత్రము విధింపబడుచుండెను; రానురాను పరిశ్రమలకు ముఖ్యావశ్యకములగు వస్తువులపై కూడ విధింప మొదలుపెట్టబడెను. ఈపరిస్థితులు అనేకదేశములలో ౧౯౩౧-వ సంవత్సరమున బంగారుప్రమాణమును తొలగించుటతో మరింత దుర్భరము లాయెను. బంగారుప్రమాణమును తొలగింపబడుటతోనే సుంకములు హెచ్చుచేయబడుట, విదేశవర్తకము నరికట్టుటకు మార్గము లేర్పాటగుట మొదలగునవన్నియు జరిగెను. దానితో అంతర్జాతీయ వర్తకము పూర్తిగ తగ్గిపోయెను.

సుంకములవిధించుటయనునది పరిశ్రమలను రక్షించుట కంతసుకరమగు మార్గము కాదని గ్రహింపవలసియున్నది. వాటివలన వస్తువులను కొనువారికి చాల నష్టము కలుగు. తరువాత ఏపరిశ్రమలకు రక్షణ ఈయబడుచున్నదో వారు స్వంతలాభము చూచుకొని ప్రజలకు నష్టము కల్గింపవచ్చును. ఒకసారి సుంకములను విధించినతరువాత మరల వాటిని తొలగించుటకాని, తగ్గించుటకాని చాలకష్టమగుపని. వ్యవసాయమే ముఖ్యవృత్తిగా కల ఇండియావంటిదేశములో సుంకముల విధించుటవలన పరిశ్రమల కెక్కువ లాభము చేకూర్చుటయే కాక వ్యవసాయదారులకు నష్టము వాటిల్లజేయుటకు కూడ అవకాశము లున్నవి.

౫

పైనచెప్పబడినసంగతులు నిజముకావని ఎవ్వరు ననలేరు. కాని సుంకములతగ్గించుటకు ప్రయత్నము చేయుట ఒకరాతిగోడకు తలకాయ కొట్టుకొనుటయే యగును. సుంకములను విధించుటకు ముఖ్యోద్దేశ్యము పరిశ్రమలకు రక్షణ నిచ్చుటయే. అదికాక మనదేశము సంగతి చూచినహిందూదేశప్రభుత్వాదాయములో చాల భాగము ఎగుమతి సుంకములవలన వచ్చుచున్నది. ఆపరిస్థితులలో మనప్రభుత్వమువారు ఇతరాదాయ మార్గము లేనియు అన్వేషింపబడకపూర్వమె ఆసుంకములను తగ్గించుట తటస్థించుట కష్టము. బంగారుప్రమాణమునుండి తొలగినదేశములందలి నాణ్యముల ప్రమాణములు స్థిరమైనయెడల రక్షణసుంకములు కొంతవరకు తగ్గించుటకు వీలగును. కాని ఈవిధముగ తగ్గించిననుకూడ తమతమక్రొత్తపరిశ్రమల రక్షించుటకు విధించుకొనిన పన్నులను పూర్తిగ తొలగించుట కేదేశమువారునుకూడ అంగీకరించరు. అట్టిరక్షణపద్ధతి అనేకవాదనలచేత బలపరుపవచ్చును; వానికి వ్యతిరేకముగ వాదన లుండినప్పటికిని అవి ప్రభుత్వముల కంగీకార్యమగుట కష్టము. కెయిన్సువంటి ఆంగ్లేయార్థికవేత్త పదిసంవత్సరములకు ముందు అడ్డంకులు లేని వర్తకపుపద్ధతిని ఆమోదించుచుండెడివాడు. ఇప్పుడు రక్షణసుంకముల పద్ధతిలో కొన్ని లాభములు లేకపోలేదని అంగీకరింపవలసివచ్చినది. కాన అంతర్జాతీయవర్తకపు టభివృద్ధి దృక్పథము నుండి సుంకములపద్ధతిలో చాలలోట్లుండినప్పటికిని వాటిని పూర్తిగ తొలగించుటయందు కొన్ని నష్టములు కలవని గ్రహింపవలసియున్నది.

౧౯౩౨నను, ౧౯౩౩నను సమావేశమైన ప్రపంచార్థికసభలలో సుంకములను తీవ్రముగ ఖండించు ప్రతిదేశప్రతినిధుల అంగీకారముతో తీర్మానము లామోదింపబడెను. కాని వట్టి తీర్మానముల నెగ్గ చేయుటమాత్రమే ఇంతవరకును జరుగుచున్నది. కాని ఆతీర్మానముల నాచరణయం దుంచుటకు తగుప్రయత్నమింతవరకు చేయబడియుండలేదు. సుంకములు తగ్గింపవలెననినను, తీసివేయబడవలెననినను (౧) ప్రతిదేశమందును ప్రభుత్వపుకర్చు తగ్గింపబడవలెను; (౨) నాణెముల ప్రమాణము స్థిరపరుపబడవలెను; (౩) ప్రతిదేశము పారిశ్రామికముగ ఇతరదేశములపై ఆధారపడియుండక తన స్వశక్తిపైననే ఆధారపడియుండునట్లు చేయవలెను. చివర చెప్పబడిన షరతు అన్నిటిలో ముఖ్యమైనదియు, ఆచరణలోనికివచ్చుట కెక్కువ కష్టమైనదియు నైయున్నది. ఎందువల్లనన కొన్ని దేశములు తాము పారిశ్రామికముగ ఇతరదేశములపై నాధారపడియుంటి మను నభిప్రాయమున్నంతకాలము, అవి తమపరిశ్రమల నభివృద్ధిచేసికొనుటకు రక్షణ సుంకములను విధించుట మానవు. హిందూదేశమునకు కావలసిన బట్టలను సప్లయిచేయుటకు లంకాషైరు, జపాను, ఇండియా-నూలుదేశములుకూడ ప్రయత్నములు చేయుచున్నవి. ఈపోటీ ఇట్లుజరుగుచున్నంతకాలమును, హిందూదేశము తనబట్టలమిల్లుపరిశ్రమను పెంపొందించుకొనుటకై ఇతరదేశములనుండి దిగుమతియగుసరకులపై దిగుమతిసుంకములు విధింపక తప్పదు. దిగుమతిసుంకముల విధించకుండ ఇతరమార్గములవలన కూడ ఈపోటీని తగ్గించుట కవకాశములు కలవు. ఈ విధముగానే ఇతరదేశములవారుకూడ ఏవిధముగా నెట్టి విధానము నవలంబించిన * ఏదేశమునకుగాని ఎక్కువ

* ఈవ్యాసము వ్రాయబడుచున్న సమయములో హిందూదేశము లంకాషైరు, జపానుదేశముల ప్రతినిధుల కేవిధముగా ఈపోటీ తగ్గింపవచ్చు ననువిషయమునుగురించి రాయబారములు జరుగుచున్నవి.

ఇబ్బంది లేకుండ ఈ వర్తకపుపోటీ తగ్గించుటకు వీలగునో ఆలోచింపవలసియున్నది. అట్లాలోచించి దానికి తగువిధానము నేర్పాటుచేసి ప్రస్తుతపు ఆర్థికపద్ధతిని మార్చుటకు ప్రయత్నము చేయవలసియున్నది. అనగా ఏయేదేశములలో ఏయేపరిశ్రమ నేర్పాటుచేయవలెనో, ఏయేదేశపువస్తువు లేయేదేశమునకు ఎగుమతిచేయుటకు వీలుండునో ఈ విషయములన్నియు ఆలోచించి ఒక పద్ధతి నేర్పాటుచేయవలసియున్నది. ఈ పద్ధతివలన మాత్రమే ప్రపంచమును ఇప్పుడున్న దురవస్థనుండి తొలగించుటకు వీలగును. ఈ పద్ధతివలననే ఇప్పుడు ప్రపంచమందు ఒక దేశమునకు ఇంకొకదేశమునకు మధ్యనున్న హెచ్చుతగ్గులు సవరించుటకు అవకాశము కలుగును.

ఈమధ్యను జరిగిన ప్రపంచ-ఆర్థికసమావేశము పైన వ్రాయబడినవిషయమునుగురించి ఎంతమాత్రము సరియగు విధానము నేర్పాటుచేసియుండలేదు. సుంకములను తగ్గించుట, నాణెముల ప్రమాణమును స్థిరపరుచుట, కొన్నివస్తువులను కొన్ని దేశములుమాత్రమే తయారు చేయుటను గురించిఅంతర్జాతీయపుకట్టుబాట్లుఏర్పాటుచేయుట మొదలగువిషయములగురించి చర్చమాత్రము ఆసమావేశము నందుజరిగెను. వీటిలో ఒకదానిపైనొకటి ఆధారపడియుండుటచే, ఒకపని జరుగుటకై తక్కినవికూడ దానితోనే చేయవలసియుండును. కాని అటుజరుగుటకు అడ్డంకులు చాల ఉన్నవి; ఆ అడ్డంకులే ప్రపంచ ఆర్థికసమావేశము భగ్నమగుటకు కారణము. కాన ఇప్పుడు జరుగునది ప్రపంచమందే దేశమున కాదేశము తన ఆర్థిక, పారిశ్రామికస్థితిని బాగుచేసికొనుటకు ప్రయత్నమో, ఏవోకొన్ని దేశములు ఒకగుంపుగ చేరి తమ ఆర్థిక దుస్థితిని తొలగించుకొనుటకు మార్గముల నన్వేషించుటయో యైయున్నది. త్వరలో ఏదో యొక అనుకూల మగు ఏర్పాటు చేసుకోబడునని తలంచుటకవకాశములు చాల తక్కువగ నున్నవి. కాని ఈ దుర్భరస్థితి చాలకాల మిట్లేయుండునని తలంచుటకుకూడ వీలు లేదు.

౬

ఆర్థికవిషయములలో జాతీయభావములు ౧౯-వ శతాబ్దము చివరనుండి బయలుదేరి కాలక్రమేణ పెంపొంది చివరకు ఐరోపామహాయుద్ధములో పరిణమించినవి. ౧౮౭౦ వరకు పరిశ్రమలవిషయములో ఇంగ్లండు ప్రధానస్థాన మాక్రమించుచుండెడిది; కాని దరిమిల్లాను జర్మనీ, ఫ్రాంసు, సంయుక్తరాష్ట్రములు కూడ తమ పరిశ్రమల నభివృద్ధిచేసుకొని, బ్రిటన్‌కన్న కూడ ముందంజ వైచుటకు మొదలిడెను. వర్తకములోను క్రొత్తబజారులను సంపాదించుటవలన ఇంగ్లండుకు ముఖ్యమగు పోటీదారు జర్మనీ. ఇంకొక అనుకూలమగు విషయ మేమన బ్రిటను పూర్తిగ పరిశ్రమలపైనేన ఆధారపడియుండుచుండగా, జర్మనీ, ఫ్రాంసు, అమెరికాదేశములు పరిశ్రమల నభివృద్ధి చేసుకొనుటతో పాటు, తమవ్యవసాయము నభివృద్ధిచేసుకొనుట, పరిశ్రమలకు కావలసియుండు వస్తువులను పండించుటకూడ ప్రక్కనే జరుపుకొనుచుండుట. ఈపద్ధతిని అనుసరించుటవలననే ఆదేశములు ఇతరదేశములపై ఆధారపడియుండ నవసరములేక తమస్వశక్తిపైననే అన్నిటికిని ఆధారపడియుండగల్గుటకు వీలాయెను. రష్యాయందు ఆదేశపునాయకు లేర్పాటు చేసిన ౫ సంవత్సరముల ప్లానుకూడ ఈఉద్దేశ్యముతో ఏర్పాటు చేయబడినదే. ఇటలీ, జర్మనీలుకూడ అట్టి "ప్లాను"లు వేసుకొనియే తమపారిశ్రామికాభివృద్ధికి అనువగుమార్గము లేర్పాటు చేసుకొనుచున్నవి.

జాతీయపారిశ్రామికస్వశక్తి సూత్రము ఆచరణలోనికి వచ్చుటకు అనేకములగు అనుకూలపరిస్థితులు ప్రస్తుతకాలమందు దున్నవి. ఒకప్రక్కను ఇదివరకు వ్యవసాయమే ముఖ్యవృత్తిగా కలిగినదేశము లన్నియు ఇప్పుడు తమతమపరిశ్రమల నభివృద్ధి చేసుకొనుటకు, వాటికి రక్షణము లేర్పాటుచేసుకొనుటకు ప్రయత్నించుచున్నవి. ఇంకొకప్రక్క పారిశ్రామికదేశములు తమపరిశ్రమలకు కావలసినవస్తువులకై ఇతరదేశములపై నాధారపడియుండ నక్కరలేకుండ ఆవస్తువులను తామే పండించుకొనుటకు ప్రయత్నములు చేయుచున్నవి. మొదటితరగతి దేశములలో యంత్రపరిశ్రమ లభివృద్ధి చెందినకొలదిని అవి రెండవతరగతి దేశములలో తయారగు పారిశ్రామికవస్తువులను కొనుట తగ్గించుకొనును.

౧౯౩౨-వ సంవత్సరపు "ప్రపంచ ఆర్థికపరిస్థితు" లను గ్రంథములో ఈవిషయమై ఇట్లు వ్రాయబడియున్నది: "క్రొత్తదేశములలో పారిశ్రామిక-అంగములు ఎక్కువ వ్యాప్తి చెందుటయు, వాటినిగురించినజ్ఞాన మభివృద్ధి చెందుటయు, ఇదివరకే పారిశ్రామికముగ ఎక్కువ అభివృద్ధిచెందినదేశములు ఇతరదేశములనుండి తమకు కావలసినవస్తువులను తెప్పించుకొనుట మాని తామే ఆ వస్తువులను పండించుకొనుటకు ప్రయత్నించుటయు ప్రపంచములో వ్యవసాయదేశములలో పండిన వస్తువులు అచ్చటనే నిల్వయుండిపోవుటకును, పారిశ్రామికవస్తువులు అమ్ముడువోకపోవుటకును ప్రధాన కారణము లగుచున్నవి."

పాశ్చాత్యదేశములలో జనాభా హెచ్చుతగ్గులు లేక యుండుటచేతను, ఆదేశస్థులు వ్యవసాయమునందు శాస్త్రీయపద్ధతులను ప్రవేశపెట్టి భూమిపంట హెచ్చునట్లు చేసుకొనుటచేతను, ఇతరదేశములవ్యవసాయవస్తువులకై వారు ప్రాముఖ్యము తగ్గిపోయినది. దీనివలన ఇకముందు దేశదేశములమధ్య వర్తకవ్యాపారము ఇదివరకుకన్న తగ్గిపోవునని తలంచుట కవకాశము కలదు.

౭

అనేకవిధములుగ ఆలోచించిన ఇంగ్లండుదేశము ఆర్థికవిషయములలో ఇతరదేశములతో సంబంధము లేకుండ నుండుట కష్టమని స్పష్టమగును. ఆదేశపుపారిశ్రామికపద్ధతి చాలఎక్కువగ అభివృద్ధిగాంచిన దగుటచే ఆ దేశపుఔన్నత్యమును ఇతరదేశములకు తన వస్తువుల నమ్ముటయందును, ఇతరదేశములవస్తువుల నా దేశము కొనుటయందును ఆధారపడియున్నది. ఇట్టి దేశముకూడ ప్రస్తుతపరిస్థితులలో తనపరిశ్రమలకు రక్షణ నిచ్చుటకును, ఇతరదేశముల దిగుమతులు దేశములోనికి రాకుండునట్లు చేయుటకును అవసరమైనది. అడ్డంకులు లేనివర్తకము (Free Trade) ఇంగ్లండువిషయములో కూడ తిరుగ ప్రవేశపెట్టబడుట కష్టమే. ఆపద్ధతివలన లాభములు లేకపోలేదు. కాని ఆర్థికజాతీయత ప్రబలుచున్న ఈరోజులలో, ఏదేశముకాని పూర్తిగాను "ఫ్రీట్రేడు" పద్ధతి ననుసరించుట జరుగదు.

అడ్డంకులులేనివర్తకమును ఇదివరలో ఆమోదించిన ఆర్థికశాస్త్రవేత్తలు అన్ని దేశములకును ఏదోకొన్ని వస్తువులను తయారుచేయుటలో ప్రత్యేకావకాశము లుండుననియు, కాన వర్తకమున కేయడ్డంకులు లేని పరిస్థితు లుండిన అన్ని దేశములకును లాభదాయకమే యనియు తలంచి దాని నామోదించిరి. కొంతవరకు ఈ అభిప్రాయము ఇప్పుడుకూడ నిజమే. ద్రాక్షసారాయమును తయారుచేయుటలో ఫ్రాంసునకున్న ప్రత్యేకావకాశము లెప్పుడు నట్లేయుండును. సిలోనునకు తేయాకును తయారుచేయుటలో అట్టే ప్రత్యేకావకాశములు ఎల్లప్పుడు నుండును. అయినను ప్రస్తుతకాలములో అన్ని వస్తువులను తయారుచేయుట కన్ని దేశములకు కొంత కాకపోయిన కొంతయైనను అవకాశ ముండుననుటలో అనుమాన మేమియులేదు. ఈమధ్యను కైన్సుదొర వ్రాసినట్లు అనుభవమువల్ల బయల్పడునదేమన అన్ని దేశములకును అన్నివస్తువులను తయారుచేయుటయందును కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగా సమానమగు అవకాశములే యున్నవనువిషయము. దీనికి కారణము ప్రపంచములో పారిశ్రామికముగ అన్ని దేశములందును అభివృద్ధికల్గుటయే. దీనికి తార్కాణముగ ఒక విషయము తెల్పవచ్చును. ఇదివరలో క్యూబాద్వీపములో చక్కెర తయారుచేయుటకు అవకాశములు చాల ఎక్కువగా నుండెడివి. కాని ఇప్పుడు హిందూదేశమునందుకూడ చక్కెర తయారగుటకు మంచిఅవకాశము లున్నవని ఈమధ్య చక్కెరపరిశ్రమయొక్క అభివృద్ధినిబట్టి తేలుచున్నది. దీనివలన తెలుసుకోవలసినవిషయమేమన ప్రపంచవర్తకము అభివృద్ధిపొందవలె ననిన, అంతర్జాతీయఆర్థికసంబంధములు బాగుపడవలెననిన అన్ని దేశములకును వీలైనంతవరకు తమతమపరిశ్రమల నభివృద్ధిచేసుకొనుటకెట్టి యడ్డంకులు నుండకూడదనునది.

౮

ప్రస్తుతకాలములో ఒకదేశమునకును ఇంకొక దేశమునకును మధ్య ఆర్థికవిభేదములు హెచ్చుచున్నవి.

ప్రపంచఆర్థికసమావేశము విచ్ఛిన్నమగుటతో ఆవిభేదము లింకను ఎక్కువయగుననియే తలంపవచ్చును. ఏదేశమున కాదేశము తనయొక్క ఆర్థికవిధానము నొకపద్ధతిపై ఏర్పాటుచేసుకొనుటవలన మొత్తముమీద ప్రపంచములో ఇప్పుడున్న హెచ్చుతగ్గులు తగ్గిపోవుననుట కవకాశము కలదు. కాని ఎన్ని దేశము లిట్లు తమ స్వంతశక్తిపై పూర్తిగా ఆధారపడియుండగల్గినవి కలవు అనునది చాల క్లిష్టసమస్యయే. ౧౯౩౩ లో జరిగిన ప్రపంచఆర్థికసమావేశములో జాతీయస్వయంసహాయ సూత్రమునకు కొంతవరకు ప్రోత్సాహ మీయబడినది. కాని అప్పుడుకూడ వివిధ దేశముల విస్తీర్ణము, జనసంఖ్య, పరిశ్రమాభివృద్ధికిగల అనుకూలపరిస్థితులు మొదలగువాటిపై ఇది ఆధారపడి యుండవలెననికూడ చెప్పబడెను. ఈవసతులన్నియు కల్గియున్నట్టి దేశములు యూరపుఖండమందే చాల తక్కువగ నున్నవి. ఇతరఖండములలో అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు, రష్యాదేశము మాత్రము ఇట్టి జాతీయ స్వయంశక్తిపద్ధతి నమలులోనుంచుటకు తగు పరిస్థితులయందున్నవి. రష్యాలో ఈసూత్ర మిదివరకే ఆచరణయందుంచబడుచున్నది; అమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములలో దానినాచరణలోనికి తెచ్చుట కిప్పుడిప్పుడే ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి.

ఇండియా, చైనాదేశములు ఈ విషయములో చాల ఇతరదేశములకన్న అనుకూలపరిస్థితులు కలిగియున్నవి. కాని విదేశవర్తకమును విడనాడుటకు ప్రస్తుతస్థితిగతులలో వాటికి వీలులేదు. ఎందువల్ల ననగా విదేశవర్తకముతగ్గిపోయినయెడల హిందూదేశమునకువిదేశములలోచెల్లింపవలసినబాకీ లుండిపోయి వాటిని చెల్లించుటకు బంగారు నెగుమతిచేయవలసియుండును.

కాన పూర్తియగుస్వయంసహాయ సూత్రము ఏర్పాటుచేయుట చాలదేశములవిషయములలో కష్టమైనప్పటికిని వీలైనంతవర కట్టిప్రయత్నముచేయుట అందరకును లాభదాయకమే. ఎప్పుడు ప్రపంచమందలి దేశములన్నియు ఆర్థికముగ స్వయంశక్తిపై ఆధారపడియుండునట్టిస్థితి ఏర్పడునో అప్పుడుమాత్రమే ప్రపంచమందలి ఆర్థికస్థితి పూర్తిగ బాగుపడుటకు అవకాశ ముండును. అప్పుడు దేశదేశములమధ్య సహకారమున కడ్డుగానున్న ఆర్థికపు టడ్డంకులుపోయి అంతర్జాతీయభావము లేర్పడుట కనుకూలస్థితిగతు లేర్పడును.

౬

పూర్వకాలపు టార్థికాంతర్జాతీయభావములు ప్రస్తుతకాలమందు ఆచరణయోగ్యములు కావు. వాటి స్థానమున నూతనాంతర్జాతీయభావములు బయలుదేరవలెను. వీటియందు ప్రధానవిషయముగ ప్రపంచమందు ప్రబలియున్న ఆర్థికపులోటుపాటులు తగ్గించుటకు ప్రయత్నము జరుగవలసియున్నది. క్రొత్తదేశములు పారిశ్రామిక వ్యవహారములలో చాల ముందునకు వైచుచున్నవి. కాని ఆపారిశ్రామికాభివృద్ధిఫలితముగ తయారైనవస్తువుల అమ్మకమునకు తగుమార్గము లుండినగాని ఆఅభివృద్ధి పూర్తిగ లాభకరమని చెప్పుటకు వీలులేదు. అమెరికాదేశములో గొప్పమోటారుపరిశ్రమాధికారియగు హెన్రీఫోర్డుగారిని ఈమధ్య ఒకరు ప్రపంచ ఆర్థికదుస్థితిని తొలగించుటకు మార్గ మేమి యని ప్రశ్నింపగా తనపెన్సిలుతో బల్లపై ౧౬౦,౩౦౦,౪౦౦ అను అంకెలుమాత్రము వేసెనట. ఆతనిఅభిప్రాయమేమనగా ప్రపంచఆర్థికదుస్థితి తొలగవలెనని రష్యా, ఇండియా, చైనాలలో గల ౮౬౦ మిలియన్లప్రజల యొక్క ఆర్థికస్థితి బాగుపడుటయే యని.

కాని ఏదృక్పథమునుండి ఈసమస్యను మనము పరిశీలించినను తేలునదేమనగా ప్రపంచపు భావ్యార్థిక పరిణామము హిందూదేశపుస్థితిగతులపై ఆధారపడియున్న దనునది. హిందూదేశపుఆర్థికస్థితి బాగుపడుటకుమార్గము ఆర్థికవిధానము నొకపద్ధతిపై నేర్పాటు చేయుటయే. అట్టి ప్రయత్నమును చేయుటయందే మన దేశస్థులు తమదృష్టిని కేంద్రీకరింపవలసియున్నారు.

ఎంతశక్తియుతుండవో యెఱుంగలేము
గుత్తగొంటి విశ్వప్రేమ; కోవిదుడవు,
విమలపదమున నిల్చితి వేడ్కమీఱ
హరిహరునిచెంత మధురవాక్యామృతంబు
విందుగోల్పుచు సరసత వెల్లివిరియ
దనియజేయుచు దిక్కనా దాగినావె?
కాదుకా దటులైన ప్రకాశవృత్తి.

నాంధ్రభాషను మదికి నాహ్లాదమిడగ
వన్నెమీరుచు నలరుల తిన్నెపోలె
కయితతావుల నిల జల్లగల్గు టెట్లు?
కూర్మితనయుడు ముద్దుగా గోరి పిలువ,
వత్సలత జెంతకును దల్లి వచ్చుభంగి
నీదుమోమున వెల్వడు స్వాదుపదము
సొబగుపగిదిని తనుబిల్వ సుతుడవనుచు
నాంధ్రభాషామతల్లియు నలరి రాగ
గారవంబున మురియుచు ఘనులు మెచ్చ
నంకతలమున ముద్దుగ నాడుచుండు
తిక్కనా, నీదుకావ్యంబు నేనెట్ల
కోర్కెదీరంగ బలుమారు గ్రోలుచుండు.

లలితపదసుమసౌరభం బలరు నీదు
వాక్యమాల నాఘ్రాణించి వాడిపోని
సరసకావ్యంబు నూతనస్రజమువోలె
నెల్లవేళల మనసు రంజిల్ల జేయు,
శ్రమమువాయ బథికునకు జల్లగాలి
మాడ్కి సంసృతిశ్రమమును మడియజేసి
కవనవాయువుల్ నిత్యసుఖంబు నొసగు,
నీదు కావ్యయశోలక్ష్మి మోదమలర
అరయ మనమున నానంద మంకురించి
పదముపదమున కుత్సాహవాంఛ పొదల
పరగ డెంద మాకర్షించి ప్రకృతిమరచి
ఎలమిగాంచుచు మేడమె ట్లెక్కినట్లు
కౌతుకంబున సుకుమారకంఠమెత్తి
కవనసుఖపారవశ్యాన కనుల బాష్ప
కణము లురులంగ పులకితగాత్ర నగుచు
తృష్ణగొనువారి రీతినిం తృప్తిసనక
మరియుమరియును జదువుచు మనసుహెచ్చ
బుద్బుదంబగు నిస్సారభువిని విడచి
నిర్మలానందరసనిధిం దేలుచుండు.

మహిమనలరంగ కవిరాజమధురరసము
భావగాంభీర్యరమ్యమౌ పదముకూర్పు
చదువునపుడెల్ల గ్రొంగ్రొత్త చవులు జిమ్మి
పరువములు కమ్మతావులు బరపుచుండు.

ఆంధ్రభాషామతల్లి ప్రేమార్ద్రయగుచు
సంతతము నీదు నుడువుల చాయ కలర
సులభమున గాజుకుప్పెలో జలముభంగి
తేటపడజేయు నీనేర్పు దెలుపదరమె.

మధురరసయుక్తఫలములమాడ్కి సౌర
భముల జిమ్ము లేబూమాలపగిది నమరి
వాడిపోవక తావుల ప్రబ్బుచుండ
మనసు మోదింప నీకావ్యమారుతంబు
కాలనిర్ణయమును లేక ఘనతగాంచు!

పూర్ణకళ లూర రేరాజు భూమియందు
కాంతివ్యాపించి నిండినకరణి నాంధ్ర
భాషయందు క్షయములేక ప్రబలుడగుచు
కళల బరగించి నుతికెక్కి కలియుగమున
బ్రదికియుంటివి కవిరాజ ప్రాభవమున.

సంతాననిరోధసిద్ధాంతము : హిందూదేశము

చతుర్వేదుల శ్రీరామ నరసింహం, యమ్. ఏ.,

సంఖ్యాభివృద్ధి పశు, వృక్షజాతులందువలెగాక మానవజాతియందు కొంతవరకు, వ్యక్తుల ఆర్థికోపపత్తిమీదను, మత,సాంఘిక, రాజకీయములను కట్టుబాటులమీదను ఆధారపడియుండునని ప్రొఫెసరు మార్షలు చెప్పియున్నాడు. ప్రజాభివృద్ధిసమస్య యీకాలమునకు సంబంధించినదేకాక, ఏదోరూపమున ప్రతియుగమునందును, ఆలోచనాపరులచే చర్చ చేయబడియే యున్నది. ప్లేటోనాటి గ్రీసునందు అధినివేశనము లధికముగ నుండుటచేతనో, యుద్ధావసరముననో జనాభివృద్ధి సాంఘికబలమున కాధారమని గ్రహింపబడినది. కాని, అరిస్టాటిల్ మొదలగువారు, తలిదండ్రుల బాధ్యతలబరువు తగ్గవలెననిన, సంఖ్యాభివృద్ధి విశేషముగ నుండరాదని చెప్పిరి.

“రాస్చర్” పండితుడు తెల్పినటుల, గడచిన కాలములో, ఈసమస్యనుగూర్చిఅభిప్రాయమున ఆటుపోటులు గలవు. “ఓరీ”, “వేక్‌ఫీల్డు” పండితులు ప్రజాభివృద్ధివలన కలుగుమేళ్లను వేనోళ్ల పొగడిరి. “ప్రజాక్షీణత దేశదౌర్భాగ్య”మని “పైల్లు” గారి వాదము.

“ప్రెంచిఫిజియోక్రాటులు” జీవనపరికరముల పరిమితిని అతిక్రమించకుండ, సంఖ్య అభివృద్ధిచెందునని సిద్ధాంతము చేసిరి. వీరిసిద్ధాంతమును “ఆడామ్ స్మిత్” మార్పుచేయుచు, జీవనసామగ్రి అచలము కాదనియు, దేశకాలములబట్టి మార్పుచెందుననియు నుడివెను. ఆవేశనకర్తలు (Factory employers) మాత్రము ప్రజవృద్ధికావలయుననియే కోరుచుండిరి.

పదునెనిమిదవశతాబ్దముఅంత్యదశయందు, దూరదృష్టిగలప్రముఖులుకొందరు “సంఖ్య హద్దుపద్దులేక వృద్ధియగుట క్షేమమా?” అనుసమస్యను తీవ్రముగ చర్చింపసాగిరి. వీరిలో “మాల్థస్” ముఖ్యుడు.

ఈ సమస్యకు సంబంధించిన గ్రంథమును (Essay on principles of Population) ౧౭౯౮-వ సం. “మాల్థస్” ప్రచురణచేసెను. వీనివాదమును మూడుభాగములుగ విభజింపవచ్చును :

౧. తినుబండారములు ప్రాప్యముగుట, జాడ్యములు, యుద్ధములు, శిశుహత్యలు, సంతాననిరోధము మొదలగు అడ్డంకులు లేకుండిన, ప్రజలవిషయప్రమత్తతనుబట్టి మారిన ప్రతిదేశమందును, సంఖ్య విపరీతముగ అభివృద్ధిచెందియుండెడివని చరిత్ర తెల్పుచున్నది.

౨. మానవునిపరిశ్రమకు, ప్రకృతి ఇచ్చు ఫలితము, ప్రజావృద్ధికి పరిమితిగా భావింపబడవలయును. కాని ప్రజాభివృద్ధి ననుసరించి జీవితసామగ్రి వృద్ధిచెందలేదు.

3. భూతకాలమున ఎట్లో, భవిష్యత్తునను అట్లే, సంతాననిరోధసిద్ధాంతమును అవలంబింపకుండిన, దారిద్ర్యమువలననో,జాడ్యమువలననో ప్రజ క్షీణించుట నిశ్చయము. ప్రతిమానవుడును నైతికముగనే జీవితమును గడుపుచు, బాల్యవివాహములను తిరస్కరింపవలయును.

“డాక్టరుఓగిల్” ౧౮౯౦ సం. Royal statistical society యందుపన్యసించుచు, స్త్రీల వివాహపుసరాసరివయస్సును, ఉన్నదానికంటె ఐదేండ్లెక్కువచేసిన వివాహఫలితముగ ప్రాప్తించుపిల్లల సరాసరిసంఖ్య ౪.౨ నుండి 3.౧కు వచ్చుననిరి.

తినుబండారములకంటె వడిగ జనాభా హెచ్చును. తినుబండారములు ౧:౨: 3:౪ క్రమమున (Arithmetical Progression) హెచ్చుచుండ, జనాభా ౧:3: ౯:౨౭ రేషియోలో వృద్ధి

యును (Geo metrical Progression) నని మాల్థస్ నుడివెను.

ఆధునికార్థశాస్త్రజ్ఞులు ఈ క్రిందివిధముగ "మాల్థస్" సూత్రమును విమర్శించిరి. ఆహారసామగ్రుల ఉత్పత్తి అంత్యదశయందు హీనప్రతిఫలన్యాయబద్ధమైనను (Law of diminishing returns) సేద్యముచేయు భూమివైశాల్యమును వృద్ధిచేయుట వ్యవసాయపద్ధతులలో గలుగు పరివర్తనములనుబట్టి మూడ జనాభాకంటె తినుబండారముల ఉత్పత్తి ఎంత కాలమువరకైనను వృద్ధిగావచ్చునని తోచుచున్నది. అట్లే పాశ్చాత్యదేశములలోని అనుభవములు చాటుచున్నవి. జనాభానుగూర్చినసమస్య కేవలము సంఖ్యకు సంబంధించినదే కాక, పదార్థముల ఉత్పత్తియందలి నేర్పరితనముమీదను, ఆదాయవిభజన (Distribution) యందలి న్యాయముమీదను ఆధారపడియుండును.

విమర్శనము ఇట్లున్నను ఈకాలమున Neo-Malthusian సంఘములు ప్రపంచమందంతటను విచ్చలవిడిగ నున్నవి. సంతాననిరోధమును గూర్చి 'Eugenics' అను గొప్పశాస్త్రము తయారైనది. ఇది ఇంగ్లండులో మతప్రముఖుడగు "డియన్ ఇంగ్" గారికి అభిమానవిషయము. దేశములో బుద్ధిమంతులు, స్థితిమంతులే జీవోత్పత్తి చేయవలయు ననియు, నిశానిదారులు, దరిద్రనారాయణులు నిరోధించవలయు ననియు ఈశాస్త్రములోని ముఖ్యోద్దేశము.

ప్రపంచమందంతటను బోధింపబడుచు, అన్ని దేశములలోను "నాగరికు" లనబడువారిచే ఆమోదింపబడి, కొందరిచే అమలులో పెట్టబడిన ఈసంతాననిరోధమునకు మార్గములు కేవలము కృత్రిమములు. వైద్యశిఖామణులచే ఈ విషయమై చేయబడుచున్న పరిశోధనలు ఆశ్చర్యజనకములు.

మన ఆర్థికశాస్త్రజ్ఞులు కొందరు సంతాననిరోధము హిందూదేశమున కవసరమని చెప్పుచున్నారు. [illegible] కె. టి. షాగారు Wealth and Taxable Capacity of India అను గ్రంథములో 3౪౧-వ పుటయందు ఇట్లు చెప్పిరి: "సంఘములో మెలకువగాంచి, వివేకవంతులనువారిచే కనుగొనబడు ప్రతిమార్గమునను, హిందూదేశములో ప్రజావృద్ధిని నిరోధించుటకు నిశ్చయజ్ఞాన మవసరము."

అంతవిపులముగ కాకపోయినను, ప్రొఫెసరు కాళె తనవాదమున, ఆఖరునకు, అట్టిపర్యవసానమునకే వచ్చెను. నైతికముగనే కాక ఆర్థికముగకూడ ఇట్టివాదము నిరాధారమని షాగారిచ్చిన అంచనానే మనము ఆధారముగా గైకొని చెప్పవచ్చును.

ఆర్థికవాదము

౧. "హిందూదేశములో జనసంఖ్య ఇంక వృద్ధిచెందుటలో సమ్మతింపకుండుటకు రాజకీయహేతువుకంటె బలిష్ఠము కాకపోయినను, దానితో సరిసమానమగు ఆర్థికహేతువులు గలవు. ౪౫౫౦ కోట్ల రూపాయల కిమ్మతుగల సంఘూదాయమునకు ఇంక ౨౦౦ కోట్లరూప్యములు కలిపి, ౨౭ కోట్ల ప్రజలకు పంచిచూచిన, సగటునమనిషికి ౧౭౫ రూ.ల వంతున వచ్చును. స్వదేశసంస్థానముల ప్రజలను, ఆదాయమును కలిపి చూచిన, సగటున, సాలుకు, మనిషికి, కనీసము ౧౫౦ రూ. లే (?) వచ్చును." అని షాగారనిరి. సగటున ౬౫రూ. నుండి ౭౫ రూ. సంవత్సరాదాయమునే అనుభవించుచున్న ప్రజలకు షాగారిచ్చిన మొత్తము దొడ్డదిగ కానుపించును. కాని, షాగారు, ౧౭౫ రూ. సంవత్సరాదాయము మనకు సంతృప్తికరమగు సుఖజీవనము నివ్వదా? అనిన, అది వేరు ప్రశ్నగ భావింతురు. ఇట్టి ఆధారములమీద సంతాననిరోధము హిందూదేశమున కవసరమని ఘోషించిరి. కొద్దిగ ఆలోచించి చూచినయెడల, తామువర్చుండిన కొమ్మను తామే నరుకుకొనునట్లు షాగారిచ్చిన Data వారినే ఖండించునని తోచకమానదు. షాగారు చెప్పినటుల మన సంఘూదాయము విభజనచేసి చూచిన నెలకు ౧౫ రూ. వంతున వచ్చును. ౫ గురు మెంబర్లు గల కుటుంబమునకు నెలకు ౭౫ రూ. లేక సంవత్సరమునకు ౭౫ × ౧౨ = ౯౦౦ రూ. వచ్చును.

ఈ Data ను బట్టి సంతాననిరోధావశ్యకతనువరు, ఎట్లు నిశ్చయించగలరు?

౨. ప్రొఫెసరు షాగారు, ఈఆదాయము, సకటునవచ్చునది కాని, యథార్థముగ ప్రతివానికి విభజనలో (Distribution) ఇంతే వచ్చునని కాదనిరి. దీనినిబట్టి తేలునది, అర్థవిభజనలోనిదోషముగాని, . సంఘాదాయము తక్కువనియు, అందువలన సంతాననిరోధము అవసరమనియు కాదు. విభజనలో సంస్కరణ అవసరముగాని సంతాననిరోధముగాదు.

౩. షాగారిఆర్థికవాదము, వారిగ్రంథములో, వారే, మరొకచోట ఇచ్చిన Data నుబట్టి చూచిన ఇంకను అర్థరహితమని తోచును. ౩౧౦-౧౧ పుటలో, ప్రస్తుతము సేద్యము చేయుచున్న భూమినైశాల్యము ద్విగుణీకృతము చేయవచ్చు ననిరి. ౩౧౪-వ పుటలో, వ్యవసాయమునకు సంబంధించిన అంతర్జాతీయములగు లెక్కలను (statistics) ఎత్తి వ్రాయుచు "ఈక్రిందివాటిని బట్టిచూచిన హిందూదేశములో వ్యవసాయమువలన వచ్చుప్రతిఫలము అభివృద్ధిచేయుటకు అవకాశము కలదు" దనిరి. సంయుక్తరాష్ట్రములతర్వాత, గోధుమక్రింద, ఎక్కువభూమి మనదేశమున కలదు. కాని హెక్టారుకు (౨౻ ఎకరములు) పండుపంట, ఆవర్జావేసిన, హిందూదేశము ప్రపంచములో కనిష్ఠస్థానము నాక్రమించినది. హిందూదేశములో ఒకకోటి ఏబదివేల హెక్టారులభూమి గోధుమక్రింద ఉన్నది. పంట ౬౦౦ లక్షలహండ్రెడునైటులు.

ఫ్రాన్సుదేశములో ౫౫ లక్షలహెక్టారులభూమి గోధుమక్రింద ఉన్నది. పంట ౮౦౦ లక్షలహం. నైట్లు. పత్తిపంటక్రింద, ఇతరదేశములకంటె హిందూదేశమున ఎక్కువ. కాని హెక్టారుపండుపంట స్వల్పమే. హెక్టారుకు ౧౫ హం. నైట్లు. స్పైనుదేశములో ౫౪ హం. నైట్లు.

వీటినిబట్టిచూడ, మనదేశములోని దారిద్ర్యము ప్రజాధిక్యమువలన కాదు, ఉత్పత్తిచేయు పంట స్వల్పముగుటవలన.

౪. ప్రొఫెసరు కాళేగారి వాదము మొత్తముమీద చాల అసంతృప్తికరము. వారు ప్రజావృద్ధిని తగ్గించవలయునని తేల్చిచెప్పిరి. దానికి అనుకూలముగ, ప్రౌఢావివాహమును (Late Marriage), సంతాననిరోధమును సూచించుచు, అవి కొంతమందికి అంతి అసహ్యకరమైనమార్గములుగ తోచవని Malthusi-anism విషయమై వారిట్లు నుడువుట మూడు విచిత్రముగ నున్నది ఇది, మత, నైతిక, రాజకీయ విషయకముగ దూషింపబడుచున్నది. దానిలో అంతర్గతమైయున్న నింద్య వ్యక్తివాదము, స్వార్థపరత సాంఘికవిరుద్ధముగను, పవిత్రమైనకుటుంబమును అంతమొందించుననియు, రాజకీయసంస్థాస్థితికి (State, not Government) భంగకరముగను పరిగణింపబడుచున్నది.

ఇంకను "దేశక్షేమమునకు కాకుండినను పిల్లల క్షేమమునకైనను సంతాననిరోధావలంబనము నిస్సందేహముగ ఆవశ్యకము. వంశమును నిలబెట్టుట ప్రతిమానవుని పవిత్రధర్మముగ పరిగణింపబడుచుండ, సంతాననిరోధము సామాన్యహిందువునకు అసహ్యముగను, మతవిరుద్ధముగను తోచకమానదు" అనిముగించిన ప్రొఫెసరు కాళేగారివాదమున బల మెంతయో పాఠకులే గమనింతురుగాక!

నైతికవాదము

నైతికవిరుద్ధమైనకార్యమును, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక, తదితరనైతికకారణములలో నేదియైనను సమర్థింపజాలదు. జితేంద్రియతవలనగాక, కృత్రిమపద్ధతులమీద ఆధారపడినసంతాననిరోధము నైతికవిరుద్ధము; మాన్యము. పైన దీనివిషయమైన ఆర్థికవాదము, హిందూదేశములో అధికజనాభానుగాక, స్వల్పోత్పత్తిని తేల్చిచెప్పుచున్నదని చూచితిమి. దారిద్ర్యమునకు కారణము అధికజనాభాయైనను (కొన్నిప్రదేశములందు అదియును నిజమే) Neo-malthusian సంఘములు బోధించు "సంతాననిరోధము" ఏవిధముగనైనను సమర్థింప వీలులేదు. కొన్ని అమానుషాచారములనుగూర్చి ఖండిస్న

అనవసరము. అధికజనాభా "జాడ్యము" వలన బాధపడు ప్రదేశములకు మందు, ఇంద్రియనిగ్రహమేగాక వలసపంపుట మరియొకటి గలదు. ఇది రెండువిధములు— (౧) ఒకదేశములోనే ఒకప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు (౨) ఒకదేశమునుండి మరియొకదేశమునకు (ఫర్జ్జి. అధ్యాయము ౨).

జనాభానుగూర్చినసమస్య కేవలము ఆర్థికము గాదు, స్థూలము గాదు. కేవలము మానవసంబంధమైనదే కాదు. మానవాతీతమైన శక్తితో సంబంధించిన సమస్య ఇది. యుక్తక్రమమున, స్త్రీపురుషవిభేదముగ జనసంఖ్యను విభజనము చేయుపని మానవాతీతమైన మహోన్నతకార్యము. ఇందువిషయమై, మానవుని విరుద్ధాచరణము పరిత్యాజ్యమును, అశుభమును. ఆధునికశాస్త్రీయమని సమర్థించుట వెఱ్ఱితనము. శాస్త్రము విషవాయువులను (Poisonous gases), బాంబులను కనిపెట్టినదికాన ఆత్మహత్యగాని, పరహత్యగాని శాస్త్రీయమని చెప్పరాదు. ప్రకృతిశాస్త్రము కొన్నిపనులు చేసినప్పుడు సంభవించుహానులను చెప్పునేగాని, ఇది నింద్యము, అది అనింద్యము అని చెప్పదు. నైతికముగ దుష్యమగు సంతాననిరోధమును శాస్త్రము అనవద్యము అనజాలదు.

సిద్ధిసాధనమును ఎప్పుడును సమర్థింపజాలదు. మంచిరాగలదని చెడ్డ యెన్నడును చేయరాదు; చేయజాలము.

సంతాననిరోధము, తిండిపోతుతనము త్రాగుడు మున్నగునవి తప్పైయైనచో, సాంఘికశ్రేయస్సుగోరి దానిని సాధనముగ పరిగ్రహింపవచ్చును. వ్యభిచారము, హాని ఎందున హేయములో అందుననే సంతాననిరోధము హేయము. జనాభివృద్ధిని అరికట్టవలెనన్న గౌరవనీయమై యుక్తమైనది, కృత్రిమమగు సంతాననిరోధము గాదు; బ్రహ్మచర్యము, వివాహితులు అవివాహితులుగ నుండుటయే. "మాల్థస్" చెప్పినటుల బాల్యవివాహములను మానవలయును. ఈసమస్యకు మూలపురుషుడగు మాల్థస్ నైతికజీవితమునకు విరుద్ధములగుమార్గములను సూచించలేదు. "neo-malthusians" కృత్రిమములగుపద్ధతులను ప్రచారముచేయుటలో గౌరవనీయుడగు మాల్థస్‌ను అగౌరవపరచుచున్నారు.

ఫ్రెంచిఆర్థికశాస్త్రజ్ఞులు తమదేశములో జనాభా క్షీణించుచున్నదని వాపోవుచున్నారు.

అమెరికనుశాస్త్రజ్ఞు డొకడు తనదేశములో ఆహారము ఎంతరికైనను కలదనియు, సంతాననిరోధము నిర్హేతుకమనియు వ్రాసెను. అమెరికనుశాస్త్రజ్ఞుడు చెప్పినదే మనదేశమునకుగూడ వర్తించును. జనసంఖ్య హెచ్చని విలపించుట అనవసరము. జాడ్యము అది కాదు. సోమరితనము నశించవలయును.

కర్మయోగముయొక్క గౌరవమును ప్రతిమనుజుడును గ్రహింపవలయును. పదార్థముల ఉత్పత్తియందు నూతనపద్ధతులను అవలంబింపవలయును.

ఇంగ్లండులో జనసంఖ్య భయంకరముగ క్షీణించుచున్నదని మొన్న, మిస్. ఎలినోర్, రాతెన్ బోన్ (పార్లమెంటు మెంబరు) ఘోషించుచు More babies crusade కావలయు నని చెప్పెను. కడచినవత్సరము ఇంగ్లండువేల్సులలో, జననములకన్న మరణములు ౨౧,౩౨౭ ఎక్కువఅని తెల్పెను. ఫ్రాన్సు నందుకంటె మూడురెట్లు త్వరితముగ ఇంగ్లండులో జనసంఖ్య తగ్గుచున్నదట.

		జనసంఖ్య
౧౯౨౦	వెయ్యికి	౨౫.౫
౧౯౩౨	,,	౧౫.౩

కడచిన శతాబ్దములోని ఇద్దరుశిశువులకు ఒక శిశువుగా ఇప్పుడు కలుగుచున్నారు. కుటుంబముల వృద్ధిని ప్రోత్సహించుటకై పారితోషికముల నివ్వవలయునని వాక్రుచ్చెను.

వీటినిబట్టిచూడ, ఫ్రాన్సు, అమెరికా, ఇంగ్లండు, దేశములయందు వివేకులు Malthusianism ను ఇప్పుడు నిరసించుచున్నట్లు గ్రాహ్యము.

సోవియటురషియాయందు గర్భస్రావములు న్యాయసమ్మతములు. మాస్కోనగరమున, ఆసుపత్రు

బులో సంవత్సరమునకు ౬౦,౦౦౦ గర్భస్రావములు జరుగుచుండెను. జననములు ౬౦ వేలు. తొలుచూరు గర్భమును స్రావముచేయుటకు, సామాన్యముగ స్త్రీ బలవంతముచేయనిదే, శస్త్రచికిత్సనుచేయ వైద్యులు అంగీకరించరు. భర్త సైన్యములోనుండినను, పూర్వము సంతుఉండినను, పుట్టుపిల్ల, లేక పిల్లడు పనికి ఆటంకము కలుగజేయునని తోచినప్పుడును, గర్భస్రావమునకు బహుసూక్ష్మమైన శస్త్రచికిత్స (క్లోరోఫారమ్ మొదలుసమత్తుమందులు లేకుండగనే) చేయుదురు.

ఇట్టిగర్భస్రావములు నైతికవిరుద్ధములు. వీటిని ప్రభుత్వన్యాయసమ్మతముచేయుట మరీవిరుద్ధము. సోవియటుప్రభుత్వమువారు కొలదికాలమునకే దీనిని నిరసింతురని తలచెదము.

ఈమధ్య మన సామ్రాజ్యశాసనసభలో నొకరు, గర్భస్రావములను న్యాయసమ్మతము చేయు బిల్లును ఉపపాదించిరి. దీనిని సభవారు చర్చించరనియే తోచుచున్నది.

కాని మనదేశములో జర్మనుఛాంసెలరు హెర్. హిట్లరుగారి ఉత్పత్తినిరోధనశాసనము (Law of Sterilization) కొద్దిమార్పులతో అవసరమైయున్నది. జర్మనుదేశములో నూతనముగ వైద్యులచే పరిశోధింపబడిన ఈ Sterilization విధానము ఒక సూక్ష్మమైన శస్త్రచికిత్స. ఈచికిత్స పొందినవారు, నిష్ఫలవంతులగుదురేగాని ఇంద్రియసౌఖ్యములకు దూరులుగారు. ఈశాసనమును ప్రవేశపెట్టుటలో హిట్లరుగారి అభిప్రాయము జర్మనీలో రాబోవు సంతతులను బలిష్ఠముచేయుటయే. ఇట్టిశాసనమునే హంగరీలో ప్రవేశపెట్టెదరనియు, వివాహమును రిజిష్టరుచేయుటకుముందు వధూవరులను పరీక్షచేసి, వ్యాధిపీడితులుగ అనుమానింపబడినచో ఈచికిత్స చేసెదరనియు తెలియుచున్నది.

మనదేశమునగూడ కుష్ఠు మొదలగు రోగములుగలవారు వివాహము చేసికొనునెడ ఇట్టి శస్త్రచికిత్సను పొందుట శ్రేయోదాయకము. కాని దీనినైనను సత్సంతాననిరోధపద్ధతిగా నంగీకరింపజాలము.

ప్రపంచమునందంతటను నైతికజీవితమునందు అగ్రస్థానమును వహించిన భరతమాతగౌరవము కాపాడవలయునన్న కృత్రిమసంతాననిరోధమును దలపెట్టరాదు.

సాకీ!

బొడ్డు బాపిరాజు

పూచిన గున్నమావి నలపోకఁగఁ జుట్టిన యీలతాకుమా
రీచరణమ్ము లంటి యలరించిన తెల్లని గడ్డిపూలలో
దాఁచెను దేవుఁడే మధువు తద్రసలబ్ధులకోస మింక సా
కీ, చషకమ్ము నిండఁగొని యీఁగదె కెంపులుగ్రక్కు మోవికిన్.

ఆసలు నిండునవ్వుల నోయారముగా నడిమింటికిన్ సుధా
వాసితమూర్తి చేరెఁ, జలువల్ దిగమ్రింగిన పైరుగాలి నా
కోసమె వీచు జాలమునకున్ సమయ మ్మిది కాదుసుమ్ము; ద్రా
క్షాసవపాత్ర వేగ సకియా, కొనిరమ్ము మఱొక్కసారికిన్.

నిక్కువ మీసమస్తధరణీవలయమ్మున నింక దేనిపైఁ
జిక్కదు లేశ మీయెడఁద చిక్కని ద్రాక్షరసాయనమ్మునం
జక్కఁదనమ్మునన్ వయసుసంపద లెన్నిక గొన్న నీయెడం
దక్కిన నోసుధామధురదర్శని, నీచరణమ్ములాన సూ!

వఱువాతం జలిగాడ్పుల న్నిదుర విప్పారంగఁ బుప్పొళ్లతోఁ
గరుడుల్ గట్టిన క్రొత్తతేనియల సింగారించుకొంచున్ లతాం
తరసౌధమ్ములఁ గుల్కు పూలచెలులన్ సంచారముల్ పుచ్చుబం
భరుఁడున్, వీఁడె యెఱింగి రింతకుఁ జెలీ, మాధ్వీరసౌచిత్యముల్.

కోరికదీర మద్యమును గ్రోలి సమస్తము విస్మరించి యె
వ్వారల కందరాని యనవద్యసమాధి మునింగి నీయొడిం
గూరుకు నందువేళ బ్రదుకుం దొఱఁగంగఁ దలంపు పుట్టెనే
తీరనిపున్నెపుం గలిమిఁదీరు మనోరథ మోసుహృద్వతీ!

భూములనెల్ల నేలిన విభుల్ శయనించిరి మంటిలోన నే
దీ మహి శాశ్వత మ్మనున దించుక? మ్రోడులునుం దలిర్చు నీ
యామనిఁ జేతులార విడనట్టివి వ్యర్థపుజీవనాలు సా
కీ, మధుపాత్రఁ దెమ్మిదిగొ కేల్ మన కన్యలతోఁ బనేమిటన్?

ముదిరినకొద్దియున్ వెగటుపుట్టుచునున్నది యీజగమ్ము నే
బ్రదికినయన్నినాళ్లె యెటువంటి విచారములేక హాయి నీ
వదనము చూచుచున్ మధువు వారకఁ గ్రోలెద నంచు మొన్న నే
వదలని బాసఁ జేసికొనివచ్చితి నో చలదభ్రకైశికా!

పడయదు శాంతి యీమధుపిపాస యొకింత, రవంతయేనియున్,
బడలికవోక పాత్రపయిఁ బాత్రగఁ జేతికి నందనిమ్ము యొ
క్కడనయి చూఱఁగొందును సుఖ మ్మది; నేఋణ ముంచుకోను నీ
యడుగుల దుమ్ము రాల్తు సకియా, వెలితీయని తీయనూర్పులన్.

జనవరరక్షితమ్మచలసంభ్రమదాయక మీసుధానికే
తనము పయోధి నీవు జనతాప్రియమోహనమూర్తి వీవు మో
హినివి వినింద్యవర్తనుల మేము సుధాంధుల మింక నేలఁ బ్రా
తనువడి సన్నగిల్లిన కథల్ స్మరియింపఁ గురంగలోచనా!

మన నాగలి (మడక) చరిత్రసంగ్రహము

రావుబహదూర్ దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తి

హిందూదేశ చరిత్రకారులెల్లరు, మన పూర్వులు ఆసియాఖండపు మధ్య భాగములనుండి యితరులతో చీలి విడివచ్చి సింధునదీ పరిసర ప్రాంతములకు ప్రథమమున చేరినట్లు వ్రాసియున్నారు. అప్పుడు వారితో వ్యవసాయపు పనిముట్లు నేమియు తీసికొని తెచ్చినట్లు ఋగ్వేదపు మొదటిభాగములలో వాటి ఉదాహరణము లేకపోవుటయే తార్కాణము. వారికి సింధునది సమీపమున కొంతకాలము నివసించి యుండవలసివచ్చినది. అచ్చట వారికి వలయు భోజనపదార్థములను, సులువుగా ఏవిధమైన శ్రమలతో అవసరము లేకనే సింధునది వరదలు తీసినతరువాత ప్రక్కలనుండు నున్ననైన ఒండుభూముల మీద విత్తనములను చల్లి కృషితో నవసరము లేకుండగనే పండించుచు కాలక్షేపము చేసిరి.

క్రమక్రమముగా ఆ వచ్చినవారిలో జనబాహుళ్యము అధికమైనకొలదిని తిరిగి కొంతమంది మాతృభూమినుండి వలస వచ్చుటచే ఇట్టి ఒత్తిడిచేతను మొదట వచ్చినతెగలవారు సింధునదిని దాటవలసిన అగత్య మేర్పడెను. వారు సింధునది సమీపమున నున్నంతకాలము ఎట్టి వ్యవసాయపుపనిముట్లతో నవసరములేకనే సారవంతమైన మెత్తని ఒండు నేలలమీద ఎట్టిపాటుతో నవసరము లేకుండ పంటలను పండించగలిగియుండిరి.

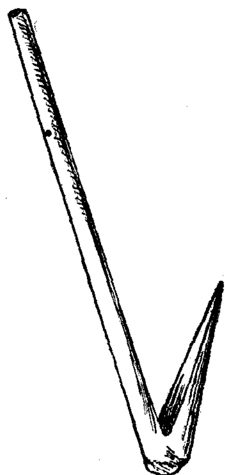
ఈవిధముగా పండిన ధాన్యములే నీవారధాన్యము లనియు, అవి బహు పవిత్రములనియు ఇప్పటికిని వ్రతాదులలో నీవార ధాన్యముల కెక్కువప్రాముఖ్యము నిచ్చుచున్నారు. తరువాత పంటలను పండించు పద్ధతులలో మార్పులు చెందుచువచ్చిన కొలది ధాన్యాదులను ఆరణ్యకము లని, గ్రామ్యము లని రెండువిధములుగా విభాగించినట్లు తరువాతి వేదముల (చమకము) లో కనుపించుచున్నది.

ఆర్యులు సింధునదిని దాటి కొంత దూరము ఉత్తరహిందూస్థానము చేరుసరికి సులభసాధ్యమైనట్టియు, సారముగలవియు నగు మెత్తని సింధుభూములు దొరకమిచే గట్టి నేలలమీదనే పంటలను పండించవలసిన అగత్య మేర్పడినది. అట్టి తరుణమున నెవరికుటుంబమునకు కావలసిన ప్రదేశమును వారు కదలగొట్టి బీజావాపమునకు యోగ్యమైన స్థితిలోనికి తీసికొనిరావలసిన అవసర మేర్పడినది. ఇందుకుగాను మొట్ట మొదట మొనగల మేకులవంటి కర్రగసికలతో నేలను త్రవ్వ నారంభించిరి.

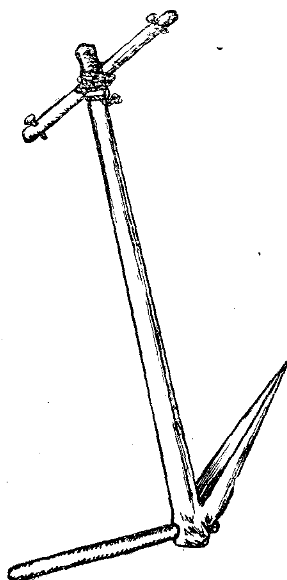

కర్రగసిక

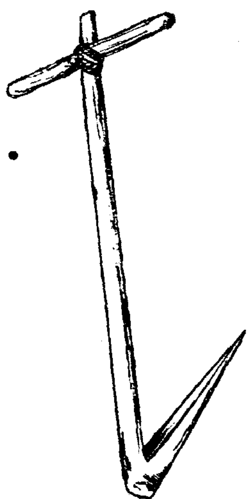
రానురాను హెచ్చు విస్తీర్ణములో విత్తులు చల్లవలసివచ్చినప్పుడు తిన్ననికఱ్ఱకు బదులుగా పలవగల కొమ్మను సేకరించి అందులో కురచకొమ్మును కూచిగా చెక్కి పొడుగుకొమ్మును చేతులతో లాగి నేలను గీచి గుల్లగా చేయుచు వచ్చిరి. ఇట్టి చేతిపనిముట్టింకను పోల్లుకొట్టి పంటలను పండించు అరణ్యప్రాంతములలో కోయలు, సవరలు మొదలగు అడవిజాతులవారు విశాఖపట్టణం, గంజాం జిల్లాలలో ఏజన్సీప్రాంతములలో నిప్పుడు కూడ నుపయోగించుచునేయున్నారు.

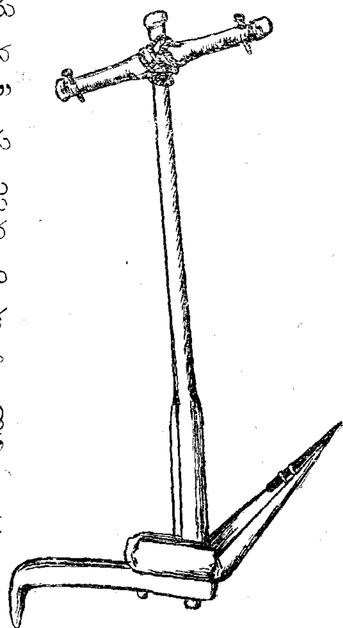

పలవగలకొమ్మ

తరువాత బుద్ధికుశలత హెచ్చినకొలది పైకొమ్మలోని పొడుగుకొమ్మకు అడ్డముగా నొక చిన్న కఱ్ఱను కట్టి చేతితో లాగుటకు బదులు మనుష్యులచే నీడ్పించసాగిరి. ఈలాగున ఈడ్చినపుడు వెనుకభాగము తేలిపోవుచు వచ్చుట కని పెట్టి నేలను లోతుగా పెకల్చుటకు వెనుకభాగము నణచిపట్టుటకొకపిడి నమర్చవలసిన అగత్య మేర్పడినది. ఈ రీతి నేర్పరిచిన వంకర కొమ్మలు చాల కాలము మన్నక పోవుట చేతను, నేలను చీల్చే భాగము త్వరలో అరిగి పోయి మొద్దుబారుచుండుట చేతను దానికొనకొక యినుప ముక్కను తగిలించ మొదలిడిరి. ఇదే యిప్పుడు "కఱ్ఱు" అయినది. వెనుకకు తగిలించిన పిడి "మేడి" గాను, ముందు అడ్డముగా కట్టబడిన కఱ్ఱ "కాడి" గాను మారినవి. వంకరకఱ్ఱలోని పొడుగు కొమ్మ "ఏటికఱ్ఱ" గాను, చిన్న కొమ్మ "నాగలిదుంప" గాను అయినవి. ఇదియే మన దేశపునాగలికి ప్రథమావస్థ. కాలము జరిగినకొలది మనుష్యులకు బదులుగా గొడ్లను కట్టి అందుకు తగిన మార్పులను

చేయుచువచ్చిరి. ఈనాగలినే మనదేశము లో నిప్పటికిని విశేషము మార్పు లేమియు లేకయే వాడుచున్నారు. మెట్టప్రదేశముల వారు కొన్నికొన్నిచోట్ల పెద్ద మడకలనియు, మెట్టనాగళ్లనియు, దంపనాగళ్లనియు, వేరు వేరు రకము లున్నను వాటి ఆకారములలో నెట్టి భేదము కనుపించదు.

మనదేశపు నాగలిలో నెట్టిమార్పు లేకుండ అనాదినుండి ఒకేవిధముగా నుండుట కును, అన్నిరకపు దుక్కుల కొక్కనాగలే ముఖ్యముగా నుండుటకును కారణము తేట తెల్లమే. మనదేశములో జీవనోపాధికి కావ లసినంతమట్టుకు అభివృద్ధిలోనికి తీసికొనుచు వచ్చి విద్యాధికులైనవారు ఆధ్యాత్మికచింతచే ముక్కులు మూసుకుని వ్యవసాయమును విద్యావిహీనులైన కడుబీదలచేతులలో విడువ బట్టి మనదేశపు కర్రనాగలిలో ఎట్టిమార్పులు లేకయే ప్రప్రథమమునుండి ఒకేరీతిగా నుం టున్నది.

ఇతరదేశములలో, ముఖ్యముగా పాశ్చా త్యదేశములలో నాగళ్లను ఎక్కువ అభివృద్ధి లోనికి తీసికొనుచువచ్చిరి. దుక్కి దున్ను పద్ధతులలోకూడ చాల మార్పులు చెందుచు వచ్చినవి. ప్రారంభదశలో నాగళ్లను ఆడ వారిచే లాగించినట్లును, తరువాత దున్న పోతులు, ఒంటెలు, ఏనుగులు, గుర్రములు మొదలగు జంతువులచే లాగించి తరువాత తగుమార్పులతో ఆవిరియంత్రములచేతను, ఇప్పుడు మోటార్లతోను తక్కువఖర్చుతో ఎక్కువప్రదేశమును లోతుగ దుక్కి దున్న గలుగుచున్నారు. ఈ దేశములలో వ్యవసా యము విద్యాధికులై ధనసంపన్నులైన నిపు ణులచేతిలో నుండుటచే సేద్యపుపనిముట్లలో అనేకముగ అభివృద్ధులు జరిగి వేరువేరు పను లకు ప్రత్యేకములైన దుక్కిపనిము ట్లేర్పడినవి.

ప్రౌఢ

శిరోమణి, సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి

శ్రీలతాంగి కటాక్షతంత్రికలపైఁ
బనుచువార్తావళి గభీరభావములకు
శ్లిష్టమగు చాటుసంభాషణలకుఁగాని
వ్యాఖ్యవ్రాయంగ మదనుండె పండితుండు.

తాల్చు క్రొంగ్రొత్తరచనల వేసమందుఁ
బాఠభేదంబుగాఁ బాడు పాటలందుఁ
గల నిగూఢార్థములను టీకలులిఖించి
శుకపికంబులె విప్పిచెప్పంగ నేర్చు.

నిలిచినం గూరుచున్నను బండుకొన్నఁ
బనులుసేయుచునున్న నా పువ్వుఁబోఁడి
ఆచరించు నెమ్మేని యొయ్యారములకు
భాష్యమురచింప రతియే సమర్థురాలు.

పనిమిషను దారి నరిగట్టు పాండితికిని
జెలుఁగుఁ దాఁకుల నొప్పించు చాతురికిని
జంకెచూపులఁ బరికించు చాకచకికి
దీపికను వ్రాయ నాజాణమాత్ర చాలు.

విషం

ఏలేశ్వరపు కృష్ణమూర్తి, బి. ఏ., బి.యల్.

మ్రింగెడువాడు విభుండని, మ్రింగెడిదియు గరళమనియు మేలని ప్రజకున్
మ్రింగుమనె సర్వ మంగళ, మంగళసూత్రంబునెంత మది నమ్మినదో.

సర్వమంగళ యిది చూపినది మూఢభక్తా? వెర్రి నమ్మకమా? భర్తృప్రేమా? ప్రజాసేవా? ఏదైనా ఆమెకు చెల్లింది. అదే మర్త్యలోకం అయితేనా హాలాహలం గొంతుకలో యిముడుస్తామని ఎవరూ ముందుకు రారు. వచ్చినా వెనక్కి లాగేవారు వుండక పోరు. హఠయోగంమాట వేరే సంగతి. పరహితం ప్రథమకర్తవ్యం అంటే మనం వుపపాదించగలం. పరహితానికి ఎదురు లేదంటే తలలూపగలం. కాని విషం గ్రోలడంలో పరహితంవుందంటే శివుడి నెత్తినైనా అక్షింత గింజలు రాల్చకమానం. లోకం అంతా విషమయం అనే విరాగులకుకూడా జీవితం అంటే మరీ వెర్రి తీపి.

మర్త్యలోకంలో విషం మోతాదు మీరితే పరలోకం చూపిస్తుంది. పరలోకం వుందా అంటే లోకంతోపాటు పరలోకం వుంది. విషం స్వరూపం, స్వభావం, మోతాదు డాక్టర్లు గడగడ ఒప్పజెపుతారు. వారి గడగడ చూసి మనం గడగడలాడతాం, మన ప్రాణాలు వీరి చేతులలో యిరుక్కున్నాయి కాబోలురా దేవుడా అని. విషం వైద్యుల చేతులలో అమోఘంగా పని చేస్తుంది, మంచికీ చెడ్డకీ. కాని చెట్టంత డాక్టరున్నా ప్రాణాలు పిడికిట్లో వుంటాయి, పాపం, ఈ రోజు ఎట్లా గడుస్తుందో అనే చింతతో. లోకంలో తమ్ముడమనీ దగ్గడమనీ, రోగం అనీ చావనీ లేకపోతే మేము నిస్సహాయులం, మాకు మరో రాత పట్టేది అని ఓ పెద్ద డాక్టరుగారు పది చేతులలో పెడితే లోపాయి కారీని యీ మధ్య ఒకరికి సెలవిచ్చారుట. మంగలి పాత అనే పూర్వుల భావాన్ని బట్టి—వైద్యుడు పాత— అనుకుంటే మనకు మందు పట్టిస్తుంది. వైద్యానికి మొహమాటం వుంటుంది. యముడుగూడా నిర్ఘాంతపడి అసింటా నిలబడతాడు.

జీవహింస పాపం పాపం అని ఒక్కపెట్టున మతాలన్నీ ఘోష పెట్టుతూనే వున్నాయి. ఆ నీతి ఉపదేశమాత్రమైపోయింది. జీవహింస ఆచరణలోది: జీవహింస చేయరాదనడం ఆదర్శంలోది. పాపం పుణ్యం దేవుడెరుగును కాని, పాట్ట అన్నట్టు—లా ఏమంటుంది? చంపడం అనేది ఒక క్రియ అంటుంది. ఆపనికి పూనుకున్న వారికి, ఆపని చేసినవారికి, రుజువైతే శిక్షవేస్తుంది. తన్ను తను చంపుకోవడం ఆత్మహత్య అంటాం. ఆత్మహత్య నేరంకాదు; కాని ఆత్మహత్యకు యత్నించడమే గొప్ప నేరం. ఇతరులను చంపడం పరహత్య. ఇదో నేరం. పరులంటే నరులని అర్థం చేసుకోవాలి. ఈ రెండు గొప్ప నేరాలే. గోహత్య జరిగిందంటే లా ఏమంటుంది? 'గో ఎవే' అనదు. కాని పూర్వంలాగ పాపం లేదు, ప్రాయశ్చిత్తం లేదు. ఆత్మహత్యకి నేరస్థులు చాలా మార్గాలు కనిపెడుతూనేవున్నారు. పెద్ద చాంతాడుతో వురెట్టుకోడం, ఏ ఏట్లోనో లోతుగా చూచుకు దిగడం, పదునైన దానితో పీక తెగేసుకోవడం, ఏ నుండో గభాలున పేల్చుకు చావడం, లేక చచ్చేటంత విషం పుచ్చుకోవడం వీరిమార్గాలు. కొందరు కొంగరింజంత జీవుడు ఎగిరిపోయేందుకు ఏ ఆకాశంమీదనుంచో అమాంతంగా వురుకుతారు. కొందరు బాగా ఆలోచించి ప్రమాదమైన పనులు కనుక్కొని పనిచేస్తారు. ఏ పెద్ద పులినోట్లోనో తలదూర్చుతారు. టైము చూసుకొని రైలుపట్టాలకడ్డంగా సాష్టాంగపడతారు. లేకుంటే అగ్నిప్రవేశం చేస్తారు. అగ్నిగిట్టకపోతే, ఎలెక్ట్రిక్ తీగని వెతికి పట్టుకుంటారు. ఇవన్నీ ప్రమాదమైన పనులే. ఆత్మహత్యలో హంత, హతుడు ఒకేవ్యక్తి. ప్రయోగం—తన మీదికే. ఉద్దేశం—ఇంటిదగ్గర నుంచి పదిరూపాయిలు రాలేదనో, పెళ్లి యిష్టం

లేకనో, తను పోషిస్తూన్న ముండ తనకు ఎదురుతిరిగింపనో, ఋణాలు బలుస్తేనో; పరీక్ష ప్యాసవలేదని పౌరుషంచేతో, పరువుపోయిందనో, కడకు ఈశ్వర సాన్నిధ్యము చేరుదామనో అనేక రకాలగా వుంటుంది. ప్రయోజనం—ఏమిలేదు. వారు జీవితం నిష్ప్రయోజనం అనుకోవడమే. ఇంతవు ఆత్మహత్యకు విరివిగా వాడబడే సాధనాలలో విషం ఒకటి. KCN. ఇల్లాటిదే.

నేరగాడు పరహత్య చేయడానికి చల్లగా పూనుకున్నప్పుడు చాలా మార్గాలున్నాయి. అయినా వీటిలో విషప్రయోగం దివ్యంగా పనిచేస్తుంది. దినచర్య జరుగుతున్నట్లే వుంటుంది. హంతకుడు గుటుక్కు మంటాడు. నేరం తేలదు. అప్పుడు నేరం కనుక్కోడం పరిశోధకుని పాలవుతుంది. కనుక్కోవలసిన ప్రశ్నలు చాలా వుంటాయి. కొన్నిటికి జవాబులు దొరకవు. జవాబులు దొరికినా కొంత నిజంవుండదు. అయినా హత్య జరిగిన సమయం, హత్య జరగడానికి సాధనం, పూర్వోత్తర సంబంధాలు, హంతక వుపయోగించిన పరికరం, హంతకి ఉద్దేశం, ఊహ, హంతుని నైజం, దేహస్థితి, కృత్యం జరిగిన రంగస్థలం బాగా శోధించాలి. కృత్యకారుణ్ణి పట్టాలి. హంతక నేరం కాగానే సాధారణంగా ప్రవర్తిస్తారు. ముసుకేసుకొని ఏమారుమూలో కూర్చుంటారు. లేకుంటే లేనిగడ్డం పెంచుతాడు. మారువేషం వేస్తారు. ఇంతకూ మనిషి పరహత్య ఎందుకు చేస్తాడంటే విషం హృదయంలో బాగా పాతుకొని వుంది కనుక అనవచ్చును. ఏమన్నా సరే, హత్యలకు కొన్నిటికి విషం ఆధారం. విషం వాడారని అనుమానం తగిలేసరికి శాస్త్రజ్ఞులకి పని తగులుతుంది. కత్తులు తీస్తారు. కోష్ఠ పరీక్షకి సమ్యకంగా పూనుకుంటారు. అటుపైన వారు విషం అంటే విషం; విషం కాదు అంటే విషం కాదు. ప్రత్యక్షంగా చూస్తారు కాబట్టి వారి మాటకు ఎంతో విలువ. ఈ సమయాల్లో పరిశోధకుడు తెలివితేటలు వుపయోగించాలి. ఈ మాట ఎందుకంటే న్యాయాలకున్న జబ్బే డాక్టర్లకీ అంటుతుంది, ఇంతో అంతో. నిజమూ అబద్ధమూ ఒకలాగే కనబడడం, కళ్లు మిరుమిట్లుగొల్పినట్లవడం, బోనెక్కినవారికి లక్షణాలు.

ఇక విషం అంటే మామూలువాడుకలో రుచింపనిదని, గిట్టనిదని అంటాం. నాలుకమీద వేసుకుంటే కాకరకాయకూర చేదు విషం అంటాం. కూర చేదైనా విషంమాత్రం కాదు. అమృతంలాంటి వస్తువైనా ఆలస్యంతోటి విషతుల్యం అయిపోతుందని పెద్దలంటారు. పైగా యీకాలంలో పిల్లకి తల్లి విషం. పెళ్లానికి మగడు, మగనికి పెళ్లాం విషం. విద్యార్థికి—క్షమించాలి—విద్యార్థిగారికి పరీక్షంటే విషం. పై వుద్యోగికి క్రింద వుద్యోగి విషం. లంజకి పెళ్లి విషం. భోగకుడికి ఆచరణ విషం. అరవపాటగానికి పదోచ్చారణ విషం. ఓ పేరొందిన పార్టీకి ద్విజులంటే విషం. మూర్ఖుడికి జ్ఞానం విషం. రోగికి మందు విషం. ఇల్లా గిట్టకపోతూంటాయి కాలమహిమని బట్టి! మన పూర్వులకీ అనుభవం వ్రాసుకునే శక్తి గొప్పగా వుండేది. విషాన్నిగురించి వారూ పెద్దముక్క అన్నారు. ఒకటి స్మరిద్దాం.

'అనభ్యాసే విషం శాస్త్రం
మజీర్ణే భోజనం విషమ్,
విషం సభా దరిద్రస్య
వృద్ధస్య తరుణీ విషమ్.'

అన్నారు. ఇన్ని సూక్తులు నుడివినవారు ఏమూలైనా ధనం అనేది విషం బాబూ అన్నారా? ధనం ముమ్మాటికీ విషంఅని వారు అనలేదు. వారనకపోయినా విషం కాదు కూడాను. కాబట్టే ఒకరిచేతులోది ఒకరు లాక్కొంటున్నారు, నవ్వుతూ, సరసంగా. అల్లాటప్పుడు నవ్వులోను విషం వుంది సుమా అనిపించుతుంది. ధనము విషం అన్నదల్లా ఒక్కవిరాగులే. కాని 'నిర్ధనం విషం' అంటే వారూ డబ్బు యివ్వక్కరలేకుండా ఓటు యిస్తారు. లోకంలో విషం అనితెలిస్తే తగిన చికిత్స వెంటనే జరుగుతోందని ఒక కవికూడా విషంలో బుర్ర దోపాడు. కూతకు శృంగారం అబ్బింది.

"మధు తిష్ఠతి వాచి యోషితాం
హృది హాలాహలమేవ కేవలమ్,
అత ఏవ నిపీయతేఽధరో
హృదయం ముష్టిభిరేవ తాడ్యతే."

అని. ఏదైనా విషం అవునాకాదా అంటే కనుక్కునేందుకు ముందుగా లోకజ్ఞానం వుండాలి. తర్వాత డాక్టర్లు వుండనేవున్నారు. ఇంతకు ఓరు దేహం చాలించారనడంతోటే వారు ఏమెచ్చిపోయారం డనే ప్రశ్న ఒక్కమాటుగా అన్ని మూలలనించి వస్తుంది. కాలమృత్యువే నండి అని అంటే ఉండేంచెయ్యాలి ధన్యుడని, చాలా కాలమే బ్రతికినట్టు కనబడుతోందని, మాచార్లు దైవేచ్ఛ, మనలోఏమీ లేదని అట్టే ఏడవరు. ఏడ్చినా సరిపెట్టుకుంటారు. ఆగంతుకమరణాన్ని అడ్డలేకపోతే లోకంలో నల్లరాళ్లు యిట్టే బ్రద్దలవుతున్నా యంటారు. అల్లాటప్పుడు దుఃఖానికి మితిలేదు. ఆగంతుక మృత్యువుని కసిరి అవతలకి పొమ్మనేని ఔషధం, జపం, హోమం అన్నారు వృద్ధులు. ఔషధం యిస్తేను, జపం హోమం చేస్తేను యీమరణం తప్పుతుందనే నమ్మకం/ వెనక బాగా పాతుకునివుండేది. ఇప్పుడు దైవచింత కేవలం మానసికం అవడంబట్టి, కొన్ని చోట్ల ఏమ్యమై నాస్తికంగా మారడంబట్టి, కొందరు దీన్నే బకధ్యాన్నంక్రింద పోలుస్తూ రాబట్టి, పైకి మిగిలినది ఔషధం ఒకటి. అదేనా పేరుకి మిగిలింది. ఆపేరుకున్న ఔషధం ఎల్లాంటిది? కల్లుమూసుకొని కోటిమందికి కటికి మంచినీళ్లు కలిపి యివ్వడం లాంటిది. రోగి, పాపం, సీసాకేసి, మాలాలకేసి చూచి ఏకమెంర పెట్టుకునేంటిది. ఈమాత్రంతో రోగి చచ్చి పోడులెండి. చావుబతుకులు కాకుండా తిరుగుతూ వుంటాడు. ఇంతదేశంలో నిక్షేపమల్లే యిన్ని మూలికలు ఓషధులు వున్నా ఇంగ్లాండు పరమావధి అనా, అమెరికా భూతలస్వర్గం అనా యీ వేషగాళ్లు అక్కడికి చేరుకోవడం అని ఒక ముసలాయనకు గొప్ప ధర్మసందేహం కలిగింది. "డిగ్రీ—డిగ్రీ" కోసం అని ఒక నేర్పరి ఘట్టిగా జవాబిచ్చాడు. అప్పుడాయన నాకైతిలాగే వుంటోంది "గ్రీడి—గ్రీడి" అని వైద్యాన్ని తల్లక్రిందులుచేసే ఏడవం డన్నాడు. కాని నేర్పరి 'నాకు ఏమిటి కావండోయ్' అనేసరికి ముసలాయన 'ఏమండాయ్, పోనీ, నేనే మీ తరఫునకూడా వకాల్తా పుచ్చుకున్నా డికంటె ఎక్కువగా ఏడిచి పెడతాను' అన్నాడు. అనడం తడువుగా యితని ఏడుపు, నేర్పరినవ్వు ఒక్కసారిగా బయటపడ్డాయి. ఇప్పుడు పర్గేటివ్ అంటే పాతాముదం కాదురా నాయనా, పావలాడబ్బులోయ్ తండ్రీఅనీ, పరుగెత్తుతే పేటెంటుమందురోయ్ దేవుడా అనీ, మాటకి ముందు యింజక్షనురా భగవాన్లూ అనీ, నోరు తెరుస్తే దవడ వూడగొట్టి పన్నుపీకి పన్నుకట్టడమే కూతురా అనీ, వీటన్నిటినీ దిగమింగేది విజిటింగ్ ఫీ రా బాబోయ్ అంటూ ముసలాయన వరుసలు పెట్టి వెళ్ల బోసుకున్నాడు. ఈ కాలంలో లోపలేమున్నా పనిజరుగ దండోయ్, పైకేడవండని ఎవరో ప్రక్కనున్న తెలివిమంతులు ముసలాయన్ని ఓదార్చారు. 'పైకెళ్లిన కొద్దీ చూపు పైకెళ్లు తుందండోయ్, యింతసేపు నేను పైకేడవ లేదంటారా ఏమిటి మీరు కొంపతీసి' అన్నాడు ముదుసలి. పైగా 'వైద్యుడు కాడుటండీ ప్రాణం పోసేది లోకంలో. అందుకని ఏడ్చాను. మరేమీ అనుకోకం'డని ముదుసలి కుదుటపడ్డాడు. 'మీరు కావండి ఏడుస్త' అని ఎవరో సముదాయించారు. ముసలాయనమాటలెల్లాగున్నా, వైద్యుడు దాహం చాలావరకు మాని ఆదర్శప్రాయుడుగా వుండాలి. ఈతంతు అంతా ఆగంతుక మరణం తప్పడానికి, ప్రాణం నిలవడానికి. డాక్టరుగారు దాహం పెరగనిస్తే బీదరోగికి ప్రాణాపహరణం. ఈ ముక్కలు గట్టిగా అంటే వైద్యునికి విషం.

ప్రాత వైద్యులు విషాన్ని రెండు చేశారు. ఒకటి అకృత్రిమ మని, వేరొకటి కృత్రిమ మని అన్నారు. అకృత్రిమ విషాన్ని మళ్లీ స్థావర విషం క్రింద, జంగమ విషంక్రింద విభజించారు. రెండుముక్కల్లో స్థావర విషం మూలపత్రాదివిషం. జంగమవిషం సర్పాది విషం.

స్థావర విషం చెట్లల్లోవుంటుంది. వేళ్లు, ఆకులు, ఫలాలు, పుష్పాలు, పాలు, బంక, చేవ, ధాతువులు, కందములు—వీటిని ఆశ్రయించి వుంటుంది యీ విషం. గన్నేరుకి వేళ్లలో విషం; విషపత్రానికి ఆకులో విషం; దేవతాళమునకు ఫలంలో; వేముచెట్టుకి పుష్పంలో; ప్రియకమునకు (Nanclea Cadamba)

పట్టులోను, చేవలోను, బంకలోను విషం ; తాళకానికి (Yellow Orpiment) ధాతు విషం; వసనాభికి కంద విషం. ఇల్లా వివరించింది వృద్ధులు. ఇంతేకాకుండా విష మెక్కొక్కింటి గుణం తెలిపారు మూలవిషం తో మోహం, భ్రమ కలుగుతుంది. పత్ర విషంతో వణుకు, ఆయాసం బయలుదేరుతుంది. పుష్ప విషంతో వాంతి, కడుపుబ్బు ప్రారంభం. క్షీర విషం తో నోట నురగ వస్తుంది. ఫలవిషంతో తాపం. చేవవిషంతో కాఠిన్యం. ధాతువిషంతో మూర్ఛ. కందవిషంతో క్షణంలో మరణం ప్రాప్తమవుతా యన్నారు. ఈ విషం దిగకపోతే పెదవులు నల్ల బడడం, కళ్లెర్రబడడం, దేహంచల్లబడడంలాంటి చిహ్నాలు ఉంటాయిట. ఈ విషయాలు అపరాధ పరిశోధకులు గమనించి ఒంట్లో యిముడ్చుకోవాలి. చిల్లేరా, కోలజెముడా, ఉమ్మెత్తా, నాగేటి కర్రా, గన్నేరా, నేపాళమూ, పాషాణమూ, భాస్వర మూ, అఫీనా, వసనాభా, అతివసా, మరోటూ, యిం కోటా అనే విషం నేరస్థులు హత్యలలో వాడితే దానిని పరిశోధకుడు గుర్తించాలి. విషం వుందో లేదో, కోమలో వుంటే ఏం విషంవుందో చెప్పడం డాక్టరు గారి పని. హతునికి, హంతకి, ఆవిషానికి గల సంబం ధం తెలిసేగా విమర్శించుకోవడం పరిశోధకుడి పని.

జంగమవిషాన్ని పూర్వులు సర్పాదివిషం అన్నారు. అందులో సర్పాలు రెండుతెగలు : దివ్య ములు, భౌమములు. దివ్యసర్పాలకి నమస్కారం చేసే వారు పూర్వీకులు. ఆసర్పాలు అష్టదిక్కులలో అమిరి వున్నాయని వారి నమ్మకం. అనంతుడు, గుళికుడు, వాసుకి, శంఖపాలుడు, తక్షకుడు, మహాపద్మకుడు, కర్కోటకుడు, పద్మకుడు వాటిపేళ్లు. అందులోను 'సర్పాణా మస్మి వాసుకిః' అని భగవానుడే మనతో అన్నాడు. అన్నా కొందరు నాస్తికులు నక్షత్ర మండలంమీదకి వాసుకిని బరబర యీడ్చుకొచ్చాం అన్నారు. ఇక గుళికుడు కేరళదేశంలో జాతకంలోకి బాగా ఎగబ్రాకడం యిప్పటికి మనం ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నాం. దివ్యసర్పాలు యిల్లా వుంటూంటే, భౌమములు జాతిభేదం కలిగి దర్వీకరసర్పాలని, మండలి సర్పాలని, రాజిమంతసర్పాలని, వైకరంజసర్పాలని, నిర్విషసర్పాలని రాత్రి తెగలై బుసలు కొట్టుతున్నా యిట భూమిమీద. పూర్వులు పాములని చూడగానే గుర్తించేందుకు పేర్లు వాడారు. వారు విషంరుచులు చెప్పారు కొండచిలువవిషం కారం అని, త్రాచుపాము విషం పులుపని, కట్లపామువిషం తీపి అంటూ రుచులు తెలిపారు. కోరలలో విషంగల పాములు ౮౦ జాతు లట ; విషములేనివి ౫౭ జాతులట. పాముకి పరమా యువు వెయ్యేళ్లని నిరూపించారు. పాము గ్రుడ్లుపెడు తుందన్నారు అనుభవజ్ఞుడైన ఓవృద్ధుడిని కొంటెతనా నికి పాము ఎందుకు కరుస్తుందని ఎవరో అడగడం తటస్థించింది. దాని కతడు వెంటనే జవాబిచ్చాడు. ఆహారంనిమిత్తమో, భయంచేతో, త్రొక్కితేనో, విషం పొంగడంచేతో, కోపంచేతో, మరి క్రూర స్వభావం కలిగిందై తేనో, పగపడితేనో పాము కరుస్తుం దన్నాడు. కొంచెంసేపు దీర్ఘంగా ఆలోచించి శాపం చేతో, కాలగతిచేతో కూడా పాము కరుస్తుందని వూరు కున్నాడు. మామూలుగా పాముకాటుకి విషం వుంటే నొప్పి, దురద, వాపు, కరచినచోట మంట వుంటుంది. విషంలేని కాటుకి దద్దురులు, చర్మం నల్లపడడం, ఏక కునికిపాట్లు వస్తాయి. నోట చొంగ కారితే అది కోర గుణం అని, నోట నురగ గమ్మితే విషగుణం అని పూర్వుల మతం. వారి మతంలో మహాత్మ్యమేమిటోగాని గౌరీపంచాంగంలో కూడా విషమే.

ఒక్క పాములో కాకుండా కీటములలో కూడా వుంది విషం. కీటాలల్లో—టాకీలల్లోకాదు—కందుక కీటములనీ,మశకములనీ, బల్లులనీ, చీమలనీ, ఈగలనీ,కప్ప లనీ, సాలెపురుగులనీ పూర్వులు పేర్కొన్నారు. ఎలుక లోనూ వుంది విషం. వృశ్చికంలో?—విషముంది. ప్రకృతి శాస్త్రంలో రెండు ముక్కలు పరిశోధకుడికి అంటుతే బాగా పనికొస్తాడు. నక్కలు, ఎలుగుగొడ్లు, పందులు, పులులు, తోడేళ్లు, కోరలున్న యితర జంతు వులు కరుస్తే విషవ్రణాలు వస్తాయి. కుక్క కాటుకి కూనూరు మరిచిపోకండి. పశువులలోను, మనుష్య

లలోను నఖ దంతములలో విషంవుంది. మనిషికాటుకి మందు లేదన్న ఆర్యోక్తి నిజం. ఇంతతో అకృత్రిమ విషం చాలిద్దాం.

కృత్రిమ విషం ఎల్లాటి దంటే పెట్టుమందని, నేరాలల్లో వాడబడే స్థావర విషాలని చెప్ప వచ్చును. కృత్రిమ విషం పనిచేయడానికి ఆహారపానీయములు చాలామట్టుకు సహాయపడుతున్నాయి. అందుకనే పూర్వులు అన్నం అదీ చూచుకు తినమన్నారు. విషం పెడితే కనుక్కోడం ఎల్లాగంటే, ఆ అన్నం అగ్నిలో వేస్తే జ్వాల పుట్ట దన్నారు. నెమలికంఠరంగుతో పొగలు పైకి వస్తాయన్నారు ఈగలు అన్నంమీద వ్రాలితే తక్షణం చస్తాయన్నారు. కాకి అన్నంచూచి హీనస్వరంగా కూస్తుందిట. పిల్లికి భయం పుడుతుందిట. పావురాయికీ కోకిలకీ ప్రాణం పోతుందిట. కోతి మలం జార్చుకుంటుందిట. చిలుకలు, గోరువంకలు చూచి తెగ కూస్తాయిట. నెమలికి మందదృష్టి కలుగుతుందిట. ఇన్నీ చెప్పి వూరుకోక పూర్వులు అట్టి పదార్థం లోప లికి పుచ్చుకోవద్దన్నారు. తెలిసి ఒకరికి పెట్టద్దన్నారు. వీథులో పారవేయద్దన్నారు—ఇతరులు తింటారని. రోగికి అవస్థ, నాడి, ఔషధం, పథ్యం, దేశం, కాలం, పాత్ర తెలిసి మందియ్యమన్నవారు వెర్రివాళ్లా అవు తారు? రాహ్వాచ్ఛోఖే సర్వాన్మృతిః—అన్నవారు మందమతులా? చంద్రజ్ఞా వత్తేష్వ మేవా విషేణ మృతిః— అన్న శాస్త్రకారుడు జ్ఞానహీనుడా? ఇప్పుడు మనమే టిన్ సరుకులో విషం వుందా లేదా అనుకుంటూ సంశయిస్తూ మీనమేషాలు లెక్క పెడుతూ కూర్చున్నాం. ఆరోగ్యంలోను, అనుభవం లోను, ఆచరణలోను మనది వెనుకపరుగు. మనం ఇంగ్లండువెళ్లినా లోకజ్ఞానం ఎవరు అమ్మి జూపు తారు? ఆయుర్వేదమున నున్నది గొప్ప లోకజ్ఞానం, లోకానుభవం. మహాసభలతో తృప్తిచెందక మనము ముందునకు సాగిపోవలసియున్నదేమో.

కొన్ని గాథలలో పరిశోధకుని చేతులోపడ్డ హంత, దగ్గిర నున్న పొట్లం మింగి గుటుక్కుమంటు న్నాడు; హంత తన్ను తను చంపుకోవడం గొప్ప అవలక్షణం. ప్రతి పౌరుడు గుర్తెరగవలసినది నరజన్మ లోని ఔన్నత్యం. ఖలునకు నిలువెల్ల విషము అనేది సుమతి వాక్యం; హత్యకు బూనుకున్న నరుడు ఖలుడే. విషకన్య చరిత్రలో ప్రసిద్ధిగాంచిన గాంచుగాక!

తరంగములు

పూడిపెద్ది వెంకటరమణయ్య

౧

వెన్నెలలదిక్కులోఁ బెనఁగులాడెదు [పూలు

మెడలోన నల్లపూసల చేరులు

ముంగొంగు ముడిలోన గులకఱాలు

ముందట నిలచిన పేదముత్తైదు వామె :—

"వేదన నిట్టూర్పు

వేణువు పాడు

శోకము విహరించు

మబ్బు పులకించు

మానికము మందహాసము సేయు,

నీ కోటీరమ్ము వాకిలిఁ దెఱువవేల ?"

ప్రశ్నించి మూఁగకుత్తుక విచ్చి నేను :—

"మూఁతవెట్టిన కనుగొనల

ముత్తెములు నిలచినవి,

ఊర్పుమడతలఁ బదము

లొసరిల్లినవి,

పాదిగిట దూర్వాంకురములె

మయిమఱచినవి

నిదురగీత మ్మాలపించితి

నిముసమయినను నడువలేదె !

ప్రదక్షిణము నీకు వందనము తల్లి !"

౨

నినుఁ గేలఁ గీలించి,

వినువీథిఁ దామరలు విరియింతునేమొ !

పటములో జీవమ్ముఁ బ్రాఁకింతునేమొ !

చలిగాలి ముంగురుల

సవరించి జడవైచి, నిశ్శబ్దసమయసరీ

రంభణములోన నేకాంతములుసెప్ప

పెదవిఁ దడిసితిని -

కనుదారకలు వెంజీఁకటిత్రోవలో

నప్సరసలై నాట్యమాడి వలపించెనని -

ఎగయువేళను బట్టాడిజారెడు

పులుఁగుటెఱక యీమేను -

గగనతలాన నారదుని చేతి విపంచి -

పద్మదళాల భారతీగానమాధురి -

జాలిగా నీగళము సవరించికొందువు !

నడలలో నొక్కింత తడవాటుఁ జెందుదువు !

వికసించుఁ గనుగొనలఁ గాటుకనీటి చెమ్మతో

కుతుకలోఁ దొట్రువడుఁ గొంతుకు నిట్టూర్పు [తో

నీవు వెడలిననాఁటి నీడలో, జాడలో

పాటతడి కనిపించు !

మాటసడి వినిపించు ! [టో !

ఇరువురము కలసికొను నేనాటి ముచ్చ

—యస్. దుర్గారావు.

భారతీయచిత్రకళయెడల మన కర్తవ్యము*

తలిశెట్టి రామారావు (కవితాసమితి)

దేశముయొక్క నాగరికత మనోజ్ఞకళలందు ప్రతిబింబిత మగుచుండును. మనోజ్ఞ కళలను పోషింపని యుత్తమనాగరికత యుండ జాలదు. ప్రజలకష్టసుఖములవలన గలిగెడి యాధ్యాత్మికభావపరివర్తనము కళాసంప్రదాయములకు మూలాధార మగుచుండును. ఈపరివర్తనము తప్పుదారుల ద్రొక్కకుండ జూచుట మనోజ్ఞకళల ముఖ్యమైన యాదేశములలో నొకటి. ఇటు లుపయోగపడని కళలు నిష్ప్రయోజనములు. ప్రజల యున్నత భావములకును కళలకును గల సంబంధము వీడినప్పుడు ప్రజల యున్నతాదర్శములే కాక కళలును క్షీణించుట కలుగును. కొలది కాలముక్రిందటనే మనదేశమున నిట్టి పరిస్థితు లేర్పడినవి కాని యిప్పుడు మరల జాతీయత నన్నిటియందును నెలకొల్పుటకు జరుగుచున్న ప్రయత్నములు కొంత యాశాజనకములుగ నున్నవి.

సర్వసాధారణముగ కాలప్రవాహమున నొకదేశమునకు సంభవించిన కష్టములు మరియొకదేశమునకు కలుగవు. ఈకష్టముల వలన కలుగు సమస్యలను పరిష్కరించుకొనుటయం దొక్కొక్కదేశ మొక్కొక్క మార్గము ననుసరించుచుండవలెను. చైనాయందలి పరిస్థితులు మెక్సికోయందు లేకపోవచ్చును. భారతభూమియందలి సమస్యలవంటివి సైబీరియాయం దుండవు. సైబీరియావారి దైనికజీవితవిధానము హిందువులకు సరిపోదు. చైనావారి యాచారములు మెక్సికోవారికి సరిపోవు. కనుకనే నాగరికత వివిధదేశములందు భిన్నమార్గముల పెరిగి వేరువేరు రూపముల దాల్చియున్నది. ఇతరదేశముల నాగరికతలను జూచి మన మనేకము లగు నూతనవిషయములను నేర్చుకొనవచ్చును కాని మన నాగరికతయెడల నుపేక్ష జూపుటవలన మనజాతీయతసుస్థిరత కొరకు వేలకొలది సంవత్సరముల యనుభవముపై నార్జించుకొనిన విజ్ఞానఫలితమును విడనాడుట యగును. ఇట్టి ప్రత్యేకనాగరికతలలో నపూర్వమైనది భారతీయనాగరికత యనియు,సాంఘికముగను,ఆధ్యాత్మికముగను ప్రపంచమున కంతకును బుద్ధిని గరుపజాలు సామర్థ్యము నిచ్చుట గనగలమనియు బుద్ధిమంతు లిప్పు డొప్పుకొను చున్నారు. ఇట్టి నాగరికత కంగములుగ బెరిగినమనోజ్ఞకళలు మాత్రము తక్కినదేశముల కళలకు తీసి

* కవితాసమితి వార్షికోత్సవమున ౨౯-౧౦-౧౯౩౩ న విశాఖపట్టణమున చదువబడినది.

పోపుట యుండదు. మనగానమును విని, నృత్యమును జూచి పాశ్చాత్యులు ముగ్ధులగు చున్నారు. మనచిత్రములను దర్శించుటకు యాత్రికులు వచ్చుచున్నారు. మన కావ్యములు శ్రేష్ఠమైనవని పేరుగాంచినవి. మన వేదాంతము నితరులు నేర్చుకొని ధన్యులగు చున్నారు. పరిస్థితు లిటులు సుముఖము లగుచున్నను భారతీయులే తమజాతీయకళల యెడల నిరసనభావమును జూపుట వింతగ నున్నది.

భారతీయుల ప్రత్యేకనాగరికతకుసరిపడు నటుల భారతీయచిత్రరచన ప్రత్యేకముగ బెరిగినది కనుక భారతీయచిత్రరచనకును, తక్కిన దేశముల చిత్రరచనకును వ్యత్యాసము కలదు. భారత దేశమున తొలి యుగములందు చిత్రరచన మానవుల యానందమునకుమాత్రము పనికివచ్చునని మతవిషయమున పలుకుబడికలవారు తలచినను, బౌద్ధమతము చిత్రరచనను తొలుత పోషింపకపోయినను, ఇది ప్రజలయామోదమ్మును బడసి తుదకు భారత దేశమున బుట్టిన ప్రతిమతముయొక్క వ్యాప్తికిని తోడ్పడి మతమునకు చిత్రరచన యత్యావశ్యకమని ప్రపంచమునకు చాటగలిగెను. ఇటులు పెరిగినకళను హిందూత్వముగౌరవించువారందరును పోషింపవలసియున్నది. దీని నాదరింపకపోవుట ఆధ్యాత్మికముగ, వైజ్ఞానికముగ నాత్మహత్య చేసుకొనుట యగును.

హిందువుల నాగరికతవలె హిందువుల చిత్రరచనయొక్క పటిమయు హెచ్చు. గ్రీకులు మన దేశమునకు వచ్చినప్పుడు తమ దేశపు శిల్పరచనావిధానమును గాంధారమునందును, పాంచాలమునందును ప్రవేశపెట్టిరి. అశోకుడు బౌద్ధమతప్రచారమునకై యీ శిల్పరచనను పోషించుటచే దీని కిచ్చట కొంత ప్రాబల్యము కలిగి దేశమం దంతటను వ్యాపించెను. ఆంధ్ర దేశమునందలి యమరావతి స్తూపమున నీగాంధారరచన కానవచ్చుట యిందులకు నిదర్శనము. కాని యింత పాదుకొనిన గ్రీకుశిల్పముకూడ కొలదికాలముననే గాంధారమునగూడ హిందూసంప్రదాయములకు లొంగి హిందూత్వమును స్వీకరించి తొలిరూపు తెలియనటులు మారిపోయినది. అక్బరుపాదుషా పర్షియాచిత్రరచనను మన దేశమున బ్రవేశపెట్టి పోషించుటచే అనేకులు చిత్రకారులు మొగలుదర్బారున జేరి చక్కనిచిత్రములను వ్రాయజొచ్చిరి. అనాదినుండియు చిత్రరచన కలవాటుపడిన హిందువులు పర్షియావిధానములందే పర్షియా చిత్రకారులను మించినటులు చిత్రములను వ్రాయగలిగిరి. కాని హిందూచిత్రకారుల హిందూత్వము త్వరలోనే యానూతనచిత్రరచనను హిందూదేశమునకు సరిపడునటులు మార్పగలిగెను. మొగలుదర్బారు ననుకరించిన రాజపుత్ర, పాంచాలరాజుల దర్బారులం దీ చిత్రరచన యాదరణమునకు వచ్చినప్పటికి పూర్తిగ మారిపోయి హిందూత్వముయొక్క

వికాసమునకు తోడ్పడజొచ్చెను. మొగలు చిత్రకారులకు మహమ్మదీయమతము, మహమ్మదీయుల కులాచారములు కలుగజేసిన ప్రతిబంధకములు వీరికి లేకపోవుటచే ననేక విధముల నభివృద్ధి జెందినది.

దేశమునిన ప్రజలు. పాలకు లెవరైనను, దర్బారులం దేమిజరుగుచుండినను ప్రజలహృదయములందు ప్రతిష్ఠితమైయుండిన హిందూత్వముమాత్రము చలింపకయుండెను. ఎందరెన్నినూతనవిధానములను దేశమున బ్రవేశపెట్టినను అవియన్నియు హిందూత్వమునకు నూతనాలంకారములుగ పరిణమించెనే కాని దానిరూపమును మార్పజాలకపోయినవి. భారతీయచిత్రరచన భారతీయుల యాధ్యాత్మికపరివర్తనమునకు సరిపడక యున్న యెడల ప్రభువులయాదరణమును బడసిన యావిదేశరచనావిధానములకు లొంగి రూపుచెడియుండెడిది.

ఆంగ్లేయులు హిందూదేశమునకు వచ్చుటతో నూతనపరిస్థితు లేర్పడినవి. ఆకాలమున సంభవించిన దేశసంక్షోభమునందు బ్రిటిషుసైనికులకు భారతీయచిత్రములవిలువ తెలియకపోవుటచేత అమూల్యము లగు చిత్రము లనేకములు నశించినవి. మిగిలిన వాటిలో నధికాంశములు పరదేశములు చేరినవి. చిత్రకారులను పోషించువారు లేక నూతనచిత్రరాజములు వెలువడుట యరుదయ్యెను. అంతలో నైరోపాచిత్రరచన దేశమున బ్రవేశపెట్టబడినది. దొరలప్రీతికొరకు హిందూచిత్రకారులు పాశ్చాత్యపద్ధతిని చిత్రించుట ప్రారంభించిరి. వీటి నిప్పుడు "జానుకంపెనీ" చిత్రము లందురు. మోలారాము మొదలైన సుప్రసిద్ధజాతీయచిత్రకారు లచ్చటచ్చట నుండినను రవివర్మ తన చక్కని చిత్రములచే హిందూసంప్రదాయముల నెరుగని ఆంగ్లపాఠశాలలలో చదువుకొనినవారి మెప్పును పొంది పాశ్చాత్యవిధానమును దేశమున స్థాపించుటకు సహాయపడెను. భారతదేశమునందు బ్రవేశపెట్టబడిన ఆంగ్లవిద్యావిధానమునందు మనచిత్రరచనకే కాక ఐరోపాచిత్రరచనకుగూడ తావు లేకపోయినది. చిత్రశిల్పరచనలను పాఠశాలలలో గరపునటులు చేయుటకు కొందరు చిత్రకళాభిలాషులు ప్రయత్నించిరి కాని లాభము లేకపోయెను. చిత్రవిద్యను నేర్పు పాఠశాలలు ఇంజనీరింగుడిపార్టుమెంటువారి యధికారమున నుంచబడినవి. మనలో చదువుకొనినవారికి భారతీయపురాతనసంస్థలపై దృష్టి లేకపోయినది. కనుకనే యిప్పుడే దేని భారతీయరచనావిధానము ననుసరించి వ్రాయబడిన చిత్రమును చూచినప్పుడు ఐరోపాచిత్రముల కట్టుబాట్లప్రకారము దానిని విమర్శించి బాగుగలేదని చెప్పుట కలుగుచున్నది.

ఇన్నాళ్లకు భారతదేశమున చిత్రకళకును ప్రజల యాధ్యాత్మికజీవనమునకును సంబంధము వీడిపోయినది. మన చిత్రరచనయందలి హిందూత్వము చలించుచున్నది.

కాని మనజీవితములో నీ హిందూత్వమునే పట్టుకొని యీాదులాడుచున్నాము. అట్టి యెడ మన పురాతనచిత్రరచనావిధానము విడనాడినయెడల మననాగరికతను బోషించుచుండిన యాధారములలో నొకదానిని త్యజించుచున్నాము.

మారుచున్న పరిస్థితులలో సనాతన చిత్రరచనావిధానము మనకు పనికివచ్చునా, రాదా యను సందేహముతో మనకు పని లేదు. మనము భారతీయులమని యనిపించుకొనునంతవరకు మన చిత్రరచనయే మనకు తగినది. మన మిట్టి సందేహములకు లోనై, కళలయందును, తదితరవిషయములందును హిందూత్వమును విడనాడినయెడల ఆత్మగౌరవమును విడనాడినవారమై రిక్తహస్తములతో ప్రపంచపుదృష్టియందు నిలువబడవలసివచ్చును.

భారతీయచిత్రరచన శ్రేష్ఠమైన దని యనేకు లుపన్యాసముల నిచ్చుట మీా రెరుగుదురు. ఈ విషయము నిచ్చట విపులపరచుట యలవికానిపని. తక్కినవిధానములును మంచివే యన్నవారితో నాకు వివాదము లేదు. ఏ దేశమునకు తగినటు లా దేశీయులు ప్రత్యేకరచన ననుకరించుచున్నారు. భారతీయులు చిత్రించునటులు ఐరోపావా రేల చిత్రింపలే దన్న ప్రశ్నకాయా దేశముల చరిత్రలే ప్రత్యుత్తరమీాయగలవు. కొంచెము విచారించి చూచినయెడల నీ విషయము స్పష్టపడగలదు.

సుప్రసిద్ధచిత్రములకు దేశవిభాగములతోను, కాలభేదముతోను పనిలేదన్న నుడియందు సత్యము కలదు. కాని యాచిత్రములును కొన్ని కట్టుబాట్ల ననుసరించి దేశకాలభేదములను సూచించునవిగ నుండును. హిందూదేశమున ప్రతికళయొక్క ముఖ్యోద్దేశమును భక్తిని వెల్లడిచేయుటయే. ఈ భక్తియేహిందూత్వమునకు మూలాధారము. కావుననే మతమున కంగములుగ మనదేశమున మనోజ్ఞకళలు పెరిగినవి. గానము దేవుని కొనియాడుటకును, కవిత్వ మీాశ్వరుని లీలలను వర్ణించుటకును, చిత్రరచన భగవంతుని రూపమును లిఖించుటకును ఉపయోగపడినవి. చిత్రకారుడు హిందువుడైనను, బౌద్ధుడైనను భక్తుడుగను, సదాచారపరుడుగను, యజ్ఞోపవీతధారిగను, ఏకపత్నీవ్రతుడుగను, శాస్త్రములందు నమ్మకము కలవాడుగను, ఇంద్రియనిగ్రహముగలవాడుగను ఉండవలె నని మన శిల్పశాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి. చిత్రకారుడు యోగిగ నుండవలెను. కనుక నీసద్గుణము లన్నియు నాతనియం దుండుట యవసరము. చిత్రకారుడు తాను చిత్రింప దలచుకొనిన విషయములో నిమగ్నుడైపోవలెను. ప్రతిమను నిర్మింపకపూర్వము శిల్పి యాసనశుద్ధిని, తనయిష్టదేవతను బూజించి మనశ్శుద్ధిని సమకూర్చుకొని, తానుకల్పింపదలచిన దేవత కనుగుణమగు బీజమంత్రముల నుచ్చరించి ధ్యానమంత్రము నాపిమ్మట జపింపవలెను. అప్పుడు తన కా

దేవత ప్రత్యక్షము కాగా నారూపమును మనంబున లిఖించి, శిల్పశాస్త్రముల సహాయమున విగ్రహము నేకాంతప్రదేశమున తదేకదృష్టితో మలచవలెను. చిత్రకారుని మానసికప్రతిమనే శిలాప్రతిమగ మార్చుట కలుగును. కనుక నిట్టి ప్రతిమల సొగసు మొదలగునవి చిత్రకారుని యాధ్యాత్మికస్థితినిబట్టి యుండును. కొన్ని దేవాలయముల గోడలమీద ప్రధాన దేవతావిగ్రహము పెద్దదిగను, చుట్టు నున్న దేవతలు చిన్నవిగను ఉండుట యెల్లరకు తెలిసినవిషయము. ఆధ్యాత్మికముగ ప్రధాన దేవత తక్కినవానికంటె పెద్దది. స్థూలప్రపంచపు పరిమాణము లిట్టివిషయమున లెక్కకు రావు. చిత్రముయొక్క యేర్పాటును చిత్రకారు డీ ప్రపంచమున మనంబున లిఖించుటయే లేదు. శిలపైననో, గోడమీదనో లిఖింపయత్నించుటకు పూర్వమే యాచిత్రరచన మనఃఫలకముపై పూర్తిగ చిత్రితమైయుండును. ఇప్పుడు ఐరోపా, అమెరికా దేశములం దాదరణమునకు వచ్చుచున్న ఫ్యూచరిజము (Futurism), క్యూబిజము (Cubism), పోస్టు ఇంప్రెషనిజము (Post-Impressionism) మొదలైన నూతన చిత్రరచనావిధానముల నానాడే మనచిత్రకారు లీ యుత్తమరీతిని సాధింపజాలిరి. ఇట్టి యాదేశములుకల చిత్రరచనావిధానమునకును పాశ్చాత్యవిధానమునకును చాలవ్యత్యాసముకలదు. ఐరోపావారియొక్కయు, మనయొక్కయు దృక్పథములే వేరగునప్పు డెన్నియేనియు భేదములుండును. ఆధ్యాత్మికచింతయే ప్రధానముగ గణించుభారతజాతికి పైనబేర్కొనిన యాశయములు కలరచనయే తగనియెడల మరియెట్టిది తగునో తెలియకున్నది.

రవివర్మయొక్క చిత్రములు పాశ్చాత్యవిధానమున మిక్కిలి చక్కనివైనను హిందూ దృక్పథమునకు సరిపడునట్టులు లేవు. మన సనాతనసంస్థలపై ప్రజలదృష్టి లేని యాకాలమున రవివర్మవంటి చిత్రకారు డుద్భవించుట సహజము. అతడు చిత్రములను పరదేశములకు బంపి భారతదేశముయొక్క కీర్తిని వెదచల్లిన మహానుభావులలో నొకడు. కాని జాతీయత యనున దొకటి కలదు. వీరి చిత్రములు చరిత్రకు దూరములగుటవలనను, భారతీయుల సంప్రదాయములను వీరు పాటింపకపోవుటవలనను, పూర్వపు విధానములను పునరుజ్జీవితములుగ జేసి జాతీయతకు అగ్రస్థానము నొసగుటకు ప్రయత్నములు ప్రబల మగుటచేతను రవివర్మరచనయెడల నాదరము కొంత తగ్గుచున్నది.

ఇటులు జాతీయతను పునరుద్ధరించుటకు పూనుకొనినవారిలో ముఖ్యులు అవనీంద్రనాథ ఠాకురు, గగనేంద్రనాథఠాకురుగారులు. అనేకులు సుప్రసిద్ధచిత్రకారు లీ యుద్యమమునకు తోడ్పడి దేశమునకు కీర్తిని చేకూర్చుచున్నారు. ఫోటోగ్రాఫువలె చిత్రములను వ్రాయుటకు బదులు, ఆత్మవిమర్శనము జేసి లోనున్న యాధ్యాత్మికభావములకు రూపములను గల్పించి, దృశ్యప్రపంచమున మనసునకు

యున్న దేవునిలీలలను వెల్లడిచేయుట వీరి యాశయములలో ముఖ్యమైనది. ఇదియే మన సనాతనచిత్రకారుల యాశయము.

ఈ యాశయములతోను, వీటినే కొంత మార్చియు నాంధ్ర దేశమున కొందరు చిత్రకారులు చిత్రించుట మనము గమనించి హర్షింపవలసిన విషయము.

కాని మనపరిస్థితు లిప్పటికిని బాగుగ లేవు. మనదేశమున మనకు మన చిత్రరచనయే మంచిదని చెప్పుకొనవలసివచ్చుచుండుట చాల విచారకరము. మనచిత్రకారులు వ్రాయుచున్న చిత్రములను మనమే బోధపరచుకొనుటకు యత్నింపకున్నాము. ప్రజలలో వీటియెడల నభిమానము లేకపోవుటచే చిత్రకారులకు తగినపోషణ లేకయున్నది. బజారునం దేవో పనికిమాలిన బొమ్మ లమ్ముడుపోవుచున్నవి కాని జాతీయచిత్రములు మచ్చునకైన కానవచ్చుట లేదు. జాతీయ చిత్రకారులమని కొంద రేవోకొన్ని యర్థములేని చిత్రములను వ్రాసి ప్రదర్శించుచున్నారు. వీరికి చిత్రరచన తెలిసినటులు లేదు. ఇట్టివే జాతీయచిత్రము లని యనేకులను కొనుటవలన శుభప్రదముగ ప్రారంభమైన యుద్యమమునకు కష్టములు కలుగుచున్నవి. పత్రికాధిపతులును మంచిచిత్రముల నెంచి ప్రచురించుట లేదు.

కాని నిరాశజెందుట కవసరము లేదు. దేశమునందు మంచి ప్రచారము జరిగినయెడల పరిస్థితులు బాగుపడగలవు. ఈపనిని జేయుటకు విశాఖపట్టణమువంటి స్థలమున నొకసంస్థను నెలకొల్పవలసియుండును. మంచి చిత్రముల నెంచి అచ్చువేయించి యమ్మినయెడల పైకము చేకూరగలదు. గుమాస్తాలయు, కార్యదర్శులయు వేతనములను మినహాయించి, చిత్రముల నిచ్చిన చిత్రకారులకు కొంత భాగము లాభము నిచ్చి మిగిలిన పైకముతో ప్రదర్శనముల నచ్చటచ్చట నేర్పరుపవచ్చును. చిత్రకళను గూర్చిన గ్రంథముల వెల సామాన్యముగ కొనలేనంత హెచ్చుగ నున్నది. కనుక నొకపుస్తకభాండాగారము నేర్పరచినయెడల చిత్రకారులకు, చిత్రకళావిమర్శకులకు, చిత్రకళాభిమానులకు చాల పనికివచ్చును. సుప్రసిద్ధ కళావిమర్శకులను, కళాభిమానులను రప్పించి భారతీయచిత్రకళను గూర్చి యుపన్యాసముల నిప్పించవచ్చును. ప్రచారముమూలమున కళాశాలలలో చిత్రకళవిషయమై నేర్పునటులు విశ్వవిద్యాలయమువారిని కోరి వారి సహాయమును బొందవచ్చును.

ఏవో చిత్రములను చూచి జాతీయచిత్రములు మంచివి కావని యనుట భావ్యము కాదు. కొంచెము దూరదృష్టితో జూచిన యెడల మన పూర్వవిధానములందు నమ్మకము, విశ్వాసము, ప్రేమయు గలుగుట నిశ్చయము. తరువాత ఉత్సాహము కలుగక తప్పదు. పలుకుబడికలవార లీ విషయమై యికనైనను శ్రద్ధ వహింపగలందులకు నా వినయపూర్వక మగు ప్రార్థనము. భారతీయచిత్రరచన మరల తన యున్నతస్థానము నధిష్ఠించుగాక !

విరిసెజ్జ

మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రి

[God is Love: and he that dwelleth in Love dwelleth in God, and God in him. —The Holy Bible]

చిత్కలానందకలికా ప్రేమరూపా ప్రియంకరీ
ప్రాణేశ్వరీ
—లలితాసహస్రనామస్తోత్రము

* * * *

అమ్మ కారుణ్యాని కంతంబు లేదు

* * * *

* * * *

మా తోఁటలో నొక్క మందారచెట్టు—
ఆచెట్టుచెంతనే యమృతంపు బావి,
అడవిమల్లియతీవ యాబావి క్రేవ;
ఆమల్లెతీవతో నాడుకొంచుంటి.

* * * *

జిలుఁగుఁబూవులబుటాల్ సెలువారుచున్న
యాకుఁబచ్చనిచీర హాసుమైఁ దాల్చి;
నెమ్మినివాసనల్ నిండఁజేయుచును,
జిగురుఁజేతులతోడఁ జేరఁగాఁబిల్చి,
తీఁగబుజాలతోఁ గౌఁగిటం జేర్చి,
తేఁటిపాటలఁ బాడి, తీపులం గొల్పి,
దినమున కొకక్రొత్తతీరుగాఁ దోఁచి,
యడవిమల్లియతీఁగె యానంద మిచ్చె.

* * * *

మందారవృక్షంబుక్రిందఁ గూర్చుండి,
యడవిమల్లియఁ గూడి యాటాడుకొంచు,
ననునేనెమఱచి యానందంపుఁగడలి
మునుఁగుచుఁ దేలుచు మునుఁగుచునుంటి.
ఇనుఁ డస్తమించుట యెఱుఁగనియట్లు
దినములు రేలును జనియె నెన్నెన్నొ.

* * * *

* * * *

ఒకనాఁటి తొలుసంజ నుత్సాహ మొప్ప
నడవిమల్లియఁ గూడి యాడుకొంచుండ
వింతవింతలపాట వినవచ్చె నొకటి.
పాటవినంబడు ప్రక్కకుఁ దిరిగి,
మనసారఁగా దాని వినుచు నే నుండ,
క్రొంగ్రొత్త వింతరంగులు కనంబడియె.
ఆపాట లారంగు లటులాగె మనసు;
మనసు మెల్లఁగ లాగికొనిపోయె నన్ను.
అడవిమల్లియ వీడి యటుపోవుచుంటి.
మందారవృక్షంబు మఱచిపోయితిని
అమృతంపుబావి దవ్వయ్యెను నాకు;
తోఁటను దాఁటితిఁ; ... ...
... ... బాటలేదయ్యె;
పాటలు, రంగులు ప్రక్కనే చెలఁగె;
దరిఁజేరఁగాఁ బోవ, దవ్వయ్యెఁ బాట;
దరిఁజేరఁగాఁ బోవ, దవ్వయ్యె రంగు;
దరిదరిగాఁ బోవ, దవ్వుదవ్వగుచుఁ
బాటలు రంగులు పాఱిపోసాగె;
పాటలు రంగులు పాఱుచునుండ,

వెంబడించుచు నేను వెడలసాగితిని.
వీనుల కింపుగా వినుచుంటిఁ బాట,
కన్నుల కింపుగాఁ గనుచుంటి రంగు;
పాటలు రంగులు పట్టెను మనసు,
మనసులాగుచు నన్ను మఱిమఱి యీడ్చె;
మాతోఁట విడనాడి, మఱిమఱి పోయి,
మఱిపోయి, మఱిపోయి, మఱిపోయిపోయి,
వెఱ్ఱియెత్తినరీతి వెడలసాగితిని.
తోఁట కన్పడలేదు, దూరమైపోయె;
పాట విన్పడలేదు, పాటె నెయ్యెడకో—
తొలుత నేరంగులు తెలియరావయ్యె;
లేవయ్యె రంగులు, లేదయ్యె పాట,
బాట లేదయ్యె, మా తోఁటలేదయ్యె.
ఎందు నే నుంటినో యెఱుఁగలేనైతి,
ఏమిచేయఁగనౌనొ యెఱుకలేదయ్యె,
వెనుకకుఁ బోలేను, కనరాదు బాట,
ముందుకుఁ బోలేను, మునుము కన్పడదు.
మనసునిల్పఁగలేక, మఱి నిల్వలేక,
పోవుచునుంటిని—పోవుచునుంటి.
ఎటు పోవుచుంటినో యెఱుఁగను నేను,
వెనుకకో ముందుకో వివరింపలేను,
పోవుచునుంటిని—పోవుచునుంటి.

* * * *

* * * *

మలుసంజవచ్చెఁ గ్రమ్మఁగఁ జొచ్చె నిరులు,
కాఱుచీఁకట్లు నల్లడఁ జిందుచుండె,
గండ్లలో ముండ్లలోఁ గదలలేకుంటి,
నడవిలోపల నొంటి నడలుచునుంటి—
కేల్గలమెకములు గీపెట్టునట్టు
లుఱుముచునుండె నబ్బురపుమొయిళ్లు;
వాన తొండాలతోఁ బైఁ బడుచుండె;
గడగడలాడించి, గాలులు వీఁచె;
అడవిచెట్టులు మీఁదఁబడునట్టు లుండె.
దయ్యంపుకెత్తికో ల్దాఁకెను దుదిని.
తుదిఁదాఁకె ధైర్యంపుఁ దునుక వెలుంగు,
నడలు ధైర్యంబుతో నడలునఁ గుంది,
యలసిపోయితి ముందు కడుగిడలేక.
అలసిపోయితినయ్యొ యలసిపోయితిని.
యేమేమొ యనుకొంటి - ఏడ్వసాగితిని.

అలసిపోయితిని—

అలసిపోయితినయ్యొ, అలసిపోయితిని,
కటకటా నీకింత కాఠిన్య మేల?

* * * *

అలసిపోయితినయ్యొ, అలసిపోయితిని.

* * * *

తిరిగితిఁ దిరిగితిఁ దెరవు లన్నియును,
వెదకితి వెదకితి వేసారిపోతి;
ఏమూల నుంటివో యీచలం బేల,
యెందుదాఁగుంటివో, యేల కన్పడవు?
అలసిపోయితినయ్యొ, అలసిపోయితిని,
కటకటా నీకింత కాఠిన్య మేల?

* * * *

గట్టుపైఁ బుట్టపైఁ గాల్జారిజారి,
పడుచులేచుచు, ముండ్లబాట లన్నియును,
వెదకితి, వెదకితి, విసివిపోయితిని,
తిరిగితిఁ దిరిగితిఁ దెరవు లన్నియును,
అలసిపోయితి నయ్యొ, అలసిపోయితిని,
కటకటా నీకింత కాఠిన్య మేల?

* * * *

ఆకసంబున మబ్బు లలముకొన్నపుడు,
చీఁకటి యంతటం జెదరియున్నపుడు,
వర్షంబు జోరనఁ బడుచున్నయపుడు,
తిరిగితిఁ దిరిగితిఁ దెరవుదప్పితిని,
అలసిపోయితినయ్యొ, అలసిపోయితిని,
కటకటా, నీ కింత కాఠిన్య మేల?

* * * *

గాలి వీఁచుచు భీతిగలిగించువేళ,
చెట్టుకొమ్మలు మీఁద నట్టాడువేళ,
ఊపిరాడక చిత్త ముస్సురన్ వేళ,
వెదకితి, వెదకితి, వేసారిపోతి,
అలసిపోయితినయ్యొ, అలసిపోయితిని.
కటకటా, నీ కింత కాఠిన్య మేల?

* * * *
* * * *

ఏమనుకొంటినో, యెఱుఁగను నేను.
ఏమి కావలయునో, యెఱుఁగ లేనైతి,
అలసిపోయితి నంచు నడచుచునుంటి.
మింటఁ దళుక్కన మెఱు పొందు మెఱసె.
మెఱపువెల్గునఁ గనుల్ మిఱుమిట్లుగొల్పి,
యెదుటఁ గన్పడెఁ బదియేఁడుల బాల.
పదియేండ్లబాల నాయెదుటఁ గన్పడియె,
ముసిముసినగవుల ముదమిచ్చె బాల;
లోలోనఁ దనిసితి బాలవైఖరికి.
చేసాఁచి, కౌఁగిటఁ జేర్చె నన్ బాల;
కరఁగి నాలోపలఁ గలసెను బాల,
గరఁగించి, లో నన్నుఁ గలపెను బాల;
నాలోన బాలయు, బాలలో నేను,
కరఁగి, యొండొరులలోనఁ గలసిపోయితిమి.

ఏమయియుంటినో యెఱుఁగను నేను,
నే ననుమాటయే పూనకయుంటి.
ఎంతసే పుంటినో యెఱుఁగ నిమ్మాడ్కి..

* * * *
* * * *
* * * *

తెలివివచ్చెను; చుట్టుఁ దేరిచూచితిని,
ఒక్క-యుద్యానమం దుంటిని నేను.
వింతవింతల చెట్లు, విలసిల్లు చెట్లు,
రంగురంగుల పూలు, రాణించు పూలు,
వింతల పండ్లును, వింతలం గొల్పె.
వింతలఁ జూచుచు, వింతలఁ గొనుచు,
వింతముదంబున వెడలుచునుంటి.
పూవుటీరంబునఁ బూలుకోయుచును
బాల కన్పడె
నాదు ప్రేమాల నొక్కెడను,
బాలగా దిప్పుడు, ప్రౌఢయుఁ గాదు;
లసితనిర్మలమంజులమనోజ్ఞ మైన
లలితరూపము దాల్చి యలరారుచుండె.
ఆలలితాకార మరయుచునుంటి,
నానందమునఁ దేలియాడుచునుంటి,
ననుఁ జూచి, తరుణి యానందంబు నొందె;
ఆసంభ్రమమునఁ జెంత కరుదెంచెఁ దరుణి.
ప్రేమ చూపులలోన వెలయుచునుండఁ
జల్లనిచేతులు చాఁచి, కౌఁగింట,
ననుఁ జేర్చి, తనివార నను ముద్దులాడె.
ముద్దాడు తరుణిని ముద్దాడుచుంటి
ముద్దాడుచుంటిని, ముద్దిడుచుంటి

* * * *
* * * *

తరుణుండనై నేను, తరుణినై తరుణి,
ప్రేమస్వరూపాల, వేఱెఱుంగకయు,
సారూప్యమును బొంది సంతసించితిమి.
సారూప్యమును బొంది, సంతసంబొప్ప
సతితోడ నేనును, సతియు నాతోడ,
నాటపాటల మున్గి యలరసాగితిమి.

* * * *
* * * *
* * * *
* * * *

అభిరామనవపల్లవారామకుంజవా
టికలఁ గీరముల నాడించుకొనుచుఁ,
బద్మాలమోదరప్రౌఢసారసవీథి
నంచల వేడబం బరసికొనుచు,
గాంగేయధామశృంగవిటంకముల నీల
కంధరోజ్జ్వలగతుల్ గాంచికొనుచు,
విమలసింధుద్వీపవేదిక నరుణాస్త
ఖగవిహారప్రౌఢిఁ బొగడికొనుచు,
రతియుఁ జేతోభవుండు, భారతియు నజుఁడు,
శచియు నమరాధినాథుండు, జలధిసుతయు,
నబ్జనాభుండు (నయి) మించి, యఖిలసమయ
సముచితక్రీడ సలిపితి (సతిని గూడి).
(వసుచరిత్రము — ఇంచుక మార్పుతో)

* * * *
* * * *

ఆటపాటలలోన నలఁగి పెనంగి,
యేనును దరుణియు నింపొందుచుండ,
దినము లొక్కొక్కటి చనుచునేయుండె.
క్రొత్తక్రొత్తముదంబుఁ గూర్చుచునుండి,
దినదినంబును మార్పుఁ గనుచుండెఁ దరుణి.
తరుణరూపంబునఁ దరుణితోఁ దొల్త
సారూప్యభావ మొప్పారంగ నుంటి.
సారూప్యభావంబు సడలఁగాసాగె;
ప్రేమగౌరవ మూచుఁ బెంపొందసాగె.
ప్రేమలో గౌరవప్రీతి కన్పట్టె.
గౌరవంబున నేను గనుచుంటిఁ గాంతఁ
బ్రేమతో నను గాంత వీక్షించుచుండె.
విరిసెజ్జపైఁ గాంత నరసినవేళ,
సింహాసనేశ్వరి చెలువున నుండె.
మోహగౌరవములు మొనయుచునుండ,
శ్రీమహారాజ్ఞిఁ గాంచినరీతిగాఁగ
సంతసించుచునుంటిఁ గాంతఁ గన్గొనుచు
కనుటకింపగు పూవు కొనితెచ్చియిచ్చి,
తినుటకింపగు పండు కొనితెచ్చియిచ్చి,
కాంతకుఁ బరిచర్య గావించుచుంటి,
నా పరిచర్య సంతస మిచ్చె సతికి,
సతిని సేవించి నే సంతసించితిని.
ఆ సేవ తోఁచె బ్రహ్మానందమట్లు.
మఱచితి నామాట, మఱచితి నన్ను,
కాంతను గొల్చుటే కార్యమైయుంటి.
ఏకచిత్తంబున నీరీతిఁ గాంత
గొలుచుచుంటిని దినమ్ములు సాగుచుండె.
పరిపూర్ణమౌ ప్రేమ పరగించి కాంత
నన్నుమాత్రమె చూచుచున్న దటంచు
ననుకొంచు, సేవించుకొనుచుంటిఁ గాని,
ప్రేమలో వేఱొక్కవిధము కన్పట్టె.
పూవు లాకులు వైచి పూజించుచెట్లఁ
బ్రేమతో నాయింతి వీక్షించుచుండె;

ముద్దుగాఁ బల్కెడు ముద్దుఁజిల్కలను
ప్రేమతో నాయింతి వీక్షించుచుండె.
పాటపాడెడు తేఁటి నాటాడు నెమలిఁ
ప్రేమతో నాయింతి వీక్షించుచుండె.
ఇంతిప్రేమయె నాకు నెందుఁ గన్పట్టె.
ననుఁబోలె, లోకమంతయు నింతిప్రేమఁ
గనుచుండె నన్నట్లు కన్పట్టె నపుడు.
మూఁడులోకంబుల మోహింపఁజేసి,
మోహినీరూపంబుఁ బూని యాయింతి.
ననుఁజూచి ముసిముసి నగవున నొప్పె.
ముసిముసినగవులో మునిఁగిపోయితిని,
మఱచితి లోకంబు, మఱచితి నన్ను,
ముసిముసినగవులో మునిఁగిపోయితిని.
తెలివివచ్చెను; చుట్టుఁ దేరిచూచితిని.
అడవిమల్లియతోడ నాడుచునుంటి;
విరిరాలె మందార వృక్షంబునుండి;
పిల్లతెమ్మెర మెల్లమెల్లఁగా వీఁచె.
అడవిమల్లియ వింతయగుచుఁ గన్పట్టె.
బాలరూపమునఁ గన్పడినట్టి కాంత,
లలితరూపమునఁ జెలఁగిన కాంత,
శ్రీమహారాజ్ఞియై చెలఁగిన కాంత,
యడవిమల్లియలోన నలరారుచుండె.
మూఁడురూపంబుల మొనసికన్పట్టి,
మూఁడులోకంబుల మోహింపఁజేసి,
ప్రేమస్వరూపమై ప్రీతి నింపుచును,
మూఁడుమూర్తులకును మూలమైనట్టి
యాయమ్మ యొకతెయే యడవిమల్లియను
నాకుఁ గన్పడుచుండి, నను జూచుచుండ,
నబ్బురపాటుతో ననుకొంటి నిట్లు:
"అమ్మ నీప్రేమకు నంతంబు కలదె?
నాతప్పులను బాపి నను బ్రోచినావు;
తప్పుత్రోవను నిల్చి తలఁకొందనేల?
అమ్మను నమ్మిన నగపడుఁ ద్రోవ;
అమ్మకారుణ్యాని కంతంబు లేదు."
అనుచు నీరీతిగా ననుకొనుచుండ
అమ్మరూపంబున నలరారుచున్న
యడవిమల్లియఁ గూడి యాడుకొంచుంటి;
అమృతంపుబావిలో నమృతంబు గ్రోలి,
మందారవృక్షంబుక్రిందఁ గూర్చుండి,
యడవిమల్లియతోడ నాటాడుకొందు;
అడవిమల్లియతోడ నమ్మలోఁ గరఁగి,
యమృతంపుబావిలో నణఁగిపోయెదను,

* * * *

అమ్మకారుణ్యాని కంతంబు గలదె?

* * * *

* * * *

* * * *

బొమ్మలకు చట్టములను వేయుట

కో. నరసింహాచారి

చిన్నబొమ్మలకు కొయ్యచట్టములను వేయుటకు ఎక్కువ ఖర్చు అగును. అట్లు గాక "ప్యాసి పార్టొటు" (Passe partout) అను కాగితమును చుట్టును నతికించి చట్టములను బిగించవచ్చును. ఇది మిక్కిలి చౌకగ లభించుటయే కాక బాలురుసయితము స్వయముగా చేయదగియుండును.

చట్టములను వేయుటకుపూర్వము ఈ క్రిందివిషయములను ముఖ్యముగ గమనింప వలసియున్నది:

౧. చిత్రము చిన్నదైనను దానిని మరియొక పెద్దకాగితముపై నదికించి చట్టము పెద్దదగునట్లు చేయుట. అడుగున నదికించు పెద్దకాగితమును మౌంటు (Mount) అందురు. ఇది లేత పచ్చ, బూడిద, నీలము, లేక గోధుమవర్ణము గలిగియుండిన బాగుండును.

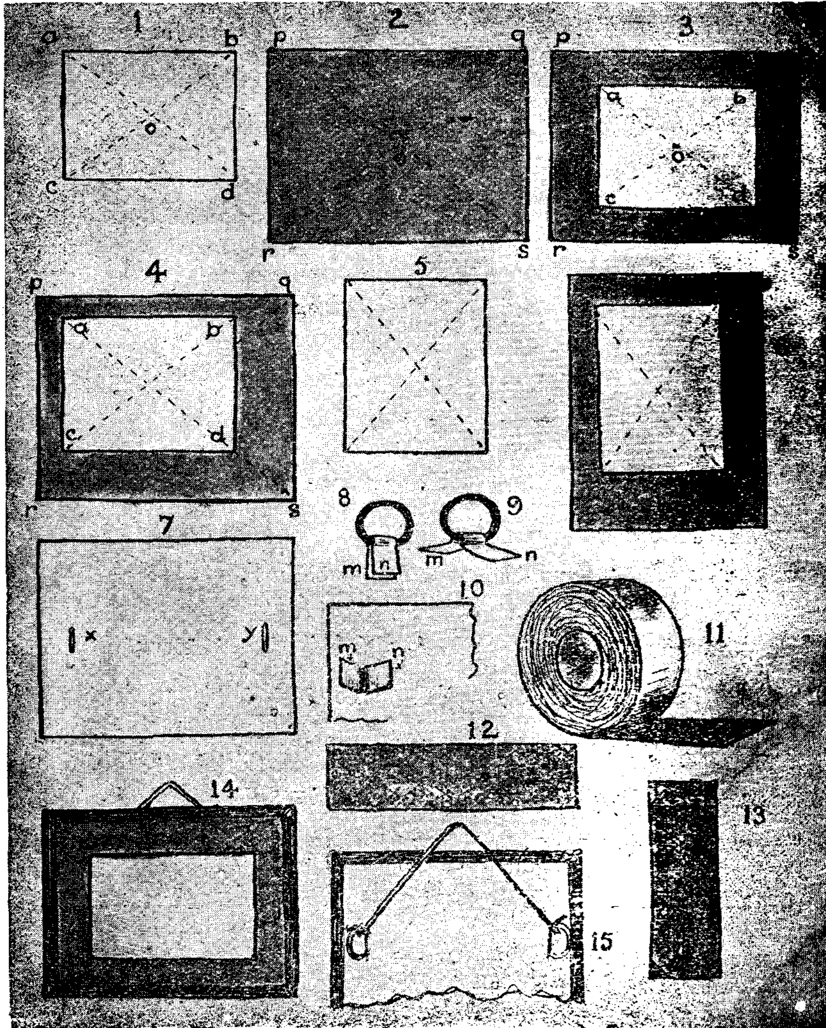
౨. అడుగుకాగితముపై చిత్ర ముండ వలసినస్థానము. సాధారణముగా చిత్రమును అడుగుకాగితము (Mount) యొక్క మధ్య భాగమున నమర్చుట వాడుక (చిత్రము ౩). ఇట్లుకాక చిత్రమును మౌంటునందు ఏదేని యొకమూలకు సమీపముగా నమర్చుటగూడ అందముగ నుండును (చిత్రములు ౪, ౬).

a. b. c. d అనుచిత్రమునందు a d: c b అనువ్యాసములు (Diagonals) కలవు (చిత్రము ౧). మౌంటునందు (చిత్రము ౨) p s q r అనువ్యాసములు కలవు. చిత్రమును అమర్చునపుడు దాని వ్యాసములలో నొకదానిని మౌంటుయొక్క వ్యాసములలో నొకదానికి పైనవచ్చునట్లుంచి, అనగా a d అను చిత్రముయొక్క వ్యాసమును (చిత్రము ౪) p s అనుమౌంటుయొక్క వ్యాసముపై నుంచి, p మూలకు కొంతసమీపముగ ద్రోసి యతికించవలెను. అడ్డముగ నుండు (చిత్రము ౧) చిత్రమును చిత్రము ౪ నందలి విధముగను, నిలువుగ నుండు (చిత్రము ౫) చిత్రమును చిత్రము ౬ నందలివిధముగను అమర్చవలెను.

పిమ్మట ప్రతిచిత్రమునకు గల మౌంటు పరిమాణమునకు సరియగు నొకయద్దమును,

ఒక అట్టయు కావలెను. అట్టయందు చిత్రము ౭ నందలివిధముగ x, y అనుచోట్ల కత్తితో చిన్నసందులను కోయవలెను. పిమ్మట చిత్రము ౮ యందు గలట్టి యుంగరములను రెంటిని దీసికొని, ఆరంధ్రములలో m, n అను రేకుకొనలను దూర్చి అట్ట వెనుకప్రక్క m, n లను చిత్రము ౯ విధముగ వెనుకకు వంచుకొనవలెను (చిత్రము ౧౦). అప్పుడు ఉంగరములు అట్టకు వెనుకప్రక్క నుండును. పిమ్మట నట్టపై (m, n అనుకొనలుండుప్రక్క) మొదట పటమును, దానిపై నద్దమును సరిగా నుంచుకొనవలెను.

చిత్రము ౧౧ నందుగలది ప్యాసిపార్టౌటు (Passe Partout) కాగితపుచుట్ట. దీని యందు ఒక ప్రక్క వెలుపలికి రాదగినది గను, రెండవ ప్రక్క లోపల నుండ దగినదిగను ఉండును. దీనినుండి పటపు నిడివికొలత గల రెండుతునుకలును, అడ్డకొలత గల రెండుతునుకలును తీసికొనవలెను. నిడివితునుకలకు పేస్టురాచి అట్ట, పటము, అద్దము-ఈమూటిని చేర్చి పట్టుకొని వాటి రెండునిడివిప్రక్కలకును అతికించవలెను. ప్యాసిపార్టౌటు (Passe Partout)

వెడల్పులో సగము పటముముందు ప్రక్కకును, సగము వెనుక ప్రక్కకును ఉండవలెను. తర్వాత అడ్డకొలతకు సరిగా కత్తిరించబడిన తక్కిన రెండుతునుకలను తీసికొని, వాటి కొనలందు చిత్రము ౧౩ నందలి విధముగ మూలలను కత్తిరించివేయవలెను. ఈతునుకలను పటముయొక్క వెడల్పు ప్రక్కలకు అతికించవలెను. పిమ్మట అట్టవెనుకగల ఉంగరములకు దారమును కట్టిన, పటము వ్రేలాడ గట్టదగియుండును (చిత్రము ౧౪). ఉంగరములకు దారమును కట్టురీతి చిత్రము ౧౫ నుండి విశదమగును. ప్యాసిపార్టొటునకు బదులుగా నే యితర విధమగు రంగుకాగితమునైనను ఉపయోగించవచ్చును. అట్టికాగితములను ఒకయంగుళము వెడల్పుగల తునుకలుగా కత్తిరించిన అనుకూలముగ నుండును.

'పొంగలి'

తుమ్మలపల్లి వేంకటరత్నముపంతులు

ప్రాగుత్తుంగతరంగరింగణగణోద్యద్యానమద్భారతీ
భాగీరథ్యమలాంబుగర్భముపయిన్ బంగారునీరూదుచున్
భూగోళం బది, నైజతైజసకళాపుంజంబునం దబ్జమై
రాగిల్లన్ 'రథసప్తమీ' దినముఖార్కప్రాభవం బొప్పెడిన్.

తెలిమంచుమేల్ముసుం గల నల్లఁ బోఁజోపి 'ప్రకృతి' చిర్నగుమోము బైటఁబెట్ట
తన పైఁడిగిన్నెలో గొనబుఁదేనియలూని బిసినీకుమారి నైవేద్య మిడఁగ
'తళతళ' లాడు ముత్యాల జూకాలతోఁ గుస్తుంబరియు నెదుర్కోలు తెలుప
వివృతఫణామణీవిమలాంశురింఛోళి వ్యాళకన్యకలు నివాళియెత్త
నున్ముఖీభూతమై తల యూఁచి మెచ్చి - 'ప్రొద్దుతిరుగుడుమొగ్గ' సొంపులువెలార్ప
ఏడుగుఱ్ఱాల రథముపై నెక్కి వెడలె - సూర్యదేవుండు త్రిభువనీశోభనముగ.

ముక్తిస్త్రీకబరీపరీణతజపాపుష్పోత్కరంబై మదో
ద్రిక్తావ్యక్తజగద్భయంకరణమం దేహోరుదేహోద్గళ

ద్రక్తాసిక్తవపుఃప్రపూజితనభోరత్నంబు రాజిల్లెడిన్
ప్రాక్తాటంకవతీమణీమకుటమై వై యత్కకూష్మాండమై.

కమలినీలోల కోమలార్కప్రవాళ - మండితావయవుండనై మాఘమాఁడి,
తులసిచెంగట పాలపొంగలి ఘటించి - కొన్కవెట్టితి: చిక్కుడుకాయరథము.

మిన్నులు డిగ్గి, మాగృహాముమీఁదుగ సన్నిధిసేసి కొంచె మీ
చిన్నిరథంబుపై నిలిచి, సేవలొనర్పఁగ వేచియున్న యీ
న న్నొకకంటఁ జూడు; కరుణావరుణాలయ, నీదుపాదముల్
కన్నుల కద్దికొందును త్రికాలనియామక, ద్వాదశాత్మకా!

శ్రీగలయింటి కృష్ణతులసీపదమూలమునందుఁ గ్రాగుచున్
గ్రాగుచునున్న పాలు; పొయిరాజిన దివ్వడె పాత్రలోపలన్
మ్రోఁగఁగసాగె; తండులపు మొగ్గలివే విరియంగనయ్యె; నే
లాగుననైనఁ బాయసములన్ సమకూర్తు నొకింత సైఁచినన్.

పొంగినపొంగుతో దొరలిపోవు పయస్సున నగ్గికిన్ సెగల్
గ్రుంగునొ యంచు కాచికొని కొండొకశీతజలాభిషేచనన్
బొంగ డఁగించి యెట్లొ రుచిపొందు ఘటిల్ల రచించినాఁడ నీ
పొంగలి నారగించి మఱిఁ బొమ్ము: నమస్కృతి లోకబాంధవా!

అగ్నిదేవుండు సప్తజిహ్వలును జాఁచి - యెవ్వని కరామృతమునకై యిచ్ఛగించు
నట్టి ప్రాభాతసూర్యనారాయణుండు - అవయవంబుల కమృతమయత్వ మొసఁగు.

నిర్మలంబైన సద్వస్తునిచయమందుఁ - బ్రతిఫలించుచునుండు నెవ్వాని మూర్తి,
అట్టిదేవుండు మత్కవితానతాంగి - చెక్కుటద్దాలఁ బ్రతిఫలించెడినిగాత.

జంతుకోటికి పరిణామశక్తులొసఁగు-భూరిచైతన్య లక్ష్మీవిభుండు: మాదు
సూర్యభగవానుఁ డఖిలలోకశుద్ధుఁ డట్టి-శ్రీకరాకారు నక్షిలక్షీకరింతు.

మహేశమూర్తి

ఇది బొంబాయిసమీపమున 'పేరెల్' గ్రామమునుండి 'సేరి' గ్రామమునకు బాట వేయుచుండగా నచ్చట దొరకిన శిలావిగ్రహము. విగ్రహము పూర్తిగా చెక్కబడనిది. ఇందు మధ్య, వరుసగానుండు మూడు విగ్రహములను త్రిగుణములని యూహింపబడుచున్నది.

—కో. నరసింహాచారి.

హరిజనులు హిందువులు కారా? మహాత్ముఁడు హిందువు కాఁడా?

౮౦

చిలుకూరి వీరభద్రరావు

"ఆత్మవిజ్ఞానము దమంబు నాత్మగౌర
వంబు నీ గుణత్రితయంబ ప్రాణికోటి
దివ్య సామ్రాజ్యపదవి నందించుఁగానఁ
గడనసేయంగఁ దగు వానిఁ గార్యమతులు."

(చి. వీ.)

విప్రుఁడ నున్నవాఁడ నప
విత్రనిషాది మదీయభార్య కీ
త్రిప్రియ దీనిఁబెట్టి చను
దెంచుట ధర్మమె నాకు? (నావుడున్)
విప్రులఁ బొందియున్న యప
విత్రులుఁ బూజ్యులు కారె? కావునన్
విప్రకులుండ వెల్వడుము
వేగమ నీవును నీనిషాదియున్."

(భార. ఆ. ద్వి. ఆ. ప. ౬౮)

ఆలనాఁడు ద్వాపరయుగాంతమున అహింసాసత్యవ్రతములకుఁ గట్టువడని పార్థసారథియగు శ్రీకృష్ణుఁడు కౌరవపాండవసేనామధ్యమున రథము నిలిపి పాంచజన్యారావమును బూరించినాఁడని యీకాలము వారు మహాభారతమునఁ జదువుటయేకాని ప్రత్యక్షముగాఁ జూచినవారుకారు. నేఁటికాలమున అహింసాసత్యవ్రతములకుఁ గట్టువడిన గాంధిమహాత్ముఁడు కారాగారనిర్బంధమునుండియు హిందూమతసంఘసంరక్షణార్థము దశదిశ లల్లాడునట్లుగాఁ బాంచజన్యారావమును బూరించుచుండఁగాఁ జెవులు దిమ్మత్తిపోవున ట్లారావమును వినుటయేకాక ప్రజలు 'ప్రసిద్ధసాంఘికసంస్కర్త' యని యమ్మహాత్ముని బహువిధములుగాఁ బ్రశంసించుచున్నారు. ఎట్టి ప్రసిద్ధసాంఘికసంస్కర్తకైనను అపనిందలు, అపవాదులు పైఁబడి యుండక పోలేదు. మానవుఁడీవిశ్వమునందు, ముఖ్యముగా హిందూదేశమునందు విశ్వమును వీక్షించినదినమాదిగా నేఁటివఱకును 'సోఽయంధర్మస్సనాతనః' యని గర్జించు సనాతనధర్మవాదులకును, ప్రసిద్ధసాంఘిక సంస్కర్తలకును నెడతెగని పోరాటము జరుగుచునే యున్నది. సంస్కర్తలు సంఘసంరక్షణార్థ మేసంస్కారమును బ్రవేశపెట్టినను వారిని సంఘబాహ్యులనుగాను, దేశబాహ్యులనుగాను బరిగణించి వారిని వేల్పులనువలె వెలివెట్టి, వారి మహత్కార్యములకుఁ బానకములోని పుడకలై, సైంధవులై, శుక్రాచార్యులై యడ్డుపడి విఘ్నము లాపాదింపఁదివురుట వారిసంప్రదాయప్రతిభయేకాని నేఁడు క్రొత్తగా నలవఱచుకొన్న విద్యాప్రతిభ కాదు.

ఇప్పటికి నాలుగువేల సంవత్సరముల క్రిందట ప్రసిద్ధసాంఘికసంస్కర్తయగు నగస్త్యమహర్షి కురుపాంచాలభూములందు నివసించుచు, ఆకాలమునాఁటి వ్రాత్యులను వైదికులను గావించుటకై యప్పటి పరిస్థితుల ననుసరించి వైదికులలో 'షోడశస్తోమ' మను కర్మ నొకదానిఁ బ్రవేశపెట్టి వైదికుల నార్యధర్మప్రవర్తకులనుగాఁ జేయుచుండఁగా నాసురవిజ్ఞానసంపత్తిచే మిట్టిపడుచుండెడి సనాతనగురువు లామహర్షిని కురుపాంచాలురకు బాహ్యునిగాఁ దలంచి వానిపట్ల యట్లే ప్రవర్తించిరి. (తదుహవాగస్త్యః... సవీతం షోడశం స్తోమ మపశ్యాత్...అనుచరఇ వైవ స్తోమానామ్ యత్ షోడశ స్తస్మా ద్వాగస్త్యో బహిర్దేవకురుపాంచాలేభ్యో బహిర్దేవ హైవైవ స్తోమేభ్యో యత్ షోడశః- జైమినీబ్రాహ్మణము.) అగస్త్యుఁడు సామాన్యుఁడుగాఁడు. మహర్షి యను గౌరవబిరుదముగల వాఁడు. అనేకమంత్రములను రచించినవాఁడు. అందులోఁ గొన్ని యజ్ఞములలోఁ బఠింపఁబడుచున్న ఆర్షమంత్రములుగా నున్నవి. (ఋ. వే. మం. ౧, ౧౭౯) వాని భార్య భవిష్యద్విషయములను దెల్పునట్టియోగిని కలది.

వానికోడలు (కుమారునిభార్య) యుద్ధసై పుణ్యముగల రాణి. వీనినిగూర్చి వశిష్ఠునికొమాళ్లు గౌరవముతోఁ బ్రశంసించిరి. (ఋ. మం. ౧-౧౭౯, ఋ. మం. ౭-౩౩) అతఁడు అలక్ష్యభావముతోఁ జూడఁదగినవాఁడుకాఁడు; బహిష్కరింపఁదగినవాఁడు కాఁడు. ధర్మశాస్త్రాను చరులాతఁడు గల్పనచేసిన కర్మ నంగీకరించి య్యాద రించినవారు. అతఁడు సామాన్యముగాను, ఒకప్పుడు ఇంద్రునకుఁ బ్రత్యామ్నాయముగాను మరుద్దేవతలను గొనియాడుచుండెను. (ఋ. మం. ౧-౧౬౫.)

ఈకారణముచేతనే యీతఁ డుత్తరాపథమును విడిచి దక్షిణాపథమునకు విచ్చేసి యార్యధర్మమును విస్తరింపఁజేసినవాఁడు. ఇమ్మహర్షి నిగూర్చి వ్రాయఁదగి నది, నేర్చుకొనఁదగినది చాలగలదు. వానిఁ దెలుపుట కిందు తావులేదు.

కురుపాంచాలదేశమునందలి గురుకులమువారివలె నే తమిళదేశమునందలి గురుకులమునారు నేఁడు హరి జనులపక్షము నవలంబించి వారిహక్కులకొఱకు, హిందూమతసంఘసంరక్షణముకొఱకు సంస్కారము లపేక్షించి పాటుపడుచున్న మహాత్మునిగూర్చి యప్రశ స్తములును, ఉపద్రవకరములును, సత్యవిరుద్ధములును సైనవాక్యములను, అనఁగా హరిజనులు హిందువులు గారనియు, స్మృతులను శంకించువారు హిందువులుగా రనియు, గాంధిమహాత్ముఁడు స్మృతులను శంకించు చున్నవాఁడుగావున నీయర్థమునం దాతఁడు హిందువు గాఁడనియుఁ బల్కుచు హిందూసంఘమున కలజడి కలి గించుటయేకాక భవిష్యత్కాలమునందు బ్రాహ్మణుని బ్రతుకు దుర్భరమగునట్లుగాఁ జేయుటకుఁ గారణభూతు లగుచుండుట మిక్కిలి శోచనీయము. ఇట్టియపవాదు లను వేయువారు సామాన్యవ్యక్తులతోఁ బోల్పఁదగిన వారు కారు; అలక్ష్యభావముతో నుపేక్షింపఁదగిన వారును గారు. వారు స్థానికులయిన విద్యాధికులు; పూర్వాచారపరాయణులలోఁ బలుకుఁబడి గలవారు; ఒకప్పు డున్నతస్థానము నధిష్ఠించి కీర్తిఁగన్నవారు; ప్రస్తుతము మద్రాసులో న్యాయవాదులుగఁ బ్రఖ్యాతిఁ గాంచుచున్నవారు. ఒకాయన స్మార్తుఁడగు నద్వైతి; మఱొకాయన వైష్ణవుఁడగు విశిష్టాద్వైతి. ఇంకఁ జెప్పఁదగిన దేమున్నది? మొదటివారు బ్రహ్మశ్రీ టి. ఆర్. రామచంద్రయ్యరుగారని, రెండవవారు శ్రీమాన్ వి. వి. శ్రీనివాస అయ్యంగారని తెలిసి కొన్నప్పు డెట్టివారికిని నాశ్చర్యకరముగాఁ గనుపట్టక మానదు.

వీరిలో రెండవవారయిన అయ్యంగారు స్మృతు లను శంకించుటయే హిందూత్వమునకు భంగకరముగాఁ దలంచుచున్నారు.

స్మృతికర్తలయిన విష్ణువును, ఆశ్వలాయనుఁ డును, "శంఖచక్రాద్యంకనంచ గీతనృత్యాదికం తథా, ఏకజాతే రయం ధర్మో న జాతు స్యా ద్ద్విజన్మనః" అని చెప్పిరి. అనఁగా శంఖచక్రాదిచిహ్నములు ధరిం చుట, గీతనృత్యాదులు నేర్చుట- ఇయ్యవి శూద్రుని ధర్మములుగాని ద్విజునకుఁ గూడవని చెప్పియున్నారు. ఈస్మృతికర్తలవాక్యములను, శంఖచక్రాంకితచిహ్నలే అయియున్నయెడల అయ్యంగారు శంకింపకుండఁ గలరా? వీరు శంకించినయెడల వీరి నేమనవలయును? వీరివలెనే మనము సాహసించి వీరిని హిందువులు గారని చెప్పఁగలమా? వీరు శంఖచక్రాంకితులుగారని యను కొందమన్నను శంఖచక్రాంకితచిహ్నలగు వైష్ణవులెల్ల రును శంకింపకుందురా? వారినెల్లరను హిందువులుగా రని సాహసించి మన మనఁగలమా? గీతనృత్యాదికములను నేర్చినద్విజు లెల్లరును పైస్మృతివాక్యములను శంకింప కుందురా? అట్లు శంకించిన ద్విజులనెల్లరను మనము హిందువులుగారని పరిహసింపఁగలమా? అయ్యంగారు గాంధిమహాత్ముని వెక్కిరింపఁబోయి వెల్లకిలఁబడినారు.

ఇంక అయ్యరుగారు ప్రతిదినము సంధ్యావందన కాలమునఁ గేశవనామములను స్మరించునపుడు చివర "హరే శ్రీకృష్ణాయ నమః" అని పఠించుచుందురుగదా! హరి హిందూజనుల దేవుఁడై యున్నపుడు హరిజనులు మాత్రము హిందువులుగారా? తమిళదేశమునందును, తెలుఁగుదేశమునందును 'పెరుమాళ్' శబ్దము విష్ణు వునకుఁ బర్యాయపదముగ వాడఁబడుచున్నది. పెరు

మాళ్లు అనఁగా నొక విష్ణువునకే యర్థమగునుగాని యితర దేవుళ్లకు వర్తింపదు. గార్గిసంహిత యను తమిళ గ్రంథమునందు 'మాళ్' శబ్దము విష్ణుశబ్దమునకుఁ బర్యాయపదముగ వాడఁబడియున్నది. సుప్రసిద్ధాంధ్ర కవియగు శ్రీనాథభట్టసుకవీంద్రుఁడు తన పల్నాటివీర చరిత్రమున మాలశబ్దమును విష్ణుశబ్దమునకుఁ బర్యాయ పదముగా ప్రవచించియున్నాఁడు. ఋగ్వేదము ప్రథమ మండలములోనే విష్ణువును అంధజాతులవారు కొండ దేవునిగఁ బూజించుచున్నట్లు దెలుపఁబడియున్నది. 'అంధకవిష్ణు' శబ్దము సంస్కృతమున 'అంధ్రవిష్ణు' వగుచున్నది. హరిజనులను హిందువులు కారనుట భ్రమప్రమాదజనితమైన వాక్కునుగా మనము గ్రహింప వలయును. 'ప్రమాదో ధీమతామపి' యని యెటువంటి ధీమంతులయినను ఒక్కొకప్పుడు భ్రమప్రమాదముల పాలగుట సంభవింపఁగలదు. అట్లే అయ్యరుగారు భ్రమ ప్రమాదముపాలయి చరిత్రము సరిగాఁ దెలియకుండుట చేత హరిజనులు హిందువులు గారని వచించినారు. వర్ణవ్యవస్థకుఁ జేరనివారిని అవర్ణులని మనగ్రంథములలో వ్యవహరించినారు. అవర్ణులనఁగా రంగులేనివారని, సవర్ణులనఁగా రంగుగలవారని యర్థము చేయరాదు. గుణకర్మలనుబట్టి సంఘమును నాలుగుభాగములుగా విభాగించిన వ్యవస్థను వర్ణవ్యవస్థ యనియు, వానికిఁ జేరినవారిని సవర్ణులనియుఁ, జేరనివారిని అవర్ణులనియు వ్యవహరించుట కలిగినది. సవర్ణులే హిందువులనియు, అవర్ణులు హిందువులుగారనియు ననుకొనుటకంటె దురభిప్రాయము మఱియొకటియుండఁబోదు విష్ణుపురాణమునందు పురూరవశ్చక్రవర్తికిఁ బదునేడవతరమువాఁడగు భార్గభూమికాలమున వర్ణవ్యవస్థ భారతవర్షమున స్థిరపడినదనియు, ఏఁడవ తరమువాఁడగు శౌనకునికాలమునఁ బ్రారంభమైనదనియు, విశ్వామిత్రుఁడు పండ్రెండవతరమువాఁడనియుఁ దెలుపఁబడినది (విష్ణుపురాణము, చతుర్థాంశము, అష్టమాధ్యాయము). దీనినిబట్టి వర్ణవ్యవస్థ సనాతనమని తలంపరాదు. వర్ణవ్యవస్థతో అవర్ణసవర్ణభేదములు గలిగినవి గాని యంతకుఁబూర్వ మందఱు నవర్ణులే యైయుండ వలయునుగదా! అప్పుడు అవర్ణులనుండి సవర్ణులు పరిణామము గాంచినవారని యొప్పుకొనక తప్పదుగదా! అప్పుడు సవర్ణులుమాత్రమే హిందువులై, అవర్ణులు హిందువులు గాకుండుట యెట్లు? వారిని హిందువులనుగా గ్రహింపకున్న మఱియెవ్వరినిగా గ్రహింపవలయునో అయ్యరుగారుగాని, అయ్యంగారుగాని సెలవిచ్చెదరా? హిందూసంఘము జన్మచేతనే యేజాతినిగాని, యేకులమునుగాని తక్కువగఁ దలంచియుండలేదు. హిందూమతముయొక్కగాని, హిందూసంఘముయొక్కగాని పరిణామతత్త్వచరిత్ర మింతవఱకు మన అయ్యరులకు, అయ్యంగారులకు బోధపడియున్నట్టు కానంబడదు. వారికి తెలిసినవి మంత్రతంత్రములుగాని సత్యధర్మములు గావు. "సత్యంవద, ధర్మంచర" అని వేదము పల్కుచున్నది. ఇది సనాతనధర్మముకాదా! దీనిం బాటింపనివారు సనాతనధర్మవాదు లెట్లగుదురు? "నన్నుముట్టుకోకు నామాలకాకి" యనువారు బ్రాహ్మణులును గారు; విప్రులునుగారు. అపవిత్రులను పవిత్రులను గావించువారు జ్ఞానులు, గురువులు నైయున్నారు. వారినే బ్రాహ్మణులనియు, విప్రులనియు సంజ్ఞానామకరణముఁ జేసియున్నారు. అసురవిజ్ఞానసంపత్తి గల గురువులను బ్రాహ్మణులనియు, దైవవిజ్ఞానసంపత్తిగల గురువులను విప్రులనియు మొదట వ్యవహరించిరి. అంతియె కాని బ్రాహ్మణకులమును, విప్రకులమును మొదట కేటాయింపఁబడియుండలేదు. అసురబ్రాహ్మణ విజ్ఞానమును సంస్కరించి విస్తరింపఁజేసినవారు విప్రులు; వేల్పపై జాతివారే వేల్పులు; వేల్పులలోని జ్ఞానులను విప్రులనిరి. "విడ్డ్ పపై, విట్ పపై, విట్ పపై, విప్పపై, విప్రః" అని పరిణామమునుగాంచిన విప్పపైశబ్దమె విప్రశబ్దముగా సంస్కరింపఁబడినది. భూమియందుండెడి పపై జాతివారు భూమ్యాకాశములమధ్య నివసించెడివారిని వేల్పపైజాతి యని వ్యవహరించియుండఁబోలు. ఈదివ్యజ్ఞానులయొక్క విధ్యుక్తధర్మము అపవిత్రులగువారిని పవిత్రులను గావించుటగాని, యాకల్పాంతము నెవ్వరిని గాని యపవిత్రులనుగా నిల్పుట వారికృత్యము కాదు. కనుకనే నాందీముఖశ్రాద్ధానంతరము శూద్రుఁడగు

వాఁడు చేయవలసినవిధులలో నొకటిగా విధింపఁబడిన బ్రాహ్మణుల గూర్చిన స్తోత్రములో

"బ్రాహ్మణా జంగమం తీర్థం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతం,
యేషాం వాక్యోదకేనైవ శుధ్యంతి మలినా జనాః.
పావనాస్సర్వవర్ణానాం బ్రాహ్మణా బ్రహ్మరూపిణః"

అనువాక్యములు గలవు. అనఁగా బ్రాహ్మణులు మనుష్యాకారము ధరించిన గంగాదిపుణ్యతీర్థములు. కనుకనే వారి వాక్యమను జలముఁ బ్రోక్షించినమాత్రముననే మావంటిమలినులు శుద్ధులగుచున్నారు. ఇట్లు సర్వవర్ణులను పవిత్రులనుగాఁ జేయువారగుటచేతనే వారు బ్రహ్మరూపు లనఁబడుచున్నారని తాత్పర్యము. అపవిత్రులుగా నుండువారికి మొదట శూద్రసంజ్ఞ వాడఁబడినది. శతపథబ్రాహ్మణములోఁ జెప్పఁబడినట్లు "పద్యు హవా ఏతచ్ఛ్మశానం యచ్ఛూద్రః" అనగా పాదములతోఁగూడుకొనిన (మనుష్యాకారమైన) శ్మశానము వంటివాఁడు. అనఁగా నేమి—అపవిత్రుఁడనుమాట. గంగాది పుణ్యతీర్థములు శ్మశానములలోఁ బ్రవహించి యవ్వాని నెట్లు పవిత్రము లగుచున్నవో, శూద్రులు బ్రాహ్మణ సంపర్కమును గోరి శుశ్రూషగావించినచోఁ దద్ద్వారలోనే యపవిత్రతను బోఁగొట్టుకొని పవిత్రు లగుట నిశ్చయము గనుక వారికి ద్విజశుశ్రూష వృత్తముగా నేర్పఱచియుందురుగాని శూద్రులని ప్రత్యేకముగా నొకజాతిని నిలిపి యాకల్పాంత మిట్లే యుండుఁడని వారు శాసించియుండలేదు. అప్పటిభావములే వేఱు; అప్పటిస్థితిగతులే వేఱు; ఇప్పటిభావములు వేఱు; ఇప్పటిస్థితిగతులు వేఱు. ప్రాచీనకాలమున విప్రులు పంచమజాతిస్త్రీలను వివాహమాడుచుండెడివారని పంచమవేదమైన మహాభారతము వేనోళ్లఁ జాటుచున్నది. ఈవ్యాసశీర్షిక క్రిందను మకుటముగాఁ బెట్టినపద్యమును, వానిలోనిభావమును వీక్షింపుఁడు.

"విప్రుఁడనున్నవాఁడ నపవిత్ర నిషాది మదీయభార్య కీర్తిప్రియ దీనిఁబెట్టి చనుదెంచుట నాకు ధర్మమొకో?"

అని యొకవిప్రుఁడు తన్నుఁ, దనభార్యనిషాదితోఁగూడ గరుత్మంతుఁడు మ్రింగినప్పుడు వానికంఠమునం దగుల్కొని క్రిందకును పైకికిని బోవక యడ్డుపడి బాధకలిగించుచుండఁగా దల్లిమాట జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొని బ్రాహ్మణుని కంఠమునుండి బయల్వెడలి రమ్మని కోరినప్పు డా విప్రుఁడు పల్కినపల్కు లివి. అపవిత్రయైన నిషాది కీర్తిప్రియ గావునఁ, అనఁగా దాను బవిత్రురాలన్న కీర్తిని బడయఁగోరునట్టిది గావునఁ దన్నుఁ బెండ్లిచేసికొని భార్యగాఁ బరిగణింపఁబడుచుండఁగా దానిని విడిచిపెట్టి తనప్రాణరక్షణార్థము తానుమాత్రము బయల్వెడలివచ్చుట ధర్మమా యని గరుడుని ప్రశ్నించుచున్నాఁడు. ఈవిప్రుఁ డిచ్చట మంత్రతంత్రములను విడిచిపెట్టి సత్యసత్కర్మములను దెలిపి అపవిత్రమైన నిషాదకులముపట్ల విప్రకులమున కుండవలసిన సమత్వభావమును నిరూపించును ధర్మముకొఱకు తనప్రాణములైన బలియొసంగఁ గోరి నిశ్చయబుద్ధితోఁ బల్కినపల్కులు గాని సామాన్యపుం బల్కులు గావు. గరుత్మనుఁడు నిజమైన వైష్ణవుఁడు. (వైష్ణవచిహ్నములుమాత్రము ధరించిన దొంగ కాఁడు.) కనుకనే

"విప్రులఁ బొందియున్న యప
విత్రులు బూజ్యులు కారె? కావునన్
విప్రకులంబె వెల్వడుము
వేగము నీవును నీనిషాదియున్."

అనిపలికి విప్రునితోఁగూడ నిషాదిని వెల్వఱచి రక్షించినాఁడు. అస్పృశ్యులు పంచములు గారు, పంచములస్పృశ్యులు గారు. అవర్ణులుమాత్రమె పంచములు గారు. సవర్ణులలోఁగూడ పంచము లున్నారు. నిషాదులు పంచములు గారు. నిషాదులు పంచము లను దుర్భ్రమ సాయణాదిభాష్యకర్తలవలనఁ బొడమినది. వేదములలో పంచమానవులని, పంచజనులని, పంచకృష్టులని, పంచకృష్టు లని పేర్కొనబడియుండుటచే సాయణాచార్యులవారు పదునాలుగవశతాబ్దిలోనివారును చరిత్రము నెఱుంగనివారును నగుటచేత బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు నాలుగుజాతు లని, నిషాదులు పంచమజాతి యని యర్థము చేసికొన్నారు. ఇయ్యది కేవలము దుర్భ్రమగాని మఱియొండు కాదు. అమరనిఘంటువు

నందు పంచమానవశబ్దము మానవశబ్దమునకుఁ బర్యాయపదముగాఁ జెప్పఁబడినది. పంచమానవశబ్దమును బట్టియే పంచము లనుమాట వ్యవహారములోనికి వచ్చి అయ్యది ప్రత్యేకముగా అస్పృశ్యులుగాఁ బరిగణింపఁబడెడు తెగలకుమాత్రమె వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. శబ్దములో దూష్యార్థము లేకపోయినను దానిని లోకము దుర్విని యోగపఱచినందువలనఁ నేఁడాశబ్దము దూష్యమై పోయినది. లోకవ్యవహారమున గ్రంథకర్త, గీర్వాణము మొదలగుశబ్దముల కపార్థములు కలుగుచున్నట్లే పంచమ శబ్దమునకుఁ గూడ నపార్థము వాటిల్లుచున్నది. నేఁడు పంచజనపంచమానవశబ్దములు పండితులచే జనసామాన్యమునకును, మానవసామాన్యమునకును బ్రవర్తింపఁజేయు చున్నందున నియ్యది వ్యంగ్యముగాఁ గన్పట్టుచుండ లేదు. కీర్తిశేషులయిన కళాప్రపూర్ణబిరుదాంచితులగు వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవారు శ్రీకృష్ణదేవరాయ ప్రణీతమగు నాముక్తమాల్యదకుఁ దాము వ్రాసిన సంజీవనీనామకవ్యాఖ్యలో పంచజనశబ్దమునకు జనసామాన్యపరముగానే యర్థము చెప్పియున్నారు. శబ్దసిద్ధి లోకంబువలననే దెలిసికొనఁదగునని చెప్పిన దిందుకొఱకే కాఁబోలు. శాస్త్రులుగారు తమగ్రంథములో మఱియొక సందర్భమున "శ్రీకృష్ణునకు పంచజనుఁడను దైత్యుఁ డొకశత్రువుగా నుండెననియు, నతఁడు వానిని సంహరించి యాతనిబొమికతో నొకశంఖమును గావించుకొనె ననియు, దానికే పాంచజన్యమని పేరుపెట్టఁబడిన" దనియు నొకపౌరాణికకల్పితగాథను దడవియున్నారు. అందువలన పంచజనులను దైత్యులుగాఁ దలంచి నట్లు గన్పట్టఁగలదు. అసలు పంచజనులు దైత్యులా యనుసంశయము కలుగుచున్నది. మనపురాణములనుబట్టి దితియొక్క సంతానము దైత్యులని వ్యవహరింపఁబడి నట్లుగాఁ దెలియుచున్నది. వీరినే పాశ్చాత్యులు టిటాన్సు (Titans) అని వ్యవహరించిరి. వీరినే తెలుఁగుభాషలో తీతాణ్ణులని వ్యవహరింపవచ్చును. ప్రాచీనకాలమున రెండుతెగలనామములను గలుపునప్పుడు మొదటితెగవారి నామమునొక్క మొదటియక్షరమును మాత్రము రెండవతెగవారినామముమొదట నిలిపి కలిపి పలుకుట యొకపద్ధతిగా నున్నట్లు గన్పట్టుచున్నది. ఎట్లనఁగా, తి అణ్ణులు తా అణ్ణులతోఁ గలిసినప్పుడు వారిని 'తితాణ్ణు' లని వ్యవహరించుట గలదు. తిఅణ్ణులు లేక తీఅణ్ణులనే యిప్పుడు కేరళదేశమునందు తియాలని, లేక తీయాలని వ్యవహరించుచున్నారు. తి + ఆ తియా యనియు, తీ + ఆ = తీయా యనియు నగుచున్నది. వీరు అరయణ్ణులతోడ (అఱవము) సమ్మేళనముఁ జెందిన వెనుక తీయరులై, తిరైయణ్ణులుగాను, తిరైయారులు గను బరిణామమును జెందిరి. వీరిలోని జ్ఞానులను తిరు లనినారు. పరమజ్ఞానులను 'పాల్‌పాల్, తార్‌తార్' అన్నట్లు "తిర్, తిర్" అని వ్యవహరించినారు. వీరినే పౌరాణికులు తిత్తిరిమహర్షు లన్నారు. తీతువుపిట్టలను సంస్కృతమునఁ బౌరాణికులు తిత్తిరిపక్షు లన్నారు. 'ఆర్యావాయజో' అను ప్రదేశమున (పామీరుపీఠభూమి) వాజసనేయశాఖాబ్రాహ్మణునివలన వేదాధ్యయనము గావించిన యాజ్ఞవల్క్యమహర్షి గుర్వాజ్ఞను ధిక్కరించి శప్తుడై వేదములను గ్రక్కివేయఁగా పైల వైశంపాయనాదులు తిత్తిరిపక్షులై యావేదములను మ్రింగి తైత్తిరీయసంహితాభాగమును వెల్వరించినారఁట. అదియే కృష్ణయజుర్వేద మనఁబడుచున్నది. మొదటిది శుక్లయజుర్వేద మనంబడుచున్నది. ఈతిత్తిరులు హిందువులయినప్పుడు తీఅణ్ణులు (తీయాలు), తీఅఱులు (తీయరులు), తిరైయనులు, తిరైయాళులు హిందువులు కావందురా? 'తిరై అణ్' శబ్దమును దిరుగ వేసిన 'అన్దిరై' యగుచున్నది. రామచంద్రయ్యరు గారు ప్రత్యుత్తరము చెప్పవలసియున్నారు. అఱవభాషలో తితిని దితి యందురు. తియశబ్దమే గ్రీకు భాషలో తియోస్ (Theos), దియోస్ (Deos) అని యుచ్చరింపఁబడినది. ఇదియె సంస్కృతమున దేవశబ్దమైనది. దివ్‌ధాతువువలన నిష్పన్నమైనది దేవ శబ్దమని సాంస్కృతికులు వ్యుత్పత్తిని గల్పించినారు. తివి దివి కావచ్చును. తి + అ = అనునక్షరములను గలుపునపుడు 'తియ' యనిమాత్రమెకాక 'తివ' యనికూడ నుచ్చరింపఁబడును. ఇట్లే "తేఅణ్ణు" శబ్దములో 'తే + అ' కలిపినయెడ తేవయగుచున్నది. తేవకు [illegible]

యమునుగాని, అణ్ ప్రత్యయమునుగాని, అళ్ ప్రత్యయమునుగాని, అర్ ప్రత్యయమునుగాని చేర్చినయెడల తేవణ్డ్, తేవన్, తేవళ్, తేవర్ అని యేర్పడఁగలవు. వీరిలో తేవర్ తెగవారి గీతములనే తెలుఁగులోను, తమిళభాషలోను తేవారము లందురు. ఈశబ్దములే దేవభాషలో దేవన్, దేవళ్, దేవర్‌శబ్దములై, దేవన్, దేవతాశబ్దములు సంస్కృతభాషయందును వ్యవహరింపఁబడుచున్నవి. దేవసంబంధమైనది దైవయని భావింపఁబడుచున్నను "దేవఏవ దైవః" అని స్వార్థిక తద్ధితాంతముగ సాయణుఁడు చెప్పియున్నాఁడు. వాసవులు, రుద్రులు, మారుతులు, విశ్వేదేవులను 'వ్రాత్యా దేవాః' అని వ్రాత్యదేవులుగఁ జెప్పియున్నారు. (పంచవింశబ్రాహ్మణము, లేక తాండ్యబ్రాహ్మణము చూడుఁడు) దేవణ్డశబ్దమె దేవతయైనది. ('దేవణ్డ, దేవణ్ద, దేవన్త, దేవత' అని పరిణామము) దితి దక్షునికూఁతురఁట. దక్షుఁడెవ్వఁడు? ఇతఁ డొక ప్రజాపతిగఁ బురాణములందు వక్కాణింపఁబడినవాఁడు. తక్షులను ప్రజలకుఁ బతిగావున దక్షప్రజాపతియై నవబ్రహ్మలలో నొకఁడైనాఁడు. ప్రాచీనకాలమున తణ్డభూతజాతివారిని అసురవిజ్ఞానసంపత్తిగలవారిని తజ్జలనియు, తస్సులనియు, తచ్చులనియు, తఖ్ఖులనియు, తకులనియు, తట్టులనియు వేర్వేఱు ప్రదేశములందు వేర్వేఱు తెగల యుచ్చారణములలో వ్యవహరింపుచువచ్చిరి. వీరెల్లరు నొకేతెగవారు. ఆసియాఖండములో నుత్తరసముద్రతీరము మొదలుకొని దక్షిణసముద్రతీరమువఱకు వ్యాప్తినిగాంచియున్నవారు. 'తస్సు'శబ్దమును 'దస్యుః' అని సాంస్కృతికులు సంస్కరించినారు. దస్సులనఁగాఁ బ్రజలనియె రెండువేల యేనూఱు సంవత్సరములకుఁ బూర్వమె డరియవసు (Darius) పహ్లవశాసనములలో వ్యవహరింపఁబడియుండెను గాని 'దస్యుః' శబ్దమునకు సాంస్కృతికులు దొంగలని, శత్రువులని యర్థము వ్రాసిరి. ఈతెగలవారిలోని జ్ఞానులను, పండితులను 'ఠాకుర్', 'ఠాకుర్' అని వ్యవహరింతురు. దేవాసురదైత్యదానవాదులకు మాతృసంఘముగ నేర్పడియున్న యీజాతివారి నెల్లరను దొంగలనుటయు, శత్రువులనుటయు సంభావ్యము గాదు. దొంగయనునర్థమిచ్చు తస్సుశబ్దమును తమనామములచివరఁ జేర్చుకొందురా? ఇప్పటికిని మధ్యాసియాఖండమునందు తష్ఖండ (Tash-khand), తైమూర్‌తష్ (Timoor Tash) అనియు, కేరళదేశమునందు 'కుమారఎజ్జుతస్సన్' అనుపేర్లుగలవారు మనకుఁ గన్పట్టుచుందురు. అట్టి నామములను తఱచుగా వినుచున్నాము. ఈతఖ్ఖులు వచ్చినమార్గమునే మనవారు తఖ్ఖిణాపథము, లేక దక్షిణాపథ మని వ్యవహరించుచున్నారు. ఇంకొకవిషయముకూడ నొక్కి వక్కాణింపవలసియున్నది. దస్యుల ననార్యులని పాశ్చాత్యపరిశోధకులు కొందఱు వ్రాసినారు. దాని యాథార్థ్యమును గ్రహింపకయె మనపట్టభద్రులుగూడ దస్యులనార్యులని వక్కాణించుచుందురు. ఇంతకంటె విపరీతసిద్ధాంతము మఱియొకటి యుండఁబోదు. ఠాకురులు, ఠాకురులు నార్యులుగారా? ఈ యార్యానార్యవాదము నేఁడు పరిష్కార మగునది కాదు. ఈవాద మటుండనిచ్చి తక్కిన విషయములనుమాత్రమె గ్రహింతము. పూర్వకాలమున నీతస్సులకును 'కాస్సిపి' యను తెగలకును సంబంధబాంధవ్యములు నడచినవి. 'కాస్సిపి' యనుపేరుకూడ మిడియాదేశమున నుత్తరభాగమునను, కాకసుపర్వతప్రాంతము లందును నివసించెడిప్రజలకు పేరుగా నున్నట్లు దెలియవచ్చుచున్నది. వీరు ప్రాచీన కాల్డియాదేశమునందలి ప్రజలని నేనూహించెదను. వీరినే మనువు ఖశులని వ్యవహరించినాఁడు. ఈఖశ్శాణులనే ఎన్సైక్లోపిడియా బ్రిటానికాగ్రంథము మిడియానుగుఱించి వ్రాసినభాగములో ననార్యసంఘమని వ్రాయఁబడిన 'కాస్సిపి' యనుప్రజలేయని నే నభిప్రాయపడుచున్నాను. ఈ కాస్సిపి ప్రజలయొక్క పతి గావున 'కశ్యపప్రజాపతి' యని, 'కశ్యపబ్రహ్మ' యని మనవారు వ్యవహరించిరి. ఈకస్సిపి, లేక కాస్సిపిశబ్దములే సంస్కృతమునందు కశ్యప, కాశ్యప శబ్దములుగ సంస్కరింపఁబడినవి. కండ్, కాండ్ శబ్దములు కజ్జ్, కాజ్జ్ శబ్దములుగను, ఖండ్, ఖాండ్‌శబ్దములు ఖజ్జ్, ఖాజ్జ్‌శబ్దములుగను నుచ్చరింపఁబడి ఖజ్జ్, ఖశ్ గా మాఱినది. ఈప్రజలచే మొదట కనుగొనఁబడి

పేరుపెట్టఁబడినదగుటచేతనే నల్లమందుచేయు గింజలకు 'కష్కష్' (Cus-Cus) గసగసాలని పేరు వచ్చియుండును. వీనితోనే నల్లమందు తయారగుచున్నది. ఇండియాదేశమునకు ప్రాచీనకాల్డియాదేశమునకు నెక్కువ సంబంధము గలదు. కాల్డియాదేశములోని కాల్డుతెగవారును, ఇండియాలోని కాల్డుతెగవారును గలిసి కాకాల్డుతెగవారుగాఁ బరిణామము గాంచినారు. కొండ + కొండ=కొకొండ యైనట్లుగా కాండు + కాండు=కాకాండు డగుచున్నది. కాకాండు లఱయణులతోఁ గలసినవెనుక కాకాండారులను తెగవారయినారు. కాకాండారుతెగవారే కాకాంద్రులనంబడుచున్నారు. ఆంధ్రులలో నొకశాఖవారు కాకాంద్రులు. మనపురాణములలో వీరు దేవయోనులుగఁ బరిగణింపఁబడినట్లు దెలియుచున్నది. కాకాసురుఁడు దేవయోనిజాతివాఁడు. ఇతఁడు తనజాతిరూపమును డించి కాకస్వరూపము ధరించి, అనఁగా కాకియై శ్రీ రామచంద్రుడు నిద్రపోయియున్నప్పుడు తన ముట్టెతో సీత స్తనములను బొడిచినందుకు నామహాప్రభువున కాగ్రహముకలిగి వానినిసంహరించుటకై దివ్యాస్త్రము నెక్కువెట్టఁగా నాతఁడు భయపడి శరణార్థియై క్షమాపణముఁ జెప్పుకొని తన్నుఁ గాపాడుమని వేఁడుకొనఁగా నాయన కరుణించి విడిచిపెట్టెననియు, అప్పటినుండి యాతఁడు విష్ణుభక్తుఁ డయ్యెననియుఁ జెప్పెడి పురాణగాథలను చదువరులు వినియేయుందురు. ఇప్పటికిని ఉత్తరహిందూదేశమునందు 'కాకా'లను వైష్ణవశాఖవారు కలరు. తెలుఁగుకన్నడభాషలలో కక్క, కక్కయ్య అనుశబ్దములు బంధుత్వమును దెలుపునవియై యున్నవి. వీరికి ప్రీతిగనుండుటచేతనో, వీరిచే మొదటఁ గనిపెట్టఁబడినదగుటచేతనో తెలుఁగులో నొకవిధమైన కూరగాయకు కాకరకాయ యని పేరు గలిగినది. ఉత్తరహిందూస్థానమునందును, మహారాష్ట్ర ఘూర్జరదేశములందును 'కాక్కర్' శబ్దము నామములచివర ధరింపఁబడుచున్నది. ఈశబ్దనామమును ధరించినగ్రామము లసంఖ్యాకములుగ నాసేతుహిమాచలము హిందూదేశమునఁ గలవు. కాకండ్ శబ్దము హిందూస్థానిలో కాగజ్ (కాగజ్) గా మాఱుచున్నది. దానికి తెలుఁగుభాషలో కాగితమని యర్థమగుచున్నది. కాగితము కాకితము యొక్క రూపాంతరమె. కాకితమ్మపురాణము తెలుఁగువారికిఁ బరిచయమై యుండును. దీనికి మాతపురాణమని నామాంతరము గలదు. 'కాకితమ్మకు సైదోడు ఏకవీర' యని క్రీడాభిరామమున వర్ణింపఁబడినది. కాకతీయాంధ్రరాజధానియగు నేకశిలానగరమున నీమెకు నాలయముగూడఁ గట్టఁబడియుండెను. కాకతీయాంధ్రరాజవంశమునకు నీమె కులదేవతగాఁ జెప్పఁబడినది. "కాకండి-కాకంది-కాకంతి-కాకతి" అని శబ్దపరిణామము. కనుక కాకండి కాకాండారుతెగవారి మహాశక్తి యని తెలుపుటలో నబద్ధమేమున్నది? ఇటీవల కాకతియనునది దుర్గకు నామాంతరమైనది. దుర్ కాండి దుర్గాండియై దుర్గయైనది. కురవాండి గోరవాండియై గౌరాండియై గౌరియైనది. ఇట్లే కటియాండి కాత్యాయని యైనది. ఇట్లు చెప్పఁబూనుకొన్నచో నేండ్లును పూండ్లును బట్టును. ఈమె యొకమహాశక్తిగా గొల్వఁబడుచుండుటచేతనే రెండువేల యేనూఱుసంవత్సరముల నాఁడే మహారాణులుసహితము నీమెపేరునే తాము ధరింపుచువచ్చిరి. బోధిసత్త్వుఁడు కాశీదేశపురాజగు బ్రహ్మదత్తునికుమారుఁడుగ నవతరించెనట! అతనిరాణి పేరు కాకాతి. (కాకాండి, కాకాంది, కాకాంతి, కాకాతి అని శబ్దపరిణామము.) కాకాండారులను తెగవారు ప్రాచీన భరతఖండమున వ్యాప్తిఁగాంచియున్నారను విషయము నిరూపించుటకు బౌద్ధజైన వాఙ్మయములనుండియు, పౌరాణిక వాఙ్మయమునుండియుఁ బెక్కు దృష్టాంతములను జూపి నిరూపింపవచ్చును. లిచ్ఛవీలకు నాటపట్టగు వైశాలి (Vesale) నగరమునకు పూర్వనామము కాకటము. కాకండ కాకటమగును. కడపటిజినపతియగు మహావీరాచార్యుని నిర్వాణానంతరము డెబ్బదిసంవత్సరములకుఁ బిమ్మట రత్నప్రభాసూరియొక్క ఉపకేశగచ్ఛమునకు సంబంధించిన గురుపరంపరలో వానికి ౭, ౧౩, ౧౯, ౨౪, ౨౯, ౩౪, ౩౭, ౪౦, ౪౩, ౪౬, ౪౯, ౫౨, ౫౫, ౫౮, ౬౧, ౬౪, ౬౭ తరములసురువులెల్లరును కాక్క

సూరులను నామములు గలవారే. వీరెల్లరును కాకాండ్ర దారు తెగకు సంబంధించి వారిపరిణామమునందు జైన మత మవలంబించి గురుపీఠము నధిష్ఠించినవారని తలంప వచ్చును. జైనతీర్థంకరులలో తొమ్మిదవవాడగు సువిధి నాథుడు, లేక పుష్పదంతుడు అనుతీర్థంకరునకు జన్మ స్థానము లేక దీక్షాస్థానము కాకండీనగర మని తెలియు చున్నది. కడపటి అనగా ఇరువదినాలుగవ తీర్థంకరు డయిన శ్రీమహావీరవర్ధమానతీర్థంకరునకు ౧౫ తరములకు పూర్వపువాడైనందున నేటికి కించుమించుగా మూడువేలసంవత్సరములకు పూర్వమే కాకండీనగర మున్నట్లుగా విదితమగుచున్నది. స్థవిరులలో ఋషిగుప్త కాకండకు డనువాతడు, కాశ్యపీయ, గౌతమీయ, వాసిష్ఠీయ, సౌరాష్ట్రిక- అను నాలుగుశాఖలను, ఋషిగుప్తిక, ఋషిదత్తిక, అభిగసస అను మూడుకులములను గల మానవగణమును స్థాపించినవాడు వశిష్ఠగోత్రుడని వక్కాణింపబడెను. కాతికయనువంశనామమును ధరించిన సుస్థితుడును, కాకండక యనువంశనామమును ధరించిన సుప్రతిబుద్ధుడును వ్యాఘ్రాపత్యగోత్రముగలవారు. కాతికగణము (౧) ఉచ్చనగరి, (౨) విద్యాధరి, (3) వాగ్రి, (౪) మాధ్యమిక యను నాల్గుశాఖలుగ విభాగించిరి. భారద్వాజగోత్రుడయిన భద్రయశస్సనువాతడుకని పెట్టిన ఉడెమాతికగణములో నాల్గు శాఖలలో 'కాకండిక' యనుశాఖ గలదు. బుద్ధుని మరణానంతరము నూరుసంవత్సరములకు బౌద్ధసిద్ధాంతములో చంద్రెండు శాస్త్రార్థవిషయములనుగూర్చి వైశాలినగరములోని భిక్షువులలో వివాదము పొసగినప్పుడు నచ్చటికి కాకండకుని పుత్త్రుడగు యశు డనువాడు వచ్చేసి మహావనములోని కూటాగార మను కొండపై నివసించెనని చెప్పబడియున్నది. గుంటూరు మండలములోని 'కాకాని' యను నామములుగల గ్రామములకు పూర్వము కృష్ణదేవరాయల కాలమువఱకు 'కాకాండి' యను నామమె వ్యవహరింపబడుచున్నట్లు గనపట్టుచున్నది. కృష్ణరాయనికాలమున రెంటూరిచిట్ట మంత్రి ౧౪౧౯-వ సంవత్సరములో కాకాండిపురమునవీర భద్రుని దేవాలయమును గట్టించి యొకశాసనము వ్రాయించి నాడు. అందిట్లున్నది—

"కాకాండీపుర వీరభద్రనగర ప్రాకారసన్మంటప
ద్వార శ్రీకరగోపురప్రవిలసత్కళ్యాణివేదాధ్యయః"

ఈశాసనమున కాకాని రాజకాకాండిపుర మనికూడ వక్కాణింపబడినది. కావున కాకాండారు లనువారున్నారనియు, ఈతెగవారవర్ణులుగానున్నప్పుడు శాక్తేయులుగను, తరువాత సవర్ణులై జైనబౌద్ధమతములను మాత్రమెకాక బ్రాహ్మణమతమునుగూడ నవలంబించిన వారు గలరనియు తెలిసికొనగలము. కాకుండ, కాకుద్ధ, కాకుస్థ-యొకేశబ్దముయొక్క పరిణామములనుగా మనము తలంపవలయును. మొదటిరెండుశబ్దములు బౌద్ధజైన వాఙ్మయములం గనుపట్టును. కాకుస్థులనునది పౌరాణికవాఙ్మయమున గనుపట్టు. కాకుస్థులు క్షత్రియులుగ వ్యవహరింపబడిరి. దీనింగూర్చి మఱియొకమాఱు దెలుపవలసియున్నది. ఇచ్చట సాధ్యపడదు. కాకుస్థులును కాశ్యపగోత్రులే.

దేవాసురదైత్యదానవమానవులెల్లరును కశ్యపుని సంతానముగనే పురాణములెల్లను చాటుచున్నవి. అవర్ణ సవర్ణాదిభేదము లేకుండ గోత్రములేనివారెల్లరును కాశ్యపగోత్రము చెప్పుకొనవలెనని శతపథ బ్రాహ్మణ మనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నది. "తస్మాదాహుః స్సర్వాః ప్రజాః కాశ్యప్యః" అని శతపథశ్రుతివలన సర్వప్రజలు కశ్యపసంతతి యగుటచే కాశ్యపు లనంబడుదురని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియు "గోత్రనాశేతు కాశ్యపః" అని గోత్ర మెఱుగనిచో గాశ్యపగోత్ర ముచ్చరింపవలెనని హేమాద్రిలో వ్యాఘ్రపాదవచన ముదాహరింపబడినది. ఈప్రమాణములన్నియు జైనుడి విన నాయూహల నన్నిటిని బలపఱచుచున్నవి. నవ బ్రహ్మలలో మొదటివాడు కశ్యపుడు. సప్తఋషులలో మొదటివాడు కశ్యపఋషి. ఈభూమికి కాశ్యపి యను పేరు గలదు (సశేషము)

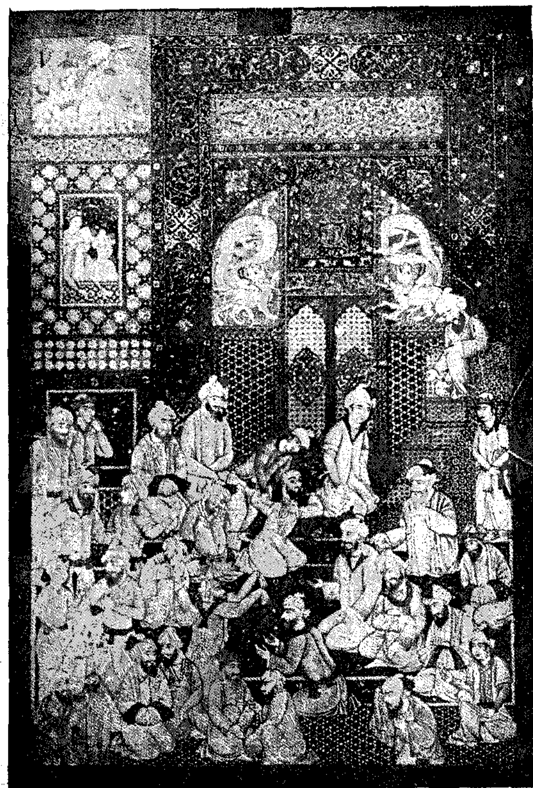

జపానుదేశపు సాలెత

(జపానీయ చిత్రము)

16-వ శతకపు రేజా అబ్బాసీచిత్రము

మసీదులోపల

(17-వ శతకపు పర్షియన్ చిత్రము)

3

ఈవిషయమయి ప్రమోదూత సంవత్సర చైత్ర మాసపు భారతియందును, తత్పూర్వపు సంచిక యందును రెండువ్యాసములు వ్రాయబడెను. అందు ఆహారవిషయమయి గమనింపదగిన ముఖ్యసూత్రములను గురించి చర్చింపబడెను. ఇందు గడచిన 5,6 సంవత్సరములలో నాచే పరీక్షింపబడిన కొన్నియాహారద్రవ్యములను గూర్చిన స్వానుభవమును, ఇతరుల పరిశోధనఫలితమును జేర్చి ఆహారసంస్కరణమునం దభిలాషగలవారి కుపయుక్తముగ నుండునని దోచిన కొన్ని విషయములు వ్రాయబడును.

౧. బియ్యము (Rice)

ప్రాచ్యదేశములందు వరియన్నము మిగుల ప్రాచీనకాలమునుండియు మానవాహారముగ నుపయోగింపబడుచుండెను. ఇపుడు ప్రపంచమందలి జనులలో సగముమందికి వరియన్నమే ముఖ్యాహారముగ నున్నది.

సగటున వరిబియ్యమున నితరతృణధాన్యములందుకంటె కర్బనోదజనితములపరిమితి యెక్కువ. కాని మాంసకృత్తులును, చమురును తక్కువ. క్రిందిపట్టిక చూడుడు. అయినను కొన్నిరకములబియ్యము మాంసకృత్తులపరిమాణమున గోధుమలకుగూడ దీసిపోవు. ఉ. పూంబాళె, గరికసన్నవరి, స్వర్ణాలు. గోధుమలలో మాంసకృత్తులు (తేమను మినహాయించి లెక్కగట్టినచో) 11. 24% ఉండగా, 43 రకముల బియ్యపు సగటు, 8. 50% ను, పూంబాళెలో 12. 85% ను, స్వర్ణాలలో 11.65% ను, గరికసన్నవరిలో 11. 38% ను ఉండెను. మాంసకృత్తులు మిగులతక్కువగ నున్నరకము యెలవడము. ఇందు 6. 32%మాత్రమే యుండెను.

కొన్నిరకముల బియ్యపుసంఘట్టనమును గోధుమలు మొదలగు నితర తృణధాన్యములతో పోల్చి చూపుపట్టిక*

(తేమను మినహాయించి లెక్కగట్టగా వచ్చిన ప్రమాణములు)

రకము.	బూడిద	మొత్తపు మాంసకృత్తులు	నార పదార్థము	చమురు	కర్బనోద జనిదములు	షరా.
	%	%	%	%	%	
1. ఆట్రగడా	1.05	8.74	0.33	1.10	88.77	
2. కొణామణి (పిఠాపురం)•	0.79	7.77	0.37	0.66	90.53	భోజనమున కనుకూలమని యెంచబడు పెద్ద వరి రకములు.
3. ,, (చామర్లకోట)	1.37	9.65	0.46	1.44	87.09	
4. రత్నసుడి	1.17	9.10	0.26	1.29	88.28	
5. నల్లబుడమ	1.43	8.62	[illegible]	1.00	88.69	మెట్టపంట.
6. యెలవడం	0.77	6.32	0.17	1.08	92.77	,, పల్లపునేలలో పెరుగునది.
7. పూంబాళె (తిరునల్వేలి)	1.49	12.85	0.27	0.49	84.75	పెద్ద వరి రకము.

* ఇందలియంకెలు చాలవరకు చెన్నపురి వ్యవసాయరసాయనశాస్త్రజ్ఞునిచే నపుడపుడు చేయబడిన పరీక్షణలనుబట్టి గుణింపబడినవి.

8.	స్వర్ణాలు	1.45	11.65	0.65	2.52	83.66 } తేలికవరులు.
9.	గరికసన్నవరి	0.92	11.38	0.13	1.23	85.33 }
10.	నలుబదిమూడు రకములసగటు	1.11	8.50	0.37	1.12	88.87
11.	గోధుమలు	3.44	11.24	2.42	2.03	80.87
12.	జొన్నలు	1.72	10.88	2.29	4.13	80.98
13.	చోళ్లు	8.63	19.64	7.39	5.56	67.78

బియ్యమునందలి మాంసకృత్తులు యొక్క జొన్న, గోధుమ మొదలగువానియందలిమాంసకృత్తులకంటె మానవ శరీరమునందలి మాంసకృత్తులకు దగ్గర పోలిక గలిగి యుండుటచే వరియన్నమే యీవిషయమున మానవుని కెక్కువ యాహారయోగ్యమని యెంచబడు చున్నది.* మానవశరీరమున సమీకరణమగుటను చిట్టిగోధుమలందలి మాంసకృత్తులవిలువ 40 అయి యుండ వరిబియ్యము నందలి మాంసకృత్తులవిలువ 80 గ పరిగణింపవచ్చునని Dr. H. C. Menkel వ్రాసిరి.†

ఆయావరిరకములందలి మాంసకృత్తుల పరిమితి యందు చాలతారతమ్యములు గలవని పైపట్టికవలన దెలియును. బహుశః వానిస్వభావమునందును భేదము లుండవచ్చును. మిగుల హెచ్చుగ మాంసకృత్తులు గలిగిన గరిక సన్నవరియు, స్వర్ణాలును ప్రజలచే నారోగ్యవంతముగ నెంచబడుట లేదు. ఇవి త్వరలో ఫలించున వగుటచే ననారోగ్యకరములని వారల యభిప్రాయము. ఇది యనుభవము ననుసరించిన యభిప్రాయమో, లేక మూఢవిశ్వాసమో చెప్ప వీలులేదు. వాగ్భటునియష్టాంగహృదయమున 'షష్టికో వ్రీహిషు శ్రేష్ఠః' అని వ్రాయబడియుండుటచే శీఘ్రముగ ఫలించు షష్టికముల (సత్తికాల) కే శ్రేష్ఠత చెప్పబడెను. మాంసకృత్తులు మధ్యమముగ నుండు ఆక్రుగడా, కొణామణీ, రత్నసుడి మొదలగు వానిబియ్యమే ఉత్తరసర్కారులలో ఆరోగ్యవంతముగ నెంచబడుచున్నవి. మాంసకృత్తులు మిగుల తక్కువగ నున్నట్లు కనిపెట్టబడిన యెలవడపుబియ్యము బాలింతలకుసహితము పథ్యముగ నెంచబడుచున్నది. పైపట్టిక నుండి గోదావరి కాలువనీటివలన డెల్టాలో పండిన కొణామణిలోకంటె ఏలేటి పారుదలక్రింద పండిన కొణామణిబియ్యమున మాంసకృత్తులు తక్కువగ నున్నట్లూహింపదగియున్నది. సామాన్యముగ డెల్టాలోపండిన బియ్యముకంటె అప్లండులో (ముఖ్యముగ చెరువుల క్రింద) స్వల్పమగు నీటితో పండినబియ్యమే శ్రేష్ఠమని చెప్పుదురు. మరియు, మోటయిన నల్లబుడమ యను మెట్టరకపుబియ్యము దంపరకముల బియ్యముకంటె నారోగ్యవంతమందురు. ఇట్లాయారకముల యొక్కయు, వివిధములగు పరిస్థితులలో పెరిగిన ఒకేరకముయొక్కయు బియ్యపు మంచిచెడ్డలకును, అందలి మాంసకృత్తులు మొదలగువాని పరిమితికిని, వానిస్వభావమునకును సంబంధ మేమైన గలదాయని శాస్త్రజ్ఞులు పరిశోధించుట శ్రేయస్కరము. ఇట్టి పరిశోధనవలన ఆరోగ్యకరములును, హెచ్చుమాంసకృత్తులు గలిగినట్టియు రకము లెంచబడుచో వానినే హెచ్చుగ సాగుచేసి ప్రజలయారోగ్యమును పెంపొందించవచ్చును.

వరిబియ్యమునందు ఇతరతృణధాన్యములందు కంటె మాంసకృత్తులెగాక చమురును తక్కువ. ఒక స్వర్ణాలుబియ్యమునందుమాత్రము చమురు గోధుమలతో సమముగ నున్నది. కాని ఆయాతృణధాన్యముల యందలి చమురు ఎంతవరకు మానవశరీరమున సమీకరణ మగునో తెలిసికొనినగాని, యీ చమురుపరిమితి, తారతమ్యములఫలము తేలదు.

* Journal of Biological chemistry, Vol XXII, P. 259, quoted in Bulletin No. 62, Imperial Agricultural Institute, Poona.

† A diet for India, by Dr. H. C. Menkal reviewed by the Hindu on 20-2-1929.

వరిబియ్యమునందు ఖనిజములుగూడ తక్కువ. ఆహారమునం దుండవలసిన ప్రధానఖనిజములగు సున్నమును, స్ఫురమును, ఇనుమును నూరుకాలరీల యింధనశక్తి నిచ్చు చేబియ్యపుటన్నమునందు వరుసగ 0.6, 6.3, 5.5 పరిమాణాంకములు (Units)* ఉండ, అంతే యింధనశక్తి నిచ్చు పొట్టుతీయని గోధుమరొట్టెలో నవి వరుసగ 3.8, 9.1, 9.1 పరిమాణాంకములు (Units) గలవని లెక్కవేయబడెను.† ఈ యంకెలు వరియన్నమున సున్నము మిగుల లోటువడియున్నదని తెలుపును.

ఇట్లు ఖనిజములపరిమితి లోటుగనున్నను,ముఖ్య ఖనిజములకును (సోడియము, ఇనుము, ఖటికము,సున్నము)మాంసకృత్తులకును గలప్రమాణము వరిలో హెచ్చుగ నుండుటచే గోధుమకంటె వరియె యెక్కువ క్షారజనకమనియు,అందువలన ఆరోగ్యకరమనియు Dr. Drews గారు వ్రాసిరి. వారి లెక్కప్రకారము చేబియ్యమునందు పై ఖనిజములు 282%,మాంసకృత్తులు 7.85% ను ఉండెను. గోధుమలందు ఖనిజములు 376%ను, మాంసకృత్తులు 13.60% ను ఉండెను. బియ్యమునందలి ఖనిజప్రమాణము 3.7% ఉండ గోధుమలందు 2.8% మాత్రమే యుండెను. ఈ ప్రమాణము 2.5% కు తగ్గినచో నిట్టి ద్రవ్యములు అమ్లజనకములుగ నెంచదగును.§§

వరిబియ్యమున నారపదార్థముకూడ తక్కువ. ఇందువలన నీయన్నము సులభముగ జీర్ణమగును. కాని యిది విరేచనబద్ధహేతువు. ఆహారమున తగినంత నారపదార్థము కలిసియున్నగాని, మలవిసర్జనము క్రమముగ నుండదని పరిశోధనలవలన తేలెను.‡ మనము తిను ఆహారమున ప్రతినూరుకాలరీలకును అదనము .25 గ్రాము నారపదార్థమయిన నుండవలయును. కాని వరియన్నమున నిందు సుమారు సగముమాత్రమే గలదు.

విటమినులుగూడ వరిబియ్యమున తక్కినధాన్యమునందుకంటె తక్కువ. A. విటమిను మిగుల స్వల్పముగ గలదు. B విటమిను స్వల్పముగ గలదు. C, D విటమినులు శూన్యము.

వరిబియ్యమునందుగల పైని పేర్కొనబడిన లోపములు, వాని నరగదంపుటవలనను, నీటితో గడుగుటవలనను, విస్తారముగ నీటితో నుడికించి గంజిని వార్చివేయుటవలనను మరింత వృద్ధియగుచున్నవి.

ఈక్రిందనాల్గురకముల చేబియ్యముయొక్కయు, అరగదంపిన తెల్లబియ్యముయొక్కయు సంఘటనమునందలి తారతమ్యములు చూపబడెను.

	రసంగి		కొణామణి		రత్నచుడి		బంగారుతీగలు	
	చేబియ్యము	తెల్ల బియ్యము	చేబియ్యము	తెల్ల బియ్యము	చేబియ్యము	తెల్ల బియ్యము	చేబియ్యము	తెల్ల బియ్యము
1. బూడిద	1.33	0.88	1.59	0.79	1.27	1.17	1.56	0.96
2. చమురు	2.57	0.58	2.62	0.66	1.93	1.25	2.39	0.90
3. మాంసకృత్తులు	8.21	7.72	8.49	7.65	9.33	9.14	9.46	9.07
4. నారపదార్థము	0.64	0.23	0.94	0.38	0.53	0.26	0.77	0.25
5. కర్బనోదజనితములు	87.14	90.60	88.24	90.52	86.93	88.27	85.83	88.71
6. పైబూడిదలోనున్న స్ఫురత్వంచామ్ల జనిదము.	0.80	0.32	0.73	0.36	0.72	0.45	0.84	0.54

* సుమారు 100 పౌనుల బరువుగల మనుష్యునికి దినమునకు వలయు ఆయాఖనిజములు 100 పరిమాణాంకములు.

† ఈ యంకెలు Food and Nutrition అను American Caped cross text book నందలి పట్టికలలోని యంకెలనుండి లెక్కింపబడెను.

§§ Note on Rice diet - VS. wheat by Yogi Dasa, Mylapore, in The Hindu.

‡ Journal of the Medical Association, 1932—No. 22, p. 1866—75.

పై యంకెలు పిఠాపురం మహారాజా వారి క్షేత్రమునుండి పంపిన చేతితోదంపిన దినుసులకు సంబంధించినవి. ఎఱ్ఱబ్రాలుబియ్యముగల రసంగి కొణామణి రకముల బియ్యమును తెల్లబ్రాలురకములగు రత్నచుడి బంగారుతీగలు నంత అరగదంప నవసరము లేకపోవుటచే వీని తెల్లబియ్యమునకును చేబియ్యమునకును సంఘట్టనమున తక్కువ వ్యత్యాసములుగలవు. అరగదంపుట వలన మాంసకృత్తులందలి తగ్గుదల పైనాల్గు రకములలో సుమారు 2-9% వరకు నుండ బూడిదలో 8-50% వరకును, చమురులో 35-78% వరకును, సారపదార్థమున 8-68%వరకును, స్ఫురత్వంచామ్లజనిదమున 38-60% వరకును నుండెను. దంపుటవలని నష్టము రత్నచుడియందు తక్కువగ నుండెను. ఈ రకపుఆరోగ్యకరత్వమున కిది కారణమై యుండవచ్చును.

తెల్లబియ్యములోనైనను సామాన్యముగ మరబియ్యముకంటె దంపుడుబియ్యము శ్రేష్ఠముగ నెంచబడుచున్నది. బియ్యముపైనుండు యెఱ్ఱని, లేకగోధుమ వర్ణపు పొర చేతితో దంపినపుడు మరలో మెరుగుపెట్టినప్పటియంతపూర్తిగ పోకపోవుటయే యిందుకు గారణము.

బియ్యమును దంపునపుడుగాని, మరలో మెరుగు పెట్టునపుడుగాని పైతవుడు పొరయే గాక బియ్యపు గింజల నంటియుండు అంకురములు (ముక్కులు) గూడ పోవును. అరగదంపిన బియ్యపుసారము (ముఖ్యముగ స్ఫురత్వంచామ్లజనిదము) తగ్గుటకు ఇదికూడ కారణము. అంకురములుగాని, తవుడుపొరగాని పోకుండ పై యాకునమాత్రమే తీసివేయు చేయంత్రమొకటి ఆప్టై అనునొకయంత్రజ్ఞునిచే కనిపెట్టబడినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇది దినమున కొకబండిధాన్యము నిట్లు నలుపగలదట. నలుగురు ఆడువాండ్రు 8 గంటలు పనిచేసిన చాలునట.*

బియ్యము కడుగుటవలన నందలి ఖనిజములు (ముఖ్యముగస్ఫురము) పోవునని కనుగొనబడెను. కడగని కొణామణిబియ్యమున బూడిద 0.89% ఉండగా కడిగిన బియ్యమునందు 0.25% మాత్రమే యుండెను.† స్ఫురత్వంచామ్లజనిదము కడగని బియ్యమునందు 0.34% ఉండగా కడిగినవానిలో 0.17% మాత్రమే యుండెను. స్ఫురత్వంచామ్లజనిదముతోపాటు B విటమినుకూడ తగ్గిపోవునని కనిపెట్టబడెను.‡

అన్నమును వండునపుడు నీటిని హెచ్చుగ పోసి ఉడికినపిమ్మట గంజిని వార్చివేయుటవలనకూడ నందలి సారము కొంత తగ్గిపోవును. కావున వార్చనియన్నము కంటె అత్తెసరన్నమే శ్రేష్ఠము. వార్చుటవలన నెంత సారముపోవునదియు తెలుపు అంకెలు లభింపలేదు. సామాన్యముగ వ్యవసాయదారులును పాటకపు జనులును ఇట్లు గంజినివార్చినను, అన్నముతోపాటు దీనినిగూడ త్రాగుదురు. కాని ధనికు లట్లుచేయకపోవుటచే హెచ్చుగ ననారోగ్యవంతు లగుచున్నారు.

ధాన్యమును దంపుటకుపూర్వము ఉడుకబెట్టి యెండబెట్టినచో పిమ్మట దంపినపుడు అందలితవుడు పొరయు, ముక్కులును ఉడుకబెట్టనిధాన్యమును దంపినప్పటియంత హెచ్చుగ పోవు. అందువలన నుప్పుడు బియ్యము పచ్చి తెల్లబియ్యముకంటె సారవంతము. ఉప్పుడుబియ్యమునకును పచ్చిబియ్యమునకునుగల సంఘట్టనతారతమ్యము లీక్రింద జూపబడును.‡‡

* Diet and health by the Secretary, Madras, Vitamin Co-operative stores Ltd; in The Hindu.

† Relationship of rice to Beriberi by Dr. Mc Carrison.

‡ No. 1000, Nutrition abstracts & Reviews, Vol. II, No 2.

‡‡ Relation of rice to Beriberi by Dr. Mc Carrison.

	చేబియ్యము		తెల్ల బియ్యము		
	పచ్చి	ఉప్పుడు	పచ్చి	ఉప్పుడు	షరా
1. బూడిద	1 28	1.47	0.54	0.82	
2. చమురు	1.40	2.01	0.54	0.46	రకము ఎర్రసం
3. మొత్తపు మాంసకృత్తులు	6.21	6.89	5.71	6.33	చా. మరలలో తయార
4. నారపదార్థములు	0.44	0.63	0.13	0.21	యిన బియ్యము.
5. కర్బనోదజనితములు	90.67	89.0	93.08	92.18	
	100 00	100.00	100.00	100.00	
1. నికరమైన మాంసకృత్తులు	5.93	6.31	5.59	6.28	
2. స్ఫురత్పంచామ్ల జనిదములు	0.49	0.56	0.24	0.36	

పైపట్టికనుబట్టి పచ్చిబియ్యమునకును చేబియ్యమునకును, చేబియ్యమునందుకంటె తెల్లబియ్యమున నెక్కువవ్యత్యాసములు గలవని తెలియును. ముఖ్యముగ స్ఫురత్పంచామ్లజనిదమునందలి భేదమును గమనింపదగును. ప్రజలు ధాన్యపు యంత్రము లుపయోగింపక మానని యీకాలమున పచ్చిబియ్యమునకుబదులు ఉప్పుడు బియ్యమును దిన నలవాటుచేసికొనుట మంచిది. ఉప్పుడు బియ్యము దినునలవాటు తెలుగుజిల్లాలలో దక్షిణాది నున్నంతవిరివిగ లేదు. ఉత్తరసర్కారులలోగూడ నిటీవల ఒరిస్సానుండి వచ్చిన చౌకయగునుప్పుడుబియ్యమును దినుటకు జనసామాన్య మలవాటు పడుచుండుట కొంత మేలు.

వడ్లను నీటిలో నానవేసి మరల వడియగట్టి మొలకవచ్చినపిమ్మట స్వల్పకాలము (5 నిముషములకు మించకుండ) వేచి అటుకులుగ జేసినచో నందు విటమినులు ముఖ్యముగ 'సి' విటమిను అన్నమునందుకంటె హెచ్చుగ నుండును. ఈయటుకులను మరల నీటిలోగాని, మజ్జిగలోగాని,పాలలోగాని నానవేసి తినవచ్చును. జస్టిసు శేషా రామేశం పంతులుగారు రిట్టి యటుకులను చాలకాలముపయోగించి పరీక్షించియుండిరి. * ఇట్లు అటుకులను దినుటవలన విటమిను సి. చేకూరినను, ఇవి అన్నమంత సులభముగ జీర్ణముకావు. జఠరాగ్ని బొగుగనున్నవారే వీనిని దినదగును.

సామాన్యముగ గోధుమలు, కందులు, పెసలు మొదలగువానివలె వడ్లను మొలకకట్టి తినుటకు వీలు లేదు. దంచినబియ్యము సామాన్యముగ నందలి యంకురములు పోవుటచే మొలవవు. ఈ యంకురము చెడకుండ ధాన్యపు పైయూకను దీయు, పైని ఉదాహరింపబడిన ఆప్టెగారియంత్రమున దీయుచో నట్టిబియ్యమును గోధుమలు మొదలగువానివలె మొలకట్టి తినవచ్చునట.† ఇది సులభసాధ్యమగుచో అపక్వాహారము దినదలచువారికి మిగుల వీలుగనుండును. కాని వరిబియ్యమునందలి పిండిపదార్థమును పైనిచెప్పినట్లు చేసి తినినచో గోధుమలు, పెసలు మొదలగువానియందలి పిండిపదార్థమంత సులువుగ జీర్ణమగునని తోచదు.

ఇంతవరకు వరిబియ్యముయొక్క లోటుపాట్లు వివరింపబడెను. వరియన్నమును దినువారు అందలి మాంసకృత్తులలోటును దీర్చుటకు ఏదైన కాయధాన్యపు పప్పును, చమురులోటును, 'ఏ' విటమినులోటును దీర్చుటకు కొంత వెన్నను, లేక నేతిని, లేక నూనెను, నారపదార్థముయొక్కయు, ఖనిజములయొక్కయు లోటును

* ఆంధ్రపత్రిక ౧౯౩౭-వ సం. జూన్ ౨౫-వ తేది సంచికలో ప్రచురింపబడినలేఖ.

† Note in The Hindu, by the Secretary, Madras Vitamin Co-operative Stores Ltd.

దీర్చుటకు కూరగాయలను, ఆకుకూరలను, ‘సి’ విటమినులోపమును దీర్చుటకేదైన పండును, సున్నపులోటును దీర్చుటకు కొంత మజ్జిగను, లేక పెరుగును, లేకపాలను పుచ్చుకొనదగును. సామాన్యముగ నాంధ్రులు తినునాహారమున ననవసరముగ ఊరుగాయలు, పచ్చళ్లు, పులుసు మొదలగు ద్రవ్యములను విసర్జించుచో పైవస్తువులే మిగిలియుండుటచే వాని పరిమితులను కొంచెము సవరించినచో నవి మిగుల ననుకూలముగ నుండునని చెప్పవచ్చును. మనము తిను ప్రతి 10 ఔన్సుల (25 తులములు-సుమారు పావుసేరు) బియ్యపు అన్నముతోను 5 ఔన్సుల పప్పుదినుసులను (పొట్టుతో సహా), $1\frac{1}{2}$ ఔన్సుల కూరగాయలను, ఆకుకూరలను, 2 ఔన్సుల నేతిని లేక నూనెను, 16 ఔన్సుల (మూడరసోలల) పాలనుగాని వానినుండి చేసినమజ్జిగను లేక పెరుగును, రెండరటిపండ్లను లేక యితరపండ్లను పుచ్చుకొనవలసియుండును. సామాన్యముగ పైనిచెప్పిన పరిమితి గల యాహారమును, 140 పౌనుల బరువుగలిగి దినమునకు 3-4 గంటల సామాన్యపు వ్యాయామము (నడకవంటిది) గల మనుష్యునికి చాలును. అది సుమారు 70 గ్రాముల మాంసకృత్తులను, 80 గ్రాముల చమురును, 390 గ్రాముల కర్బనోదజనితములను, మొత్తము 2600 కాలరీల యింధనశక్తిని ఇచ్చును. మరియు దీనివలన శరీరమునకు గావలసిన ఖనిజ ద్రవ్యములు పూర్తిగ లభించుటయేగాక, A, B, C, D, విటమినులుగూడ తగినంత సమకూరును.

అన్నముగ వండితినుటయేగాక వరిబియ్యము, నూక లేక పిండితో, ఇతరవస్తువులను గలిపి పొంగలి, క్షీరాన్నము, పులగము, చిత్రాన్నము, ఉప్పుడుపిండి, యిడ్డెనలు మొదలగు ననేకవంటకములను జేసి తినుట గలదు. కాని అన్నిటికంటె యన్నమే మిగులసులువుగ జీర్ణమగును.

వడ్లనుండియు, బియ్యమునుండియు తయారుచేయబడు నిల్వయుండుదినుసులలో అటుకులు పైని పేర్కొనబడెను. పేలాలు, మురమురాలు, పూతచుట్టలు మొదలగు నింకకొన్నిగూడ అచ్చటచ్చట వాడుకలో నున్నవి. ఇవిగూడ అన్నముకంటె ఆలస్యముగ జీర్ణమగునవే.

వరియన్నమునను, వరిబియ్యముతో జేయబడు నితరవంటకములలోను కర్బనోదజనితము లధికముగ నుండుటచే నివి అతిమూత్రవ్యాధిగలవారి కనుకూలములు గావు. ఇందు ‘బి’ విటమిను స్వల్పముగ నుండుటచే నజ్జువ్యాధి గలవారలకును మంచివి గావు.

ప్రేమకు ప్రేమేలేదా!

తురగా వేంకటరామయ్య (కవితాసమితి)

96

ఏమే! యమునా!
కృష్ణుడు
ఏడే? కనుపించ డేమి?
పలుకుటకే
భారమఁటే
ప్రాణస్నేహితుడంటూ
పదే, పదే పాడుదువే;
బలముమీర పొంగుదువే:
నా వలపుల వెఱ్ఱిజూచి
నవ్వుట తగునా?
యమునా!
పువ్వులు జల్లిన
రాళ్లా?
రువ్వెదవో!
జడురాలా!
ఇపుడే కాదా; కృష్ణుడు
ఇందరిమధ్యా వేణువు
నూదేలేదా; నీవే
కాదనగలవా? బృందా!
మూర్ఛదేరి చూచునంత
ముద్దుకృష్ణు డేమయ్యెను!
దొంగవాడఁటే?
కాదే?
దొరబిడ్డలు దొంగలఁటే?
వెన్నెలకాయుచునున్నది
వన్నెల గోవులు నున్నవి
బృందా!
నీయుత్సాహము
బిగిచెడకుండా యున్నది
నల్లనిఏ చెట్లనీడ
నాకృష్ణుని దాచితివో?
చెప్పెదవా; లేదా; నీ
సిరులకు గర్వించెదవా?
పోనీ-దాస్తేదాచుము
పుణ్యమేమి? లాభమేమి?
అరణ్యాలపడియుండే
నా లీలామోహనుడు?
ఏమే! గోపీ!
నీవూ
ఎకసక్కెము
లాడనేల?
ఎఱుగనట్లు
చూడనేల?
కృష్ణుడు నావాడనేటి
కేరింత లికెన్నాళ్లే
ఒకరికృష్ణుఁడా?

దాస్తే
ఉండు కృష్ణుడా?
ఎంతపిల్లవాడో
మరీ
అంతమాయలాడుసుమీ!
ఎంత అందగాడో
అంత
కంతదొంగవాడుసుమీ!
ఎంత వలపులాడో
దాని
కంత యేడిపించుసుమీ!
గోపీ!
నా కనుభవమే
గోపాలుని కథలన్నీ
ఏమోయీ! గోపాలా!
ఈమాయలు నీకేలా?
దోచుకొన్న
వలపు
లేమి చేసినావు
కాన్పించవు
దొరతనమగునో?
ఇదే
దొంగతనమ్మే అగునో?
ద్రిమ్మరివై లోకాలే
తిరిగేవాడవు; నాకే
దర్శనమిస్తే
పాపము
వాటిలునా?
దర్జా
లోటగునా?
పోనీ - లోకములేలే
పుణ్యాత్ముడవై వర్ధిలు
నాభారము నీకేలా?
నాకేలా
ఈలోకము?
ప్రేమకు ప్రేమే
లేదని
ప్రాణమువిడిచెద
కృష్ణా!

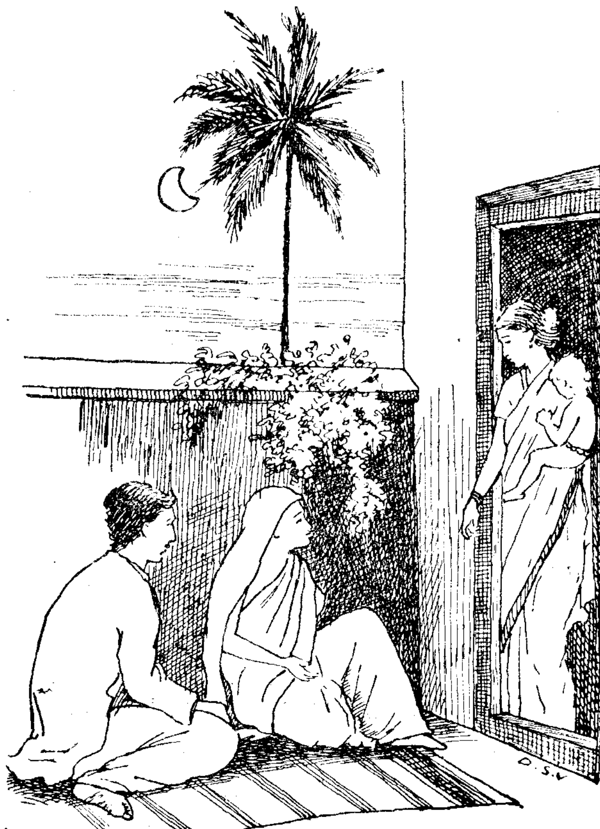
పెద్దలు

గోపరాజు రాజన్న

౧

పల్లెటూరికాపురం. పట్నవాసం అని పేరు వినడమేగాని కోసెడుదూరంలో ఉన్న కసింకోటయినా యెరగదు పెద్దమ్మాయి. పాడి, పంట, పిల్లల్నీ సవరించుకోవడంతో పొద్దుపోయేది పెద్దమ్మాయికి. వేమయ్య చెప్పినది వేదవాక్యం అన్నట్టు అత్త యెంత చెబితే అంత. పొద్దల్లా దుక్కి దున్ని, గడ్డి పరకమోపు నెత్తిమీద పెట్టుకొని మగడు గడప యెక్కుతూఉంటే గడగడలాడుతూ, కూర్చునిఉన్న పెద్దమ్మాయి పమిటె సవరించుకొని లేచి నిలవపడేది. ముఖంయెదుట పడి 'నాకీ చీర కావాలి' అనిఐనా అడిగియెరుగదు మొగుణ్ణి.

పెద్దమ్మాయిభర్త గోపాలం. అత్త పెద్దమ్మ. నూటనాటికి ఒక్కడే కొడుకుకావడంచేత పెద్దమ్మ గోపాలాన్ని యెంతో గారాబంగా పెంచింది. పెద్దమ్మాయి ఎనిమిదిసంవత్సరాల పిల్లయిఉండగా గోపాలానికి పెళ్లిచేసింది. కొడుకుకార్యం చూచింది. కోడలు కనడం చూచింది. మనుమడిని ముద్దాడింది. పెద్దమ్మకు నూట్రోపడి దగ్గరపడుతున్నాది. కొడుకూ, కోడలూ చల్లగా ఉండగా నాఘటం వెళ్లిపోతే అంతే చాలు అని అనుకున్నది.

"ఇంకా సిగ్గేమిటే బిడ్డతల్లివయినతరువాత ?"

ఆరోజు దసరా దశమి. పుచ్చపువ్వులాగ వెన్నెల కాస్తున్నది. వాకిటిలో చాపలు వేసికొని భోజనానంతరం కుటుంబసహితంగా సభ కావించింది పెద్దమ్మ. గడ్డిమేటుదగ్గర యెడ్లుకూడా పండుగవేడుక తెలియచేస్తూ తలలాడిస్తూ స్వేచ్ఛగా మేస్తూఉన్నవి. పెద్దమ్మాయిమాత్రం శోభనపుపెళ్లికూతురులాగ దూరంగా నిలవపడిఉన్నది. 'పెద్దమ్మాయీ' అని పిలిచి, 'ఇంకా సిగ్గేమిటే, బిడ్డతల్లి వయినతర్వాత? ఇలా వొచ్చి కూర్చో'అన్నది పెద్దమ్మ. కొత్తవీణధ్వనివలె జంకుతూజంకుతూ అత్తదగ్గరకువచ్చి కూర్చున్నది కోడలు. 'అమ్మాయీ' అని పెద్దమ్మ యిలా అన్నది: 'నే నెంతోకాలం బతకను తల్లీ. ఇల్లూ, సంసారం నీ నెత్తిమీద వదలివేస్తున్నా. ....పెద్దలులేని యిల్లు వృథావృథా ...కాని...'అని యేమో చెప్పబోతూఉంటే పెద్దమ్మాయి, 'అత్తయ్యా, పెద్దలు లేకపోతే ఏం చెయ్యాలి?' అన్నది.

'పెద్దలు లేకపోతే ఎద్దుబుఱ్ఱయినా తెచ్చిపెట్టుకోవాలి.'

౨

'ఒనేవ్, చూసావుటే. పెద్దమ్మాయి కొత్తగా దుద్దులు చేయించుకుంది. అత్తపోతే కోడలుకి ఆర్భాటం యెక్కువవుతుంది.'

'అవి దుద్దులుగావు నక్షత్రాలు'.

'అబ్బే! దుద్దులు జబ్బుదుద్దులట. నీకింకా తెలియదు కాబోలు!'

'.........................'

'.........................'

ఈరీతిగా ప్రసంగిస్తూ సూర్యాకాంతం, సత్యవతి యేటిలో జలకమాడుతూ, బిందెపట్టుకవస్తూ ఉన్న పెద్దమ్మాయిమీద ఊసులుపెట్టుకున్నారు. తూర్పుకనుమలద్వారా ప్రవహిస్తూ అనాదినుండీ పెద్దల అగ్రహారానికి సర్వకాలసర్వావస్థలయందూ పసిబిడ్డ బాలాదికీ నీటివసతి కలుగచేసే యేరు. పూర్వకాలం నుంచీ అగ్రహారం పెద్దలఅగ్రహారమనీ, యేరు పెద్దల యేరనీ పిలువబడుతూఉన్నవి. ఏటికి స్నానానికివచ్చి అగ్రహారపు అమ్మలక్కలు చాలాసేపు కబుర్లతో, కథలతో అగ్రహారపుభోగట్టాలతో కాలంపుచ్చి సావకాశంగా యింటికి వెళ్లేవారు.

సూర్యాకాంతం, సత్యవతీ కొత్తకోడళ్లు. పట్నవాసపు పిల్లలు. పెద్దమ్మాయి ఏటిఒడ్డుకు రాగానే పక్కనవచ్చారు. చంకలో ఉన్న పిల్లవాడిని ఒడ్డుని కూర్చుండబెట్టి, పెద్దమ్మాయి పట్టుతివాసీమీద నడచినట్టుగా యేటిలోకి వెళ్లింది. తెరతెరలుగా ప్రవహిస్తూ ఉన్న యేరు ఆముగ్గురు ఇంతులతో గేలిచేస్తూ, చీర కొంగులు లాగికొని పోతూఉంటే, వానిని సవరించుకొంటూ యువతులు ఇచ్ఛావిలాసంగా జలకమాడుతూ ఉన్నారు. ముఖానికి పసుపుపూసి పెద్దమ్మాయి దోసెడునీళ్లు తీసికొని ముఖంమీద జారవిడిచింది. 'పెద్దమ్మాయివదినా' అని సూర్యాకాంతం యేమో చెప్పబోతూ బుడుంగున నీటిలో మునిగి క్షణంలో లేచి యిలా అంది:

'అత్తయ్య మాసికాలు అయిపోయినట్టేనా?'

పెద్ద:—ఆ! నిన్ననే ఆఖరిమాసికం. పెద్దదిక్కు పోయింది. ఇంట్లో ఒక్కర్తిని.

సూర్యాకాంతం:—పోయేటప్పుడు—

కూర్చున్న సత్యవతి ప్రవాహానికి సాగుతూఉన్న తనబిందెను పట్టుకొని బుడుంగున యేటిలో ముంచి, బిందె తీసి బుజంమీద పెట్టుకొని చీరపట్టుకు వేళ్లాడుతూఉన్న యేటిని విదలించుకొని, ఒడ్డెక్కి, 'సూర్యాకాంతం, మీఅన్నయ్య ఇంటికి వచ్చేవేళ అయింది. పోతున్నా' అని సెలవుతీసికొని యింటికి సాగింది.

'అత్తయ్య చనిపోయేముందు యేంచెప్పారు వదినా?'

"అత్తయ్య చనిపోయేముందు......ప్రశ్నించింది."

అని సూర్యాకాంతం పెద్దమ్మాయిని ప్రశ్నించింది. జారిపోతూఉన్న పమిటె సవరించుకొని 'పెద్దలులేని యిల్లు వృథా, వృథా! పెద్దలు లేకపోతే ఎద్దుబుజ్జయినా తెచ్చిపెట్టుకోవాలి అని' అన్నది పెద్దమ్మాయి.

సూర్యా:—పెద్దవాళ్లతో ఉన్న చిక్కల్లా యిదే. ప్రపంచకం అంతా వాళ్లతోటే ఉందన్నట్టు మాటాడుతారు. చిన్నవాళ్లు మట్టిగొట్టుకుపోయినా పర వాలేదన్నట్టు.

పెద్ద:—సూర్యాకాంతం, మా అత్తయ్య అలా గనే మనిషికాదు. చిన్నదాన్నైనా ప్రతీవ్యవహారంలో నామాట పాటిస్తూ ఉండేది.

ఎంతవాళ్లనైనా హేళనచెయ్యడం సూర్యా కాంతపు స్వభావం. పెద్దమ్మాయి అమాయకురాలని, ఆమెను ఆడించవలెనని అనుకుంది. ఎంతో వినయంతో యిలా ప్రారంభించింది:

'ఔను వదినా, పెద్దదిక్కు పోయింది. ఇప్పు డేం చెయ్యదల్చుకున్నావ్?'

* * * *

'ఎద్దుబుజ్జి'

'తెచ్చిపెట్టుకోవాలి' అని పెద్దమ్మాయి భక్తి శ్రద్ధలు స్ఫురించేటట్టు అంది. 'దేవుడుగదిలో మహ లక్ష్మిపీటలో పెట్టి పూజించాలిసుమీ. మనఊరుకి ఎఱు కలవాళ్లు పెద్దల నమ్మ చూపుతారు. వచ్చే యేకాదశి నాడు ఎఱుకలమ్మ వస్తుంది. మీయింటికి పంపు తానులే.'

'ఆపెద్దలు యెద్దుబుజ్జిలేనా?'

'ఆ! ఎద్దుబుజ్జిలే. అవి కొంచెం వికృతంగా కన పడతాయి. చీకటిలో వాటిని చూస్తే పెద్దపులులవలె కనపడతవి.'

'అలాగైతే ఇద్దరు పెద్దలని కొంటానే.'

3

పరివెన్నెలు జీమూతవాయిద్యానికి తలలూపుతూ నిత్యానందంగా ఉన్నాయి. పెద్దయేటుకి పడమరగా ఉన్న పొలం క్రొత్తగా చాలుపట్టిఉన్నది. పొలంగట్టు మీద యిద్దరు నారీమణులు కూర్చునిఉన్నారు. పొల ములోని యెఱ్ఱరాగిడిచాలు ప్రేమాంగనయొక్క పెది మెలవలె ఉంది. ఇద్దఱు నారీమణులు ఒకఅరగంట కాలం గుసగుసలాడారు. పిదప అందొక యువతి:

'ఐతే, పెద్దమ్మాయిఇంటికి ప్రయాణం యెప్పుడు సూర్యాకాంతం?'

'వారంరోజులలో. ఎఱుకలమ్మ వస్తుందిఅని చెప్పి ఉంచాను. సత్యవతీ, నీపాత్ర చాకచక్యంగా ధరించాలిసుమా.'

'అయ్యో, అలాగే. ఎంతకైనా తగుదువే సూర్యాకాంతం. మంచిగమ్మత్తే పన్నావు.'

౪

శ్రావణశుక్రవారం. ఇల్లలికి, ముగ్గులుపెట్టి, మహాలక్ష్మిపీటను శృంగారించి, పిండివంటల్తోసహా మహాలక్ష్మికి నైవేద్యం సమర్పించింది పెద్దమ్మాయి. భోజనా లయినతర్వాత వంటిల్లు చక్కబెట్టి, వీధి చావడిలోకి వచ్చి నడుంవాల్చింది. క్షణంలో తెలివిలే కుండా నిద్రపోయింది. ముఖం మంచిముత్యాలతో నింపి నట్లుగా ముచ్చెమటలు పోసింది. ఎడపిల్లడు చన్నుకుడ వడానికని తల్లిప్రక్కలోకి వచ్చి, అల్లాగ్గానే నిద్ర పోయాడు. గాఢనిద్రలో ఉన్న పిల్లవాడు కళ్లువిప్పి, మళ్లీ మూసి, తల్లిప్రక్కలో చొరుచుకుని మరీ నిద్ర పోయాడు. పెద్దమ్మాయి కొంచెం కదలి పిల్లవాడిని మరింతదగ్గరగా తీసికొని చల్లగా వీస్తూఉన్న పిల్ల గాలికి ఆరీఆరని కురులు ముఖంమీద ముత్యాలతో ఆడుకుంటూంటేకూడా లేవలేదు. వాకిట్లో గణగణమని గంటలు మోగిస్తూ, పంటలక్ష్మియొక్క జయభేరీవిన్నం డోయి అన్నట్టు, పొలాల్నించి యెడ్లు దొడ్లల్లో పడు తున్నాయి. గోపాలం గడపెక్కాడు. భార్య యెదు రుగా రాలేదేమని సంకోచిస్తూ సావిట్లోకి వచ్చాడు. నిద్రాసుఖాన్ని అనుభవిస్తూఉన్న తల్లీపిల్లల్ని చూసాడు. తొలకరిలో గడ్డిపరకవలె ఆనందంపొందాడు. 'అమ్మా యీ' అని భార్యను పిలవబోయి, మళ్లీ ఊరుకొని వింటికి యెక్కుబెట్టిన బాణంలాగ నిలుచుండిపోయాడు. పెద్దమ్మాయి కొంచెం వత్తిగిలి 'పెద్దలా! పెద్దలా!' అని కలవరించింది. నిట్టూర్పువిడిచి భార్యచెంత కూర్చు

న్నాడు గోపాలం. కురులను సవరిస్తూ 'అమ్మడూ' అని భార్యను లేపాడు. 'ఎవరు వారు?' అని ఉలిక్కిపడి లేచి, పెద్దమ్మాయి భర్తను చూచి యేమో చెప్పబోయి, చెయ్యి పట్టుకుని, వాకిట్లో తులసికోటదగ్గరకు తీసుకు వచ్చింది.

"చెయ్యిపట్టుకుని, వాకిట్లో......తీసుకువచ్చింది."

'పాదుకల' అంది పెద్దమ్మాయి.

'ఏమికల?'

'ఘంటసేపటినుంచి పాదుకల ఒకటి నామనసులో పోరుచుకుకొని ఉంది. అంతా చెప్పలేను కాని......పెద్దల నమ్మ తెచ్చిందిట యెఱుకలమ్మ. ఆపెద్దల్ని కొని పసుపురాసి బొట్టుపెట్టానట. ఆవాళ రాత్రే దొంగలు పడ్డారట.........ఎంతోభయం వేసిందిసుమండీ! ఒళ్లు ఝల్లుమంటున్నాది.........'

'తర్వాత?'

'భయమేస్తున్నాది......పెద్దలు పెద్దపులులై పోయారట. గాండ్రుగాండ్రుమని అరచేటప్పటికి దొంగ లెక్కడవా ళ్లక్కడ పారిపోయారట'

'తర్వాత?'

'పిల్లలూ, నేనూ యేమైపోయామో అని ఊరంతా వెతుకుతారట మీరు.'

'తర్వాత?'

'కాని యెక్కడా కనిపించము...ఇంతట్లో తెల్లవారిపోతుందట...ఊరంతా వెతికి యింటికి వస్తారట...ఇంట్లో పిల్లల్ని, నన్నూ చూసి పరమానందం పొందుతారట.'

'తర్వాత?'

'ఇంతట్లో మెలకువొచ్చింది.'

'మరేం భయంలేదు అమ్మడూ' అని భార్యను ఊరడించాడు భర్త.

౫

సూర్యాకాంతం పదునెనిమిదివత్సరముల యువతి. తెనుగులో పాండిత్యం కొంత సంపాదించింది. తలిదండ్రులు విద్యాభిలాషులుకావడంవల్ల కూతుర్ని ఆంగ్లేయంలోకూడా పోర్లించారు. కాని ఆ అమ్మాయికి ఆంగ్లేయపుమక్కు లేమీ అంటలేదు. తెనుగుపుస్తకం అర్థంచేసుకోవడమంటే సూర్యాకాంతానికి మంచినీళ్లు తాగినట్టే. చిన్నప్పటినుంచీ పట్నవాసంలో పెరగడం చేత పల్లెటూరిప్రజలంటే వట్టి యెద్దుమొద్దుస్వరూపాలని ఆ అమ్మాయిఅభిప్రాయం. అత్తారిఊరు పట్నవాసమే కావాలనికూడా చిన్నప్పటినుంచీ భగవంతుడికి మ్రొక్కుతూఉండేది. కాని తానొకటితలిస్తే దైవమొకటి తలచాడు.

అగ్రహారపు ఆడవాళ్లంటే సూర్యాకాంతానికి పండుగ. ఎందుకు! వేళాకోళంచెయ్యడానికి. సరసం విరసంలోకి మారేది అప్పుడప్పుడు. మగాళ్లు మగాళ్లు కూడా జుత్తులుపట్టుకోవడం సంభవిస్తూఉండేది. ఉడుకున్నవాళ్లని ఉడికించడం మరీ సరదా సూర్యాకాంతానికి. గోపాలాన్ని తప్పించి పెద్దలఅగ్రహారంలో సుందర

స్వరూపుడు సూర్యాకాంతంభర్త ఒక్కడే. సత్యవతిభర్త చామనచాయగలవాడు.

ఒకనాడు అగ్రహారపు అమ్మలక్కలంతా సూర్యాకాంతంయింట్లో సభకావించారు. నవ్వుతూ, సూర్యాకాంతం అందర్లోనూ నిల్చుని, 'సత్యవతీ, గమ్మత్తు!' అంది. సత్యవతి అప్పుడే గుమ్మం యెక్కుతున్నది. ఆగినది.

'ఏమిటే చెప్పవూ?' అంది సత్యవతి.

'ఆగమ్మత్తు నీకు తెలుసునే.'

'అబ్బ, చెప్పవే!'

'నీకు వక్కర్తికే తెలుసునే. ఇంక యెవ్వరికీ తెలియదు.'

'మరింతేగా సూర్యాకాంతం, చెప్పమంటే!'

'చెప్పనా?'

'ఆ!'

'నీమొగుడు నల్లమసిబొగ్గు!'

సత్యవతికి ఎక్కడలేని కోపం వొచ్చింది. అంతరూ పకపకా నవ్వారు.

'నీమొగుడుమట్టుకు మసిబొగ్గుకాడేం?' అంది సత్యవతి.

ఊరుకోక, సూర్యాకాంతం 'నామొగుడు తెల్లసుద్దముక్క' అంది.

సత్యవతిఒళ్లు మండింది. రివ్వున యింటికి వెళ్లింది. సూర్యాకాంతంమీద కసితీర్చుకోవాలని అనుకుంది. మళ్లీ కొంచెం ఆలోచించుకొని, 'వేళాకోళాని కందిగాని......' అని మనసుఊరడించుకుంది. మళ్లీ కొంతసేపటికి తుపానులో పడవవలె మనసు చిందరవందరయింది. 'అందరిలో నామొగుణ్ని మసిబొగ్గంటుందా?' అని పళ్లు పటపటా కొరికింది. మొగుడికి ఫిర్యాదుచేద్దామని అనుకొంది. మొగుడేం చెయ్యగలడు? తన ఉడుకుమోత్తనానికి తనే ఏడ్చింది. వేడియెక్కిన శరీరం కన్నీళ్లకి కొంచెం చల్లబడింది. మరొక క్షణానికి యేమనుకొందోగాని ఏడ్పు మానివేసింది. సూర్యాకాంతంతో మంచిగా ఉంటే మొగుణ్ని మసిబొగ్గుచెయ్యదని శాంతంపొందింది. వైరంవల్ల లాభంలేదని విహితంగా ఉండాలని నిశ్చయించుకుంది.

ఈమో స్తరుగా పరిపరివిధాలుగా పోయిన మనస్సుని కొంతసేపటికి కట్టిపెట్టుకుంది.

అదిమొదలు సూర్యాకాంతానికి 'తందానతానా' పాట పాడుతూఉండేది. కొన్నాళ్లకి సూర్యాకాంతం, సత్యవతిమీదికి దాడివెడలడం మానుకుంది. 'సంయిఅంటే సంయి' అని ప్రతీపనిలోనూ ఇద్దరూ ఏకమయేవారు. ఇట్టిస్నేహం ప్రారంభించినతర్వాత వారిద్దరూ ముందుచెప్పినట్టు పాలంగట్టుమీద సభచేసినారు. ఎరుకలవాళ్లవేషం వేసికొని యీక్రిందివిధంగా పాటపాడుతూ గోపాలంయింటి పెరటిగుమ్మందగ్గర సంధ్యచీకటిలో పెద్దల్ని అమ్మడానికి నిశ్చయించుకున్నారు.

పెద్దలమ్మా పెద్దలూ
పెద్దపెద్దపెద్దలూ
పెద్దమ్మాయిపెద్దలూ
పెద్దగ్రహారప్పెద్దలు.

౬

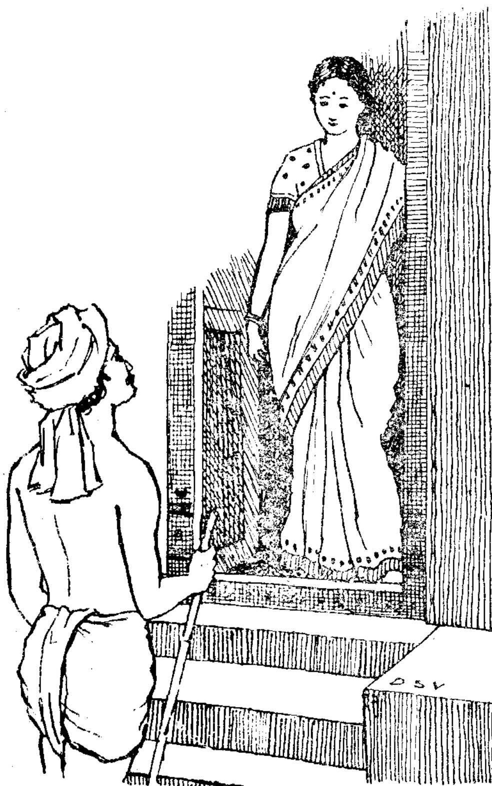
పిల్లలకి భోగిపళ్లు పోద్దామని సూర్యాకాంతాన్ని పేరంటానికి పిలవడానికి వెళ్లింది పెద్దమ్మాయి. ఊళ్లో కడయిల్లు కావడంవల్ల సూర్యాకాంతంయింటికి వెళ్లేసరికి కొంచెం పొద్దుపోయింది. సత్యవతికూడా అక్కడే ఉన్నది. పెద్దమ్మాయిని చూసి పకపకా నవ్వింది.

సూర్యా: 'నవ్వుతానేమిటే సత్యవతీ.' సత్యవతిని చాటుకు పిలిచింది, సూర్యాకాంతం. 'నవ్వుతావేం? పెద్దమ్మాయికి మనం చేసిన గమ్మత్తు తెలియదు' అని కసిరింది. పెద్దమ్మాయిదగ్గరకు వచ్చి, 'పెద్దలెలాగ ఉన్నారు వదినా? కులాసాగా ఉన్నారా?' అంది. సత్యవతికి నవ్వు ఆగటంలేదు. ప్రక్కగదిలోకి పోయి కడుపుబ్బ నవ్వుతున్నాది గద్దాయిస్తూ, సూర్యాకాంతం, 'ఇంకా చిన్నతనపు చేష్టలు పోలేదు నీకు

సత్యవతీ! ఇంటికి వచ్చిన పెద్దమనిషిని మర్యాద చెయ్యడంలేదుగదా, పైపెచ్చు నవ్వులాటకూడానా?' అని పెద్దమ్మాయివైపు తిరిగి, అతివినయంతో 'మాడు వదినా!' అంది.

'మరచిపోక రండేం. పెద్దల్ని కూడా చూడ్డురు గాని' అని కోకిలధ్వనిచేసి బొట్టుపెట్టి వెళ్లిపోయింది పెద్దమ్మాయి.

ఆయువతులు ముస్తాబై బయల్దేరుటకుపూర్వం, పాలికాపుని సబ్బుబిళ్ల తెమ్మని అగ్రహారపు అంగడికి పంపి, చీరల బీరువా తెరచి, ఏచీర సింగారించడం అని చర్చిస్తున్నారు. మీమాంస యెంతకీ తెగలేదు. గంటసేపయింది. కాని తీర్మానం కుదరలేదు. 'సందడిలో సడేమియ్యా' అన్నట్టు ప్రక్కగదిలో పెట్టె బద్దలగొడుతున్నట్టు చప్పుడు వినవచ్చింది. మరొకక్షణంలో వీధిలోనుంచి 'దొంగలు దొంగలు' అని కేకలు వినవచ్చాయి. ఇంకోక్షణానికి గోపాలంగారి పాలికాపువచ్చి 'సూర్యాకాంతంగోరూ, పెద్దమ్మాయిగారి పెద్దల్ని సూస్తారట......' అని పిలుస్తూఉండగా, నిప్పులు వెదలగ్రక్కుతూ, సూర్యాకాంతం వీధిగుమ్మంలోకి వచ్చి, 'ఏడిసినట్టే వుంది. పెద్దలూ లేదు, పేడబొమ్మలూ లేదు......'అని కసిరి, సుడిగాలివలె గదిలోకి వెళ్లింది. అక్కడ ఇనుపపెట్టె బద్దలగొట్టి ఉంది. వీధిగుమ్మంలో సబ్బుబిళ్లతోసహా వాలాడు పాలికాపు. సత్యవతి అప్పుడే ఇంటికి వేంచేస్తున్నాది.

"ఇంకోక్షణానికి గోపాలంగారి......అని పిలుస్తూ"

౭

రాత్రి రెండఝాముల వేళ. పిల్లలూ, పెద్దలూ గాఢనిద్రలో ఉన్నారు. పెద్దమ్మాయిపడకగదిలోని ఆముదపుదీపం భయంవేస్తున్నట్టు వణకడం ప్రారంభించింది. గదిగోడకూడ వణకింది. యజమానిని లేపవలెనని నేలకు ఒరిగి నేలమీద పడి 'దొంగలు' అని కేకవెయ్యడానికి ఊపిరిలేక మెల్లగా చప్పుడుచేసింది. గదిలో ప్రవేశించిన భయంకరరూపులను గాంచి ఆముదపుదీపము కనులుమూసుకుంది. గడ్డిమేటువద్ద ఎద్దులు నిలువబడి దెబ్బలుతిన్నవానివలె అఱచినవి. ఇద్దఱు దొంగలు ఆనిశీథపు సమయంలో పెద్దమ్మాయిపడకగది చొచ్చారు. ఇల్లూ వాకిలీ యేకటాకీగా రాత్రిపూట సముద్రంమోస్తరుగా ఉంది. ఆఅంధకారపు సముద్రంలో చంద్రబింబమువలె ప్రకాశిస్తున్నది పెద్దమ్మాయి ముఖము. చెవులకు ఉన్న దుద్దులు నక్షత్రములను తోపించుచున్నవి. ప్రక్కలోని యెడపిల్లడు పాలకోసం కాబోలు, 'అమ్మా!' అని నోరు విప్పాడు. దొంగలకి జాలివేసింది. కాని హృదయం రాయిచేసుకున్నారు. పెద్దమ్మాయిమంచంజగ్గరగా వచ్చారు. అక్కడనుంచి పదడుగులు వేసి భర్తఉన్న మంచం సమీపించారు. ఇటూ అటూ ఒత్తిగిల్తూఉన్న గోపాలాన్ని చూసారు. మరిపదడుగులువేసి భోషాణపెట్టె ఉన్న గదిలో ప్రవేశించారు. ఇవతలికి వచ్చారు. లోపలికి వెళ్లారు. భోషాణం భళ్లున పగులగొట్టారు.

గోపాలానికి మెలకువవచ్చింది. దీపం వెలిగించాడు. దొంగలు తలుపు బిడాయించుకొన్నారు. బ్రహ్మాండమైన కాగడా వెలిగించి దానివెలుతురులో భోషాణపు అంతరాళంలో ఉన్న నగలపెట్టె తీసారు. గోపాలం వీథిలోకి పరుగెత్తాడు. 'దొంగలబ్బో, దొంగలు' అని గొంతెత్తి అరిచాడు. చీమచిటుక్కుమంటే వినిపించేటంత నిశ్శబ్దంగా ఉంది అగ్రహారం. చెవిదగ్గర [illegible]ట మ్రోగించినట్లు, దొంగల చెవులలో 'దొంగలు' అన్న ముక్క ప్రతిధ్వనించింది. దొంగలలో ఒకడు పెరటిగుమ్మంలోకి పరుగెత్తాడు. పెద్దమ్మాయికి మెలకువ వచ్చింది. తలుపులు బార్లా తీసిఉన్నాయి. మంచంమీద గోపాలం కనిపించడం లేదు. దొంగలు పడ్డారనుకుంది. నగలమాట ఆమెమనసుకి తట్టలేదు. పెద్ద వడ్లతట్ట తీసింది. నిద్రపోతూఉన్న చంటికుంకని ప్రక్కతో లేవనెత్తి వడ్లతట్టలో ఉంచింది. నిచ్చెన వేసుకుని అటక యెక్కింది. ఊరగాయలకుండలకు మూలగా తట్టను భద్రపరిచింది. గబగబా మహాలక్ష్మి గదిలోకి వెళ్లి, పెద్దల్ని రెండుచేతులతో తీసుకున్నది. 'పెద్దలారా, ఇంటిమర్యాద కాపాడండి. కుమారుని కాపాడండి. భర్త చల్లగా ఉండాలి' అనుకుంటూ అటక యెక్కింది. గదిలో సందడి విన్నారు దొంగలు. వారిచెవులు నిక్కపొడిచికొనిఉన్నవి. తలుపు తీసుకుని నగలపెట్టెతోసహా అటకకిందికి వచ్చాడు ఒకదొంగ. గదిమూలలు నాలుగూ కలియబారా చూచాడు. పెద్దమ్మాయిచేతిలో పెద్దలు వొణికిపోతున్నారు. ఆవొణుకుతో దొంగవాని నెత్తిపై పడ్డారు. దొంగ నిర్ఘాంతపోయి పెట్టె జారవిడిచాడు. ఇంతట్లో వీథిగుమ్మంలో దుడ్డుగఱ్ఱల చప్పుడు వినపడింది. దొంగ దవుడుతీసి, 'పరుగెత్తరోయి బాబో' అంటూ సహాధ్యాయుడుకి పురికొల్పి ఇద్దరూ పెరటిగుమ్మంలోనుంచి పారిపోయారు.

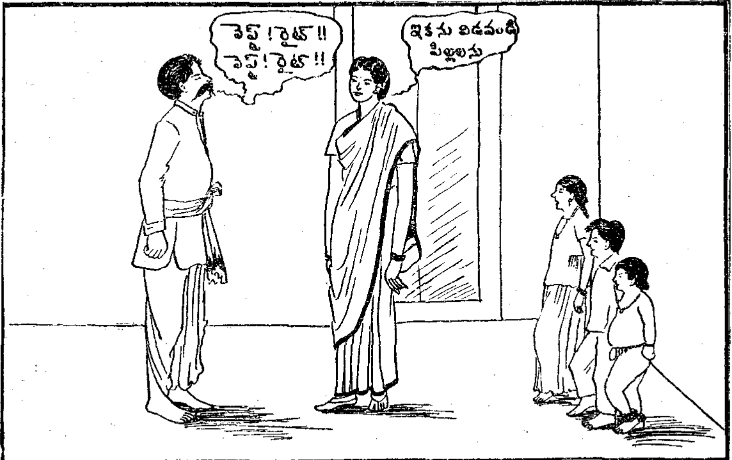
౮

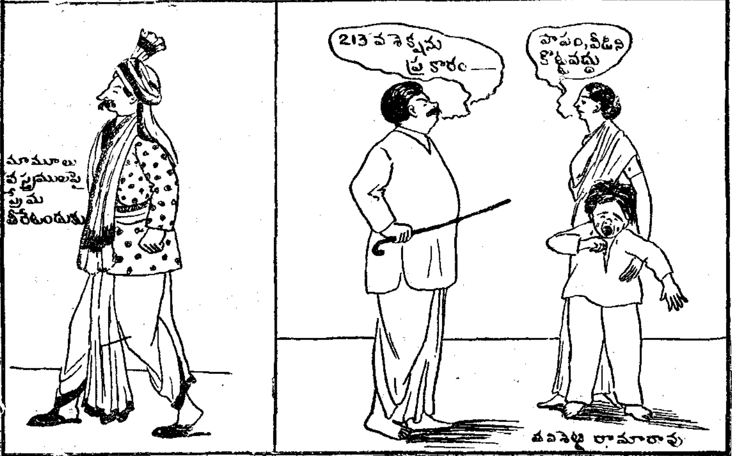
దొంగలు పడ్డప్పటినుంచీ సూర్యాకాంతంమనసు బాగులేదు. నాడు పట్టపగలు నగలుపోయిన రోజు ఆమె మరచిపోదామని ప్రయత్నించినా మరచిపోలేకుండా ఉంది. పూర్వప్రధోరణ, మునుపటి హాస్యం, ఆమెవదనంనుంచి తేనెటీగలు విడచిన తేనెపట్టులాగ మాయమయినవి. గోపాలంగారి యింటిలోకూడా దొంగలు పడ్డారన్న ముక్క విన్నది. "నూతనంగా కనుక్కన్న పిల్లకి బారసాల యెలా చేస్తున్నాదా? పెద్దమ్మాయికి విచారమైనా లేదా?" అని ఆమెమనసు సంకోచించినది. సాదాచీర కట్టుకుని సత్యవతిని వెంటబెట్టుకొని గోపాలంగారి యింటికి సాగింది. ఎంతోశోభతో పెద్దమ్మాయి కూతురుబారసాలవేడుకలో ఉన్నది. పేరంటాళ్లని చూడగానే ఆమెముఖం కలకలమని కలవమొగ్గవలె నవ్వింది. వారిని ఆహ్వానించింది. 'పెద్దమ్మని చూడండి' అని పుత్రికను రెండుచేతులతో తీసుకువచ్చి చూపించింది. తర్వాత 'నగలజాడ యేమైనా కనిపించినదా?' అన్నది. 'పోయిన సొమ్ము మనది కాదు' అన్నది సూర్యాకాంతం. సత్యవతిచెవిలో యేమో చెప్పి, 'వదినా...తప్పు క్షమించు...' అని. పెద్దల ముచ్చట పెద్దలయేరునుంచి, పెద్దల నమ్మినవరకూ పూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పింది. చిఱునగవు నవ్వింది పెద్దమ్మాయి పాలుత్రాగుతూ ఉన్న పుత్రికను వడిలో వేసుకుంది. ముద్దాడినది. 'కన్నతల్లీ, పెద్దమ్మా, ఇంటికి పెద్దదిక్కు నీవే' అని గద్గదస్వరంతో అన్నది.

గోపాలం వీథిగుమ్మం యెక్కాడు. యువతీమణులు లేచి నిలవపడ్డారు. సెలవుతీసికొని సూర్యాకాంతం, సత్యవతి గృహోన్ముఖు లయినారు.

సెలవుదినములలో, పోలీసువారు

(నా యూహాప్రపంచమున)

చెన్నరాజధానియందు ౧౯౩౨-వ సంవత్సరము జనవరి ప్రారంభము మొదలు మార్చి తుదివరకు గల మూడునెలల కాలమున ముద్రితములయి ప్రకటితములయిన

ఆంధ్ర గ్రంథముల పట్టిక*

ఆరోగ్యశాస్త్రము

ఆరోగ్యము—కె. యస్. కన్నికేశ్వరఅయ్యర్

పిల్లల ఆరోగ్యమార్గము—టి. వి. గణేశన్, పి. పద్మనాభపిళ్ళై

కథలు—ఐతిహాసికములు, పౌరాణికములు

పాండవ అజ్ఞాతవాసము—యన్. చలపతిరావు

పాండవవనవాసము—యన్. చలపతిరావు

పాండవారణ్యవాసము—పి. పిచ్చయశాస్త్రి

పురాణనీతికథలు భా. ౧—యం. రాధాకృష్ణమూర్తి

ప్రవృద్ధపాండవము—వి. శ్రీరాములురెడ్డి

భారతేతిహాసములు, భా. ౨—ఓ. తులశమ్మ

[illegible]ష్ట్రకుడు—కె. నరసింహాచార్యులు

శ్రీకృష్ణుడు—పి. శ్రీరాములు రెడ్డి

సుమతీదేవిచరిత్ర—వి. వెంకటసుబ్బయ్య

—కల్పితములు

చంద్రాపీడుడు—కె. నరసింహాచార్యులు

ప్రతిబింబములు—యం. నరసింహశాస్త్రి

మంచిచీమ—బి. టి. నరసింహాచార్యులు

శ్రీకలభాషిణీ చరిత్రము—కె. నరసింహాచార్యులు

కల్పము

క్షీరాబ్ధి ద్వాదశీవ్రతము—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

గణితశాస్త్రము

నూతనబాలగణితము—సి. వి. కృష్ణమూర్తిఅయ్యర్

శ్రీకృష్ణజంత్రి—డి. శ్రీకృష్ణమూర్తి

గేయములు

ఆరోగ్యనగర సంకీర్తనము—పి. రామచంద్రరావు

ఋణప్రాప్తి నిరాకరణభక్తిచింతామణి—ఏ. నరసింహదాసు

కపిలవాయి రామనాథశాస్త్రిగారు పాడినపాటలు, భా. ౧-౩—(ప్ర) కె. వరదరాజులుమొదలియారు, మదరాసు

కలికాల శృంగారపాటలు—ఏ. నరసింహదాస్

కలియుగ కలికాలవినోదబిందు—ఏ. నరసింహదాస్

ఖద్దరుపాటలు, భా. ౧, ౨—(ప్ర) కె. చెల్లప్పమొదలి, మదరాసు

గోపికామానసోల్లాసము—ఆర్. రుక్మిణిఅమ్మాళ్

గ్రామఫోను ప్లేటు సంగీత రత్నాకరము—(ప్ర) సి. చిన్నయ్య, మదరాసు

గ్రామఫోనుపాటలున్ను పద్యములున్ను, భా. ౧,౨—(ప్ర) వై. సూర్యప్రకాశరావు, బెజవాడ

—(ప్ర) షేక్ మాలా, తెనాలి

గ్రామఫోను ప్లేట్లలో పాడబడిన ఆనందకీర్తనలు—(ప్ర) పి. పుల్లయ్య, కడప

జవీర్ లాలుపాటలు—(ప్ర) కె. చెల్లప్పమొదలి, మదరాసు

తత్త్వజ్ఞానకీర్తనలు—అప్పలదాసు

నగరసంకీర్తనము—వి. వెంకటరత్నశర్మ

నూతన గ్రామఫోనుపాటలు—(ప్ర) భక్త అండ్ కో., చోడవరం

పాండురంగవిఠల్ భగవాన్ నామమును భజనకీర్తనలు—(ప్ర) టి. రామకృష్ణయ్య, చిలకలపూడి

* ఈ పట్టికయందుగల సంకేతపదముల వివరణము: అ.—అధ్యాయము. అను.—అనువాదము, అనువాదకులు. ప—పద్యము. ప్ర.—ప్రకాశకులు భా.—భాగము. వ.—వచనము. సం.—సంపాదకులు. సటీ—సటీకము.

భగవత్సింగుపాటలు—(ప్ర) కె. చెల్లప్ప మొదలి, మదరాసు

భారతజండా—కె. అప్పారావు

మోతీలాలుపాటలు—కె. చెల్లప్ప మొదలి, మదరాసు

రామాయణకీర్తనలు—ఏ. వెంకాయమ్మ

వాలివధ—టి. వీరరాఘవరెడ్డి

వేణుగోపాలస్వామిపరిణయము—జి. వెంకటసుబ్బయ్య

శుద్ధనిర్గుణతత్వకందార్థ దరువులు—కృష్ణదాసు భాగవతులు

శృంగార నవరసమంగళహారతులు—యన్. వెంకటమ్మ

శ్రీపాంకరంగ బృందావన సంకీర్తనలు—పి. నారాయణదాస్

శ్రీ సంగమేశ్వరస్వామి స్తోత్రగీతములు—(ప్ర) సాధన ముద్రణాలయాధికారి, అనంతపురము

శ్రీశైలమహిమము, పాట—జి. సుబ్బరామకవి

శ్రీ సీతాకల్యాణము—యన్. గ రెడ్డి

సంకీర్తనామృతము—వి. వెంకటరత్న శర్మ

సంగీతకీర్తనలు—(ప్ర). శారదా బుక్‌డిపో, ప్రొద్దుటూరు

స్వరాజ్యసోపానము—వి. వెంకటరంగాచారి

చరిత్రము

కృష్ణామండలచరిత్ర—యం. నరసింహరావు

బ్రహ్మదేశచరిత్రము, భా. ౧—కె. శ్రీరాములు

బ్రిటిష్‌చరిత్ర, భా. ౨—వి. రామయ్య

హిందూదేశచరిత్రము—వి. శ్రీనివాసరావు

చట్టము

క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ కోడ్—(ప్ర). వి. రామస్వామి శాస్త్రి అండ్ సన్స్, మదరాసు

మద్రాసులోకల్‌బోర్డులఆక్టు—జి. సేతుమాధవరావు, గుంటూరు

జీవితములు

ఉత్తమజీవితములు— బి. వీరనారాయణదేవ్

విశ్వామిత్రుడు—ఏ. పార్వతీశం

శ్రీమహనీయమండలి—యం. వెంకటకృష్ణమాచార్యులు

శ్రీ శివరామఋషి చరిత్రము—గోనుగుంట కోటయాచార్యులు

జ్యోతిషశాస్త్రము

కాలసాధన కౌముది—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

దండకములు

భాషీయదండకము—శి. నరసింహశాస్త్రి

భూలోకమాత యవతారము, దండకము—(ప్ర) సి. నారాయణరాజు, అలకనారాయణ పురము

నవలలు

అన్నపూర్ణ భా. ౧—(ప్ర). వి. పార్వతీశం, పిఠాపురము

ఉద్భ్రాంతస్వప్నము— (ప్ర). రామ అండ్‌కో, ఏలూరు

ఏకోదరులు—యం. నరసింహశాస్త్రి

కృష్ణవేణి—మున్నంగి...శర్మ

ప్రేమసుందరి, భా. ౧—హెచ్. దేవదానం

హేమగిరిదుర్గము—(అను) యన్. ఈశ్వరప్ప

నాటకములు

ఉత్తరరామచరితము—(అను) జయంతిరామయ్య

చంద్రికాపరిణయ నాటకము—శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రి

జూలియాను నాటకము—జి. బాలశౌరిరెడ్డి

నదీసుందరి—అబ్బూరి రామకృష్ణరావు

ప్రహ్లాద—భల్లారామరాజు

బభ్రువాహనచరిత్ర నాటకము—పూసపాటి రంగరాజు కవి

భజనసావిత్రి—మంచికంటి వెంకటేశ్వరరావు

విజయవిజయము—పప్పు సూర్యనారాయణ

వివాహవిచ్ఛేదము—మంచికంటి వెంకటేశ్వరరావు

వీరబ్రహ్మేంద్ర విలాసము—గోనుగుంట కోటయాచార్యులు

శివలీల—నిడమర్తి ఈశ్వరప్ప

శ్రీకృష్ణతులాభారము—డి. లక్ష్మీనరసింహం

శ్రీకృష్ణమనశ్శాంతము—మంచికంటివెంకటేశ్వరరావు

శ్రీకృష్ణశైశవము అను కంసవధ—యన్. బసివిరెడ్డి

సహకారవిజయము—మంగిపూడి వెంకటశర్మ

హనుమద్రామ సంగ్రామము—డి. లక్ష్మీనరసింహం

నిఘంటువు

హారావళి—పురుషోత్తమదేవ్

నీతి

నీతినిధి, భా. 3, ౪—పి. శ్రీరాములురెడ్డి

నీతిలత—కె. నరసింహాచార్యులు

సుజ్ఞానబోధిని, భా. ౪—పి శ్రీరాములురెడ్డి

హితోక్తి రత్నాకరము—వి. సత్యనారాయణశాస్త్రి

పరిశిష్టము

ఉపదేశామృతము, భా. ౧—(ప్ర). పి. ఆర్. దాస్, కాకినాడ

కవిత—డి. రామచంద్రరావు

కష్టజీవి—టి. రామనాథశర్మ

కళాపూర్ణోదయసారము—కె. సత్యనారాయణరావు

కాకినాడ పౌరులకు విన్నపము—డి. కృష్ణమూర్తి

కార్యనివేదిక—(ప్ర) ఆర్. వి. సేతురామశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

గుంటూరుమండల దేవాలయములు, అర్చకులు—డి. హెచ్. పి. రంగాచార్యులు

గృహసరస్వతి—పి. వెంకటస్వామి

జన్మభూమి—యం. విశ్వనాథం

జాతీయశిశు ఆరోగ్యవారము—(ప్ర) బి. సి. నై. నారాయణశర్మ, మసుసల

తొలకరి చినుకులు—(ప్ర) కవికుమారసమితి, అనంతపురము

నవరత్నములు—(ప్ర) కె. చెల్లప్పమొదలి, మదరాసు

నాగభూషణతత్త్వరత్నావళి—జె. నాగభూషణదాస్

నూతనపద్ధతి ఆంధ్రవాచకము, ఫారం ౪—ఏ. వి. నరసింహం

పాశ్చాత్యభావప్రపంచము—యం. వి. యస్. సుబ్బరావు

భారత కుటుంబపుగొడుగు—(ప్ర) భారత్ ఇన్సూరెన్స్ కంపెనిలిమిటెడ్, మదరాసు

భృగుసంతతి—భ. వెంకటస్వామి

బ్రహ్మాండార్పణ—చ. వీరమాంబ

మన్మథసామ్రాజ్యము—యం. లక్ష్మీనరసింహశాస్త్రి

మహిమపంచాశతి—(ప్ర) వెంకటరాం అండ్ కో, ఏలూరు

మానసప్రశ్నచింతామణి భా. ౧,౨—(ప్ర) సి. లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి, మచిలీపట్టణము

మోటారుమాన్యాలు—పి. పట్టాభిసీతారామయ్య

యాత్రాస్థలములు—(ప్ర) పూర్ణయాత్రా స్పెషల్ ట్రైన్ సర్వీస్ కంపెని, విశాఖపట్టణము

రెండవ స్వదేశీ ప్రదర్శనము సెం. ౨-౬—, (ప్ర) యువర్ పబ్లిషింగ్ బీరో—విశాఖపట్టణము

వాణీవాచకము, తరగతి, ౧—జె. సర్వభద్రం, యం. వెంకటశాస్త్రి, చింతాదీక్షితులు

వానిల్లవాచకపుస్తకము, తరగతి, ౮—జె. గంగన్న

విజయవాచకము, తరగతి, ౧-౫— జి. నరసింగరావు, పి. నరసింగరావు, పి. శ్రీరాములురెడ్డి

విజ్ఞానవాచకము, తరగతి, ౨,3—ఏ. శంకరరావు, డి. సోమలింగాచార్యులు, బి. సుబ్బరాయుడు

విభ్రమతరంగిణి—యన్. వీరరాజు

వివేకదర్పణము—పి. పాపరావు, యన్. రామలింగశాస్త్రి

వ్యాసావళి—డి. గోపాలకృష్ణరావు

శాశ్వతవారపంచాంగము—యన్. బలరామరాజు

శ్రీమోక్షమార్గదర్శిని—(ప్ర) చ. శ్రీరామరావు, చిత్రాడ

శ్రీరామమానసపూజ—యన్. కృష్ణానందం

శ్రీ శాలివాహనగాథాసప్తశతీసారము—(అను) ఆర్. అనంతకృష్ణశర్మ

సతీస్మృతి—వి. శేషాచార్యులు

సౌభ్రాత్రరాఘవము—పి. శ్రీరాములురెడ్డి

పాకశాస్త్రము

మర్బత్ పాకశాస్త్రము—తాడి బ్రహ్మానందరావువర్మ

పురాణము

అభినవభారతము, భా. ౧—యం. మాధవకవి
ధర్మఖండము భా. ౧,౨—ఐ. భవానీశకవి

ప్రకృతిశాస్త్రము

ప్రకృతి శాస్త్రవాచకము, తరగతి, ౨, ౪—వి. వరాహనరసింహం, టి సూర్యనారాయణమూర్తి

భూగోళశాస్త్రము

గుత్తితాలూకా భూగోళము—ఆర్. హెచ్. డి. ప్రసాదరావు
మానవ భూగోళశాస్త్రము భా. ౧, ౨—యం. సీతా రామారావు

మతము—హిందు

శ్రీరామావతారతత్వము భా. ౧—జె. శేషాద్రిశర్మ
హిందూమత సిద్ధాంతసారము— పి. వెంకటశాస్త్రి

—ఇతరములు

ఆంధ్రలూథరన్ క్రైస్తవపండుగ సంభాషణలు—వి. సి. మాసన్
కుటుంబారాధనలు— (ప్ర) ఆంధ్రయవాంజిలికల్ లూథరన్‌చర్చ్, గుంటూరు
క్రైస్తవభజనకీర్తనలు—యన్. సుబ్రహ్మణ్యం
జీవసుసందేశము—(ప్ర) ఆనందనికేతనము, చాగల్లు
ముండ్లకంచెలోని పరదీసు —వై. జి. బౌనెల్
రక్షణధ్వని—జేసుదాసుసింగ్
సువార్తపాట—జి. శామ్యూల్

మాహాత్మ్యము

మారికాపురి చెన్నకేశవస్వామి మాహాత్మ్యము—టి. కామాక్షమ్మ
శ్రీ తల్పగిరి మాహాత్మ్యము—కె. వెంకటరామానుజాచార్యులు

రాజకీయములు

బర్డోలీ విజయము—(అను) యం. జగన్నాథశాస్త్రి
ప్రభుత్వధనము—మనబీదతనము—జె. సి. కుమారప్ప

వేదాంతము

ఉపదేశసారము—రమణమహర్షి
ఓంకారమే ముక్తిమార్గమునకు అనుకూలము—(ప్ర) యన్. వరదరాజులుశెట్టి, మదరాసు
జ్ఞానామృత కందార్థములు—కి. వెంకటసుబ్బయ్య
జ్ఞానసింధువు—(ప్ర) వి. నీలాంబ అమ్మాళ్, మదరాసు
ద్వైతాద్వైత విచారము—(ప్ర) యన్. సుబ్రహ్మణ్య అయ్యర్, మదరాస్
శ్రీ భగవద్గీతామృతసారము—యం. తిమ్మయ్యశెట్టి
స్వానుభవానందబోధిని—శివయోగానందస్వామి

వైద్యశాస్త్రము

ఆయుర్వేదాంగకౌమార భృత్యము, భా. ౧—(ప్ర) ఆంధ్రవైద్యగ్రంథమాల, బెజవాడ
గోసాయిచిటికలు—కె. వెంకటరమణశర్మ
త్రిమతమూత్రపరీక్ష—డి. రహంతుల్ల బేగ్ సాహెబ్
బైరాగిచిటికలు—కె. వెంకటరమణశర్మ
రసరత్నసముచ్చయము—(ప్ర) సి. సత్యనారాయణ శాస్త్రి, నూజివీడు
సుఖరోగచికిత్సలు—డి. సోమలింగాచారి

వ్యాకరణశాస్త్రము

ఆంధ్రనిఘంటుచంద్రిక, భా. ౧, ౨—ఇ. భాష్యకాచార్యులు
చింతామణి విషయపరిశోధనము—వఝల చిన సీతారామస్వామిశాస్త్రి
త్రిలింగలక్షణము— డి. యగ్గన్న
శారదావ్యాకరణము—టి. రాజగోపాలరావు

శతకములు

చంద్రశేఖరశతకము—(ప్ర) రామ అండ్ కో, ఏలూరు
భద్రాద్రి సీతారామశతకము—ఏ. పిచ్చయ్యశర్మ

భోగి - తద్దె

శ్రీమతి కర్లపాలెము అనసూయాదేవి

భోగిపండుగ నేడు ముత్యాలతల్లి
వేగమే గోరింట పెట్టుకోవమ్మ.
అరుణ రేఖల మించు నరుణ రేఖలను
అరచేతులందున నందముగ దీర్చు.

శ్రీయక్షరం బర చేతులందునను
గోరింటయాకుతో కూర్చెదను నీకు
శ్రీప్రదుం డగుగాక శ్రీకరుడు మనకు.

అంగుళుల నెట్టని యుంగరాల్ దాల్చి
పాదాల గోరింట పారాణి బూసి
నీచెలులలో నెల్ల నీచేతులందె
ఎక్కువ పండెనని నిక్కగావలయు.

* * * *

ఉండ్రాలతద్దెయే ఇవ్వాళ
ఊగవే మాయమ్మ ఉయ్యాల
ఉయ్యాలలో నీవు ఊగకుంటేను
ముసలి మొగు డగు నీకు మురిపములతల్లి.

* * * *

తద్దెపండుగ నేడు ప్రొద్దాయెనమ్మ.

నిద్దురపీడిరా ముద్దులతల్లి
తెల్లవారకముందె మెల్లగా లేచి
చలిదియన్నము తిని చెలియలందఱికి
సొడ్డువేయగవలెసుమ్ము నీ విపుడు.

ఈకాలపు మేష్టర్లు

'ఒక మేష్టరు'

మేష్టరు అనే బిరుదుగలవాళ్లు అనేకమంది వున్నారు ఈకాలంలో—స్టేషను మేష్టరు, పోస్టు మేష్టరు, పేమాష్టరు, రింగు మేష్టరు......ఇల్లా అనేకమంది వున్నారు. గాని 'మేష్టరు' అంటే చిన్నప్పుడు ఓ, న, మాలు చెప్పిన బడిమేష్టరు అందరికి జ్ఞాపకం వస్తాడు. 'మేష్టా' 'మేష్టా' అంటూ దగ్గర కెళ్లీ వాళ్లమే. ఆ మేష్టడి సంగతెల్లా వుందో కొంచెం చూదాం మనం.

ఈ మేష్టరుకే చాలాకాలం క్రిందట అయ్యవారు, పంతులు, బడిపంతులు అని ఇంకా ఏవేవో మారుపేర్లుండేవి. ఇంగ్లీషు జ్ఞానం కొంచెం అబ్బేసరికి అవన్నియు వుస్కూలుమేష్టరు క్రింద మారేయి. మరీ చిన్నబళ్లలో కాకపోయినా కొంచెం పెద్దబడి అనిపించుకొనే ప్రతీబడిలోను యీ మేష్టర్లలో అనేకరకాలు ఏర్పడుతూవచ్చాయి ఈమధ్యను — హెడ్డుమేష్టరనీ, ఇంగ్లీషు మేష్టరనీ, తెలుగు మేష్టరనీ, లెక్కల మేష్టరనీ, హిష్టరీమేష్టరనీ, జాగ్రఫీమేష్టరనీ, సైన్సు మేష్టరనీ, డ్రాయింగు మేష్టరనీ, డ్రిల్లు మేష్టరనీన్నీ. ఇప్పటికి వీళ్లకి పేర్లభేదం తప్ప మరేమీ భేదం లేదని తేలింది. సర్వసమత్వం ఏర్పడ్డది. చెప్పేపాఠాలనిబట్టి ఒకొక్కప్పుడు ఒక మేష్టరుకే రెండు, మూడు పేర్లు కూడా కలుగుతూవుంటాయి.

ఈ మేష్టరు చెయ్యాలసినపని—ప్రతిదినం (శలవు రోజులలో తప్ప) టైముకు ఒకొక్కొక్కప్పుడు టైముకు కొన్ని నిముషాలు పూర్వమే బడికి చేరుకోవడమూ, సాయింత్రంవరకూ తన పాఠాలు, శలవుపుచ్చుకొన్న మేష్టర్ల పాఠాలు కుర్రవాళ్లకు తగురీతిని బోధనా పద్ధతులప్రకారం బోధజేసిరావటం. మేష్టరుకి ఇంకొక పని వుంది. ప్రతి మేష్టరుకి దూరదృష్టి వుండాలి. కొద్దోగొప్పో జ్యోతిషం తెలిసివుండాలి. ఎందుకంటే, మర్నాడు ఏపాఠం చెప్పబోతాడో అది చూచుకొని, అది ఎల్లా చెప్పబోతాడో దూరదృష్టివల్లో, దివ్యదృష్టివల్లో కనిపెట్టి ఒక పుస్తకము మీద వ్రాసివుంచుకోవాలి. ఈదూరదృష్టి అట్టే దూరంగా ప్రసరించకూడదు. మర్నాడువరకే. ఆ తరువాతరోజు ఏంజరగాలో ఆలోచించకూడదు. పుస్తకంమీద వ్రాయకూడదు. ఒకొక్కొక్కరోజు చొప్పునే వ్రాయాలి. కని, ఆదివారములలో బాలురు వ్రాసిన వ్యాసాలు వగైరా నోట్సుబుక్కులు తప్పులన్నీ సవరించి దిద్దాలి. ఇదిగాక ఎల్లప్పుడూ తన స్వీయ శక్తులా తన బడిని మంచిస్థితికి తీసుకురావడంకొరకై పాటుపడుతూ, ఇంగ్లీషుసామెతలో చెప్పినట్లు తాను బడికొరకే పుట్టినాననిన్నీ, బడికొరకే ప్రాణములు అర్పిస్తాననిన్నీ అనుకోవాలి. ఇట్లాంటి మేష్టరే మంచివాడుగా ఎంచబడుతాడు.

మేష్టరుకు పైఅధికారి హెడ్మాష్టరు. ఇది అందరకు తెలిసినదే. ఈయనగాక ఇంకాకొంతమంది వున్నారు. స్కూలును మానేజిచేసేఆయన ఒకడు. కొన్నిస్కూళ్లకు మ్యూనిసిపలుఛైర్మేను, కొన్నిటికి డిస్ట్రిక్టుబోర్డు ప్రెసిడెంటు, కొన్నిటికి కమిటీప్రెసిడెంటు, కొన్నిటికి జమీందారు, కొన్నిటికి ఒక వేల సంపన్నుడు......ఇట్లా వుంటారు. వీళ్లిద్దరు గాక ఏజిల్లాలో వుంటే ఆజిల్లావిద్యాశాఖాధికారి. వీళ్లు ముగ్గురు ముఖ్యంగా మేష్టరుకి పైని చెప్పిన గుణాలు వున్నాయా లేవా అని చూస్తూవుంటారు. వీరిలో ముఖ్యంగా ఈ గుణాలుకోసం చూచేవారు మొదటిఆయన, చివరాయన, వీరికి మేష్టరుయొక్క మరేసంగతి అక్కరలేదు. మేష్టర్లచేత పనిచేయించుకొనే పూచీ మొదటిఆయనది. గవర్నమెంటుచే నియమింపబడిన యీ చివరాయన విద్యాశాఖాధికారి, సంవత్సరాని కొకరోజు వచ్చి మేష్టర్లు ఎల్లా చెప్తున్నారో చూచి రిమార్కులు వ్రాస్తారు. గవర్నమెంటుకు, ఒకొక్కజిల్లాలో ఎన్నెన్ని

స్కూలు ప్లీన్సాయో, ఒక్కొక్కస్కూలులో ఎంతెంత మంది చదువుకుంటున్నారో తెలియపరుస్తూంటాడు ఈయన. ఆసంఖ్యలు కూడుకొని, ఆహా! విద్యాప్రచారము హెచ్చవుతోందిగదా అనుకొని పేపర్లలో 'గత సంవత్సరంకంటే ఈసంవత్సరం మొత్తంమీద ఇన్ని వేలమంది చదువుకొనేవాళ్లు హెచ్చున్నారు' అని ప్రచురిస్తారు. గవర్నమెంటు ప్రతీస్కూలుకు మామూలుగా వాళ్లకర్చులో సగం గ్రాంటు ఇస్తారు. ఏస్కూలు తక్కువగ్రాంటు అడుగుతూ ఎక్కువమంది పిల్లవాళ్లకి చదువుచెప్తుందో అది మంచి స్కూలు. ఏస్కూలుకు గ్రాంటు అసలే అక్కరలేదో అది అన్నిటికంటే మంచిది. గ్రాంటు ఎక్కువఅడిగితే అప్పుడు కోపంవచ్చి ఒకసారి లెక్కలు తనిఖీచేసి 'ఇంతసొమ్ము ఎందుకు ఖర్చుపెట్టుతున్నావు' అని అడుగుతుందిగాని లేకపోతే ఏమీ మాట్లాడదు గవర్నమెంటు. సొమ్మువూసే అక్కరలేదు. మేష్టరు ఒక్కొంటికి రోజుకు బేడా అర్ధణా ఇస్తున్నారో, అణారే ఇస్తున్నారో వూళ్లో కూలిపనిచేసుకొనే ఆడముండకంటే వీడు మంచిస్థితిలో వున్నాడో లేదో, నెల ౧-కి వాడికిచ్చే ౧౫ రాళ్లు వాడిపొట్టకే చాలకపోతే వాడి పెళ్లాంబిడ్డలకోసం ముష్టిఎత్తుకుందుకు వాడికిచ్చిన శెలవులు సరిపోతున్నాయో లేదో, ఏమీ అక్కరలేదు. పైపెచ్చు (తిండికి లేకపోయినా) వాడు తలపాగ పెట్టుకోకపోతే తప్పు, నోట్సు వ్రాయకపోతే తప్పు, స్కూలుకు ఆలస్యంఅయితే తప్పు. మేష్టర్లకి జీతాలివ్వకుండా పనిచేయించుకొని ఒకస్కూలు సాగిస్తే నిజంగా గవర్నమెంటుకు బ్రహ్మానందమైపోతుంది. విద్యాశాఖమినిస్టర్లు, విద్యాశాఖనిపుణులు కూర్చొని, 'నిర్బంధవిద్యావిధానం ఏర్పర్చుదాము; విద్యావిధానం తల్లక్రిందుచేదాము; ఎక్కువమంది పిల్లలకి చదువు వచ్చేలా చేద్దా'మని పెద్దప్లానులు వేసేవారేకాని 'యీ అయ్యవారు అడుక్కోకుండా వుండేలా చేస్తేనేగాని మనప్లానులు సాగటానికి వీలులేదు. ప్రతీమేష్టరుకు ఇంత తక్కువ జీతం వుండకూడదు. ఇంట్లోవున్నవాళ్లంతా ఎద్దులచేత పనిచేయించుకుంటే మేతసంగతి చూసేవాడొద్దా?' అని ఒక్కరూ ఆలోచించడం లేదు. ఈ ఎద్దులుకి మేతపెట్టేవాడొకడు; పనిచేయించుకొనేవాడొకడు; వాడిసంగతి వీడికక్కరలేదు. వీడిసంగతి వాడికక్కరలేదు. ఎంతతక్కువ మేతమీద బ్రతకగలవో యీఎద్దులు చూతామని వాడు, ఎంతహెచ్చుపని చేయించుకోవచ్చునో అని వీడు-ఇట్లా వుంది వీళ్లపని.

ఇట్లా వుండడంవల్లనూ, వందలకొద్దీ బి. ఏ. లు తయారవుతూ నిరుద్యోగం ప్రబలుతూన్నరోజులయి వుండుటవల్లనూ స్కూళ్ల మేనేజర్లు మేష్టర్లకు బేరాలు బాగా సాగిస్తున్నారు. వాళ్లధర్మమా అని గవర్నమెంటు కుర్రాళ్లు బడికి కట్టే జీతాలు తగ్గించకుండా ఆ రు. ౨-౧౨-౦, ౫-౮-౦ వుంచడంవల్ల రాబడి ఏమీ తగ్గడంలేదు స్కూళ్లవల్ల. ఇంక ఖర్చుమాటా, ఎవరు తక్కువకు వస్తే వాళ్లనే వేసుకోవడం. మిగిలిన డబ్బు అనేకవిధాలుగా ఉపయోగించడం. మళ్లీ సంవత్సరం ఇంకాతక్కువకు ఇంకోమేష్టరు వస్తానంటే, కనికారంలేకుండా వీడిని అవతలకి పంపడమే పద్ధతి. ఇతరవ్యాపారాలల్లోవలె గాకుండా ఈ వ్యాపారంలో experience హెచ్చయినకొద్దీ మేష్టరు చెడిపోతాడు. ఏళ్లు వెళ్లినకొద్దీ పట్టుదల తగ్గిపోతుంది. energetic గా పనిచెయ్యలేడు. పిల్లలు అల్లరి చేస్తుంటారు. కాబట్టి ౫ ఏళ్లు దాటగానే సాగనంపడమే మంచిదని మేనేజర్ల వూహ. అట్లా చెయ్యడంవల్ల స్కూలు బాగుపడడమేకాక, సొమ్ములాభంకూడాను. మళ్లీ ౧౦టి రూపాయలమీద మంచిమేష్టరు వస్తుంటాడు. ఇట్లాంటి అవస్థలో మేష్టరుకి స్కూలుమీద ఎంతప్రేమ వుంటుందో ఆలోచించండి. విద్యాభివృద్ధి చేద్దామంటే మేష్టరుయొక్క status ను బాగుచేస్తేనేగాని లాభం లేదు. ఎన్నాళ్లనుంచి విద్యాభివృద్ధిప్రయత్నాలు చేస్తున్నారో అందరికి తెలుసును. ఇప్పటి ౧౦% మాత్రమే విద్య నేర్చినవారున్నారన్నమాటకూడ తెలిసేయుండవచ్చును. మేష్టర్ల స్థితి బాగుచేసి, వాళ్లింక ముష్టికి బయలుదేరక్కరలేదని అభయం ఇస్తే ఈవిషయంలో వాళ్లే కృషిచేసి మంచి result వచ్చేలా చేస్తారు.

గవర్నమెంటువారు బడిపిల్లలు స్కూళ్లకు చెల్లించే జీతములు నిర్ణయముచేసి యుంచినట్లే, మేష్టర్ల జీతాలుకూడా నిర్ణయముచేసి, ఇతరవర్తకాలవలె బడి పెట్టుకోవడముకూడా ఒకవర్తకము కాకుండా కాపాడి నప్పుడే తప్పక వారనుకొనినట్లు విద్యాప్రచారము కాగలదు. ప్రస్తుతము నడపబడుచున్న విద్యావిధానము బాగులేదని, ఏటేట syllabus subjects మార్పు చెయ్యాలని ప్రయత్నించేసేకన్న యీ మేష్టర్లస్థితి ఎప్పుడైతే బాగుచేస్తారో అప్పుడే అవలీలగా విద్యాప్రబోధము అన్నిరీతులా వృద్ధిపొందగలదు.

కృష్ణమ్మ

మంగిపూడి వేంకటశర్మ

కృష్ణమ్మ కృష్ణమ్మ ఏమికృష్ణమ్మ
నందదంపతుల పుణ్యాల కృష్ణమ్మ
గోవులను కాసేటి గొల్లకృష్ణమ్మ
పాలుపెరుగులు త్రాగు బాలకృష్ణమ్మ
వెన్నమీగడ మెక్కు చిన్నకృష్ణమ్మ
దొంగపనులను చేయు ధూర్తకృష్ణమ్మ
గొల్లపిల్లల గూడు నల్లకృష్ణమ్మ
పొన్నగున్నల నెక్కు మిన్నకృష్ణమ్మ
కోక లెత్తుకపోవు కొంటెకృష్ణమ్మ
పాముపడగల నాడు రామకృష్ణమ్మ
తాయెతుల్ దాల్చు అందాలకృష్ణమ్మ
మద్దికాయలు దాల్చు ముద్దుకృష్ణమ్మ
గజ్జెలందెలు మొరయు బొజ్జకృష్ణమ్మ
వేణుగానము చేయు గాణకృష్ణమ్మ
ముక్కుముత్యము మొరయు ముగ్ధకృష్ణమ్మ
నమిలిపించాల చిన్నారికృష్ణమ్మ
గోవర్ధనం బెత్తు గొప్పకృష్ణమ్మ
చుట్టుకైదువు బట్టు దిట్టకృష్ణమ్మ
చదువుసాముల నేర్చు జాణకృష్ణమ్మ
జెట్టీలగెల్చు జగజెట్టికృష్ణమ్మ
రాసకేళిని దేలు రసికకృష్ణమ్మ
గోలోకధామ శ్రీలోలకృష్ణమ్మ
బృందావిహారి గోవిందకృష్ణమ్మ
రాధావినోది యదునాథకృష్ణమ్మ
చిందులను త్రొక్కు ఆనందకృష్ణమ్మ
బిరుసువైరుల ద్రుంచు బిరుదుకృష్ణమ్మ
సింగార మొలికించు చిరుతకృష్ణమ్మ
నరుని నెచ్చెలిమైన వరుడు కృష్ణమ్మ
నారాయణుండైన నరుడు కృష్ణమ్మ
వేదాంతసీమలో వెలుగు కృష్ణమ్మ
దాసులకు సిరులిచ్చు దాత కృష్ణమ్మ
తప్పులను మరచు మాతండ్రి కృష్ణమ్మ
మాపాల దయజూపు మంచికృష్ణమ్మ.

విశాఖపట్నం హార్బరు

యస్. నరసింహారావు

114

విశాఖపట్టణము స్టేషనుకు ఎదురుగా నున్న చిన్నగుట్ట నొకదానిని హార్బరువారు త్రవ్వు

౧. హార్బరు త్రవ్వునప్పుడు దొరకిన శిలావిగ్రహము

చుండగా సుమారు నాల్గుఅడుగులు ఎత్తుగలిగిన శిలావిగ్రహము ఒకటి దొరికినది. ఆవిగ్రహమును కొందరు భక్తులు, అధికారుల ఉత్తరవుపొంది ఇసుకకొండపై నున్న శ్రీ సత్యనారాయణదేవాలయమువద్ద చేర్చిరి. దీనిని అనుభవజ్ఞులు పరీక్షించినచో విశాఖపట్టణము పురాతనపట్టణములలో నొకటిగా తేలునేమో అని తోచుచున్నది. ప్రస్తుతము ప్రాశ్చాత్యులు ఈదేశమునకు వచ్చినప్పటినుండి ఈపట్టణముయొక్క చరిత్ర తెలియుచున్నది.

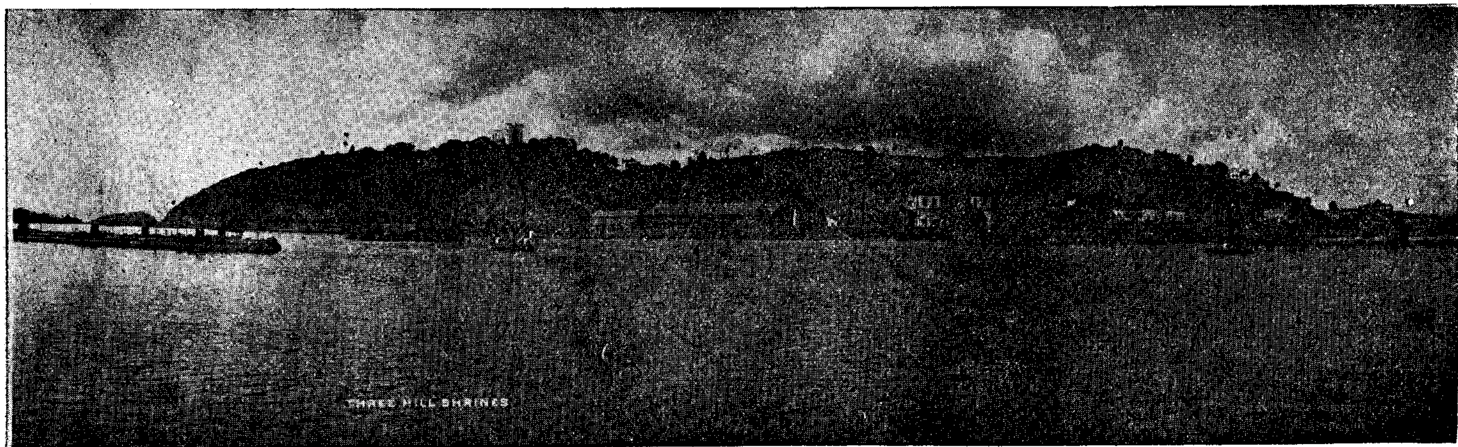
విశాఖపట్టణము చిరకాలమునుండి రేవుస్థలములలో నొకటిగా ఎంచబడుచుండెను. హిందూదేశమునుండి యూరపుదేశమునకు నూలుబట్టలు ఎగుమతి అగురోజులలో ఈరేవునుండి చలువచేయబడినవియును, లేతగులాబీరంగు గలిగినవియును ఎగుమతి అగుచుండెడివి. నేటికిని 'చలవలు' అనబడు విశాలమగు పచ్చికబయళ్లు — చలవబట్టలు ఆరవేయబడెడివి — యూరపియను క్లబ్బువారిచే గోల్ఫుఆటకు ఉపయోగించబడుచున్నవి. నవాబుపేట, కొప్పులపాలెం అను మైలున్నరదూరములో నున్నస్థలములు శ్రీ విజయనగరము జమీందారులచే రంగులువేయుటకు ఇనాంభూములుగా ఇవ్వబడియుండెను. వాటిని ఇటీవల హార్బరువారు తీసుకొనిరి. ఆస్థలములలో విరివిగా చిత్రీవేళ్ల మొక్కలు ఇప్పటికిని అచ్చటచ్చట కనబడుచున్నవి. ఆవేళ్లతో చక్కని లేతగులాబీరంగు నూలుబట్టలకు వేయుచుండెడివారు.

క్రీస్తుశకము ౧౭౫౮ సం. లో ఈస్టు ఇండియా కంపెనీవారిచే విశాఖపట్టణము హార్బరుకట్టుటకు తగిన స్థలముగా నిర్ణయించబడెను. అప్పటికి తెరచాపలసహాయముచే సముద్రప్రయాణముచేయు ఓడలు విశాఖపట్టణము రేవునకు, అనగా ఏరాడదర్గా అను రెండుకొండల నడుమనున్న ఉప్పుటేరులోనికి వచ్చి సరకు ఎగుమతి, దిగుమతి చేయుచుండెడివి. ఆకాలమున హిందువులు, మహమ్మదీయులు ఓడవ్యాపారములు విరివిగా చేయుచుండిరి. వారి సొంతఓడలు దూరముననున్న రేవుస్థలములకుకూడ వెళ్లుచుండెడివి. ఉప్పుటేరు సముద్రము కలియుదగ్గర (బారు) మేటవేయుటచే ఓడలు లోనికి రాక సముద్రములోనే నిలువవలసివచ్చెను. అప్పటినుండి రెండున్నరటన్నులబరువు మోయుపడవలమీద సరుకు ఓడలదగ్గరకు పంపబడుచుండెను.

౧౮౯౭ సం. లో గవర్నమెంటువారు ఈస్టుకోస్టురయిల్వేవేయునప్పుడు విశాఖపట్టణములో హార్బరు

౨. ఉప్పుటేరు సముద్రము కలయుచోటు, యేరాడదర్గా కొండలు

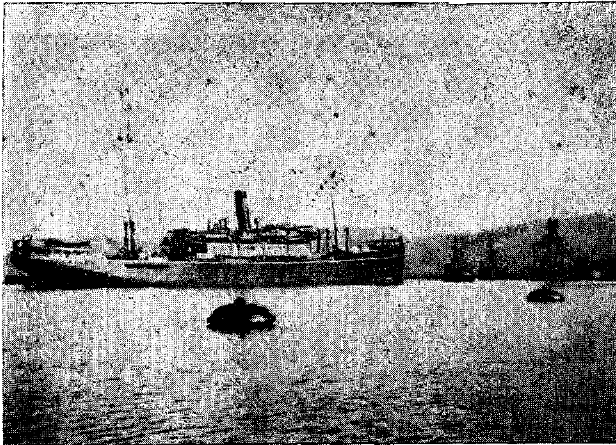
3. రాసుకొండనడుమనున్న కనుమ

కట్టుటవిషయమై ఆలోచించిరి. అప్పుడు తోరోవుడ్, మెకంజీ మొదలగు ప్రముఖులు విశాఖపట్టణములో చెన్నపట్టణములోవలె సముద్రములోనికి హార్బరు కట్టుట మేలని సలహా నిచ్చిరి. ఆసలహానను సరించియే ఈస్టుకోస్టురయిల్వేవారు రాసుకొండకు కనుమచేసి ఉప్పుటేరుసమీపమున వార్ఫు (Wharf) స్టేషను కట్టిరి. ౧౯౧౮ సం. లో వాల్తేరుస్టేషను బెంగాలు నాగపూరు రయిల్వేకంపెనీవారి స్వాధీనమునకు వచ్చెను. అప్పుడు వారు విశాఖపట్టణమున హార్బరు కట్టుటకయి శాస్త్రజ్ఞులచే పరీక్షచేయించుటకు గవర్నమెంటువారి అనుమతిని బడసిరి. వారు ఇంగ్లాండునుండి అనుభవజ్ఞులగు ఇంజనీర్లను రప్పించిరి. వారు ఉప్పుటేరు త్రవ్వి భూమధ్యమున హార్బరు కట్టుటకు వీలుగా నున్నదని సలహా నిచ్చిరి. ౧౯౨౫ సం. లెజిస్లేటివ్ ఎసంబ్లీవారు రెండున్నరకోట్ల రూపాయలు వెచ్చించి హార్బరు కట్టుటకు అనుజ్ఞ ఇచ్చిరి. అప్పుడే విజయనగరమునుండి రాయపూరునకు ఇనుపదారి వేయుటకు ఆజ్ఞ కాబడెను. ఈమార్గమున మధ్యహిందూదేశము సముద్రమునకు సుమారు మూడువందలమైళ్లదూరముననున్నది. అందు మూలమున వ్యాపారమునకు ఎక్కువ ఉపయోగకరముగ ఈ ఇనుపదారి పనికివచ్చును. ౧౯3౦ సం. హార్బరు క్వేవాలు (Quay Wall అనగా సామానులు ఎగుమతి దిగుమతులకు ఉపచరించునట్టి కట్టడము. దీనికి ఒకప్రక్క ఓడలు గట్టునకు అంటి నిలువగా సామానులు ఎగుమతికి వీలుఅగునట్లు వీలుగా నుండు చపటాగోడ) పూర్తిఅయి అందు పెద్దగిడ్డంగులు కట్టిరి. అప్పటినుండి అక్కడనుంచి సముద్రములోనికి పోవుపడవలమీద సరుకులు వేయుచుండిరి. సరుకు త్వరగా రవాణా అగుటకు ౨౦ టన్నులు మోయు కాకినాడపడవలమీద సరుకు నింపి, అటువంటివి నాల్గుఅయిదుపడవలను కలిపి ఒక స్టీమటగ్ (Steam tug) సముద్రములో నున్న ఓడల వద్దకు ఈడ్చుకొని పోవుచుండెను. ౧౯33 సం. అక్టోబరు ౭-వ తేదీనుండి ఈ పడవల అవసరము లేకయే స్టీమరులు హార్బరులోనికి వచ్చి క్వేవాలుప్రక్క నిలిచి సరుకు ఎక్కించుకొనుట, దిగుమతిచేయుట జరుపుచున్నవి. ఆవిధమున మొదటి హార్బరులోనికివచ్చినస్టీమరు స్కిండియా స్టీము నావిగేషను కంపెనీవారి 'జలదుర్గ' అను రంగూను ప్యాసింజరుస్టీమరు. ౧౯౨౫-వ సంవత్సరమున లెజిస్లేటివ్ అసెంబ్లీవారి ఆజ్ఞ అవుటతోడనే బెంగాలు నాగపూరు రయిల్వేవారు సుమారు పదిచదరపుమైళ్ల భూమిని ప్రజలనుండి తగుపరిహార మిచ్చి పుచ్చుకొనిరి. ఇట్లు తీసుకొన్నస్థలములు లోవతోటయందు దక్షిణభాగమున అనకాపల్లికి వెళ్లురోడ్డు ఇరుప్రక్కలను, కరాసా ఉప్పుగల్లీ అంతయు, కొప్పులపాలెం నవాబుపేటలో కొంతభాగము, వైజాగ్ మిల్సు, కమ్మర్షియల్ కార్పరేషన్‌వారి సారాయి తయారుచేయు ఫ్యాక్టరీ, జ్ఞానపురం దక్షిణసరిహద్దు నంటి విశాఖపట్టణంపోవు ఇనుపదారివరకు, అచ్చటనుండి, ఫోర్టు ఆఫీసువరకును ఆక్రమించిఉన్నారు. ఈవైశాల్యముమధ్యనున్న హిందూదేవాలయమును, కన్యమరియమ్మ క్రైస్తవాలయమును ట్రస్టీలక్రిందనే విడిచిపెట్టబడినవి. ఈస్థలము హార్బరు కట్టుటకు మిగుల ఇమ్ముగుస్థానమున ఉన్నది. మూడుప్రక్కల కొండలును, ఒకప్రక్కను సముద్రమునుండి నడిమి ప్రదేశము త్రవ్వుటకు వీలుగా ఇసుకతో కలసి ఉన్నది.

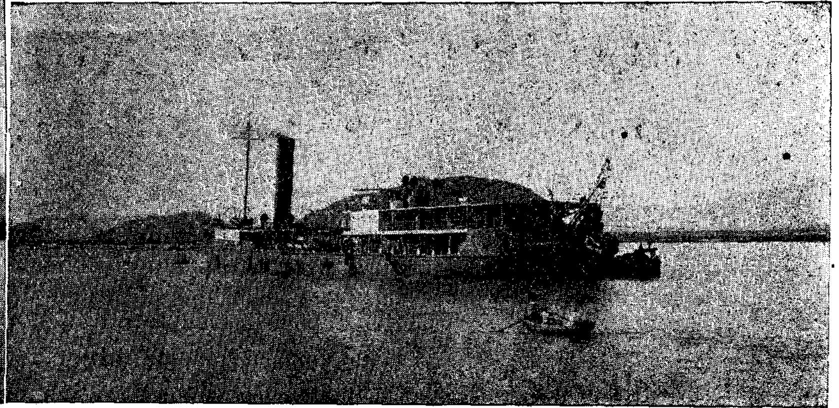
౧౯౨౫-వ సంవత్సరముననే "విశాఖపట్టణం" అను పేరుగల త్రవ్వుఓడ (Dreadger) ఉప్పుటేరునకు తేబడినది. అప్పటినుండి త్రవ్వుట ప్రారంభమాయెను. ఈఓడ ఎగబీల్చు (Suction) విధానమున కట్టబడి వున్నది. ఇది సుమారు వెయ్యిమొదలు పదిహేనువందల టన్నులవరకు ఇసుకను, రాళ్లను ఒకగంటలో తోడగలదు. అటులు త్రవ్వి చేదిన ఇసుకను, రాళ్లను పెద్ద గొట్టములద్వారా ఒడ్డునకు త్రోసివేయును. అట్లు అవసరము లేనియెడల పెద్దతొట్టిపడవకు నింపి కావలసిన చోటికి తీసుకొనిపోయి యిసుకను, రాళ్లను పారవేయును. ఇసుక, విడిరాళ్లు కాక పెద్దపణుకులు ఉన్నచోట "వాల్తేరు" అను త్రవ్వుఓడ ఉపయోగించుచున్నారు. ఈఓడయందు ఆరుటన్నుల బరువుగలిగి నిక్కెల్ ఉక్కుతో చేయబడిన మొనగల గునపము, దానిని ఆరుఅడుగులు మీదికి ఎత్తి విడుచుటకు తగినపరికరములు

౮. క్వేవాలుదృశ్యము.

గిడ్డంగులు స్టీముటగ్గు కాకినాడ పడవలు

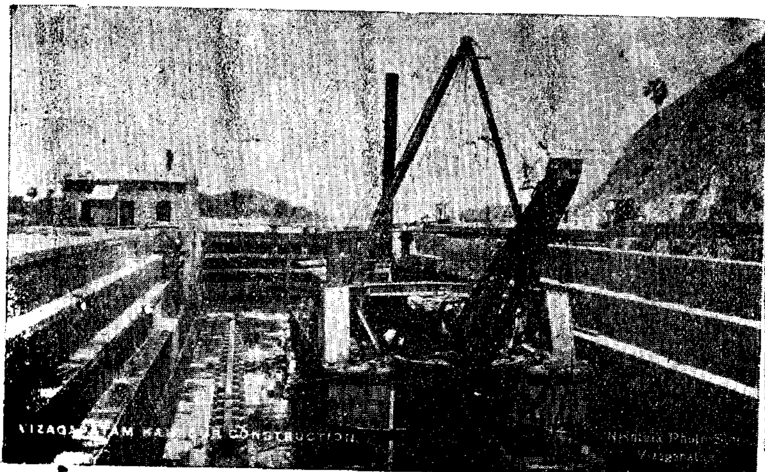

౫. మొదటిఓడజలదుర్గ క్వేవాలుదరిచేరుట

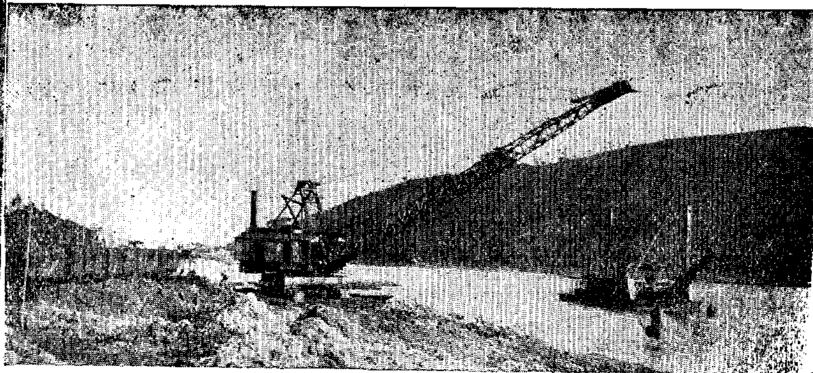

౬. త్రవ్వుఓడ

౬. డ్రెడ్జరు "విశాఖపట్నం" హార్బరు ముఖద్వారమునపనిచేయుట.

౭. డ్రెడ్జరు "వాల్తేరు" డాకులోనున్నది.

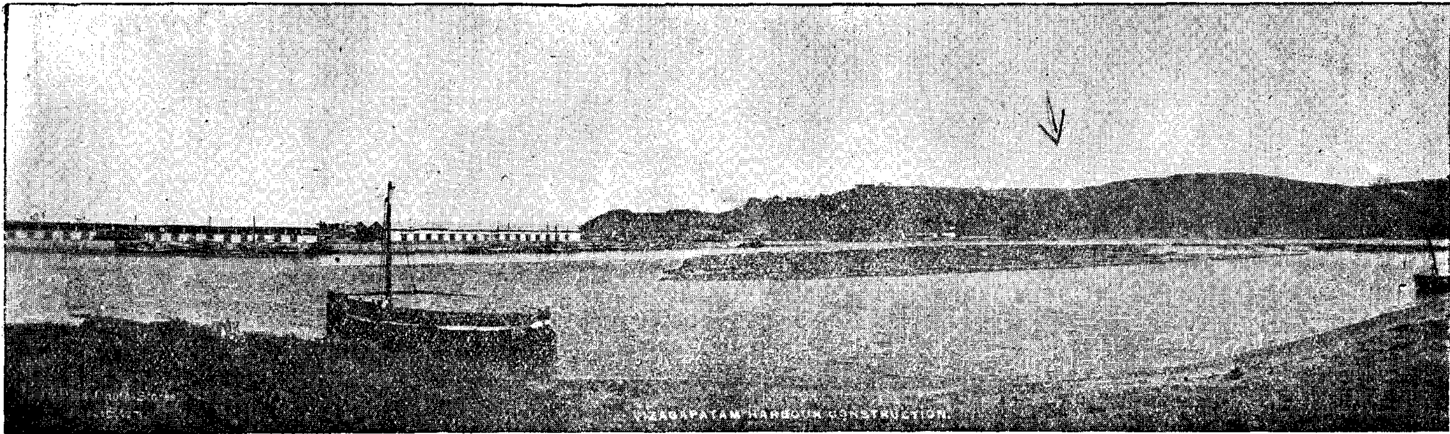
౮. డ్రాగులయిను, డ్రెడ్జరు "వాల్తేరు" కాలువలో పనిచేయుచున్నవి.

ఉన్నవి. ఆ సునపమునాటుటవలన రాయిలో మూడు అడుగులలోతు కన్నము పడును. ఇటులు చాలకన్నములు చేసినతర్వాత ఆవిరిసహాయముచే పనిచేయు పారతో ఆ రాళ్లనన్నింటిని తొట్టిపడవలలోనికి పోయగలరు. ఇదిగాక నేలపైనుండి కాలువప్రక్క తీయబడిన ఇనుపపట్టాలపై నడచునట్టి డ్రాగులైను ఒకటి కలదు. అది సుమారు ఏబయిఅడుగులదూరము వరకు నీటిలోనున్న బురదను రాళ్లను మీదికి తీసి ప్రక్కనున్న రయిలుబండ్లలో వేయును. ఆబండ్లు ఆరాళ్లను, మట్టిని దూరముగా పారవేయును. ఇదిగాక పలురకములగు చిల్లరపరికరములతో సముద్రముకలియు చోటనుండి కాలువను త్రవ్వ మొదలిడిరి. ఈసమయమున క్వేవాలు తయారుచేయుటకై పెద్దపునాదులను ౧౬౦౦ అడుగులపొడవునను నీటిమట్టమునకు ఏబయి అడుగులలోతున త్రవ్విరి. అటులు తీయబడినగోతిలో నలుబదిఅడుగులుపొడవును ఇరువదిఅడుగుల వెడల్పును గల ముప్పదితొమ్మిది కాంక్రిట్ సిమ్మెంటుదిమ్మలను దింపిరి. అటుపిమ్మట త్రవ్వుఓడచే ముప్పదిఅడుగుల లోతువరకును త్రవ్విరి. ఇటులు నిర్మాణమైన క్వేవాలు ప్రక్కను సుమారుముప్పదిఅడుగులదూరములో ౮౦౦ అ. పొడుగు,౨౦౦ అ. వెడల్పు గల గిడ్డంగులను కట్టిరి. ఈ గిడ్డంగులకు ఇరుప్రక్కలను రయిలుపట్టాలను వేసిరి. రయిలుపట్టాలమీదను నిలిచి విద్యుచ్ఛక్తిచే పనిచేయు క్రేనులను ఓడలలోనికి ఎగుమతి సౌకర్యమునకై నిల్పిరి. హార్బరు ఉపయోగమునకై లోవతోటలో నీటిధారను కొండరెండవప్రక్కకు తెచ్చుటకు కొండనుదొలచి గొట్టములు వేసిరి. దానికయి సుమారు ౧౩౦౦ అడుగులదూరము కొండను దొలచిరి. ఈపని సుమారు మూడు సంవత్సరములు పట్టెను.

హార్బరుముఖద్వారము మొదట అనుకున్నదానికంటె కొన్ని ఋతువులయందు ఇసుక మేటవేయుటచే కాలువకు హానికలుగకుండుటకయి రెండు పనికిరానిఓడలను హార్బరువారు చవుకగా కొని వీటి లోభాగమును సిమ్మెంటు కాంక్రీటుతో నింపి ప్రక్కలను సిమ్మెంటుతో గోడలనుకట్టి వీటిని కాలువకు దక్షిణముగా సముద్రమునందు ఇసుకపై దింపి వాటికి ఇరుప్రక్కలను పెద్దరాళ్లను వేసిరి. తరువాత ఆ ఓడలు లోభాగమంతయు చాలామట్టుకు సిమ్మెంటు కాంక్రీటుతో నింపిరి. ఈఓడలు తెచ్చి ముంచుటచే సుమారు నాల్గు ఏండ్లయినా పూర్తికానిపని నాల్గునెలలలో పూర్తి అయినది. అధికారులు అనుకున్నట్లు అవి ఉపయోగపడినవి. ఇవి సముద్రపుకెరటములను ఆపి కాలువను భద్రపరచుచు ప్రక్కనున్న పెద్దగోతిలోనికి ఇసుక కూడజేయును. ఆయిసుకను త్రవ్వుఓడ ఎక్కడకు కావలెనన్న అక్కడకు తీసుకొనిపోవచ్చును.

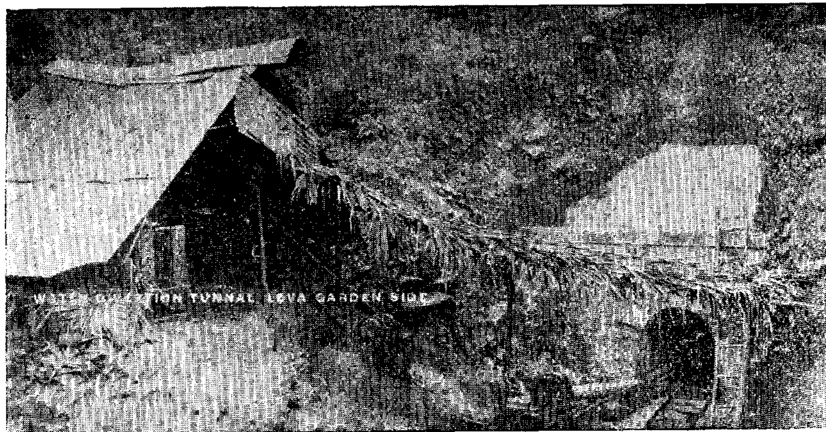
తగినపరికరములతోను, ధీమంతులగు ఉద్యోగస్థులచేతను ౧౯౨౫-వ సంవత్సరమున ప్రారంభించిన విశాఖపట్టణము హార్బరున ౭-౧౦-౧౯౩౩ నాడు వ్యాపారము ప్రారంభింపబడియెను. మొదటిస్టీమరు "జలదుర్గ" ప్రవేశించినప్పుడు వేలకొలదిజనులు స్టీమరు సురక్షితముగా హార్బరునందు ప్రవేశించుట చూచి సంతోషించిరి. అప్పటినుండి ప్రతిరోజు స్టీమర్లు వచ్చుచు పోవుచున్నవి. ఈహార్బరులో సుమారు ౫౦౦,౦౦౦ టన్నులు ఎగుమతి కాగలదని అంచనా వేయబడుచున్నది. హార్బరు కట్టుటవలన విశాఖపట్టణమునకు ఆధిక్యమును, ప్రాముఖ్యమును సంఘటిల్లినవి.

పట్టణమునకు పడమరగా నున్న పల్లప్రదేశము డ్రెడ్జరులతో త్రవ్వబడినఇసుక, రాళ్లు పోసి పూడిచి నివాసయోగ్యము చేయబడినది. ఇటులు సుమారు పది యెకరముల మేర ఎత్తు చేయబడెను. అందు రోడ్లు వేయబడి ప్రదేశమంతయు ఎలెక్ట్రిక్ దీపములచే శోభిల్లుచున్నది. ఆస్థలమంతయు భాగములక్రింద విడదీసి ఆస్థులకు, వ్యాపారముచేయువారికి కవులు కీయబడెను. ప్రస్తుతము హార్బరువారి ఆసుపత్రి,వర్క్‌షాపు అక్కడనున్నవి. వర్తకులుకూడ భవనములు నిర్మించుకున్న, ప్రదేశమంతయు మిగుల అందముగా నుండును. పూర్వము పట్టణముయొక్క మురుగునీళ్లు నిలవలుఉండుటచే దుర్గంధమున నసహ్యాముగొల్పు మరుభూమికి నేడు

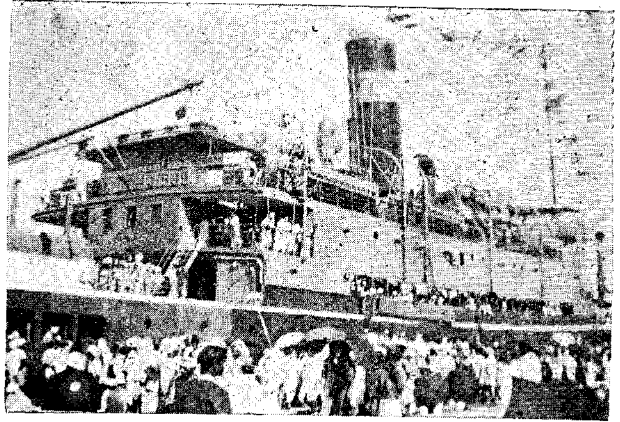
౧౦. క్వేవాలుదృశ్యము

గుర్తుపెట్టినచోట స్టీమర్లు క్వేవాలు వద్దకువచ్చును. గిడ్డంగులు. క్వేవాలు పడమరనుండిచూచిన కనబడుదృశ్యము.

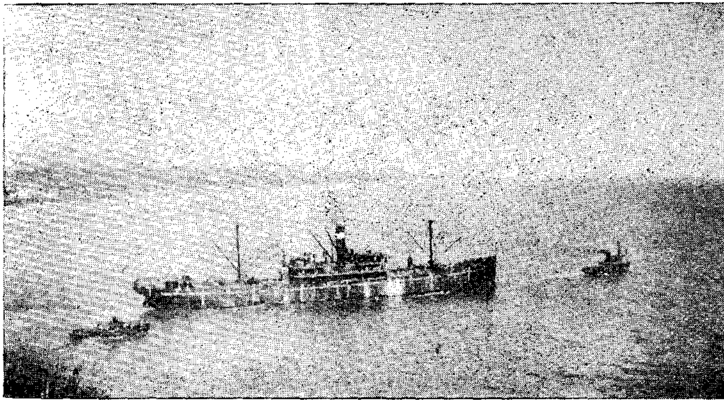

౧౧. లోవతోటలోని నీటిని కొండ యావలప్రక్కకు తీసుకొని పోవుటకయి తొలిచిన బిలము

వర్తకసంఘములకు ముఖ్యస్థానమయి నిత్యము ధనముచే తులతూగుభాగ్యము పట్టినది ఆ పట్టి పూడ్చి పట్టణముయొక్క మురుగునీరు నిలవ ఉంచక సముద్రములో కలసిపోవుటకు హార్బరువారు ఒకకాలువను త్రవ్విరి. అందుచే పట్టణవాస్తవ్యులకు అనారోగ్యము తప్పినది. ఇంతియేకాక త్రవ్వుఓడలచే గొట్టములద్వారా ఒకమైలువరకు సముద్రపుఒడ్డును విశాలము చేసిరి. పూర్వము సముద్రము తాకుటచే బీచి గోడ్డునకు అపాయము కలుగుచుండెడిది. ఇప్పుడు అట్టి అపాయము కలుగకపోవుటయే కాక మద్రాసులోవలె బీచిరోడ్డున సరుగుడు మొక్కలను వేయుటకు అవకాశము కలిగినది. మలేరియాజాడ్యమును అరికట్టుటకై హార్బరు

౧౩. మొదటి స్టీమరు "జలదుర్గ"ను చూడనరుదెంచిన జనులు

౧౨. కాలువ క్షేమమునకయి యుంచిన స్టీమరులలో నొకటి ఉండవలసినచోటికి తీసుకొని పోవుచున్నారు

వారు డాక్టరుకు తగిన పరికరముల నొసగి పనిచేయించుటచే పట్టణములో మలేరియాజ్వరములు చాలా మట్టుకు తగ్గిపోయినవి. తమకొరకై నెలకొల్పుకొన్న విద్యుచ్ఛక్తియంత్రములనుండి విశాఖపట్టణము ఎలెక్ట్రిక్ సప్లయి కార్పొరేషనువారికి పట్టణములో అయిదుసంవత్సరములవరకు ఉపయోగించుకొనుటకు విద్యుచ్ఛక్తి నిచ్చినారు. విశాఖపట్టణమునుండి అనకాపల్లికి పోవు మార్గమున ఉప్పుటేరుపై నున్న బల్లకట్టును తీసివేసి యంత్రసహాయముచే నడచు నిరపాయకర మగు బల్లకట్టు ఉంచుటచే నది మార్గస్థులకు మిగుల సహాయముగా నున్నది.

పూర్వము కరాసా ఉప్పుగల్లీ ఉన్నచోటున నేడు వాయు విమానశాల నిర్మించిరి. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ నూతనభవనములు పూర్తి కానున్నవి. వానిలో సైన్సుకళాశాల హాస్టలు పూర్తి అయినది. వైద్యకళాశాలయొక్క అనేక భవనములు కింగు జార్జి వైద్యశాలకు చేరువలో నున్నవి.

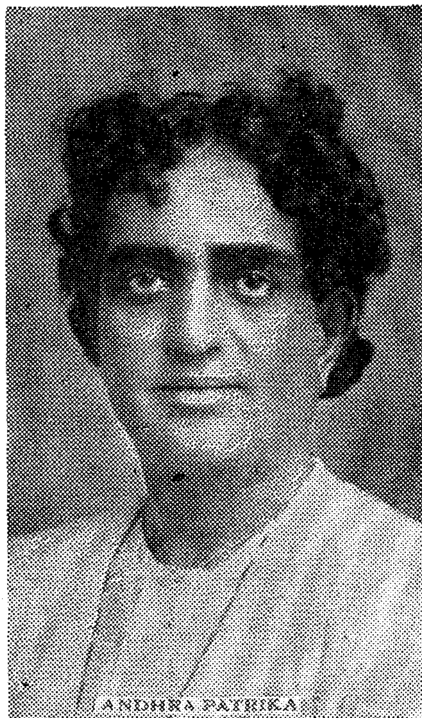
ఇట్లు పదిసంవత్సరముల క్రిందట లేని, విశాలమై చూడ నింపగు అనేకనూతనభవనములు పట్టణమున వెలసినవి. పదునేడవశతాబ్దమున ఈపట్టణము ఒకఆంగ్లేయ-ఓడ-దొంగస్థానమయి ఉన్నప్పుడు చిన్నచేపలపల్లెగా నుండెడిదట. ఇప్పుడన్ననో నాగరికతకు ఆటపట్టయి సర్వకళలతో శోభిల్లుచు ఆంధ్రదేశమునకు మకుటమయినది.

తృతీయాంధ్ర నాటక కళాపరిషత్తు

అధ్యక్షోపన్యాసము

ఇది నాకొక దుర్భరమగు శ్రమ. ఇట్టిది నాకిది వరకు రెండుసారులు తటస్థించినది. ఇది మూడవది. ఇదియే కడపటిసారియనిగూడ నేనాశించుచున్నాను. ఇట్టి అవసరములలో సత్యములుకావని తెలిసిన విషయములనే సభ్యులకు ఆమోదకరమగురీతిని నాబోటివారు చెప్పవలెనని సభ్యు లాశించుట సహజమై యున్నది. ఇది మిక్కిలి కష్టమగుసమస్య. ఏదో యొక విషయమును చెప్పవలెనను ప్రబలతమమగు ప్రేరణ అంతరాత్మనుండి కలిగిననేకాని వక్తకాను ఏమియును చెప్పగూడదనియే నా యభిప్రాయము.

నాటకరంగమును, నాట్యశాస్త్రమును గూర్చి నేను చెప్పదలచిన ముఖ్యవిషయములను నేనిదివరకే పరిషత్సభలలో చాలసారులు చెప్పియున్నాను. నాకు దీనిని గూర్చి తెలిసిన దత్యల్పము. చిన్నప్పుడు నేను వినోదార్థమే నాటకరంగమున నడుగిడితిని. ఆవలన నాకు నాటక ప్రదర్శనములలో మనశ్శాంతి పొందవలెనను ఉద్దేశము సాధకముగా కలిగెను. నే నుద్దేశించినది మన దేశ్య నాటకరంగముగాని జగన్నాటకసూత్రధారునిచే నాడింపబడుచున్న విశ్వనాటకరంగము కాదు. ఆత్మోపలబ్ధికి నాటకరంగము నుపయోగించుకొనుటకు కవకాశము కలుగునని నే నాడుల తెలిసికొంటిని. ఒకడు మనశ్శాంతిని పొందుటకు నాటక ప్రదర్శనములు ముఖ్యసహాయకము లను విషయముగూడ నా కిపుడనుభవమునకు వచ్చినది. నాటకరంగము, యథార్థమగు పనిని జరుపుటకు నాటకరంగము నుపయోగించుకొనవచ్చునను నమ్మకము నాకు కలిగియుండనిచో ఈ ౧౫ సంవత్సరములనుండియు ప్రతిదినమును నేను వ్యయపరచుచుండినరీతిని సాధనమును, నాకాలమును వ్యయపరచియుండను. నాటకకళాభివృద్ధిని గూర్చి యిపుడు జరుగుచున్న పనికంటె ప్రగల్భములే అధికముగా నున్నవనియే నేను నమ్ముచున్నాను. సంతాపకరమగు నీ నమ్మకము నా కిపుడు మరింత అధికమైనదని తెలుపవలసివచ్చినందులకు నేను చాల చింతిలుచున్నాను. భారత నాటకరంగమునందుగాని, దాక్షిణాత్య నాటకకళయందుగాని నిజమగు నభివృద్ధి యేమియును కలుగలేదు. నాకు ౨౫ యేండ్లనుండి రంగస్థలముతో సంబంధము కలదు. ఈ ౨౫ ఏండ్లు స్వల్పకాలముకాదుగాని ప్రథమగణ్యమగు నాటకశాలను నిర్మించుటకు తగినస్థల మిప్పటివరకును నా కెచటనుగూడ కనబడలేదు. ఆంధ్రనాటకములలో నాటక నామమును సార్థకపరుపదగిన నాటకములు అయిదారుకంటె హెచ్చుగా కనబడవు. ఈ పనిలో నాకు పెక్కువందలమంది తోడ్పడిరి గాని వీరిలో చిత్రలేఖనము నభ్యసించినవారును, దానివిషయమున శ్రద్ధబూనినవారును ఇద్దరుముగ్గురుమాత్రమే కనబడిరి. ప్రకృతిసహజముగా రంగస్థలమును ఆయాసందర్భముల కనుగుణముగా నమర్చురీతిని సరిగా నూహింపగల నాటకసమాజము నాటకములను జీవనాధారముగా చేసికొనిన సంఘములలోను, కళాభిమానముచే ప్రదర్శనములను [illegible]

టి. రాఘవాచార్యులుగారు

చున్న సంఘములలోనుగూడ నాకింతవరకొక్కటి యైనను గూడ కనబడలేదని నేను రూఢిగా చెప్పగలను. సరియైనరీతిని కృత్రిమశిరోజాలంకారములను సిద్ధపఱచు పద్ధతిని తెలిసికొనినవా రొక్కరునుగూడ నాకు కనబడలేదు. రంగస్థలమునందును, ప్రేక్షకు లుండు స్థలమునందును ప్రకాశ మెట్లుండవలె నను విషయమునుగూడ నేసంఘమువారును సరిగా తెలిసికొని యుండలేదు. ౨౮ యేండ్ల క్రిందనున్న స్థితిలో నిపుడు గమనింపదగిన అభివృద్ధి యేమియును కనబడుటలేదు. అనుకూలమగు మార్పు లేశమైనను కలుగలేదు. ౧౮౮౫-వ సంవత్సరమునందు వెనుకటి మోటుతరపు వీధినాటకముల పద్ధతిని విరమించి నవీననాటకరంగములను నిర్మించిరి. అపుడుమాత్రమే నిజమైన మార్పుకలిగినది. అందువలన క్రమక్రమముగా చాల అభివృద్ధి కలుగగలదని ఆశించుట కవకాశ మేర్పడినది. ఇరువదేండ్ల క్రితము నటులును, ప్రేక్షకులునుగూడ తెలుగులో సంవాదరూపమగు వచనమునందు నాటకములను ప్రదర్శించుటలోగల ప్రాముఖ్యమును బాగుగా గ్రహించి యుండిరి. నాటకప్రదర్శనములలో గానమున కెట్టి ప్రాముఖ్యమునుగూడ నియ్యకుండుటకు వారు మనఃపూర్వకముగా ప్రయత్నించి కృతార్థులైరి. కాని యిపుడు సంగీతము నాటకరంగమును పూర్తిగా వశపరచుకొని వచనమును త్రోసిరాజనినది. పదేండ్లక్రితము సంగీతము - ఎట్టిసంగీతము, అధమాధమమగు సంగీతము గాని శ్రోతృజనుల నానందాబ్ధి నోలలాడింపగల శ్రేష్ఠతమమగు శాస్త్రీయగానము కాదు, అట్టినికృష్టసంగీతము-నాటకరాజ్యముపై దాడిప్రారంభించెను. అప్పటి నుండియు నష్టకరమగు నీమార్పు ప్రారంభమై దినదినాభివృద్ధినొందుచున్నది.

నాటకరంగస్థితి ౨౮ ఏండ్ల క్రితముకంటె నిపుడు చాల అధ్వాన్నముగా నున్నది. ఇపుడు మరియొక మార్పుకూడ కలుగుచున్నది. ఇది నటులకు బిరుదముల నంటగట్టుట. ఔపకారిక ప్రదర్శనములనుజరుపుట మూడవమార్పు. ఏదోయొక ప్రజోపకారసంస్థయొక్క సహాయార్థ మొక నాటకమును ప్రదర్శించు మిషమీద కొందరు నటులు నాటకకళను, ప్రేక్షకులనుగూడ హతమొనరించుచున్నారు. మనకు శుష్కవాక్యములను పలుకుటయందు గల అభిలాష సరియైనరీతిని నాటకకళ నభివృద్ధి నొందించుటయందు లేశమును లేదనియే నిర్ణయింపవలసి వచ్చినదని నేను గట్టిగా నమ్ముచున్నానుగాని యిది పొరపాటని యెవరైన చెప్పగలిగినచో నా అభిప్రాయమును మార్చుకొందును. మన సంఘాభివృద్ధికి నాటకరంగమును, నాటకకళయును ముఖ్యతమములను దృఢనిశ్వాసము కలవారు మిక్కిలి కొద్దిమందియే యుందురు.

ఈసభ కధ్యక్షతవహింపవలెనని మొదట నన్ను కోరినపుడు నాకది అయిష్టముగానే యుండెను. మొత్తముమీద సభలనిన నా కొకవిధమగు ప్రతికూలభావమే సహజముగా కలదు. నేను వృత్తివలన న్యాయవాదిని. మీరందరు న్యాయస్థానములో నొకదావాలో వాయిదా వేయబడవలెనని యొక న్యాయవాది కోరదలచినపుడు యీ వివాదను మధ్యవర్తులద్వారా పరిష్కరించుకొనుటకు వాదిప్రతివాదు లంగీకరించిరని కోర్టులో తెలుపుట వాడుకయైయున్నది. ఆ మధ్యవర్తుల పరిష్కారమువలన నెట్టిలాభమును గలుగదని యెరిగియుండియే న్యాయవాదు లిటుల కోరుచుందురు. ఇట్టి సభలలో కొందరు స్వోత్కర్షను వెల్లడించుట కవకాశము లభించుచుండును. లేని సుగుణములును, ఆధిక్యమును తమ కున్నటుల లోకమును భ్రమింపజేయగోరుట మానవస్వభావము. అందువలన నిట్టి సభలలో నెవరో కొందరు తమచొక్కాలకు గౌరవోద్యోగ చిహ్నములను తగిలించుకొని, నిజముగా చేయునట్టి పని యేదియును లేకపోయినను, దుర్భర కార్యనిమగ్నులైనట్లు నటించుచు నటునిటు కలయదిరుగుచుందురు. ఎటులైన నేమి, మన నాయకు డగు దేశోద్ధారకుని ఆజ్ఞకు బద్ధుడనై యీసభ కధ్యక్షత వహించుటకు సమ్మతించితిని. అందువలన నిపుడు మీసమక్షమున బద్ధాంజలి నై నిలచియున్నాను. ఇపుడు ఈ సభలో ఉన్నదున్నట్లు చెప్పుటకే నేను ప్రయత్నించెదను కాని యీరోజులలో నిజముచెప్పిన నిష్ఠూర మధిక మగును.

ఒక గడ్డిపోచను చూపించి 'యిది గడ్డిపోచ' యని చెప్పినచో 'నేను మనోజ్ఞము లగు కుసుమబాణుని పంచబాణములలో నొకబాణము గాని గడ్డిపోచను గా' నని ఆ కొరగాని గడ్డిపోచగూడ లేచినిలచి నిష్కర్షగా ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటకు వెనుదీయదు. నే నిపుడు తెలుపబోవు విషయములలో నేవైన కొన్ని నిరాధారములని మీకు తోచినచో మీరు నన్ను క్షమింప గోరెదను. ఒకవ్యాధిని కుదుర్పవలె ననిన ముందుగా దాని లక్షణమును బాగుగా తెలుసుకొనవలెను. అటులనే నాటకకళయందును, నాటకరంగములందును నిజమైన అభివృద్ధిని కలిగింపవలె ననినపుడు వాటిలో నేర్పడిన లోపములను సరిగా తెలుసుకొనవలెను గాన నందులకై నే నిపుడు నిష్కపటముగా ప్రయత్నించెదను. ఇచట సమావేశ మైన పండితుల కందరికిని ముందుగానే నే నొక క్షమాపణను తెలుపుచున్నాను. "మనప్రాచీనులు సర్వజ్ఞులు. వారు కనుగొనినదానికిపుడు క్రొత్తగా చేర్పబడవలసిన దేదియును లేదు." అని పండితు లొక్క వాక్యములోనే తెలిపెదరు గాని నే నీ విషయమున ప్రతికూలుడను. మన ప్రాచీనులు సర్వజ్ఞులైనచో మనము వారి సంతతివార మైనందులకు మనము వారికంటెనుకూడ ఘనులము కాగలమని మనము నమ్మిననే మన జన్మ సార్థక మగును. మన జాతీయాభివృద్ధిలో నాటకరంగమును, నాట్యకళయును నొక ప్రధానాంగ మనియే నేను తలచుచున్నాను. అభివృద్ధికి పోరితము ముఖ్యసాధనము. అటుల సమరము సలుపవలె నను భావమును, అందులకు తగిన శక్తియును మనకు కలిగినపుడే మనము కీర్తిశిఖర పరంపరల నధిరోహింప గలుగుదుము. మనము పోరాడవలసినది పరిస్థితులతోమాత్రమే కాని మనుష్యులతో కాదు. మనము మన పౌరుషశక్తిని సరిగా గ్రహింప గలుగుటకు మన కీ సంగ్రామమున సంపూర్ణవిజయము లభింపవలెను. అది సులభముగా లభించినచో చిరస్థాయి యగు ఫలితము కలుగదు గాన మనయందుగల ప్రేమచే సర్వేశ్వరుడు మనకు సులభసాధ్యములుగాని పరిస్థితులనే గలుగజేయుచుండును. అపుడే మనము మనయందుగల దివ్యమానవత్వమునుగూడ తెలుసుకొన గలుగుదుము. కావున పురుషపుంగవులు పరిస్థితులను లోబరుచుకొనుటకు సర్వశక్తులను వినియోగించుచుందురు. అట్టి మానవోత్తము లొనర్చిన ఘనకార్యములవలననే సంఘాభివృద్ధి కలుగుచుండును. మన మెల్లప్పుడును రణరంగమునందే యుందుము. లేదా మన మటుల భావింపవలెను. కావున నిటుపైని కళావైభవమునకు ఆధారభూతులుగా నుండదగిన యువజనులు నాటకరంగములందు ప్రవేశించి యశోభాసురులు కావలెనని నేను వారిని కోరుచున్నాను. అందులకు వారికి నిరోధకములుగా నున్న కట్టుబాటులను, మనోదౌర్బల్యమును లోబరుచుకొనుటకు వారు తీవ్రమగు పోరు సలుపవలెను. "గ్రీసుదేశీయులు అతిశయోక్తి లేని సౌందర్యారాధకులు. వారు పౌరుషమును గోల్పోకుండ వివేకమును ప్రేమించుచుందురు." అని వెనుక నొక గ్రీకుకవి వ్రాసిన వాక్యము లిటీవలనే బాల్డువినుగా రుదాహరించిరి. ప్రాచీనభారతనాగరకతకుగూడ నిదియే ముఖ్యతత్త్వము. మనము సమరతలమునందున్నాము గాన సకలభోగములను త్యజింపవలెను. మనము విపరీతాభిప్రాయముల నన్నిటిని విడనాడవలెను. స్కంధావారమునం దున్నవారి నందరిని సోదరభావముతోనే చూడవలెను. అపుడే మనము ప్రాచీనభారత నాట్యకళావైభవమును గ్రహించుటకు నిశ్చలముగ పురోగమనమును సలుపగలుగుదుము. భిన్నత్వమునందేకత్వమును వెల్లడించునట్టిదియును, మాయాస్వరూపమును వెలిపుచ్చునదియును ప్రపంచవ్యవహారములలో నేకభావమును కలిగింపగలదియును నాటకకళయే యని నేను గురుముఖమున వినియుంటిని. ఇది ఆత్మప్రకాశమును బోధించును. ఆత్మప్రకాశమును ఆత్మవ్యాప్తిక్రింద పరిణమింపజేయును. చివరకు జీవాత్మప్రత్యేకతను పూర్తిగా హత మొనరించి పరమాత్మయగు శ్రీకృష్ణునియందు జీవాత్మ లయమొందునట్లు చేయును. శ్రీకృష్ణుని దివ్యమురళీగానమున నవ్యాత్మమిళితమగునట్లు స్వరసమ్మేళనమును కలిగించును. అంతరంగ, బహిరంగ సౌందర్యమును పెంపొందించుటకుగాను అంతర్గత, బహిర్గత

శక్తులను సమగ్రస్థితిలో నుంచుటకు లలితకళలు తోడ్పడును. మతము కూడ నొక కళయే. మానవులు తమలో నణగియున్న నిర్మాణశక్తులను అనుభవమునకు తెచ్చుకొనుటకును, ఉపయుక్తములను సుందరములుగను, సుందరములను ఉపయుక్తములుగను మార్పగలుగుటకును మతము వారికి బోధించును. మానవ స్వభావమునందు అణగియున్న భావములన్నియును బహిర్గతము లగుట కొనరింపబడిన గొప్ప ప్రయత్నమే కళ.

కష్టానుభవమువలన పునీతములై సక్రమముగను, నియమబద్ధముగను చివరకు శ్రీకృష్ణుని మధురమురళీ గానసుస్వరములను గ్రహింపవలెనను నాశతో నీభావములు జీవాత్మసంబంధమగు భారమునంతను బహిర్గతమొనరించుచుండును.

ప్రేమను బడయగలుగుసమిత్తము హృదయమునందుగల మలినపదార్థమునంతను తొలచివేసి దానిని సమగ్రముగాచేయుట కొనరింపబడిన ఉలిపోటే కళ. హృదయమునందుగల నల్లమచ్చల నన్నిటిని తుడిచివేసి ప్రేమదేవతారాధనకు అర్హమగునట్లు దానిని పవిత్రమొనరించునట్టి కుంచెయే కళ. హృదయమును మాటలతో గాక ప్రేమతో ప్రపూర్ణము నొనరించునట్టి లేఖినియే కళ. మధురతమమగు దివ్యగానమును విని తదనుగుణముగ నాట్యమొనరింపగల శక్తిని హృదయము బడయగలుగునట్టి దైవశక్తిని హృదయమునకు కలుగజేయు నుపకరణమే కళ. ఇదియే కళలనుగూర్చి మన ప్రాచీనుల భావము. సంతాపకరమగు ప్రేమోదంతమును మరచిపోవుటకే యొకడు చిత్రలేఖనమును ప్రారంభించెనని నే నెచటనో చదివితిని. అతడు ఉచితజ్ఞుడు. భౌతిక పదమగు ప్రేమతో తన హృదయమును నింపుటకతడు మొదట ప్రయత్నించి విఫలుడయ్యెను. అంతట తన హృదయమును పరతత్త్వపరమగు ప్రేమతో నతడు నింపబూనెను. కాలక్రమమున అతడు చిత్రలేఖకులలో నగ్రగణ్యుడయ్యెననియే నేను నమ్మెదను.

మీరు షిరాజుకథ వినియేయుందురు. అంధుడగునతడు సౌందర్యమును సంపర్శించి దానిని మనోహరాకృతితో వెల్లడింపగలశక్తి ప్రేమవలననే కలిగినది.

హృదయవ్యథను మాన్పజాలినది కళ యొక్కటే. ప్రాచీనభారతమున కళాస్వరూపపరిజ్ఞాన మిటులే యుండెను. అభివృద్ధముగను, సమగ్రముగను చేయబడిన నాటకకళావైభవము ఒకజాతియొక్క విజ్ఞానమును వెల్లడించు ననువిషయమున మీరు నాతో నేకీభవింతురనియే నేను నమ్మెదను. అదియే నిజమైనచో ప్రస్తుతము మనజాతియొక్క స్థితి యెటులున్నది?

నవీనవిజ్ఞానముజన్మవలన అస్పృశ్యతను నెలకొల్పినది. మననాటకకళాభివృద్ధి దారిద్ర్యమును అల్పశక్తిని కలుగజేసినది.

నిజమగు నాటకకళయొక్క శక్తి అజేయము. నిర్మాణశక్తి దారిద్ర్యమునకును, అల్పశక్తికిని ప్రత్యర్థి. అట్టిచో మన కళలును, విజ్ఞానమును ప్రవర్థితములగుచున్నవని మనము చెప్పగలమా? స్వాతంత్ర్యసిద్ధివలననే అభివృద్ధి కలుగును. పరాధీనదాస్యప్రవృత్తి గమనము నరికట్టిన మనుష్యులయందు గల ప్రవర్ధకశక్తిని దుర్బలముగ జేసి నిరోధించి వానిని పరాధీనస్థితికి పాల్పరచునట్టి దుష్టవికారగ్రహములు రెండు కలవు.

ఇప్పటి రోజులలో విశ్వవిద్యాలయపట్టములను బడయుట పరిహాసాస్పదము. భౌతిక ప్రయోజనకరమగు కళలలోగాని, అప్రయోజనకరమగు కళలలోగాని విద్యార్థి అర్హతను బడసెనని యీపట్టము ధ్రువపరుచుటలేదు. బాధ్యతలను నెరవేర్చుటకు వెనుదీయుట, హక్కులను కోరుటకు మాత్రము ముందంజవేయుట అధమమగు సూచనయై యున్నది. తమవలన ప్రతిఫలము నపేక్షింపకుండ టిక్కెట్లను ఉచితముగా నియ్యవలెనని నిర్బంధించుటగూడ నొక విధమగు వ్యాధియే. ప్రస్తుతము దాక్షిణాత్యనాటకరంగమున రెండువిధములగు నిరంకుశత్వము కలదు. ఒకటి ఉచితముగా టిక్కెట్లను బడయగోరుట; రెండవది ఔపకారిక ప్రదర్శనములు. ఈ రెంటికినిగూడ విలక్షణమగు వైజ్ఞానికప్రయోజనము కలదు.

విద్యావ్యాపనమునందు నాటకరంగము ప్రధానాంగమగుటయేకాక ఒక సత్ప్రవర్తనమును పెంపొం

దించుటకుగూడ నాటకరంగము అధికముగా తోడ్పడ గలదు. ఇది ఒక నిర్మాణశక్తికి పరిశోధనాలయము. మనము మన మనస్తత్త్వమును పూర్తిగా శోధింపవలెను. ఒకడు తానే సృష్టికర్త కాగలడను విషయమును గ్రహించుటయే నాటకకళయొక్క ముఖ్యప్రయోజనము. తన ఆత్మస్వరూపమును తాను తెలిసికొని యితరులుగూడ తమ ఆత్మస్వరూపముల నటులు తెలుసుకొనగలుగుటకే సార్థకనాముడగు నటుడు రంగస్థలము నుపయోగించును గాన రంగస్థలము పవిత్రమగు ధ్యానభూమి. అతడచట స్వార్థపరిత్యాగ మొనరించి సంకుచితుడై పరులపై ప్రేమతో మరల విస్తృతుడగును. సామాన్య ధ్యానమునకు నిర్జనస్థలము, స్నానము, ధౌతవస్త్రధారణము మున్నగునవి అవసరము. నటునిధ్యానమునకు రంగస్థలమున సమస్త దేవీదేవతాసహాయమును అవసరము. ఈ ధ్యాన మతనికిమాత్రమే సంబంధించినదికాదు. అది యొక సమష్టి కుటుంబిక ధ్యానము, లేక సార్వజనికధ్యానము ఈ ధ్యానమున నటుడును, ప్రేక్షకులునుగూడ చేరియుందురు. ఒకసముదాయమున ధనికులు పేదలు, ఘనులు నీచులు, విద్యాధికులు విద్యావిహీనులు, జ్ఞానధనులు అజ్ఞానులు మున్నగువా రందరు నుందురు. ధ్యానప్రదేశమువలె నాటకరంగముగూడ యేకాగ్రతకు తోడ్పడుటకు మిక్కిలి శుచిగా నుండవలెను. పరిసరములన్నియును ధ్యానవస్తువునకు సంబంధించిన చిత్తరువులతో కూడియుండవలెను. ప్రారంభమున లోహనిర్మితమగు గేంద్రామృగము నెదుట నుంచుకొని యొకడు శ్రీకృష్ణునిపై చిత్తమును నిలుపజాలడు. మదరాసు బీచివీథిలోనున్న బర్మాఆయిలుటాంకు గల జవనిక యెదుట నుండగా సౌందర్యసదనమగు ద్వారకనుగూర్చి ధ్యానింపగోరుట కాఠిన్యమే యగును. జనరలుపోస్టాఫీసువద్దను ఎర్రరంగు పూయబడిన నుండని టపాపెట్టెను శకుంతలక్రీడారంగముతో చేర్చుటవలన మనశ్శాంతికి భంగము కలుగక మానదు.

నాటకకళను మహోన్నతస్థితికి కొనిరావలెనని మన జాతీయాభివృద్ధిలో ఒక ముఖ్యాంగముగా మనము దాని నంగీకరింపవలెను. నేనిదివరకు తెలిపిన రీతిని కొంత నిర్మాణ కార్యక్రమమును, అధికమగు నిర్మూలన కార్యక్రమమునుగూడ నవసరమే యగును. ఇంతవరకు నటులకును, ప్రేక్షకులకును అనుకూలములగు గృహములను మనము నిర్మింప గలిగియుండలేదు. వేషధారణమున నెట్టి ప్రావీణ్యమును బడయలేదు. రాజవేషముల నన్నిటిని బండితోలువారిపద్ధతినే మనము సిద్ధపరచుచుందుము. ఈ నాటకరంగపు రాజులకు శిరోవేష్టములును, పాదరక్షలును ఎటనుండి లభించునో తెలిసికొనుట చాల ఆశ్చర్యకరముగానేయున్నది. నాటకరంగమునందలి రాజులను చూచినపుడెల్ల మండలములలో దొరతనమువారు నిర్మించునట్టి తాలూకాకచేరీలపద్ధతి గృహనిర్మాణము నాకు జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచుండును. నాటకములలో పాత్రధారులకు కృత్రిమశిరోజముల నమర్చుపద్ధతి మరింత అసహ్యకరముగా నున్నది. నాటకప్రదర్శనముల నేర్పాటు చేయువారు అగ్రభాగమునందలి ఆసనములలో కూర్చుండువారి సౌకర్యములనుమాత్రమే గమనించెదరు గాన వెనుకప్రక్కను గూర్చుండువారికి నటుల ముఖవైఖరులలో కలుగు మార్పులేవియును గోచరింపవు. ప్రేక్షకులు యావన్మందియును ప్రతినటుని ముఖవైఖరిలోను కలుగు అతిసూక్ష్మములగు మార్పులనుగూడ సమానముగా చూచుటకు వీలగునటులు నిర్మింపబడిన నాటకశాల నిప్పటివరకు నే నెచటను చూచియుండలేదు. ఇపుడు నాటకరంగములందు పాడబడుచున్న సంగీతము శిరోవేదనను కలిగించుటకుమాత్రమే ఉపయోగించుచున్నది. నాటకములలో సంగీత ముండగూడదని నేను చెప్పుటలేదు. సంగీతముతోగూడిన నాటకములను మనము ప్రదర్శించి అందువలన మనము ప్రేక్షకుల కానందమును కలిగింపగలుగుదుము. కావున నిపుడు రంగస్థలములలో మనము వినుచున్న సంగీతము నాటకముల కెంతమాత్రమును పనికిరాదు. ఇపుడు ప్రేక్షకులు గూడ పూర్తిగా సంగీతవ్యామోహమునకు దాసులగుటచే మన నాటకములు పాటకచేరీలుగను, హరికథాకాలక్షేపములుగను మారిపోయినవి. ప్రదర్శింపబడవలసిన నాటకముసంగతిని ప్రేక్షకులు పూర్తిగా మరచిపోయి

నటులు రంగస్థలమున కూర్చుండి తాము కోరినపాటలనన్నిటిని పాడవలె నని నిర్బంధించునట్టి దుస్థితిగూడ నిపుడు తటస్థించినది. ఇంతకంటె అవమానకరమగు విషయము మరేదియు నుండదు. ఆంధ్రనాటకరంగ మింతటి నీచస్థితికి రాగల దని నే నెన్నడును తలచియుండలేదు. ఆంధ్రనాటకములు అధమాధమము లగు యక్షగానముల స్థితికి వచ్చినది. దీనికి గలకారణ మందరికిని తెలిసినదే. ఇదివరకు ఈపరిషత్తువారు రెండు వార్షికసభలను జరిపిరి. ఇది మూడవది. ఆంధ్రనాటకరంగమునకు సంప్రాప్తమైన ఈ దుస్థితిని తొలగించుటకు మీరేమి చేసితి రని విజ్ఞానధనులగు మిమ్ముల నే నడుగుచున్నాను. ఇందులకు మీరే బాధ్యులు. విద్యాధికులారా, యువజనులారా, విద్యార్థులారా, ఆంధ్రుల ఉదారమగు నాట్యకళను హతమొనరించుచున్న యీ క్రూరపిశాచమును మారణహోమము గావించుటయను ఘనతమమగు కార్యభారమును మీరు వహింపవలెను. ముందుగా ప్రాత నాటకములను మూలబెట్టి సరియైన పద్ధతిని క్రొత్తనాటకములను వ్రాయించవలెను. యువకులలో గ్రంథకర్తలును, కవులును నడుములు కట్టి మన కళాప్రకాశమును మందీకృత మొనరించుచున్న మూఢవిశ్వాసములను, సంప్రదాయములను తుడిచివేయవలెను. విశ్వామిత్రుడు నూతనసృష్టిని చేయగలుగుటకు సహాయభూతమైన నిర్భయత్వ మను రసాయనమును తనివిదీర మీ రాస్వాదింపవలెను. తనతోపాటు శునకమునుగూడ సురపురికి గొనిపోవలె నని దేవేంద్రుని నిర్బంధించిన యుధిష్ఠిరునకు కలిగిన జీవకారుణ్యమును మీ రలవరచుకొనవలెను. ఇట్టి జీవకారుణ్యమే ఆధునికులలో తుకారాం తన చెంత నున్న ఒక్క రొట్టె ముక్కను హరించిన కుక్కకు ఘృతమునుగూడ నొసంగునట్లు చేసినది. నూరుమంది భార్య లుండినను చాలక నూటయొక్కటవభార్యను పెండ్లియాడ గోరునట్టి పురుషాధములను తమనాటకములలో నాయకులనుగా చేయనట్టి కవులును, నాటకకర్తలును నాకు కావలెను. కణ్వాశ్రమమున నమ్మించి పెండ్లియాడి మరచిపోయిన దుష్యంతునివంటి భర్తలను పాదప్రహారములచే బహూకరించు శకుంతలలను, వితంతుశరణాలయములను సమర్థించునట్టి సాత్త్వికులను నాయికలనుగా నొనరించు కవులు నాకు కావలెను. ప్రాచీనకాలమునందువలె మరల నాటకరంగమును విద్యాలయముగా చేయగలిగిన కవులు కావలెను. మానవునకును, మానవునకు మానవునకును సృష్టికర్తకునుగల సంబంధమును బాగుగా బోధింపగల విద్యాలయముగా రంగస్థలమునుమార్చునట్టి కవులు కావలెను. జీవితమెటులున్నదియును ఎటులనుండవలసినదియును రంగస్థలమునందు స్పష్టపరుపబడవలెను. పౌరాణికనాటకములను ప్రదర్శింపదగినకాలము గడచినది. సుబ్రహ్మణ్యునకు పెండ్లియైననేమి, కాకపోయిననేమి? సత్యభామకు రుక్మిణిపైచవతిమచ్చరముండిననేమి, లేకపోయిననేమి? ప్రజల నిత్యజీవనమునకు సంబంధించిన విషయములను ప్రదర్శించు టవసరమును, ప్రయోజనకరమును నగును గాని యిట్టి పురాణగాథలను ప్రదర్శించుట నిరుపయోగము. మన నిత్యజీవితమునకు సంబంధించిన సమస్యలు వేలకొలదిగా నున్నవి. మనము కని వినియెరుంగని విషయములను ప్రదర్శించుటమాని మన మనుదినమును కనుచు వినుచుండు విషయములనే ప్రదర్శించు చుండవలెను. మన ప్రాచీనవిజ్ఞానమును, జాతీయధీశక్తిని, విశ్వమానవజీవితమునకు సంబంధించిన సమస్యలను గ్రహించి పరిష్కరింపబూనిన కార్యనిరతిని నాటకములు వెల్లడింపగలిగియుండవలెను. వ్యక్తిజీవనమునందుగల ప్రబలశక్తులనుగూడ వెల్లడించు చుండవలెను. శ్రీ రామచంద్రుడు తనభార్యను హరించిన రాక్షసుని హతమొనరించెనని మనము భావించుటకంటె, అతడు తనదేశమునందలి ప్రజల మేలుగోరి పరిపాలనకు సంబంధించిన సమస్యలను పరిష్కరించిన రీతినిగూర్చి మనము భావించుట వలననే అధికమగు ప్రయోజనము కలుగగలదు. మానవోత్తముల జీవితమే సామాన్యప్రజలకు మతమగుచున్నదని తెలుపబడెను. మనుష్యుడు కార్యసిద్ధిని, విజయమును, సమగ్రతను బడయుటకు చేయునట్టి ప్రయత్నములలో మొదటకలుగునట్టి సంఘర్షణములు, పరాజయములు మున్నగువాటి నెదుర్కొనుట కతడు చూపిన పట్టుదలను పరికించుటయే మిక్కిలి ఆకర్షకముగా నుండగలదని నేను తలచుచున్నాను. మనుష్యునియందుగల దైవత్వమును ప్రకటించుటయే విద్యయొక్క ముఖ్యప్రయోజనము. కళలవలనను, ముఖ్యముగా నాటకప్రవర్తనములవలనను ఆ ప్రయోజనము సిద్ధింపగలదు.

(ఆంధ్రపత్రికనుండి)

కీ. శే. సరోజనీదేవి

శ్రీ టి. రాఘవాచారి

కీ. శే. సరోజినీదేవి

శ్రీ రామచంద్రరావుగారి సతీమణి శ్రీమతి సరోజినీ దేవిగారియొక్క అకాలమరణమువలన ఆంధ్ర కర్ణాటక నాటకరంగములకు తీరని నష్టము వాటిల్లినది. గతనెల 22-వ తేది బెంగుళూరునందు సుప్రసిద్ధ నటి శ్రీమతి సరోజని నాటకరంగమునే గాక, జగన్నాటక రంగమును సైతము వీడెననువార్త ఆయమబంధువులకు, మిత్రవర్గమునకే గాక ఆంధ్ర కర్ణాటకరాష్ట్రములందలి నాటకకళాభిమాను లెల్లరకును కడువిషాదమును కలిగింపకమానదు. దక్షిణభారతమున ఔత్సాహిక నాటక సంఘములందు పురుషులతోబాటు రంగస్థలమున పాత్రధారణ గావించిన స్త్రీలలో ప్రప్రథమమురాలుగ సరోజనీదేవి నామము చిరకాలము సుప్రతిష్ఠితమై యుండగలదు.

యూరపుఖండపర్యటనానంతరము నేను స్వదేశమునకు మరలివచ్చి ఆంధ్రనాటకరంగమున స్త్రీలచే స్త్రీపాత్రధారణ చేయించుటకు ఉద్యమించినపుడు, నాకు కుడిభుజమై, కళాసేవ చేయుటకు సంసిద్ధురాలయిన సాహసికురాలు శ్రీ సరోజనీదేవి. నాటకళపై ఆమెకు గల యనురాగాభిమానము లసామాన్యమైనవి. పుట్టుకతోడనే ఆమెకు నటనాకౌశల మబ్బియుండవలెను. "స్వతస్సిద్ధముగా స్త్రీయందుగాని పురుషునియందుగాని ఉండిననే తప్ప నటనాప్రాగల్భ్యము కేవలము సాధనచే గలుపబడవగినది కా" దని సుప్రసిద్ధుడగు సర్ జాన్స్టన్ ఫోర్బ్సు రాబర్ట్సన్ నుడివియుండెను. సరోజనియందు నాటకకళ మూర్తీభవించియుండెను.

తొలుదొల్త చెన్నపట్టణమున "రాయల్ థియేటరు"లో నాతోబాటు "లీలావతి" పాత్రను ధరించినపుడే "పువ్వు బుట్టినంతనే పరిమళించు" నన్నట్లు తన నాట్యకళాపాటవమును ప్రకటింపజాలెను. నాటి ఆమె అభినయమును జూచి నే నుప్పొంగిపోతిని. నాటకమధ్యమున నామిత్రులనేకులు రంగములోని కరుదెంచి నాచెంత నిలిచియున్న యువతిపై అభినందనముల కురిపింపసాగిరి. కనులనిండుగ ఆనందాశ్రువులతో, సంతోషాతిశయముచే జనించిన వినమ్రవదనముతో మిత్రుల అభినందనముల నందుకొనెను. ఆమెగాత్రము కోమలస్వనముల బలుకుచుండెడిది. మంజులగానముచే రాలు కరుగజేయుశక్తి ఆమెకమరియుండెను. "ఒకానొకప్పుడు యావద్భారత వర్షమునను నీకీర్తిచంద్రికలు వ్యాపించును. కళాభిమానులు ధనరాసులను నీమ్రోల గుప్పింపవలయును" అని నేనొకతూరి ఆమెతో నంటిని. "ఆర్జించుటకు నాకాసగలదు. ధనోపార్జనకాదు, జ్ఞానోపార్జన" అని ఆమె సమాధాన మిడెను. స్వాతిశయమనునది మచ్చునకైనను లేక నిర్మలమును అవ్యాజమునను కళాపరత్వములుగల మరొక అట్టివ్యక్తిని సహకారిణిగాకే [illegible] జాలుదునని చెప్పగలనా? ఆమెపై నే [illegible] ఆశలు పెట్టుకొంటిని. ఆమె నాయం[illegible]

నాటకరంగమునకు ఘనమగు సేవలను చేయజాలుదును గదా యని యువ్విళ్లూరితిని. తెలుగునాట బుట్టి, తెలుగు నేర్చి తెలుగుననే నాటకములాడుచుండినను అచిరకాలములో కన్నడభాషయందుచిత ప్రావీణ్యమలవఱచుకొని (శ్రీ సి. వెంకటరామయ్య, (బెంగుళూరు) గారిచే రచింపబడిన) నాటకమునందు "మండోదరి" పాత్రను ధరించెను. ఆమె "మండోదరి" పాత్ర నా కాశ్చర్య సంభ్రమముల కలుగజేసెను. ఆమె పరిమాణ మల్పమైనను, ఆయమ అభినయ మత్యున్నతము. ఆమె గానము నిసర్గ మనోహరము. ఆమెతో రంగమున పాత్రధారణ వహించుటకు నాకదియే కడతూరి. ఇంతత్వరలో నిట్టి ఎడబాటు కలుగగలదని కలనైన యూహింపనైతిని. సరోజినీదేవి మరణము నాకేగాక ఆంధ్ర కర్ణాటక నాటకరంగములకు గొడ్డలిపెట్టు. ముఖ్యముగా ఆంధ్రులకు తీరనిలోటు. దక్షిణదేశమందలి నాటకరంగమునకు వన్నె దెచ్చినవారు ఆంధ్రసోదరీమణులని నేనెల్లపుడు మురియుచుందును. వారినామముల నిట పేర్కొనుటకు నేతల పెట్టుటలేదు. కాని ఎన్నడైనను ఆంధ్రులు నాటకముయొక్కయు, నాటకరంగముయొక్కయు కళాప్రాశస్త్యమును, విలువను నిర్వచించెడి సమయ మాసన్నమైనపుడు ప్రస్తుతము నాయల్పప్రయత్నములకు తోడ్పడుచున్న సోదరీమణులయొక్క నామములు దక్షిణదేశమున నాట్యకళయందు నవయుగనిర్మాతలుగా సువర్ణాక్షరములతో లిఖింపబడ గలవు. అట్టి యువతీమణులలోకెల్ల సరోజని మణివంటిది. పోయినది. దాటిపోయినది. మరల సరోజనీదేవి తిరిగి మనల జేరబోదు. విధి బలీయము. ఈశ్వరు డోర్వలేనివాడు. నందనవనమందలి పారిజాత మపహరింపబడినది. మనము నిస్సహాయులము నిర్భాగ్యులము. కాని సరోజిని యొక్క ఆత్మను అనశ్వరము. ఆయమస్మృతియే నాకు బాసటయై నాభావి ప్రయత్నములకు విజయమును చేకూర్చునని విశ్వసించుచున్నాను.

(ఆంధ్రపత్రికనుండి)

వైఘనది-మధురవద్ద

—యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యం.

నక్షత్రమండలము

గొబ్బూరు వేంకటానంద రాఘవరావు (కపిస్థానమిత్రి)

పుష్య మాఘమాసములు : (జనవరి 1934)

ఉత్తరము

తూర్పు

పశ్చిమము

దక్షిణము

[ఈపటము ఆయాదిక్కులు సరిగాచూపునట్లు తలమీదుగా పెట్టి చూడవలెను. ఇందున్నట్లు నక్షత్రాదులు

జనవరి 8 తేదీని రాత్రి 8-51 గంటలకును, జనవరి 22 తేదీని రాత్రి 7-56 గంటలకును
,, 15 ,, ,, 8-24 ,, ,, 31 ,, ,, 7-21 ,, } కనబడును.

11. 1- 19 ౧౮౭

౧౯౩౪-వ సంవత్సరము జనవరి ౧-వ తేదీ నుండి ఫిబ్రవరి ౧-వ తేదీవరకు, అనగా పుష్యబహుళ అష్టమిమొదలు మాఘబహుళఅష్టమిపర్యంతము అను మాసమునందు రాత్రి తొలిజామున నగపడు నక్షత్రాది ఖగోళవిశేషముల వివరము లిందు వ్రాయుచున్నాను.

క్షీరవాహిని (Milky Way)

ఈమాసమునందు క్షీరవాహిని ఆగ్నేయమునుండి వాయవ్యమూలకు ఒక విల్లువంటి ఆకారముతో వ్యాపించి యున్నది. ఆగ్నేయమూలను నౌకామండలముకడ ఆరంభించి, శ్వానపూర్వశ్వానములమధ్యను, వృత్రే ఒరయన్) మిథునముల మధ్యను పడి, వృషభరాశి, సారథి మండలము, భృగుపరశుమండలము, అప్సరసమండలము, ఇంద్రమన, ఊర్వశి, పురూరవసులమీదుగా రాజహంసవరకు వ్యాపించియున్నది.

మిక్కిలి తేజోవంతమైన నక్షత్రములు

మిక్కిలి తేజోవంతమైన నక్షత్రములు (First Magnitude Stars) ఇరువదింటిలో ఈకాలమున సుమారు పదినక్షత్రము లగపడుచున్నవి. అవేవియనగా:

౧. ఇంద్రద్యుమ్న (Fomalhaut).
౨. శంతను (Acherner).
౩. అగస్త్య (Canopus).
౪. మృగవ్యాధ (Sirius).
౫. రిగెల్ (Rigel)
౬. ఆర్ద్ర (Betelgeaux).
౭. రోహిణి (Aldebaran).
౮. బ్రహ్మహృదయము (Capella Auriga).
౯. పూర్వశ్వానము (Procyon).
౧౦. మఘ (Regulus).

లఘు ఋక్షము (Ursa Minor)

లఘుఋక్షము ధ్రువనక్షత్రమునకు దిగువనే కనబడుచున్నది. ఊర్వశీపురూరవసులు ఇపుడు నిలువుగా కనబడుటలేదు. అడ్డుగా కనబడుచున్నారు.

బృహదృక్షము

ఈశాన్యమున ఇందలి సప్తఋషులు ఇపుడిపుడే ఉదయించుచున్నారు. ఈరెండు యోలుగులమధ్యను నరకుడు పాడనూపనై యున్నాడు.

తూర్పున

మఘ ఉదయించుచున్నది. దిగువ ఆశ్లేష ఉదయించినది ఆశ్లేషకు పైన కర్కాటకరాశిలోనే పొట్లపువ్వువలె పుష్యమి కనబడుచున్నది. దాని కీవల ముత్యాలహారమువలె మిలమిల మెఱయు చుక్కలతో పునర్వసు ఉన్నది. పునర్వసుఉత్తరభాగమందు మిథునము (Gemini) లోని Castor And Pollux చుక్కలు కలవు. దక్షిణమున పూర్వశ్వానము(Procyon) కలదు. మిథునమునకు ఒకింతమీదుగాను, పులహక్రతులకు దిగువను ఏనుగుతొండముతోను, లంబోదరముతోను విఘ్నేశ్వరుడు కాననగును. ఆదిగువనే ఆతని వాహనమైన మూషకము ఉన్నది. దీనిప్రక్కనే సారథిమండలమును (Auriga), అందు తెల్లనికాంతితో తేజరిల్లు బ్రహ్మహృదయ (Capella) నక్షత్రమును చక్కగా మెఱయుచున్నవి. సారథిమండలము నంటుకొని పడమరగా భృగుపరశుమండల మున్నది. ఈ పరశుమండలమునకును, బ్రహ్మహృదయమునకును ఉత్తరభాగమునందు మిణుకుమిణుకుమను చిన్నచుక్కలతో కల్పవృక్ష మున్నది. ఆకల్పవృక్షచ్ఛాయను రంభ, సుజాఙ్ణి, హృదేచక్షుస్, గ్రంథినీ, చరణ్యా మొదలగు అప్సరసలు మెఱయుచున్నారు. భృగుపరశుమండలమునకు దిగువనే గ్రద్దుమిటకరించుకొనుచు పులోమరక్కసుడు (Algol-the Blinking Demon) ఉన్నాడు.

మధ్యను

భృగుపరశుమండలముదిగువ నభోమధ్యరేఖపై పిల్లలకోడియనబడు కృత్తిక తేజరిల్లుచున్నది. కృత్తిక దిగువను పడమరగా భరణియు, భరణికి పడమరగా అశ్వినియును, ఆయశ్వినికి పడమరగా రేవతియును క్రమముగా చూడనగుచున్నవి.

పడమర

నాళీకజంఘుబకమును, ఇంద్రద్యుమ్నుడును అస్తమింపనైయున్నారు. (అశ్విని + భరణి + కృత్తిక ౧/౪) అను మేషముదిగువను శింశుమారము (Cetus) ను, దానికి దిగువ క్షీరోదదక్షిణధ్రువమనబడు యుగంధరకమఠమును కలవు. ప్రావారకర్ణఘూకమును ఆక్రిందనే కలదు. పులోమునికి పడమట ఇంద్రమద, చ్యవనుడు ఉన్నారు. వారి కావల, పడమటను ఉత్తరాభాద్ర, పూర్వాభాద్రనక్షత్రములు ఉన్నవి. వాయవ్యమున రాజహంస ఇంచుమించుగా అస్తమించినది.

దక్షిణమున

ఒరయన్ (Orion) యోధుడనబడు వృత్రుని పాదములలో నొకటియని చెప్పదగియున్న రిగెల్ (Rigel) చుక్కకు మీదుగా పుట్టినట్లున్న యమున ఎన్నో వంకలు తిరిగి తుదకు శంతనుని సమీపించినది. యమున కొకప్రక్క అగ్నివంటి తేజముగల ధుంధుమున్నాడు. మృగవ్యాధునికి సరిగా దిగువను అగస్త్యుడు దక్షిణాకాశమున నఖండతేజముతో మెఱయుచున్నాడు. అద్రిక ఆసమీపమునందున్నది. బకదాల్భ్యుడుకూడ యమునకు అనతిదూరమున నున్నాడు. అగస్త్యుని ప్రక్కనే నౌకామండలము (Argo Navis) ఆగ్నేయదిగ్భాగమున పొడసూపుచున్నది.

విశేషవిషయములు

ఈమాసమునందు రాత్రి తొలిజామున ఆకాశము మిక్కిలి తేజోవంతమై మొదటిరకపు నక్షత్రములతో కూడుకొని మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్నది.

౧. ఆకాశమునందలి నక్షత్రము లన్నింటిలో మిక్కిలి తేజోవంతమై ప్రకాశించునది మృగవ్యాధుడు. దీనినే పడమటిదేశములవారు Sirius అందురు. క్షణమునకు ఒకలక్షఎనుబదియారువేలమైళ్లచొప్పున వ్యాపింపగల వెలుతురు ఈచుక్కనుండి వెడలి మనలను చేరుసరికి ౮½ సంవత్సరములు పట్టును. అయినను ఇది మనకతి సమీపమునందున్న చుక్కలలో నొకటియని మఱువకూడదు. ఇది కొంచెము నీలిమతోకూడిన తెల్లని తేజముతో ప్రకాశించుచున్నది.

౨. మృగవ్యాధునికి మీదనున్న పూర్వశ్వానము కొంచెము పసుపు పచ్చరంగు కలిసిన తెలుపుతో ప్రకాశించుచున్నది. దీనివెలుగు మనకు చేరుటకు ౧౦ సంవత్సరములు పట్టును.

౩. మిథునములో నున్న పోలక్సు (Pollux) చుక్కనుండి మనకు వెలుగు చేరుసరికి ౪౩ సంవత్సరములు పట్టును.

౪. పొట్లపువ్వువలె నుండునని పైన వర్ణింపబడిన పుష్యమినక్షత్రమే పూర్వీకులకు వాతావరణస్థితులను తెలుపుచుండెడిదట. ఇందలి నక్షత్రములన్నియు స్పష్టముగా కనబడినపుడు గాలి, తుపాను మొదలగునవి లేక వాతావరణస్థితి సమగతిని చక్కగా (Fair Weather) ఉండుననియు, అట్లు ఆచుక్కలు కనబడక పోయినపుడు, మబ్బులు, గాలి, వాన కలుగుచుండుననియు ప్రాచీనులు తెలిసికొనుచుండిరి.

(౫) అగస్త్యుడు మృగవ్యాధునితరువాత ఇంత తేజోవంతమై కనపడు నక్షత్రము మఱియొకటి ఆకాశమున కానరాదు. ఇది మన సూర్యునికంటె సుమారు అరలక్షరెట్లు తేజోధికమైన బ్రహ్మాండగోళము. దీని వెలుగు మనకు చేరుసరికి మూడువందలసంవత్సరములకు పైగా పట్టునని గుణించినారు.

(౬) ఒరయన్ (Orion) అనబడు చుక్కల గుంపు. ఇది నక్షత్రసమూహములన్నింటిలో సుందరమైనది. నాలుగుప్రక్కలను నాలుగు మంచముకోళ్లలాగున ప్రకాశమానమైన నక్షత్రములు ముఖ్యముగా కానవచ్చును. దిగువ రెండింటిలో ఉత్తరమున నున్నది ఆర్ద్ర. ఎగువ రెండింటిలో దక్షిణమున నున్నది రిగెల్. నాల్గింటిమధ్య గొల్లకావిడిచుక్కలు. అటనుండి దక్షిణమునకు యోధుని ఖడ్గమువలె వ్రేలు మరిమూడు చుక్కలు. ఈయోధుడు గొప్ప వేటకాడనియు, తుదకు తేలుకుట్టి చచ్చెననియు గ్రీసుపురాణగాథలు. కావుననే వృశ్చికరాశి ఉదయముకాగానే ఒరయన్ అస్తమించును

యీ గాథకు మూలము. ఈఒరయన్ నక్షత్రములనుబట్టి వేదకాలనిర్ణయము చేయుచు లోకమాన్యులు ఒరయన్ అను గొప్పగ్రంథమును రచించుట సుప్రసిద్ధము. ఈఒరయన్‌లోని కొన్నిచుక్కలనుండి వెలుగు మనకు చేరుసరికి సుమారు ౨౦౦-౨౫౦ సంవత్సరము లగునని గుణించిరి. అనగా ఇపుడు మనలను చేరు ఈచుక్కల వెలుగు మన దేశములో మహమ్మదీయప్రభుత్వారంభదినములలో అట నుండి వెడలినదని తెలిసికోవలెను.

గ్రహములు

అంగారకుడు జనవరి ౨౫ వరకు మకరమున నుండును. శుక్రుడు ౧౦-౧-౩౪ మొదలు ౧౪ వఱకు కుంభముననుండి, వక్రించి మకరమున ప్రవేశించును. బుధుడును ఆ నాడే మకరస్థుడగును. కాబట్టి ఈ నెలలో మకరములో చతుర్గ్రహ, పంచగ్రహకూటములు జరుగును. కాని అవి గమనించుటకు వీలుగా నుండవు.

శుక్రుడుమాత్రము డిసెంబరు ౩౧-వ తేదీని అత్యంత తేజోవంతుడై యుండును. నాటినుండి తేజస్సు క్రమముగా క్షీణమగును. మాఘబహుళపాడ్యమి ౩౧-౧-౩౪ తేదీని శుక్రుడు అస్తమించును. కాబట్టి ఈపటములో చూపుటకు వీలుగాలేదు.

ఉల్కాపాతములు

ఈమాసములో ముఖ్యమైన ఉల్కాపాతము లంతగాలేవు. జనవరి ౧౭-వ తేదీని అస్తమించుచున్న రాజహంసమండలములో స్వల్పముగా ఉల్కలు రాలును.

"పిల్ల సేద్యకాడు"

—సూర్య.

భయము

'ప్రసాద్'

భయమనేది ఒకవిధమైన భావము. ఇది ఒక ఆలోచనవల్ల గాని, ఒకఉద్దేశంవల్ల గాని, ఒకదృశ్యం వల్లగాని కలుగుతుంది. రేపు చచ్చిపోతామనిగానీ, వంతెన కాస్తా విరిగి రైలు కృష్ణలో పడిపోతే ఎట్లా అనే భావాలు కలిగి భయమేస్తుంది. లోభికి తనడబ్బంతా ఎత్తుకొనిపోతారేమో అని భయంవల్ల రాత్రింబగళ్లు సరిగ నిద్రపోడు. ఇవి ఆలోచనలు మనస్సునందు జరిగేవి. ఇక దృశ్యాలు ప్రత్యక్షంగా ఉండేవి- అనగా కళ్లకు కనపడేవి. ఒకపాము కనపడుతుంది. దాన్ని చూడగానే భయమేస్తుంది. రైలుక్రింద మనిషో, ఆవో పడిపోతే ఆదృశ్యాన్ని చూడలేము. కొంతమంది గుండెనిబ్బరము లేనివాళ్లు గనుక సర్కసుకు వెళ్లినపుడు **సింహాలు,** పెద్దపులులు సర్కసువానికి ఎదురుతిరిగితే వాళ్లకు గుండె దడదడ కొట్టుకుంది. ఇది ఒకభావము.

సాధారణంగా మననడతఅంతా మనభావములను **అనుసరించిఉంటుంది.** భావమే మనకు శక్తి నిచ్చేది. వ్యక్తిసంఘములకు భావమే మూలము. అతనికార్య సాధనకు ఉత్సాహమిచ్చేది అదే. ప్రపంచచరిత్రగనుక క్రమంగా చదివితే విప్లవములకు, యుద్ధములకు భావమే కారణమని తేలుతుంది. ఫ్రెంచివిప్లవమునకు మధ్య తరగతివారికి ధనస్వాములయెడగల తిరస్కారభావము కారణం. తాము చెమటోడ్చి ఆర్జించింది తమకు దక్కనీక తమను అన్యాయము చేస్తున్నారని ఉద్రేకము కలిగి దానికి మూలమయిన రాజకీయవిధానమును పడగొట్టివేశారు. రష్యయనుల బోల్షివిక్కు విప్లవానికి జార్ నిరంకుశప్రభుత్వంవల్ల వచ్చినవికృష్టభావం మూలం. మనదేశమందును ప్రస్తుతశాసనోల్లంఘనమునకు జాతీయభావం మూలం. బ్రిటిషువారు భారతదేశమును స్వలాభంకోసము ఉపయోగించుకొంటున్నారు. యూరోపియనుల కిచ్చిన ప్రాముఖ్యము, ఉన్నతోద్యోగములు భారతీయుల కివ్వరు. ఇచ్చినా వారికిచ్చే జీతము లివ్వరు. ఈ దేశీయులనునీచంగా పరిగణిస్తారు. ఇంగ్లీషు వారి రాజ్యంవల్ల భారతదేశం పరిశ్రమలయందయితే నేమి, విద్యావిషయములలో నేమి మిగిలినదేశములకు అనేక రెట్లు వెనుకబడ్డది. ఇవన్నీ చూస్తే భారతీయులకు తమవిలువ తెలిసింది. స్వతంత్రత ఉండవలె ననే భావం ఉదయించింది.

భయభావము మనరాజకీయసమస్యను మరింత కష్టము చేసినది. భారతీయులు స్వరాజ్యంకోసము అనేక సంవత్సరములనుండి పోట్లాడుతున్నారు. ఈ పోరాటము అనేకరూపాలు ధరించింది. వాటన్నిటిని పేర్కొనుట అనవసరం. స్వరాజ్యంగాని, దానికి దగ్గరగా ఉన్నదిగాని ఇంతవరకు రాలేదు. స్వరాజ్యం అంటే భారతీయుల ప్రభుత్వం అన్నమాట. పూర్వకాలంలో చక్రవర్తిత్వం భూమిని పాలించింది. తరువాత ఒలిగార్కి వచ్చింది. తరువాత ప్రజాప్రభుత్వం వచ్చింది. ఇది ఊగులాడుతోంది. ఫేసిజమ్ వచ్చింది. అనేకదేశములలో డిక్టేటరుషిప్పు నాటుకొంటోంది.

ప్రభుత్వం అనేది అధికారంతో కూడుకొన్న ఒక సంస్థ. ఈసంస్థను ఏవిధంగా నిర్మిస్తే బాగుంటుంది అనేది ఆధునికసమస్యలలో ఒకటి. ఆవిషయ మిచ్చట చర్చించడం అనవసరం. ఈ అధికారమును విభజించితే ఎవరికి ఎంతవెళ్లాలి అనేది మన్ని కలవర పెట్టు సమస్య. జనాభా లెక్కప్రకారము అన్న కొంత మంది ఒప్పుకొనరు. ప్రత్యేకసాంఘికప్రాతినిధ్యము కావలెనంటారు, మరికొందరు. ప్రత్యేక నియోజక వర్గములు అవసరమని మరకొందరంటారు. ప్రజాప్రభుత్వ ఆశయముల కివన్నీ వ్యతిరిక్తమని ఒకపక్షపు వారి వాదన.

ఈవాదము లన్నిటికి భయమే మూలం. అధికారము మహమ్మదీయులచేతిలో ఉంటే మనను అణచివేస్తారని మహమ్మదీయుల వాదన. మహమ్మదీయులు యూరపియనులతోను, క్రైస్తవులతోను కలిసి తమను అణచివేసెదరని హిందువులంటారు. ఈ అపనమ్మ

కం, భయం సాంఘికసమస్యకు వేరు హరిజనసమస్య కూడా ఇంతే. హరిజనులనుసమానంగా చూడ్డాలనీ, వాళ్లను దేవాలయంలోనికిరానివ్వాలనేవాళ్లు బ్రాహ్మణులయం దనేకమంది ఉన్నారు. కాని తరువాత వెలివేస్తారేమో అనేభయం వెన్నాడుతూఉంటుంది. "తరతరములనుండీ వచ్చేఆచారములను అతిక్రమించవలెనంటే గుండెనిబ్బరం చాలా ముఖ్యం. అది మానవునియందుగల ఉద్రేకాని ఉబకేస్తుంది. స్వతంత్రమనేది తగినవారికి గాని అందరికిగాదు" అన్నాడు షెల్లీ. వెలి అంటే భయపడని వాళ్లు, మన్ని వెలివేస్తేవాళ్లని మనంవెలివేస్తాము అనే గిరీశంతత్వంవాళ్లు ఉండాలి. మానవులందరు మొదట చట్టానికి లోబడక విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూఉండేవారు. ఒకరి హక్కులంటే మరొకరికి గౌరవం లేదు. ఒకరకంగా మృగాలని చెప్పవచ్చు. బలంకలవాడిది రాజ్యం. ఈఅల్లకల్లోలంనుంచిరాజ్యం(State)వచ్చింది. ఏవిధంగావచ్చింది అనేవిషయాన్ని గురించి హాబ్సు, లాకీ, రూసో అనువారు ముగ్గురు మూడువిధాలు చెప్పారు. కాని వీరి సిద్ధాంతములు ఆమోదింపబడ లేదు.

"చట్టములు అపనమ్మకం, భయం అనేవాటి పుత్రికలు" అన్నాడు ఒక ఫ్రెంచిగ్రంథకర్త. ఒకరంటే ఒకరికి అపనమ్మకం, భయం అనేవి లేకపోతే ప్రస్తుతం ప్రపంచమందున్న క్లిష్టపరిస్థితులు వచ్చేవి కావు. ప్రపంచకంలో ఉన్న బంగారంలో చాలా భాగం అమెరికాలో చిక్కడిపోయింది. అది దేశం దాటితే తిరిగిరాదని, చిన్నమెత్తు బంగారంకూడా బయటికెళ్లకూడ దన్నాడు, ప్రెసిడెంటు రూసువెల్టు. దేశంలో ఉన్న బంగారమంతా ట్రెజరీకి చేర్పమన్నారు. టారిఫులు ఇష్టమొచ్చినట్లుగా పెంచారు జర్మనీ ఆయుధసమానత్వం కోరుతోంది. నానాజాతి సభనుండి విడిపోయింది. సోవియటు విమానదళాన్ని పెంచుకున్నది; యుద్ధమునకు సిద్ధముగా ఉన్నది. కాబట్టి ఈసందర్భాలలో కావలిసింది నిజంపల్కటం ఒకటి. కపటాన్ని తరిమివేయటం రెండు. కాని ఈ రెండుచేసేవాళ్లు అరుదు. అందుకని ప్రపంచకం ఎల్లకాలం ఈవిధంగానే ఉంటుంది.

'తిరుచునాపల్లి' కొండపైనుండి

—యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యం.

తృతీయాంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు
(25-12-1933) మదరాసులో జరిగెను. రాఘవాచారిగారు (అధ్యక్షులు), నాగేశ్వరరావుగారు (ఆ. సం. అధ్యక్షులు),
గా. రామచంద్రారెడ్డిగారు ఆరంభకులు.

శ్రీమతి పద్మావతీ దేవిగారు

[తృతీయాంధ్రనాటకకళాపరిషద్యాజమాన్యమున ప్రదర్శింపబడిన 'చంద్రగుప్త' యందు 'ఛాయా' పాత్రను నిర్వహించి మించినందున నీ వరిష్ఠనటీమణి రజతపాత్రప్రదానమున బహూకరింపబడెను.]

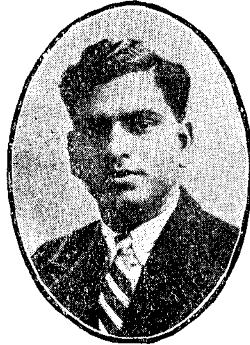
శ్రీమతి గుళ్లపూడి విశ్వేశ్వరమ్మగారు

[ఈమె ‘చంద్రగుప్త’యందు ‘హెలెన్’ పాత్రను నేర్పుమెయి నిర్వహించి పారిషదుల ప్రశంసలను బడసినది]

కుమారి శాంతమ్మ

[శ్రీ వనారస గోవిందరావుగారి కూతురు. ఈబాలిక పరిషత్తువారి 'కృష్ణరాయబార' ప్రదర్శనమున వికర్ణ పాత్రను ధరించి చక్కగ నిర్వహించినది.]

శ్రీ డి. గోవిందరాజులుగారు

(బి. ఏ., బి. యల్.)

[పరిషత్తువారిచే నడుపబడిన 'కన్యాశుల్క' ప్రదర్శనమునందు మధురవాణి పాత్రను చక్కగ, నేర్పుతో, సహజరీతిని నిర్వహించిన వర్థిష్ణువు.]

శ్రీ వనారస గోవిందరావుగారు

[శ్రీ సురభి నాట్యమండలీ సంస్థాపక నిర్వాహకులు. ఆంధ్రనాటకకళాపరిషదారంభమునకు కారకులు. వీరి నాట్యకళాసేవ నాదరించుచు పరిషత్తువారు మొన్నటి తృతీయసమావేశమున వీరి కొక సమ్మానపత్రమును (ఒకవెండి గొట్టము-Barrel-న నుంచి), దుశ్శాలువలను బహూకరించిరి.]

తృతీయాంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు

తీర్మానములు

నవీనగ్రంథరచన – బహుమానము

౧. భావోద్దీపకములును,రసవంతములును,ప్రయోగయోగ్యములును అగు ఆధునిక తెలుగు నాటకముల రచనను ప్రోత్సహించుటకుగాను తగు విధానముల నారయుటకు పరిషత్పక్షమున ముగ్గురు సభ్యులతో నొక యుపసంఘమును నియమించుచున్నారు.

ఉపసంఘ సభ్యులు

౧. శ్రీయుత టి. రాఘవాచార్యులుగారు,
౨. శ్రీయుత శ్రీపాద కామేశ్వరరావుగారు,
౩. శ్రీయుత వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు.

౨. పరిషత్తునకు సమర్పింపబడెడి నాటకములలో నుత్తమగ్రంథమునకు పరిషత్తువారల యార్థికశక్తి ననుసరించి కనీసము రూ.౧౧౬ లకు తక్కువ గాని మొత్తము బహుమాన పురస్సరముగా నొసంగుటకు తీర్మానించుచున్నారు.

౩. పరిషత్తునకుగాను వ్రాయగల నాటకముల యొక్క రచనా విధానమును ఇతివృత్తము లోనగు నిబంధనలను నిర్ణయించుటకును, పరిషత్తున కంపబడిన గ్రంథముల తరతమనిర్ణయము గావించుటకును పైని జేర్కొనిన యుపసంఘమువారే యధికారము గలిగి యుందురు.

౪. దేశ, కాలపాత్రముల ననుసరించి నటకులు స్వేచ్ఛతో కథావస్తువును సైతము రూపుమాపి, నాటకగ్రంథమును క్లిష్టీకరించుట యీ పరిషత్తువారు గర్హించుచు, ప్రస్తుతమాంధ్రదేశమున ఆడబడుచున్న నాటకము లన్నింటికి, అవసరమగుచో ఆయాగ్రంథకర్తల సహాయముతో, రంగస్థలమున కనుకూలపడునట్లు నాటకముల క్లుప్తపరచి Stage Editions తయారుచేయుటకు ఈదిగువ నుదాహరింపబడిన యిరువురతో గూడిన యొక యుపసంఘము స్థాపింపబడవలయునని యీసభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

౧. నెల్లూరు నాగరాజరావుగారు.
౨. తల్లావఝుల శివశంకరశాస్త్రిగారు.

౫. ఆంధ్రనాటకకళాపరిషత్తున కొక ప్రణాళికను తయారుచేసి, పరిషత్తును వెంటనే 'రిజిస్టరు' చేయుటకు స్థాయిసంఘమువారు పూనుకొనవలయునని యీసభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

౬. ఉత్తర సర్కారులలో ప్రతినాటకసమాజము, తాము ప్రదర్శింపబోవు నాటకప్రదర్శనము లన్నింటికి, ఆయాజిల్లా యధికారుల అనుమతి బడయవలయు నను ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువు నాటకకళా విలాసమునకు, గ్రంథకర్త స్వాతంత్ర్యమునకు తీవ్ర విఘాతము కలిగించుచున్నది కావున ప్రభుత్వమువారు వెంటనే సదరు ఉత్తరువు నుపసంహరింపవలయు నని యీసభవారు కోరుచున్నారు.

౭. ఆధునిక నాగరికతబట్టి నానాటికి పతితమగుచున్న యక్షగాన వీథినాటకముల, చర్మనాటకముల (తోలుబొమ్మలు) పునరుద్ధరించి, ఉత్కృష్ట దశయందు నిల్పి ప్రచారమునకు తీసికొని వచ్చుటకు యీ సభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

౮. స్త్రీలనాట్యరంగ ప్రవేశమును ప్రోత్సహించుటకు ఆంధ్రనాటకరంగమునకు వన్నెదెచ్చుచున్న ఒక నటీరత్నమునకు ధనరూపముగా ఏటేట బహుమతి నల్పవలయునని యీపరిషత్తువారు తీర్మానించుచున్నారు.

౯. నిర్ణీతమగుకాలమునకు నాటకప్రదర్శనము ప్రారంభించుటకును, అసంబద్ధము లగు గ్రామఫోను పాటలు వగైరా రంగస్థలమున ప్రేక్షకుల కోర్కెపై చదువకుండుటకును ఈపరిషత్తువారు నటకులను కోరుచున్నారు.

౧౦. పరిషత్తు తరఫున ఒక మూడుమాసముల పత్రికను వెంటనే స్థాపింపవలసినదని యీ సభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

మనవిమాటలు

ఆంధ్రనాటకకళాపరిషత్తు తృతీయసమావేశము

ఈపరిషత్తు మొన్న డిసెంబరు నెల ౨౫, ౨౬, ౨౭ తేదులందు శ్రీ బళ్లారి రాఘవాచార్యుల యధ్యక్షతను జయప్రదముగ నిర్వహింపబడినది. పరిషద్వ్యాజమాన్యమున ప్రదర్శింపబడిన నాటకములును పారిషదులకు తృప్తి నొడగూర్చినవి. నిర్వాహకుల కౌశలోత్సాహములును, కళాభిమానుల, నటుల యాదరప్రోత్సాహములును కారణముగా పరిషత్తు చక్కగా కొనసాగినది.

ఈపరిషత్తు మొట్టమొదట ౧౯౨౯లో నారంభ మయినది. ఇది మూడవ సమావేశము. నాటకాభిరుచిగలవారిని, తత్కళాభిమానులను ఒక్కచోట సమావేశపరచి, కళాభివృద్ధికరవిషయములను గూర్చి చర్చించుటకు ప్రజాభిప్రాయమును కేంద్రీకరించుట యీ పరిషత్తుయొక్క ఉద్దేశము. ప్రస్తుతము మన యాంధ్రనాటకరంగమున సంస్కరింపవలసిన విషయము లెన్నియో కలవు. ఆంధ్రనాటకరంగమున నిపుడు కొంతకుకొంత అభివృద్ధి కనుపించుచున్నను, ఇంకను, విడివడదగిన, విడివడని సమస్యలు చాల గలవు. ఈ రోజులలో నాటకరంగము పోవుచున్న పలుపోకడలు, దాని లోపాలోపములు, నూతనోత్తేజము కలుగుటకు దారి తెన్నులును శ్రీ రాఘవాచార్యులుగారు తెలియబలికినారు. ఆచార్యులుగారు దేశీయ, విదేశీయనాటకరంగములందు చక్కని అనుభవపరిచితులు గలవారు; సంస్కృతహృదయులు; నాట్యకళయెడల, దానియభివృద్ధి యెడల అనారతదృష్టిగలవారు. వీరి నాయకత్వమున, తదితరకళావేత్తల, అభిమానుల, మహనీయుల యాదరమున నీపరిషత్తు, ఆంధ్రనాటకరంగము ఇతర దేశీయనాటకరంగముల కన్న ఇతోధికముగ వన్నెమీరి వెలయజేయగలదని యాశింతుము.

ఈతూరి సమావేశమునందు అభినవరుచులకు సరిపోవు నాటకముల రచనను ప్రోత్సహించుట కొకతీర్మానము కావింపబడినది. 'మానవజీవితములోని నిత్యనైమిత్తికవిషయములను రసోచితముగ ప్రదర్శించి సాంఘిక, ఆర్థిక, మతవిషయములందు నూతనసంస్కారములను ప్రబోధించుటకు హృదయరంజకము లగు వేర్వేరు కథాంశములను నాటకరూపమున ప్రదర్శింపవలసిన తరుణ' మిది. ఇట్టి నాటకముల ప్రదర్శనమే 'ప్రపంచమం దంతటను ప్రజ్వలిత మగుచున్న నూతన భావములకును, సాంఘికజీవితమునకును అనుగుణముగ నాటకరంగమును సంస్కరించి ప్రజాహృదయమునందు నవీనోత్తేజమును కల్పించుటకు' సరియైన ప్రక్రియ. ఇట్టినాటకముల విరివిగ తయారుచేయుటకు

పరిషత్తు ఉత్సహించినది. దీనిమూలమున నాటకరంగమున కొక అపూర్వమయిన సంస్కృతి యేర్పడగల దనుట నిక్కము. స్త్రీలనాట్యరంగ ప్రవేశమును ప్రోత్సహించుట మరియొక విశేషము. ఇదియొక పెద్ద సమస్యగ ఇప్పుడు ఏర్పడిపోయినది. దీనివిషయమై వాదోపవాదములు పెల్లుగ జరిగిపోయినవి, జరుగుచున్నవి. ఈ విషయమై మొదటినుండియు ఎక్కువగ పాటుపడుచుండువారు రాఘవాచార్యులుగారు. వారికిని ఈవిషయమై ఇంకను ఒకనిర్ణయము కుదురలేదు. ఈ వాదోపవాదములందును, నిర్ణయమునందును పురుషులే యెక్కువగ బాధ్యత కలిగియుండుటకన్న విద్యావతులయి, సంస్కృతహృదయముగల కుటుంబినులు సయితము ఈవిషయమున తమ యభిప్రాయముల నొసగి, చర్చలందు పాల్గొని, ఏదో యొకనిర్ణయమును తేజూచుట సమంజసము.

ఇట్టి విషయములను చర్చించుటకును, నాట్యకళాభివృద్ధికిని ఒకపత్రిక అనువయిన మార్గము. పరిషత్తుతరఫున వెలువడ నున్న త్రైమాసికపత్రిక సుసంపాదకత్వమున త్వరలో నారంభింపబడి ఆంధ్రనాటకకళ కొక అపూర్వవికాసమును ప్రసాదించునని నమ్ముచున్నాము.

పరిషత్తు కొలదిరోజులలోనే 'రిజిస్టరు' చేయబడనున్నది. ఇకనయినను, ఉత్సహించి, వెంటనే స్థాయిసంఘోపసంఘములతోడ్పాటున పరిషత్తు కార్యరంగమునకు ఉపక్రమింపవలసియున్నది. రానున్న సమావేశమున 'ఇంతవరకు మీరొనర్చిన ఘనకార్యము లేమి?' యను ప్రశ్నకు ఎడము నీయకుండుట పరిషత్తుకు మిగిలినది.

మరుసమావేశమునందు ఈ పరిషత్తు మహాసభతోపాటు అపూర్వములు, ఉత్తేజకములు నయిన నాటకములను ఎక్కువగ పేరెన్నికగన్న నటనటీమణుల తోడ్పాటున మరింత మేలుగ ప్రదర్శించుటయు, వస్తుప్రదర్శనమును ఇంతకంటె అద్భుతముగ, సమగ్రపరికరములతో నేర్పాటుచేయుటయు ఆసింపదగియున్నది.

పరిషత్తు వెంటనే కార్యక్రమమునకు గడంగి ఉపక్రమణికకు అర్థవత్త్వము చేకూర్పవలసినది విధి.

దక్షిణభారత హిందీప్రచారసభ, చెన్నపురి

అనంతమార్గముల హిందీభాషను జనదినాభివృద్ధిగ దేశమున వ్యాపింపజేయుచున్న దక్షిణభారత హిందీప్రచారసభ మూడవ హిందీపట్టప్రదానమహోత్సవమును జరిపినది. ఈయుత్సవమునకు 'హిందీ నిఖిలభారతజాతీయభాష కావలయునని నిర్ణయించి దక్షిణభారతదేశమున దానిప్రచారమునకయి బీజములను నాటిన' పూజ్యశ్రీ గాంధిమహాత్ము డధ్యక్షుడు. 'నాటినుండియు తత్ప్రచారకార్యపర్యవేక్షకుడుగ నుండి సభతో సంబంధము గలిగియున్న' పండిత శ్రీ రామనరేశత్రిపాఠిగారు ఉపన్యాసకుడు. ఈ యిరువురసమ్ముఖమున పట్టములను

స్వీకరించిన పట్టభద్రులు ధన్యులు. ఇట్టి సుసన్నివేశమును కల్పించుకొన్న సభకు ధన్యవాదములు.

దక్షిణభారత హిందీప్రచారసభ పట్టప్రదానము, ౧౯౩౩.

ఉన్నతాశయసంపన్నమగు నుపన్యాసమున త్రిపాఠిగారు హిందీఉత్పత్తి, స్వరూప, వికాసములను, ప్రాశస్త్యమును వివరించి, ఇతరభారతీయభాషలలో నెల్ల బహుళవ్యాపకము, సుగమము నగుటచే నదియే నిఖిలభారతజాతీయభాషగా నుండదగిన దని పలికిరి; హిందీప్రచారసభ కావించుచున్న అమూల్యప్రచారము నకు మిక్కిలి మెచ్చుకొనిరి. కాని 'కేవలముహిందీరాని మదరాసుప్రాంతములవారికొరకయి జాతీయమహాసభ కార్యక్రమమంతయు నాంగ్లమున నడుపబడుచున్నది. ఈదాక్షిణాత్యులు ఏకగ్రీవముగా నాకార్యక్రమమునంత యును హిందీయందే నడుపవలెనని ముక్తకంఠులయి చెప్ప గలిగిననాటికి ఈసభ హిందీ ప్రచారమునకయి పడుచున్న పరిశ్రమకొంతవరకయిన సఫలమయినదిగ తలపవచ్చు'నని యితోధిక ప్రచారమునకు పురికొల్పిరి. మహాత్ముడును 'ఈప్రాంతముల ప్రతివారును హిందీభాషను మాటాడ గలుగువరకును, హిందీభాష నితరులు మాటలాడినపు డర్థముచేసికొనగలుగువరకును హిందీప్రచారోద్యమము యొక్క ఆదర్శము నెరవేరినట్లు కాదు. అంతవర కును సంపూర్ణముగ సంతృప్తి గలుగదు' అనిరి.

హిందీ వ్యాపించుటవలన నాయాప్రాంతముల వారి మాతృభాష కుపద్రవము కలుగగలదని సంశయించి దానిని ద్వేషించువారు కొందరు గలరు. అది పొరపాటు.

'జాతీయభాషవలన రాష్ట్రీయభాషల అభి వృద్ధికి ఆటంకము గలుగవలెనని నే నెన్నడును కోరను. హృదయమునకును, ప్రాణములకును జీవన సంపదను సమకూర్చుశక్తి మాతృభాషయందే కలదు. మాతృభాష అభివృద్ధిచెందనిచో జాతికిని అభివృద్ధి లేదు' అని త్రిపాఠీమహాశయుడును, 'హిందీభాషయందు పాండి త్యము కలుగవలెనని నాయభిప్రాయము కాదు. సాధా రణముగ నొకరితోనొకరు మాటలాడికొనుటకు తగిన భాషాజ్ఞాన మున్నజాలును. మనలోమనము (భారతీయు

లము) మాటలాడుకొనుటకు విదేశీయభాషపయి నాధారపడవలసివచ్చుట చాల అవమానకరము' అని మహాత్ముడును నుడివిరి. ఈమాటలవలన పైన పేర్కొనినసంశయము దూరమగుటయేకాక హిందీనేర్చుకొనుట కేవలము ఆసేతుశీతనగముకల భిన్నభిన్న భారతదేశముల జనుల పరస్పర వ్యవహారమునకని తెల్లమగుచున్నది. హిందీ ప్రచారోద్యమము తలపెట్టిన నాటినుండియు నీవిషయము సుప్రకటితమగుచున్నను కొందరు విచారశూన్యులు ద్రేకపూరితులయి మాతృభాషను మాని హిందీనే చదువవలెనని ఘోషించుచున్నారు. ఇట్టి వారాంధ్రులే యన సిగ్గగుచున్నది. వీరు మీద నుద్ధరించిన త్రిపాఠీగారి వాక్యములను పరికించి వివేకవంతులయి తమ మాతృభాషను విశేషాదరాభిమానములతో వృద్ధినొందచేయదగుదురు.

దక్షిణదేశమున విరివిగా సాగుచున్న హిందీ ప్రచారమునకు మహాత్ముడు మిగుల సంతసించుచు 'నేను చూచినంతవరకు, రిపోర్టులమూలమున నాకు తెలిసినంతవరకు హిందీప్రచారమున మిగతరాష్ట్రములకంటె ఆంధ్రదేశమే యెక్కువ యుత్సాహముతో ముందంజ వేయుచున్నది' అనియు, 'అభివృద్ధి తమిళనాడునందుకంటె ఆంధ్రదేశమున విశేషముగ గాన్పించుచున్నది. నేనాప్రాంతములయందు పర్యటన మొనర్చినపుడు స్వయముగ నావిషయమును తెలిసికొంటిని.' అనియు నేయుద్యమమున నయినను మంచిసెబ్బర లరయక, గొఱ్ఱెమందలవలె గుంపులుగుంపులుగ ముందున కురుకు స్వభావముకల యాంధ్రుల నభినందించెను. మహాత్ముని యభినందనమున కాంధ్రులు పాత్రులయినందుకు సంతోషింపవలసినదే కాని హిందీని చదివి వారు మాతృభాషకు కొంత ముప్పు దెచ్చుకొనుచున్నారు. ఆదిని సంస్కృతభాష, తరువాత ముసల్మానులభాష, ఆపిమ్మట నాంగ్లభాష క్రమముగ నాంధ్రమున కిదివరకే చాలినంత యపకరించినవి. ఇటీవలనే ప్రచారమునకువచ్చిన హిందీభాషయు పైమూడు భాషల కింతయైన వెనుదీసినదికాదు. ఈనాల్గుభాషలు కలియుటవలన నాంధ్రవాఙ్మయము నానారూపములను దాల్చినది; దేశీయతను, జాతీయతను కోలుపోయినది. వాఙ్మయమును పరిశీలించినయెడల నిందుకు నెన్నియేని నిదర్శనములు లభింపగలవు. అయిన నీ దోష మాయా భాషలది కాదు. ఆత్మస్వరూపము తెలియని, ఆత్మగౌరవము కాపాడుకొనజాలని, యుక్తాయుక్తవివేచన లేని తెనుగువారిది. ఏభాషను చదివినను, ఏయుద్యమమును ప్రారంభించినను, దానిప్రయోజనము పరిమితిని నిశ్చయించి అంతవరకే దానితో సంబంధ ముంచుకొనవలయును. స్వీయభాషకును, ఉన్నతికిని దానివలన ఎట్లును హాని కలుగకుండ జాగరూకత వహించవలెను. కావున ప్రయోజనమును గుర్తించి తమతమభాషలకు చెరుపుగలుగకుండ, హిందీ నభ్యసించి ఐకమత్యసంపన్నులయి భారతమాతృసేవ నొనరించి భారతీయులెల్లరు భారతమాత కభ్యున్నతిని చేకూర్ప దగుదురు.

దక్షిణ భారత హిందీప్రచార సభకు కడచిన సంవత్సరమున క్రొత్తగా కొన్నిశాఖలు విస్తరిల్లినవి. ఈసభ నూతనముగ పాఠశాలలను, గ్రంథాలయములను, పఠనమందిరములను పెక్కిటిని స్థాపించినది; మహాసభలను జరిపినది; పుస్తకములను కొన్నిటిని ప్రకటించినది; ప్రచారకులచేత నుపన్యాసముల నిప్పించియు, కాలక్షేపములను చేయించియు, నాటకముల నాడించియు విశేషప్రచారమును కావించినది. మొలకెత్తినది మొదలుకొని సభ హిందీవ్యాప్తికయి చేయుచున్న నిరంతరకృషివలన దేశమున నసంఖ్యాకులు స్త్రీపురుషులు హిందీ భాషను నేర్చిరి. ప్రజాహృదయమున హిందీపయి నాదరాభిమానములు గాఢముగ నాటుకొనినవి. ప్రజాప్రముఖులుపలువు రిందుకుబహుముఖములసహాయపడుచున్నారు. కొన్నిలోకలుబోర్డులు,మునిసిపాలిటీలుపాఠశాలలలో హిందీని ప్రవేశపెట్టి తద్వ్యాప్తికయి చేయూత యొసగుచున్నవి. మైసూరు, తిరువాంకూరు, కొచ్చి సంస్థానములు నత్యధికముగ తోడుపడుచున్నవి. ఐచ్ఛికభాగములలో నొకటిగా ఉన్నతపాఠశాలలో హిందీ ప్రవేశమును గని కొన్నిటియందు ప్రచారము గలిగియున్నది. కొన్నికళాశాలలయందును దానికి ప్రవేశముదొరకినది.

ఈ సంవత్సరమున వారు సభ జరిపిన ప్రాథమిక, మాధ్యమిక, రాష్ట్రభాషా పరీక్షలయందు

పరీక్షితులయిన విద్యార్థుల సంఖ్యలు వరుసగా ౫౬౧౭, ౨౩౫౪, ౧౩౭౯. రాష్ట్రభాషావిశారదపట్టపరీక్షయందు డెబ్బదిముగ్గురును, ప్రచారకశ్రేణియందు పరీక్షయందు పదునలుగురును పరీక్షితులయిరి. సభ ౧౯౨౦-వ సంవత్సరమున, పరీక్షలను ప్రారంభించినది మొదలుకొని ఇప్పటివరకు మొదటిమూడుపరీక్షలయందును ౩౦౫౮౦ విద్యార్థులు పరీక్షితులయిరి. నాలవదానియందు పరీక్షితులసంఖ్య ౪౫౬. అయిదవదానియందు పరీక్షితులయినవారిసంఖ్య ౧౯౪. ఇంకను హిందీభాషాభివృద్ధిమార్గము లనేకములు త్రొక్కబడుచున్నవి. కార్యనిర్వాహకుల కౌశలము వలన దక్షిణభారతదేశమున హిందీభాషకు బహుళముగ ప్రచారము సాగుచున్నది. ఇక నాలుగయిదేండ్లలోనే మదరాసుప్రాంతములవారు హిందీభాషయందే జాతీయవ్యవహారములను సాగించుచు నుత్తరాదులను మించగలరను విశ్వాసమున కవకాశము గలదు. ఈ సభ హిందీవాఙ్మయాభివృద్ధికయి గ్రంథరచనప్రకటనముల విషయమున త్రిపాఠిగారి సూచనల ననుసరింపదగును.

‘హిందీభాషాప్రచారము తలంపు ప్రథమమున ఇండూరుసమావేశమున గలిగినపుడు అయిదుసంవత్సరములలో హిందీభాష స్వయంపోషకశక్తి కలిగియుండ గల’దని భావించిన మహాత్ముడు ‘౧౫ సంవత్సరములు గతించినను ఇంతవరకు దీని కట్టిసమర్థత కలుగనందుకు’ చింతిల్లుచు ‘హిందీప్రచారసభవారి కార్యాలయములు, ప్రెస్సు, కళాశాల మున్నగునవన్నియు బాడుగ ఇండ్లలోనేయున్నవి. వీటికి సొంత యిండ్లు నిర్మించుబాధ్యత మీపయి నున్నది. ఇందుకు ఈదక్షిణభారతముననే ద్రవ్యము వసూలుచేయవలెను. ఈకార్యమును నిర్వహించుటకు మీరు వెంటనే మొదలుపెట్టవలెను’ అని ప్రజాప్రముఖులకు మనవిచేయుచున్నాడు. ఆ త్యాగమూర్తిమనవిని ప్రజాప్రముఖులు శ్రద్ధతో పాటించి యథాశక్తి ధనసాహాయ్యమును గావించి హిందీప్రచారసభకు చిరంజీవితను గలిగింపదగుదురు. మరియు హిందీపట్టభద్రులుకూడ తమ చుట్టుపట్టులవారికి హిందీని బోధించి తద్వ్యాప్తికి తోడుపడదగుదురు.

హిందీభాషను నేర్చుటకు జాతీయాభిమానమే కారణము. కావున దానిని నేర్చినవారందరు నింకను నేర్వనివారికి నేర్పుటకు పూనుకొనవలెను. మాతృభాషను జదువనివారు తొలుత దానిని నేర్చి, తరువాత హిందీని నేర్చుకొన ప్రయత్నింపవలెను. కాని, కేవలము హిందీనిగాని, రెండింటి నొకమారుగా గాని చదువజనదు.

మడ్డుకత*

తెనుగువాఙ్మయ మించుమించుగ నేతిబీరకాయను బోలియున్నది. అది యాపేరున జెల్లుబడియగుచున్న సంస్కృతము. కరకచ్చేద్రాదులవలె కథ నిడుద లగు గడుసుసమాసముల నిలిచిన ‘అసలు’ రూపముననూ, ‘ధుమువులు’ మొదలగు కుల్లాయీలను ధగిలించుకొనిన ‘నకలు’ రూపముననూ, అస్థిసార మడుగంటిన ఎండు వారిన వికృతరూపముననూ సంస్కృతము తెనుగువాఙ్మయము నాక్రమించుకొనినది. ఈసంస్కృతమును ‘మినహా’ పెట్టగా నిలిచిన తెనుగున కొంత అంటరానిదయినది. మిగిలినదానినిమాత్రమే వాఙ్మయ మంగీకరించినది. అదియే తెనుగుదేశపు తెనుగు; తెనుగువారి తెనుగు; జానయిన దేశితెనుగు. అట్టితెనుగున రచియింపబడిన వాఙ్మయమునకే తెనుగువాఙ్మయము మను పేరు చెల్లదగును. అట్టిది మృగ్యమయినది.

ఇతరదేశభాషలయందును సంస్కృతమునకు ప్రవేశము కలదు. అది పరిమితము; సముచితము. దాని వలన నవి చవుల మించినవి. తెనుగున నట్లుకాదు. సంస్కృత మపరిమితముగ పైకొనిన నది; దాని తెవులు వత నీరసింపజేసినది. చివరకు సంస్కృతమును ప్రత్యేకముగ జదివినగాని తెనుగువాఙ్మయ మర్థముకానిస్థితికి వచ్చి నిలిచినది. ఇట్టిదుర్గతి యొకనేదేశభాషకును పట్టినది కాదు.

---

* మడ్డుకత. వెల రు. ౦-౮-౦. ప్రకాశకులు: మంగిపూడి వేంకటశర్మ, నిడదవోలు.

పంద్రెండవశతాబ్దివాఁడగు పాలకురికి సోమనాథుఁ డొక్కఁడు 'ఆరూఢగద్యపద్యాదిప్రబంధ, పూరితసంస్కృతభూయిష్ఠరచన', 'జానుదెనుఁగు' రచన అని తెనుఁగురచనను రెండుగా విభజించినాఁడు. అందు మొదటిదానిని 'సర్వసామాన్యంబు' కాదని నిరసించినాఁడు; రెండవదానిని 'ప్రసన్నతకు విశేష' మని బహుమానించినాఁడు; జానుదెనుఁగు నుడికారముల కూరుపున తెనుఁగుకవితకు సొంపును సమకూర్చి తెనుఁగుకవి యనిపించుకొనినాఁడు. ఆతనికి మున్నుండినవారుకాని, వెనుకనుండినవారుకాని తెనుఁగుతీయఁదనమును గుర్తించినవారు కారు. కావుననే తమకావ్యములయందు జానుతెనుఁగునకు ఁ క్కువ తావు నీయరయిరి.

'దేశభాషలందు తెనుఁగు లెస్స' యని గొంతెత్తిచెప్పిన రసికవతంసమయిన తాను రచియించిన ఆముక్తమాల్యదను సంస్కృతమయము కావించినాఁడు. తెనుఁగువాఙ్మయ మెంత విస్తరిల్లిననేమి? అదియంతయు సంస్కృతమే యయిపోయినది! అందు తెనుఁగుదనము చాల సన్నగిలిపోయినది. పొరుగింటిపుల్లకూరరుచి కబ్బురముతో తబ్బిబ్బుపడు తెనుఁగువారి దను తెలివి తక్కువయే దీనికి కారణము.

పంద్రెండవశతాబ్దినాటి పాలకురికి సోమనాథునికి తరువాత, నాతనివలె జానుదెనుఁగు ప్రసన్నతను తెలిసిన యొక తెనుఁగుకవి మరల నిరువదవ శతాబ్దిని తెనుఁగుమాగాణమున వెలసినాఁడు. ఆయన ఎవ్వఁడో కాఁడు. తెలుఁగువారికి లెస్సగా పరిచితుఁడయిన కవి శ్రీ మంగిపూడి వేంకటశర్మ. జానుదెనుఁగు నుడికారముల్తో తెనుఁగుకవితకందమును గూర్చి తెనుఁగుదనము నమరించిన నేరుపరి ఆయన. ఆయనకవితాలత పెక్కు పూవులను పూచి తావులను కొల్లలుగ విరజిమ్మినది. 'మధుకత' ఆతీవను బుట్టిన క్రొత్తపూవు. దాని కమ్మని తెనుఁగువాసనలను భారతి తెనుఁగువారికి పంచియిడినది. దిద్దితీర్చిన పొంకమున నందలి జానుతెనుఁగు దేశిపదముల కూరుపు చదువరుల నోటలూరించును; ఉప్పొంగఁజేయును. కథావస్తువును ఒక్కయెత్తున నడపించుచు అందలి పాత్రలను కన్నుల ఎదుట మెలఁగఁజేయఁగల శక్తి యీయనకవితకు గలదు. ఈయనకవితాధార ఎంత సరళమో అంతమధురముగ నుండును. 'కవులు నిరంకుశులు' అనునుడిని సార్థకము చేయఁగలిగిన సరసపద ప్రయోగకుశలుఁ డీకవి. తెనుఁగునాటికి, తెనుఁగుతల్లికి, తెనుఁగుకవితకు, కొంచెపడిపోయిన తేజును మించఁజేసిన యీ తెనుఁగుకవి తెనుఁగువారలకు కడుంగడు మాననీయుఁడు.

తెనుఁగును సంస్కృతమునుండి విడదీయవలసినదని ఈ నాఁడు తెనుఁగువారు పట్టుదలతో కోరుచున్నారు. కోరదగిన, కోరవలసిన కోరికే అది. కాని తెనుఁగు జానుతెప్పనతనపదములపాటును వడిగా చేకొనికొని ఒంటిమెయి నిలువఁజాలినఁగాని సంస్కృతము చుట్టరికమునుండి విడివడఁజాలదు. ఈ గుట్టును మనమున బెట్టుకొని నేఁటికవికుమారులు వేంకటశర్మకవి వలెనే తెనుఁగుదనముతో నొప్పులొలుకు తెనుఁగుపుస్తకములను రచియించి తెనుఁగుతల్లి నలంకరించి యామె 'బానిసతనమును' రూపుమాపవలెను; ఆమె దీవనలను గనవలెను. ఇందుకు కొందరు కవికుమారులు కంకణము కట్టియున్నారు; తెనుఁగుతల్లిని తెనుఁగుత్రోవ నడపించుచున్నారు. కొలఁదియేండ్లలోనే ఆమెకు ప్రాభవము చేకూరఁగలదు.

తెనుఁగు విశ్వకళాపరిషత్తు ఈ కవికుమారులకు చేయూఁత యిచ్చి తెనుఁగుతల్లిని పెంపొందఁజేయకున్న దానిపుట్టువు వ్యర్థము.

'మధుకత' స్కూలుఫైనల్ తరగతివారు నియమముగా చదువఁతగినది. అట్టి అవకాశము దానికి కలుగకపోవునేని అది పాఠ్యగ్రంథనిర్ణయసంఘమువారికి తెనుఁగుపయిఁగల ప్రీతికి, వారి అరసికతకు నాయని నిదర్శనము కాఁగలదు.

స్వదేశసంస్థానాలు *

ప్రాచీనకాలమున భారతదేశమునందు సంస్థానములు లెక్కకుమిక్కిలిగ నుండెడివి. ఆనాఁటనాఁట

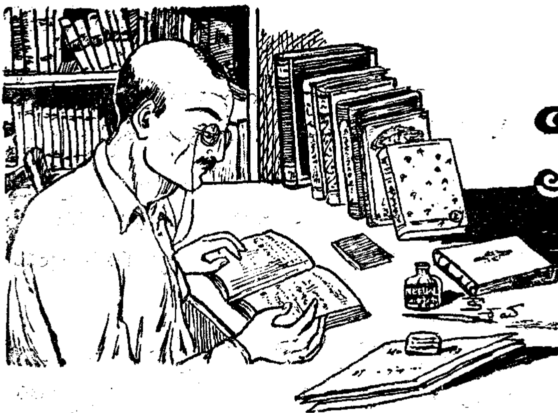
* ఈ గ్రంథము వెల రు. ౦-౮-౦. పోస్టేజి ప్రత్యేకము, ప్రకాశకులు: నార్లవారు, కవుతరం, కృష్ణాజిల్లా.

కొన్ని పుట్టెను; కొన్ని నశించెను. వానిలో కొన్ని, రాజ్యములు, సామ్రాజ్యములు నయి వెలసినవి. వానిని పాలించురాజులు విద్యావినయసంపన్నులు; రాజనీతిజ్ఞులు; పరాక్రమవంతులు; పరిపాలనదక్షులు; ప్రజాహితైకపరాయణులు. వారు సకలవిధముల స్వతంత్రులు. వారును పరస్పరము కలహించుచు నొండొరుల రాజ్యముల నాక్రమించుకొనుచుండెడివారు. అది వీరలక్షణమనియు, దేశక్షేమంకరమనియు తలపబడుచుండెడిది. పురాణములు, ఇతిహాసములు, తరువాతిచరిత్రలు వారియున్నతోదంతములతో నిండిపోయినవి.

అనంతరము మహమ్మదీయులు భారతదేశము నాక్రమింప తలపడిరి. వారు భారతీయరాజ్యములను పెక్కింటిని రూపుమాపి తమప్రభుత్వమును స్థాపించిరి. వారియనుగ్రహమునకు పాత్రములయి కొన్నిరాజ్యములు స్వాతంత్ర్యమును కోలుపోయి నామమాత్రములుగ శేషించినవి. వానిపాలకులు తమ పూర్వోన్నతికి తిలోదకముల నొసగి మహమ్మదీయాచారవ్యవహారముల నవలంబించి భోగాసక్తులయి జీవితములను గడుపుకొనుచుండిరి. ఈ నాటి మహారాజులయందు మెండుకొని యున్న దురాచారములకు,దుష్ప్రవర్తనమునకు,అవినీతికి ఆనాటి మహమ్మదీయప్రభుత్వమే అంకురార్పణము చేసినది. ఇట్లు మహారాజులు దుర్గుణముల కునికిపట్టులగుటచేతనే తరువాత వర్తకమునెపమున భారతదేశమున కేతెంచిన బ్రిటిషువారు వారిని సులువుగ లోబరచుకొని సామ్రాజ్యమును నెలకొలుపగలిగిరి. నేడు వారు బ్రిటిషువారిచేతి కీలుబొమ్మలు. కాని, ప్రవర్తనమున నిరంకుశులుగ నున్నారు. ఈ కారణమున వారిరాజ్యముల ప్రజ లనేకవిధము లగుబాధలకు పాలగుచున్నారు. నిరంతరభోగపరాయణులగు నామహారాజులు వారిని పీడించి ప్రోగుచేసినధనము, ఇంచుమించుగ నంతయు, ప్రవాహమువలె విదేశములను జేరుచున్నది. దానికి మార్గము లనంతములు. ఈ వివరముల నన్నిటిని కన్యాలాల్ గాబా, చడ్డర్ మొదలగుప్రముఖులు చక్కగా వర్ణించియున్నారు; పెక్కుపత్రికలును ప్రకటించినవి. భారతదేశము నిచ్ఛానుసారము శాసించు బ్రిటిషువారు ఈమహారాజులవిశృంఖలప్రవర్తనము నరికట్ట నింతలంతల తలపెట్టకుందురు. 'సంస్థానాంతర్గతపరిపాలనలో జోక్యము కలిగించుకొనుట సమంజసము కా' దని 'సాకు' చెప్పుదురు; సంస్థానాధీశులరక్షణకయి శాసనములను విధింతురు. ఇందువలన మహారాజులప్రవర్తనమింకను నిరంకుశము కాగలదు. 'భారతదేశమున శాంతిసౌఖ్యముల నెలకొలుపుట తమపూచి' యని ప్రకటించు బ్రిటిషువారు సంస్థానములప్రజలవిషయమున నౌదాసీన్యము గలిగియుండుట సమంజసము కాజాలదు.

భారతదేశమున మూడవవంతు ఏవంగుణసంపన్నులగు మహారాజుల పరిపాలనమున నున్నది. అందలి ప్రజలు భారతదేశమునందలి ప్రజలలో నైదవవంతు గలరు. వారి మానప్రాణసంపదల స్థితిలయములు పయిన నుడివినటు లాయా మహారాజుల నిగ్రహానుగ్రహముల ననుసరించియుండును. వారి యిడుమలనుగూర్చి తలపెట్టుటయే మహాపరాధము. కాగా వానిని తొలగింప బూనుట బ్రిటిషుభారతమునప్రజల కెట్లు సాధ్యము కాగలదు!

ఇట్టి రాజ్యముల స్థితిగతులను తెలుగువారికి తెలియజెప్పునుద్దేశముననే 'స్వదేశసంస్థానా' లనుపేర నీగ్రంథము వెలువడినది. ఇందు మహారాజుల విద్యార్జనము, వివాహము(లు), విలాసలీలలు, వ్యభిచారము, సొంతఖర్చు, దుర్వ్యయము, శాసనసభలు, ఉద్యోగులు, న్యాయవిచారణ, పన్నులు, బేగారి, (బానిసతనమును బోలినది) వారలు ప్రజలకు సమకూర్చిన విద్యా, వైద్యసౌకర్యములు, వారిప్రజలవాక్స్వాతంత్ర్యము మొదలగు వానియందు గల విచిత్రములు, విపరీతములును నగు లోపములు సంక్షేపముగా, సప్రమాణముగా వివరింపబడినవి. ఈగ్రంథమును చదివినవారు వెనుకటిమహారాజులకు, నేటిమహారాజులకు గల హస్తిమశకాంతరవిభేదమునకు దుఃఖింపక మానరు. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము భారతదేశమున దిటవుగొనిననాడే భారతీయులు స్వాతంత్ర్యమునుకోలుపోయిరి. వా రింతకంటె నేమి చేయగలరు!

విచిత్ర రాఘవము

గ్రంథకర్తలు: శతావధానులు, శ్రీ వేంకట పార్థసారథికవులు, నరసారావుపేట. డెమ్మీ ౯౨ పుటలు, వెల ౧-౦-౦.

సంస్కృతమున శ్రీ రామభద్రదీక్షితులు వ్రాసిన "జానకీపరిణయ" మనునాటకమున కిది స్వేచ్ఛాంధ్రీకరణము. మూలమున, నాటక మేడంకములలో నున్నది. ఇందాఱంకములే కలవు. మూలమునందలి రెండవయంకముకథ యిందిమడించుచుగ లోపించినది. అందుఁగల అత్రి, అనసూయ మొదలగువారి ప్రవేశ మిందుఁ గానరాదు. వారి ప్రవేశము లేకున్నను కథ సాగఁగలదని కవులు తలఁచియుండవచ్చును.

శ్రీ వేంకట పార్థసారథికవులు రసోచితముగఁ గొన్నియెడల స్వేచ్ఛ నభిలషించి కొంత సంభాషణను తగ్గించి, కొన్ని శ్లోకముల నాంధ్రీకరింపకున్నను, మొత్తముపై నిది 'జానకీపరిణయము'న కనువాదమనియే చెప్పవచ్చును. శ్రీ కవులు చేయు తెనిఁగింపులకును, మూలమునకును గొన్నియెడల నానుగుణ్యము కుదురకున్నది.

౧. మూలశ్లోకము:

"సంసక్తానివ పాతు మాపనిషద
వ్యాహారమాధ్వీరసా
నువాస్రోష్టుం వ్రజసుందరీకుచతటీ
పాటీరరేణూనివ,
ఉన్మీలన్మురళీనినాద బహుళా
మోదోపసీదద్గవీ
జిహ్వాలీఢ మళీకపల్లవశిశోః
పాదాంబుజం పాతు వః."

తే- అనువను నైగమాంతవచ
నాసవ మానఁగనో! వ్రజాంగనా
జనకుచ యుగ్మచందనర
జమ్ములనాడ్వనో; నాఁగఁ బిల్లగ్రో
విని విని చుట్టుఁ గ్రమ్ముకొని
వేడుకనావులు నాకుచుండఁగాఁ
దనరు నళీకబాలకు ప
దమ్ములు మీకు శుభమ్ము లీవుతన్.
[తొలిపద్యము.]

మూలమునఁ బాదములందుఁ బంకజత్వ మారోపింపఁబడినది. అది "ఔపనిషదవ్యాహారమాధ్వీరసాన్" అనుదానికి సాధకము. తెలుఁగున నారూపకము విడువఁబడినది. మఱియు "మాధ్వీరస" పదమునకు బదులుగ 'ఆసవ' పద ముంచుట తగదు. "అళీకపల్లవశిశు" పదమునకు "అళీకబాలకుఁడు" అనునది ప్రతిపదము కాఁజాలదు.

౨. మూలశ్లోకము:

సా కన్యా భువనైకమంగళగుణో
రామే ఽనురక్తా స్వయం
శ్రుత్వా తజ్జనకేన చాభ్యుపగతం
వంశ్రప్రతిష్ఠావిదా,

కిం చానేన వరోపసంగ్రహవిధౌ
భీతేన లంకాపతేః
స స్వర్గప్రతిసర్గసాహసనిధి
ర్నోఙ్గీకృతో లఙ్ఘకః.
[ప్రథమాంకము, శ్లో. ౨]

తే-అవనిజ రాముని వలచె,
నాజనకుండు దశాస్యభీతిచే
నవుననఁ గాదనం జెదవి
యాడక చల్లఁగ గోడమీఁది పి
ల్లివలె నటించె నంత నవ
లీలగఁ దాఁ బ్రతిసృష్టిచేయు ప్రా
భవముకలట్టి కౌశికుఁడు
వారికిఁ దోడ్పడెఁ బూఁటకాఁపుగన్.

సీత రాముని యెడ ననురక్తయగుట నెఱింగి జనకుఁడు వంశప్రతిష్ఠ నెఱుఁగుటచే రామునికి సీత నీయ మక్కువతోనే యున్నట్లు మూలమునఁ గలదు. ఆంధ్రీకరణమున నీవిషయము లేదు. రామునియెడ జనకున కెట్టియభిప్రాయము కలదో తెలియుట కష్టము. మఱియు "సాహసము"నకు "ప్రాభవము" ప్రతిపదము కాదు.

3. మూలశ్లోకము:

యావన్న యాచతి నిశాచరచక్రవర్తీ
కన్యా మతః ప్రథమమేవ రఘూద్వహాయ,
దేయేయ మిత్యభిమతం కుశికాత్మజో మే
నిర్వర్తయిష్యతి నవేతి చిరాయ మూయే.
(అం. ౮.)

తే-తెలిసినరావణుం డడిగి
తీరును; రెండవకంటెవానికిఁ
దెలియకయుండఁ గార్యమును
దీర్చి యెట్టులొ యొద్దకక్కఁగా
వలయును; పైనఁ గౌశికుఁడు
పట్టుగ నుండెనుగాని యేలకో
బలితవుభీతి చేరి నను
బట్టి పలార్చుచునున్న దక్కటా!
(తృతీయాంకము)

విశ్వామిత్రుఁడు కార్యము ననుకూలింపఁ జేయునో, లేదో యని జనకుఁడు విచారించుచున్నట్లు మూలమునఁ గలదు. తెనిఁగింపులో మాత్రము విశ్వామిత్రుఁడు కార్యమొనరించుననియు, అట్లయినను భయ మేలకో కలుగుచున్నదనియు జనకుఁడు చెప్పినట్లు కలదు. ఇందు భయమునకు హేతువు మృగ్యము.

ఇట్లు కొన్ని యెడల నాంధ్రీకృతి చక్కఁగ లేకున్నను, కొన్నియెడల మూలముకంటెను సాభిప్రాయముగఁ గలదు.

అంతర్నాటికయందలి తొలిశ్లోకమున ఈశ్వర ప్రార్థనయందు "వహతి వధూం" అని యేకవచనమే కన్పించుచున్నది. తెనిఁగింపులో "భార్యల భరించు" నని బహువచనము కలదు. శివుఁడు మన్మథుని యలుగుల కాకను సైఁపలేక, ఒక్క భార్యనుకాక, ఇరువురు భార్యలను (పార్వతిని, గంగను) భరించె నను చమత్కారము కలుగుచున్నది కావున నాంధ్రీకరణము సమంజసము.

శ్రీ వేం. పా. కవులు మూలమున లేకున్నను, జాలవఱకు తెనుఁగుజాతీయములను తమ కవిత్వమునఁ జొప్పించి యొకశోభఁ దెచ్చియున్నారు. కాని శ్రీ రాముఁడు నుప్పనాతి నెఱుఁగకపూర్వమే దూరమునుండి యామెను సీతకుఁ జూపుచు "చూడు చూడు మొక చింపిరితల చుప్పనాతి వచ్చుచున్నది" (పుట ౫౬) అనుట అయుక్తము. ఇది జాతీయమైనది కావచ్చును. కాని ప్రకృతమునకు విరుద్ధము.

మూలమునందువలె నిందును జానకీవిరహవర్ణనము అనుచితముగఁ గలదు. రాముని కౌఁగిలికోసమే సీత పరితపించుచున్నట్లు పెక్కుసారులు వర్ణింపఁబడియున్నది. అది రసోత్కర్షకము కాఁజాలదు. మూలమును తెనిఁగించుటలో స్వేచ్ఛను స్వీకరించిన శ్రీ వేం. పా. కవులు ఈవిషయమున ఒకమెట్టు దిగి వర్ణించిన నెంతయో బాగుండెడిది.

ఇందలి కవిత్వము కఠినశైలిలోలేక హృదయంగమముగ నున్నది. అందుల కుదాహృతపద్యము

లనే కనవచ్చును. కాని యచ్చటచ్చటఁ గొలఁదిగ అప ప్రయోగములు కానవచ్చుచున్నవి :

పుట. ౪. "చిత్రలేఖన సంబారములు." 'సంబారము' తెలుఁగుపదము. ఈసమాసము తప్పు.

పు. ౧౯ "కలలోనైనను జాగ్రమందయిన". 'జాగ్రము' తప్పు.

పు. ౨౩. పం. ౩౧. "పింగళవేషియగు కార్శ్యపుఁడు". కార్శ్యపుఁడు కాఁడు, కరాళుఁడు. ఇట్లే ౨౪-వ పుటయందును కాననగును. ఇది ముద్రణస్ఖాలిత్యము కావచ్చును.

పుట ౨౪. "హృదయమా! ధన్యురాలవు. ధన్యురాలవు." ఇచట ధన్యశబ్దమునకు స్త్రీలింగము బాధితము. ఈశబ్దము హృదయమునకు విశేషణము,

పుట. ౪౬ "నాకాఁగింట బంధించివైతువ?" కౌఁగిటఅనుట యుక్తము.

పుట. ౫౯. "వాటిని" ఇది ముద్రణస్ఖాలిత్యమగును.

ఇట్లు పరిశీలించిచూచినచో స్ఖాలిత్యములు కన్పించినవి.

మూలగ్రంథమునకు జానకీపరిణయమని రామభద్రదీక్షితులు పెట్టినపేరు. కాని యందు సమగ్రముగ రామాయణకథ వర్ణింపఁబడియున్నది. కాన ఆనామము సముచితముగ లేదు. శ్రీ వేం. పా. కవులు తమ యాంధ్రీకృతికి "విచిత్రరాఘవ" మని పేరిడిరి. ఇందు రామాయణకథయంతయు నిబంధింపఁబడియుండుటం బట్టియు, ప్రతిఅంకమున విచిత్రతయుండుటంబట్టియు ఈనామ మీనాటకమున అన్వర్థమగుచున్నది.

భాషాంతరీకరణము కష్టసాధ్యమగుటచే శ్రీ వేం. పా. కవులు రచించిన యీనాటకమునం గొలఁదిలోపము లుండవచ్చును. అవి సామాన్యముగ సర్వసులభములు. మఱియు నిది మీఁదికవుల కవితాలతఁ దొడిగిన తొలి మొగ్గయగుటచే నవి దోషములని లెక్కించుట పాడి గాదు. తమ ప్రథమప్రయత్నము నీరీతిగ వెల్లడిచేయఁగల్గిన కవులు ఇఁకమీఁద రచింపఁబోవు గ్రంథములు ఇతోధికమధురకవితావిలసితములై పండితపామరజన హృదయంగమములై తెలుఁగుతల్లికిఁ దగిన తొడవులు కాఁగలవని నమ్మిక.

ఆంధ్రసోదరు లీనాటకముఁ జదివి యానందించి శ్రీ. వేం. పా. కవులకుఁ బ్రోత్సాహ మొసఁగుదురుగాక!

—బులుసు వేంకటరమణయ్య.

స్వీకారము

పోతన్న భక్తివైరాగ్యములు

గ్రంథకర్త: శ్రీమతి వాజపేయయాజుల మహాలక్ష్మిగారు, స్నేహలతాకవితాసంఘము, కొల్లాపురము, కర్నూలు జిల్లా.

డెమ్మీసైజు ౧౧ పుటలు, వెల రు. ౦-౨-౦ లు.

వేదకాలపు స్త్రీలు

గ్రంథకర్త: జటావల్లభుల పురుషోత్తముగారు, బి. ఏ., ఆంధ్రగీర్వాణవిద్యాపీఠాధ్యక్షుడు, కొవ్వూరు, పశ్చిమగోదావరిజిల్లా.

క్రౌను సైజు, ౧౯౭ పుటలు, వెల రు. ౦-౧౦-౦ లు.

శ్రీరామకృష్ణాంజలి

గ్రంథకర్త: కె. వి. ముకుందరావుగారు, శ్రీ రామకృష్ణ సేవాసమితి, నెల్లూరు.

క్రౌను సైజు, ౪౦ పుటలు, రు ౦-౧-౬ లు.

స్థానికకూటములు

గ్రంథకర్త: టి. శివశంకరముగారు, పెనుగొండ, అనంతపురము జిల్లా.

క్రౌను సైజు, ౧౯౭ పుటలు, వెల రు. ౧-౦-౦.

శృంగారచంద్రహాసీయము

(నాటకము)

గ్రంథకర్త: మద్దులపల్లి గురుబ్రహ్మశర్మగారు, నరసారావుపేట, గుంటూరు జిల్లా.

డెమ్మీసైజు, ౭౫ పుటలు, వెల రు. ౦-౮-౦ లు.

శుభోదయము

(చూరంటుకొన్నపుడే అగ్గి యారుపవలయునను బోధించు నొక కథ)

గ్రంథకర్త: ముద్దా విశ్వనాథముగారు, వ్యాస కుటీరము, మేలుపాక (విశాఖపట్టణము జిల్లా).

క్రౌనుసైజు, ౩౮ పుటలు, వెల మూడణాలు.

అలంకారమంజరి

గ్రంథకర్త: యస్. వి. రాఘవ అయ్యంగారు, బి.ఏ., బి.ఇడి., బెజవాడ. క్రౌను సైజు. ౩౦౦ పుటలు.

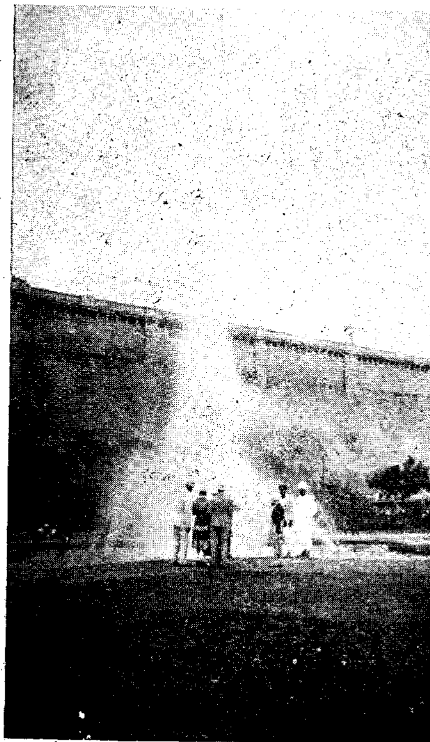
దక్కన్ కేసరి

(సచిత్రాంగ్లాంధ్ర మాసపత్రిక)

సంపాదకులు: యం. రామచంద్రరావు, బి. ఏ., ఏ. వి. దత్తాత్రేయ శర్మగార్లు, శికిందరాబాదు, (దక్కను). ఏడాది చందా ౩-రు. విడిప్రతి ౫ అణాలు.

ప్రబుద్ధాంధ్ర; మాసపత్రిక

౫-వ సంపుటం, ౧-వ సంచిక. సంపాదకుడు: శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి; సంవత్సరపు చందా రూపాయి, విడిసంచిక అణా నర; విలాసము: కలాభివర్ధనీ పరిషత్తు, రాజమండ్రి.

ధారాయంత్రము-కృష్ణరాజసాగరము

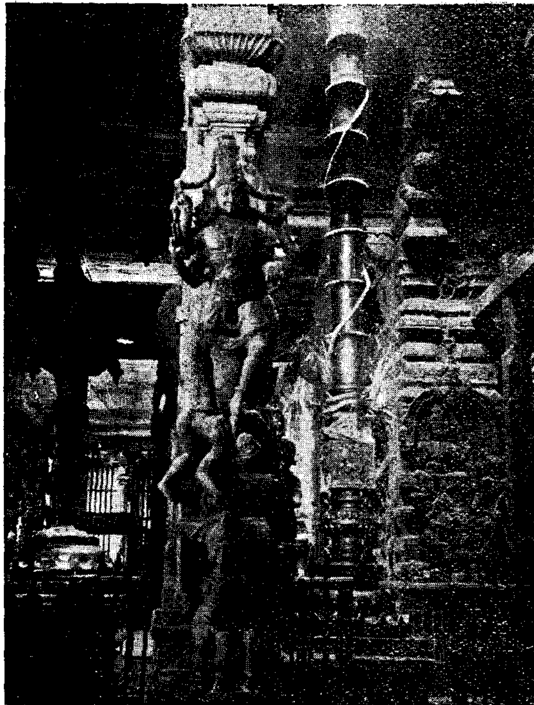
—యల్. నారాయణరావు.

సాభిప్రాయ విశేషములు

క్రీస్తుమసుపండుగలు క్రైస్తవమతస్థులకు వింతలకు, వినోదములకు, క్రైస్తవారాధనలకువలెను హిందూదేశీయులకు మహాసభల వినోదములకు వినియోగపడుచున్నవి. డిసంబరుమాసాంతమునందు హిందూస్థానమునందు సమావేశములైన మహాసభావ్యవహారములనవలోకించినపుడు సంభ్రమము గలుగుచున్నది. విద్యాదక్షులైన శాస్త్రకళాకోవిదులకు సభావేదికలు ప్రతిష్ఠకుసాధనములైనను సామాన్యులకు సభావ్యవహారములు దుస్సహములుగ నున్నవి. ప్రారంభోపన్యాసములు, అధ్యక్షోపన్యాసములు, సభావ్యవహారములు, ఉపన్యాసములు పత్రికల కాహారమును సమకూర్చుచున్నను ప్రజలకును, దేశమునకును గలుగజేయుచున్న ప్రయోజనము లత్యల్పములు. ప్రజలకు సభావినోదములును ప్రదర్శనములవినోదములవలెను కాలహరణమునకును, ధనవ్యయమునకును సాధనములుగ నున్నవి. చెన్నపురియందు గూడిన సంగీత సాహిత్యకళాశాస్త్ర మత సాంఘిక రాజకీయార్థికాది సమావేశముల వృత్తాంతమును పర్యాలోచనము చేయునపుడు మానవధర్మాభ్యుదయమునకు జరుగుచున్న భావపరివర్తన మహాశాజనకముగనున్నను ప్రయోజన మతిస్వల్పముగ గనుపడుచున్నది. ప్రపంచవ్యవహారములందు సిద్ధాంతోపదేశములకు గల ప్రతిష్ఠ కర్మధర్మయోగములకు గలుగకుండుట సంతాపకరము. ప్రపంచవ్యవహారములందు మానవధర్మాభ్యుదయమునకు సకలాంగములును సాధనములైనను ప్రజాలక్ష్యము వర్తమానకాలమునందు సకలరాజ్యములందును, రాజ్యాంగములందును లగ్నమగుచున్నది. రాజ్యాంగములందు గల మహాసంచలనము సాంఘికార్థికమతాచారములందును గోచరంబగుచున్నది. ప్రపంచవ్యాప్తమైన మహాపరివర్తనము ధర్మాభ్యుదయమునకై వినియోగపడుచున్న విధమును డిసంబరుమాసాంతమునందు దేశమునందంతటను సమావేశమైన మహాసభలు విశదముచేయుచున్నవి. వేదాంతమహాసభ వేదాంతాచారములను సమన్వయము చేయుటకు ప్రయత్నములను చేయుచున్నది. ప్రకృతిశాస్త్రమహాసభ సకల శాస్త్రములను, కళలను సాహిత్యములను నేకాంతము

నకు సమన్వయము చేయుటకు ప్రయత్నము చేసినది. గాయక మహాసభ, నాటక పరిషత్తు నిత్యజీవనమునందు కళాప్రయోజనములను సార్థకము చేయుటకు సంకల్పము చేసినవి. ప్రపంచవ్యాప్తమైన విషయారాధనము మానవధర్మాభ్యుదయమునకు విని యోగపడక ధర్మవిప్లవమును గలుగ జేయుట ప్రపంచావ్యాప్తమైన దురదృష్టము. ప్రపంచ వ్యాప్తమైన విషాదావస్థయందు గాంధిమహాత్ముని హరిజనధర్మయాత్ర మానవధర్మాభ్యుదయమున కాశాజనకముగ నున్నది.

మార్కండేయ సంరక్షణము

(శిలాశిల్పము) మధుర దేవాలయము

ఎడమవైపున మార్కండేయప్రతిమ కలదు.

—యస్. శంకర సుబ్రహ్మణ్యం.

Printed and Published by C. Seshagiri Rao, B. A., at the Andhra Patrika Press, No. 7, Thambu Chetty St., Madras.
Editor: G. Subbaramayya.